

By J. J. Zimmermann

DE MIRACULIS

QUÆ

Pythagoræ, Apollonio Thyanenſi, Franciſco Aſſiſio, Dominico, & Ignatio Lojolæ tribuuntur.

LIBELLUS.

EDITIO NOVA,

Multis Adnotamentis aucta.

Auctore

PHILELEUTHERO HELVETIO.

Ut Religio propaganda etiam, quæ eſt juncta cum cognitione Naturæ; ſic ſuperſtitionis ſtirpes omnes ejiciendæ. Cicero Lib. II. de Divinatione.

EDIMBURGI

Typis PETRI FOX.

MDCCLV.

WELLCOME
HISTORICAL
MEDICAL
LIBRARY

VIRO

Plurimum Reverendo, Celeberrimoque,

DANIELI GERDESIO,

S. Theologiæ in Academia Grœningana Doctori præstantissimo,

AMICO VETERI,

HUNC LIBELLUM

In devotæ mentis, & nunquam intermoriture Amicitiæ tesseram.

D. D. D.

Auctor.

Monitum, Auctoris de nova hac hujus Libelli editione

VIginti elapſi ſunt anni, ex quo libellus hic a me conſcriptus & in lucem editus erat. Diſtractis primæ editionis exemplaribus, Amici, quibus multum tribuo, exiſtimarunt, opusculum hoc a mendis, quibus ſcatebat liberandum, & denuo acceſſione quadam facta, prelo eſſe ſubjiciendum. Cum nullæ obſtiterint

rint rationes, quominus vacivas illis præberem aures, utrumque præſtare anniſus ſum. Hinc inde notulas quasdam adſperſi. Facile quidem mihi fuiſſet, libellum prolixo adaugere commentario. At cum omnia, quæ dici poſſent, dudum a viris eruditis excuſſa ſint, & in gratiam cujusvis ordinis hominum hic libellus ſit compoſitus, brevitati conſulendum eſſe putavi.

Libellus ipſe a Viris veritatis amantibus, & tetræ ſuperſtitionis hoſtibus, non male acceptus eſt, indignantibus licet illis, qui impoſturas Sacerdotum & fraudes illorum promotas eſſe vellent. Accidit mihi hunc libellum ſcribenti, quod ſibi eveniſſe narrat ὁ Μακαρίτης celeb. Lenfant libellum ill. Fœminæ, contra Reformatos editæ, refutaturus. Verba ita ſonant, in præfatione primæ parti præmiſſa. Je ne diſſimulerai pas, que dans l'occaſion, tantôt j'ai ris, tantôt je

me

me ſuis fâché. Il y a certains ſujets, où il eſt fort difficile, de ne prendre pas un ton Satyrique. DIFFICILE EST SATYRAM NON SCRIBERE. D'ailleurs, on ſait par une longue experience, que la verité paſſe mieux avec le ſaufconduit de la raillerie, qu'avec celui de la cenſure. *RIDENDO DICERE VERUM, QUIS VETAT?* RIDICULUM ACRI FORTIUS ET MELIUS PLERUMQUE SECAT RES. Il eſt auſſi fort mal-aiſé de refuter de ſang froid des impoſtures & des ſotiſes, qui ſeroient capables de faire fuir un honêtte homme au delà des Sauromates, & de la Mer Glaciale. HACTENUS DOCTISSIMUS ILLE VIR. In gratiam delicatiorum quarundam auricularum verba quædam, in ſpeciem duriora, emollivi, quandoquidem homines quosdam religioni pontificiæ addictos, & magnifice de virtutibus S. Franciſci &c. ſentientes, iis offendi audivi. Ipſisſima ſemper biographorum, qui vitas

vitas Sanctorum illorum & fata descripserunt, verba adduxi, nihilque ex proprio ingenio commentus sum. Quidquid adjeci, nonnisi corollaria sunt, quæ ex dictis biographorum necessario fluunt.

Aut mendacissimi homines fuerunt horum Sanctorum biographi: aut vere res illæ sunt gestæ, quæ ad confirmanda hominum illorum decreta, futilia plane & sanæ rationi contraria, ab iis afferuntur. Prius an posterius tueantur pontificiæ religionis defensores, mihi perinde est. Licet enim, alterutro concesso, talia elicere consectaria, quæ ad sanctulos illos denigrandos plurimum conferunt. Ceterum superstitionis, quæ religioni plus nocet, quam errores gravissimi, hostem me acerrimum esse non diffiteor. Sed plura non addo.

Vale Benevole Lector!

PRÆFATIO.

Lectoribus, qui præfationes legere dignantur, Salutem!

ANtequam Te, B. *Lector*, ad ipsius libelli lectionem admitto, quædam præmonenda esse duxi. *Unum* spectat argumentum ipsum, *alterum* ejusdem tractandi methodum. Et *prius* quidem quod attinet, non *dubito, fore multos, qui existument argumentum ipsum, quod tractavimus, leve & vix dignum cura Sapientis. Dicent actiones*

Apol-

Apollonii, Francisci &c. adeo esse stultas, ineptasque, ut refutatione prorsus sint indignæ; non esse credendum fore quemquam, cui sensus communis inest, qui miracula illa, quæ iis adscribuntur, vel pro divinis habiturus, vel actiones eorum defensurus sit; alia nunc quidem esse tempora, mores alios; homines acutius jam cernere, neque adeo facile pati sibi imponi, &c. Ego vero (ut ad hæc quædam respondeam) non diffiteor, argumentum ipsum ita esse *comparatum*, ut si quis vel scribendo, vel legendo nonnisi *delectationem* quærat, haud facile capere possit, quid nos ad opusculum hocce conscribendum impellere potuerit. *Vitæ* enim Hominum illorum tot scatent *nugis*, & *actionibus insulsissimis*, ut sine tædio & temporis dispendio, evolvi non possint: Non semel etiam fateor legenti eas in mentem incidit illud Poëtæ: *Ite in ignem -- chartæ*, præsertim cum in id semper pro viribus incubuerim, ut nonnisi *optimos* Scriptores legerem. At hæc tamen non impediverunt, quominus ad finem perducerem libellum, & molestiam aliquam devorarem. Semper existumavi, & adhuc existimo, eos, qui animum ad scribendum inducunt, in id cumprimis conniti debere, ut quod scribunt utile sit, atque profuturum. Non quæritur, quam jucundus sit labor, sed quam utilis Lectori. Si ullibi, certe hic locum habet illud: *Nisi utile est quod facimus, stulta est gloria.* Existumo autem, *nugas illas*, quas invitus tamen enarro, ad *seria* ducere. Quod ut

pateat

pateat jam quidem ostendendum. Et initio quidem nemo, *veritatis* & *pietatis* studiosus, & *temporum*, quibus vivimus, *gnarus*, in dubium revocabit, nihil magis utile, atque necessarium, quam *ut Veritas atque Divinitas Religionis Christianæ* solidissimis argumentis probetur, atque contra quosvis *Impiorum*, & *Incredulorum* insultus defendatur: Hinc *Viri* dignitate, Eruditione, Ingenio *præcellentissimi*, omnes ingenii vires impenderunt, ut sanctissimam *Religionem* in tuto collocarent. Res notior est, quam ut Exemplorum inductione probetur. At *tenuis hic labor noster* ad eundem tendit unice *finem*. Sanctissimam *Christi* & *Apostolorum doctrinam*, & *Miracula* defendere volumus. Dum enim ineptas *Hominum illorum* actiones, & *ementita Miracula* explodimus, eo ipso ostendimus, quam inique nobiscum agant *Increduli*, qui, ut *Christi* atque *Discipulorum* actiones, & Miracula *repellere* possint, ad tot *mendacia*, & *figmenta Monachorum* impudenter provocant. Cum autem in eo eramus, ut quantum sit discrimen, inter *cœlestem Christi doctrinam*, & Hominum illorum *superstitionem*; inter *veri nominis Miracula*, & *stolida prodigia*, atque *gesticulationes* hominum versutorum, probaremus; perspeximus necesse esse quam maxime, ut ineptos libellos, quos *Legendas* vocant, inspiceremus, atque paulo prolixius *stultissimas* Hominum illorum *actiones* exponeremus. Nolui illis, qui fabulas illas

ineptas defendere solent, occasionem dare conquerendi, me libros illos, unde argumentatus sum, non recte inspexisse, sed alios temere secutum. Hac via ad demonstrandam veritatem Religionis Christianæ ingressi sunt olim *primitivæ Ecclesiæ Patres* in suis *libellis apologeticis* contra *Paganos* editis. Quamquam enim non omnes eorum *argumentationes solidæ*, & ad *rectæ ratiocinationis regulas exactæ*, certum tamen eos superstitionis *fontes* rite detexisse, atque probasse, quam ineptæ, ridiculæ, atque castæ Religioni inimicæ sint *opiniones de Deo & Religione*, *publice* apud Gentiles *receptæ*. Tam *alte superstitio* hominum animis erat *infixa*, totque *fraudibus sacerdotum munita*, ut cœlestis veritatis *semina fructum* ferre non potuissent, nisi *evulsis* primo *superstitionis*, & ineptarum opinionum *radicibus*. At *inquiunt* alii, necesse non est ut Seculo nostro querelas easdem repetamus, *prudentiores* enim sunt homines, quam ut portentosis narrationibus, & nugacissimis fabulis *fidem* habeant. Non melius ad hanc objectionem respondere possum, quam verbis *Cl. Jurieu*, cui idem fuit objectum. Verba extant pag. 402. in libro, cui titulus: *Prejugés legitimes contre le Papisme. Pour être assuré*, inquit, *que cet esprit d'illusion, & de sens reprouvé est comme essentiel au Papisme, il n'y a qu'à voir que malgré les efforts, qu'ont fait depuis cent cinquante ans un petit nombre d'esprits sages, dans l'Eglise Romaine, pour oter le credit à ces fables, ils n'ont encore pû en venir à bout.*

bout. Qu'on aille dans l'Italie & dans l'Espagne, on trouvera, que ces honteuses Legendes sont encore l'Evangile des peuples, qu'il ne sçait ce que c'est que parole de Dieu, & qu'on ne le nourrit que de ce suc de fables, & de mensonges. Ceux qui voudroient bien nous oter ces armes invincibles, & si propres à les confondre, essayent de persuader, que le regne de ces folies est passé, que c'est une maladie dont on est bien gueri. Mais je supplie ces Messieurs de me faire un peu voir quelques efforts juridiques, qui ayent été faits pour l'abolition de ces folies criminelles; la sainte Congregation de l'Inquisition a-t-elle censuré les livres? où sont les indices expurgatoires, qui en soient chargez? où sont les Bulles, qui les condamnent aux tenebres éternelles, qu'ils meritent? Ces horribles Ouvrages ne peuvent être du nombre de ceux, qu'on appelle mediocrement mauvais. On y fait dire à ceux, qu'on appelle les Saints, de Dieu des extravagances, & des impuretez propres à donner un profond mepris pour la Religion Chretienne. Il n'y a pas de milieu. Ces livres meritent d'être brulez, ou ils ne meritent rien; cependant ils courent le monde, les lit qui veut, ils ne sont fletris nulle part, d'aucune censure. Et dans les deux tiers de l'Empire du Papisme, ils sont pour ainsi dire, sur les Autels. Depuis notre Reformation, il s'est dit tant de choses contre ces Ouvrages, que les Protecteurs, & les Imitateurs de ces Legendaires en devroient avoir de la confusion. Mais cela n'y a rien fait, & l'on pourroit former une grande Bibliotheque des livres, de même veine, qui se sont composez depuis cent ans, & qui se composent encore aujourd'hui. L'Italie, l'Espagne, l'Allemagne, & même la France, en est couverte. Tout nouvellement le Pere Crasset,

avec approbation de ſa Societé, & l'applaudiſſement de tous les devots, a mis au jour un Volume, de l'honneur dû à la Sainte Vierge, où il a renouvellé toutes les anciennes extravagances, dont on croyoit que ces Meſſieurs commencoient à avoir honte. Ita Cl. *Jurieu.* Diu ante hunc Theologum Reformatum, de Legendis ſimiliter judicarunt duo Eccleſiæ Romanæ Doctores præſtantiſſimi, nimirum Melchior *Canus* & Lud. *Vives.* Prior ita loquitur: Dolenter hoc dico potius quam contumelioſe, multo a Laërtio ſeverius vitas Philoſophorum ſcriptas, quam a Chriſtianis vitas Sanctorum; longeque incorruptius & integrius Suetonium res Cæſarum expoſuisſe, quam expoſuerunt Catholici, non res dicam Imperatorum, ſed Martyrum, Virginum, & Confeſſorum. Illi enim in probis, aut Philoſophis, aut Principibus, nec vitia, nec vitiorum ſuſpiciones tacent, in improbis vero etiam colores virtutum produnt: Noſtri autem plerique vel adfectibus inſerviunt, vel de induſtria quoque ita multa confingunt, ut eorum me nonſolum pudeat, ſed etiam tædeat; hos enim intelligo Eccleſiæ Chriſti cum nihil utilitatis attuliſſe, tum incommodationis plurimum. Verba vero *Vivis*, de *cauſis corruptarum artium* Lib. II. Sect. 92. Edit. Colonienſ. ita ſonant. In Actis Sanctorum ſcribendis major eſt veritatis cuſtodia, in quibus omnia oportebat eſſe exacta & abſoluta: Unusquisque eorum acta ſcribebat, ut in quemque erat affectus;

ita

ità ut *animus* hiſtoriam dictaret, non *veritas.* Quam indigna eſt Divis & hominibus Chriſtianis illa Sanctorum hiſtoria quæ *Legenda aurea* appellatur, quam neſcio cur auream appellent, quum ſcripta ſit ab homine ferrei oris & plumbei cordis? Quid fœdius dici poteſt illo libro? O quam pudendum eſt nobis Chriſtianis non eſſe præſtantiſſimos noſtrorum Divorum actus melius & accuratius memoriæ mandatos, ſive ad cognitionem ſive ad imitationem tantæ virtutis, quum de ſuis Ducibus, de Philoſophis & ſapientibus hominibus tanta cura Græci & Romani Auctores perſcripſerint. Ita *Vives.* Quanti etiam a recentioribus emunctioris naris Viris, Eccleſiæ Romanæ addictis, hi libri æſtimentur, oſtendit Abbas *Lenglet* in Supplemento *Catalogi Hiſtoricorum*, ubi agit de libro cui titulus: *Chroniques des Freres Mineurs traduites du Portugais. IV Tomis in 4to.* ubi Auctor inter alia hæc addit, dicens: J'ay connu des Savans, entre autres le célébre Mſr. Nicole & le Sieur Pethetre, qui pour ſe delaſſer l'éſprit par quelque lecture agréable & romanesque, ne liſoient pas d'autre livre que celui-ci, qu'ils regardoient comme le Don Quichote de la Spiritualité. Vide die Halliſche Bibliothec, Tomo quinto. At nec ab eo tempore, quo librum hunc egregium ſcripſit *celebris ille Theologus*, ſoliciti fuerunt *Viri docti* in *Eccleſia Romana*, de emendandis ſacrorum ritibus. Quot quæſo ab eo tempore *ſolemni*

Canonisatione in Divorum numerum relati? Plures hoc labente Seculo 18. a Sanctissimis Patribus totius Ecclesiæ vel BEATIFICATOS, vel CANONISATOS, (utor stylo Curiæ Romanæ) ex historia rerum in Ecclesia Romana gestarum patet. *Clemens XI.* in Sanctorum numerum 1712. retulit *Pium V. Andream de Avellino*, *Felicem de Cantalicio*, & *Catharinam de Bononia*. 1723. hoc officium *Andreæ* Conti, *Franciscano*, præstitit *Innocentius XIII. Benedictus XIII.* 1726. *Hyacintham Marescotti* Romæ natam, illibatam Virginem inter *Divas* esse jussit, *cœloque* locavit. Eodem anno, eandem gloriam adepti sunt *Turibius Mogrobesius*, *Archiepiscopus Limæ* in *America*, *Jacobus de Marchia*, *Franciscanus*, *Agnes de monte Politiano*, *Peregrinus Læziasi*, *Johannes della Croce*, *Franciscus Solano*, *Aloysius Gonzaga*, & *Stanislaus Costka*. 1729. eadem fata experti *Vicentius de Paola*, *Petrus Forrieri*, *Johannes Nepomucenus*. Imo eo usque singularis *Benedicti* erga genus humanum *Benevolentia* progressa, ut *Hildebrandum* seu *Gregorium VII. mitissimum* & *castissimum hominem*, denuo cunctis mortalibus *adorandum* exhibere voluerit, renitentibus quibusdam ingratis & contumacibus *Optimi Parentis* filiis. Et elapso denique anno 32. Vir *antiqua probitate* & *fide*, & multis aliis *Sanctulis præstantior*, *Frater Claus* ex Pago *Underwalden*, supra *spem suam*, insignem hanc gloriam obtinuit. Et satis *probabiles* adsunt rationes, quæ inducunt ut credamus,

damus, *Pontifices* in posterum etiam dignum honoribus & meritis aliis *pretium* posituros. Quid dicam de *novis portentis*, & *miraculis?* vix annus est, quo hinc inde nova non fiant. *Utinam* de iis ita loquerentur Defensores, uti *Livius Romanæ Historiæ Scriptor* de *prodigiis*, quæ singulis annis Romæ gesta esse dicebantur, judicavit. At omnis hic de fronte periit pudor. Afferamus unum atque alterum exemplum. Vir *doctissimus Jacobus Serces*, in eleganti libello *de miraculis*, ante triginta circiter annos *Amstelodami* edito, mentionem facit miraculorum in *Italia* editorum. *Tout le monde* inquit, *pag.* 320. *a oui parler du fameux prodige, qui se fait toutes les années à Naples, le jour de la fête de S. Janvier, le Patron, ou pour mieux dire, le Dieu du Païs. Chacun sait, que l'on prétend y conserver une partie de son sang, laquelle est congelée pendant toute l'année; mais qui se liquefie lorsque l'on approche de la Tête du Saint la petite bouteille, dans laquelle elle est renfermée. Mais tout le monde ne sait peut être pas, qu'il s'y fait par année cinq liquefactions de cette nature. L'on assure à Naples, & les livres imprimez le confirment, que la quantité du Sang de S. Jean Baptiste, de S. Etienne, de S. Pantaleon, & de Ste. Patrizia que l'on y garde avec respect, y devient liquide le jour même de leur fête.* Ut Auctor hoc probet, provocat ad duos libros 1725. in Urbe *Neapoli* editos. Paucis interjectis quid de miraculis illis sentiat, ita aperit: *Ce qui rend tous ces Miracles fort suspects, c'est 1°. qu'ils ne se font pas sur le champ. Par exemple, on assigne sept*

 ou

ou huit jours pour la production de celui de S. Janvier ; sans doute, afin que si les Pretres manquent leur coup, le premier ou le second, ils puissent être plus heureux dans les suivans. 2°. Ce même miracle ne se fait, que dans l'endroit le plus reculé de l'Eglise, où il ne se trouve, que des personnes qui envisagent tout ce qui se passe avec des yeux, ou interessés, ou credules, & peu critiques : & lors qu'il y a des Etrangers à Naples, qui veulent voir cette ceremonie, si l'on a la complaisance de les admettre dans l'Eglise, on est attentif à les placer dans le lieu le plus eloigné, d'où ils ne sauroient voir quoi que ce soit d'une maniere un peu distincte. 3°. Enfin, on peut tellement douter de la verité de ces sortes de Miracles, que l'on peut douter, je ne dirai pas, si ce, qui se liquefie est du sang même du Saint, mais si c'est du sang de quelque espece qu'on le suppose. En effet, etant moi même à Naples dans le mois de Mars de l'an 1726. j'eus occasion dans l'Eglise de S. Jean Carbonara, de voir ce que l'on donne pour être le sang de S. Jean Baptiste. Le Sacristain me remit entre les mains la phiole dans laquelle il étoit contenu, & me donna le tems de l'examiner à mon aise. Ce que je puis assurer sincerement, c'est que la liqueur epaissie, qui y étoit renfermée, ne me parut rien moins que du sang, mais plutot une espece d'huile condensée, ou de pomade, à laquelle on avoit donné une couleur rougeatre, qui imitoit même tres mal celle du sang. Mais, quelle absurdité ne peut on pas persuader à des gens, qui paroissent croire, dur comme fer, qu'une statue de marbre a eu la peste, qu'elle en a encore une partie du visage enflée, que l'on peut actuellement découvrir sur sa joue droite la marque que le bubon y a laissée en sortant? C'est pourtant ce qu'il ne tint pas à deux Eccle-

siasti-

ſtaſtiques que je cruſſe fermement d'un Buſte de S. Janvier, que l'on garde dans une petite Egliſe ſervie par des Capucins, à quelques milles de Naples, près de la Solfatara. Au reſte le jugement que je fis du pretendu ſang de S. Jean Baptiſte, ne m'eſt pas particulier: un Pretre de l'Oratoire, Italien, qui l'avoit vû auſſi bien que moi, mais dans un autre tems, & avec qui je m'en entretenois à Turin quelque mois aprez, m'en parla ſur la même ton. Une marque auſſi caracteriſée de fourbe, & d'Impoſture, ne doit elle pas décrier abſolument tous ces pretendus Miracles? Ita D. *Serces.* (*) Hoc unum ſufficiat exemplum adduxiſſe

---

(*) Herr Nemeiz in der Nachleſe beſonderer Nachrichten von Italien erzehlet dieſes von dem heiligen Januario: Eine kleine viertelſtund davon (namlich Solfatara) nachdem man einen groſſen ſchlimmen Berg, da man meiſtens die Pferde fyhren muſs, paſſiret, kommt man zu einer kleinen Capellen, vvelche man an eben demſelben Orte, vvo der heilige Januarius nebſt andern Chriſten gekœpft vvorden, aufgerichtet. Weil eben Gottesdienſt darinnen gehalten vvard, bin ich mit meiner Reiſegeſellſchaft hinein gegangen um das marmorne Bruſtbild dieſes Heiligen zu ſehen. Selbiges ſtehet gleich rechter Hand der Thyre in einem in der Wand eingemauerten Schranke, und ſahen vvir dieſes ſteinerne Portrait, vvelches ein Heidniſcher Bildhauer nach der Idée, ſo eine heilige Matrone die eben bei der Execution gevveſen, und deſſen zu Neapel vervvahrtes Blut aufgefangen, gegeben, ſoll gemacht haben. Es iſt aber an daſſelbe die Naſen angeleimt. Auch zeiget man an dieſem Ort einen Stein vvorauf Blutstropfen zu ſehen, die bei der Kœpfung des heiligen Januarii darauf gefallen. Es kœnnen aber auch vvol natyrliche Fleken in dem Stein ſeyn: Yber dem Altar ſtehet die Hinrichtung dieſes Heiligen in Marmor eingegraben, mit dieſer Yberſchrift: D. O. M. Divo Januario ſupremo Neapolitani,

duxisse inter innumera alia, quibus *Italia*, fœcundissima superstitionis *mater* superbit. Vix

---

Regni Patrono hic loci ante XIV. Secula sanguine e cæsis cervicibus in sacrum juxta lapidem guttis adhuc recentibus aspersum effuso, ampullisque vitreis Neapoli summa Religione servato, atque ad perenne Catholicæ fidei testimonium cum capiti concretus occurrit mira ebullitione liquescente una cum SS. Sociis Martyrii laudem adepto Jacobo Cardinalis Cantelmus Archiep. Neap. 1695. Bei Anlaſse der dem Bildniſs angehængenen Nase thut der Auctor in den Noten folgendes hinzu: Einer von den dasigen Patren hat mir folgendes Mæhrlin erzæhlet: Es hætten die Saracenen in Italien unmenschlich gehauset, und alle marmorne Statuen yber einen hauffen gevvorfen, und da vvære es geschehen daſs sie auch des heiligen Januarii seiner nicht verschonet, sondern derselben die Nase abgehauen hætten, hierauf hætten viele ihr vviedrum eine Nase machen vvollen, es vvære aber keine fest daran gebliben, bis endlich ein Fischer um diese Gegend gefischet und in seinem Netze die Nase mit aus dem Wasser gezogen; vvelche, ob er sie gleich vielmals als einen schlechten Stein vvieder hinein gevvorfen; hætte er sie doch allemal vvieder heraus bekommen, bis man endlich probieret und gefunden, daſs es justement die rechte Nase vor diese Statue gevvesen. Mein Lehn-Laquay sagte mir auch ich sollte mich nicht befremden lassen, vvann der Pfaff, der mir es vviese mir starr in die Augen sehen vvurde; dann sobald nach ihrer Redensart ein Kætzer hinkæme und diese Statue anschauete, vvurde er feueroth im Gesicht. Ich remarquierte auch daſs der Pfaff mich stark ansahe, bekymmerte mich aber vvenig darum. Conferatur cum hisce Epistola IV. Celeb. Pfaffii, de Invocatione Sanctorum pag. 50. Tom. II. Libri sub hoc titulo editi. „Reponse „aux douze Lettres du Pere Scheffmacher, Jesuite de „Strasbourg, contre les Protestans, où les principales „Controverses, qui s'agitent entre l'Eglise Romaine & „celle des Protestans sont traitées. à Frankfort 1733.

Vix enim *pagus* eſt, nedum *Urbs*, quæ inſignibus miraculis non nobilitetur. Idem de *Hiſpania* & *Luſitania* dictum velim. *Gavini* liber non unum ſpecimen *fraudis*, & *incredibilis ſuperſtitionis* ſacrificulorum *Regni Hiſpaniæ* ſuppeditat. Quis neſcit quot adhuc in dictis Regnis ſint ſtatuæ, quibus divina vis & honos tribuitur? Atque ut hoc unum jam moneam, narrat Wilhelmus *Gumpenberg* in *Atlante Mariano* ſtatuas *D. Virginem* referentes, ſingularique potentia *Miracula patrandi* inſtructas dari,

Romæ 73.
Venetiis 45.
Neapoli 72.
Bononiæ 93.
in Sicilia circiter 100.
in tota Italia 463.
in Hiſpania 499.
in Germania 558.

Mirum autem eſt in *florentiſſimo Regno Galliæ* imò Regina Urbium *Pariſiis*, ubi *Virorum eruditiſſimorum & perſpicaciſſimorum* maximus eſt *proventus*, paſſim tamen *jactari miracula*; nil dicam quod cultus ſanctorum, totusque ille apparatus ineptiſſimorum rituum, a nemine fuerit *aperte & publice* reprehenſus atque *rejectus*. Novimus quidem *Mabillonium*, *Papebrochium*, *Thierſium*, *Bosquetum*, *Baille*, *tum* aliquid in hoc negotio tentaſſe: at *timide*

ſatis-

ſatis, nec *eo animo*, ut ineptiſſimum cultum *Sanctorum* ex animis hominum *evellerent.* Et ut de miraculis aliquid dicam, quis neſcit, quid in ipſa *Urbe ſplendidiſſima*, ab aliquo tempore fuerit non ſine prudentiorum *offenſione* publicatum? Notum eſt quid cum fœmina illa, cui nomen *la Foſſe*, actum fuiſſe dicatur. *Publice traditum, eam ultra viginti annos profluvium ſanguinis paſſam, nullis medicamentis a graviſſimo morbo liberari potuiſſe, demum An.* 1725. *cum incredibili deſiderio Venerabile, uti loquuntur, ſequeretur, fuiſſe ſanatam.* Unde etiam *Cardinalis de Noailles publico* quodam *Edicto* id credi voluit. Quam *incertum* autem ſit hoc *Miraculum*, imo quam falſum, ſive *teſtimonia* audiamus, aut *Cauſam efficientem* & finalem miraculi ſpectemus, erudite oſtendit *præſtantiſſimus Vernetus, Eccleſiæ Genevenſis Miniſter doctiſſimus*, in *epiſtolis duabus de hoc argumento editis, & reſponſionibus ad objectiones, quas quidam nomine Doctoris Sorbonici duabus illis epiſtolis oppoſuit.* Digniſſima etiam lectu eſt ejusdem *Verneti* epiſtola, de miraculo *Jeſuitæ Romeville*, ad quod *Jeſuita Deſpineul*, cum pro more ſuo *Clericum* in *Commentariis Trivoltientibus* perſtrinxiſſet, provocat. Factum id dicebatur in *Ducatu Sabaudiæ*, & quidem in vicinia Urbis *Genevæ*, unde facile *Hæretici* illius loci rem explorare potuerunt. Quid dicam de *laudibus ſtultiſſimæ & fanaticæ fœminæ*, quas ebuccinavit in *Gallia*, & publice ſine pudore edidit non aliquis e *fæce Monachorum*, ſed *florentiſſimi Regni*

Epiſco-

Episcopus? Sane is liber non solum ipsi Episcopo *æternam* inuret *maculam*, sed & *opprobrium* est *Religionis Romanensium.* Si quis *inter nos* talia chartis traderet, nemo non crederet, eum vel *mente captum*, vel omnis *Religionis* & cultus divini *Irrisorem* esse. Hunc librum tamen multi laudarunt & *Pontifex ipse, Sanctissimus & Religiosissimus Hominum*, *miris* extulit *laudibus.* (*) Cumprimis autem nostro tempore *multus* fuit inter nos *sermo* de *miraculis Parisii*, *Diaconi in Ecclesia Parisiensi.* Cum libellum de *Vita ejus*, & miraculis, *Ultrajecti* uti titulus præ se fert editum, evolverem nuper, *salvo meliore aliorum judicio*, quid de *doctrina*, & *miraculis ejus* sentiam, aperiam. Et I. quidem laudamus in *Parisio* acerrimum studium, veritatem ex *ipsis fontibus S. Literarum* repetendi. Tali animo non fuerunt *Franciscus*, *Dominicus* & *Lojola.* II. Laudamus *libertatem*, qua usus est, in rejicienda *Bulla Papæ*, cujus Decretum cum aliis Viris doctis admittere noluit, licet multa ideo essent *ferenda.* III. Non negaverim *Parisium* amore Dei & proximi fuisse *tactum.* Multa sunt in hac βιογραφιᾳ hujus rei vestigia. IV. Neque negaverim etiam eum in *victu* & *amictu* temperantem fuisse. At multa tamen sunt, quæ

(*) Quid de religione & visionibus fœminæ ineptissima superstitione captæ judicandum, vide ingeniosissimi Holbergii Tomum tertium Epistolarum, Epistolam cumprimis quadragesimam primam.

quæ impediunt, quo minus credam, hominem *extraordinaria quadam voluntate Dei* fuisse *excitatum*, ad humani generis *salutem promovendam*. Huc pertinet, quod multa in eo deprehendantur vestigia *ingenii* ad *superstitionem & fanaticismum* maxime *proni*. Qualia sunt (a) *incredibile* illud *desiderium*, loca *sola & deserta* petendi, hominumque consortia, quos *emendare* omnibus modis debebat, *fugiendi*. Raro hoc a *Christo & Apostolis* factum. Culpari autem in *Parisio* hoc potest, quod *publico Ministerio* fuerit admotus. Certe, si tanta *flagravit* cupiditate, *veram & salutarem doctrinam* explicandi, & contra *receptas opiniones* homines muniendi, *amplissimam* habuisset in *Urbe florentissima* occasionem. (b) Austeritatem vitæ, ultra id quod *rectæ Rationis & Revelationis* leges postulant, *ursit*. vide pag. 33. 46. sq. pag. 56. ita ait Auctor vitæ: *Durant tout le Carême il se priva de la petite nourriture, qu'on avoit la liberté de prendre à midi, & son jeune fut toujours sans aucune interruption, & prolongé selon l'ancienne coutume de l'Eglise, jusqu'aprez six heures, où étoit fixé le repas. L'épuisement où le reduisit ce jeune dont il commencoit alors à faire epreuve, lui causa de si vives douleurs, que tout son corps en étoit quelquefois agité de convulsions, & de mouvemens extraordinaires. Sa constance n'en fut point ebranlée & il surmonta toutes les difficultez par un courage, qui NB. est plus facile d'admirer que d'imiter.* Confer inde a pag. 134. ad 147. nec *dubium* quin austeritate vitæ *mortem* sine necessitate sibi *acceleraverit*.

Post-

Poſtquam enim *nudis pedibus* difficillima feciſſet *itinera*, & ad ſuperſtitionem uſque in victu & amictu hactenus uſitato fuiſſet *tenax*, redux in hoſpitium, quo erat uſus, *corpore* erat atque pedibus *æger*, unde poſtea nunquam *convaluit*. Ita Auctor pag. 147. *Monſieur de Paris de rétour de Villeneuve le-Roi, ne pût diſſimuler la douleur, que lui cauſoient les bleſſures de ſes piez, & ſes amis l'obligerent d'avoir recours au Chirurgien. Il voulut malgré eux aller le trouver lui même. Il ſe traina donc depuis la ruë de Bourgouignon juſqu'à la ruë S. Jaques, vis-à vis S. Mayloire, où logeoit Monſ. Maublan, ſon Chirurgien, qui fut bien etonné de le voir venir chez lui dans l'état où il étoit. Il le fit approcher du feu & vint peu aprez pour examiner le mal. Monſieur de Paris ne pouvoit ſe dechauſſer, parce que ſes bas, qu'il n'otoit jamais pour ſe coucher, ſe trouverent collez à la chair, par la grande quantité de Sang, qui étoit ſortie. On l'aida à les detacher, & cette operation, qui dura long tems, ne fut pas la moins douloureuſe. Le Chirurgien après l'avoir penſé le condamna à ſe menager, & même à ſe tenir au lit. Il vint dans la ſuite le ſoigner: Mais il avoit affaire à un malade, que le Zêle de la penitence rendoit peu docile On ne put obtenir, qu'il rabatit rien de l'auſterité qui lui étoit ordinaire tous les hyvers, qui étoit de les paſſer ſans feu. Il ne fut bien guèri de ce mal, qu'environ au bout de cinq mois, un mois avant ſa mort; mais à peine en fut il un peu ſoulagé, qu'il reprit le cours de tous ſes exercices, ſans même y oublier ſon petit metier, où le mouvement des jambes n'étoit pas moins néceſſaire, que celui des bras. Le mal étoit rien, comme parloit le ſaint Diacre Il ſoupiroit ſans ceſſe vers un état, & une retraite qui le ſeparat*

parat

parat entièrement du monde. Il en étoit bien près, mais dans un autre ſens qu'il ne penſoit. Pour s'y préparer il reſolut de ſe retirer à l'écart dans une eſpece d'hermitage, que la Providence ſembloit lui avoir menagé, dans ſa propre maiſon. C'étoit un appentis preſque à jour, ſeparé du logement, ſitué dans un coin du Jardin, qui n'avoit que dix ou douze piez en quarré ſur huit ou dix de hauteur. Monſieur T. uſant alors de tous les droits de l'amitié, rejetta bien loin une telle propoſition & ſe crût même obligé d'en donner avis au Confeſſeur. Mox *Pariſius* exſpiravit. Ex hoc & aliis locis patet, *Pariſium* ſine neceſſitate damnum vitæ ſuæ intuliſſe. (c.) Ex *eodem fonte* repetendum *ſtudium* antiquos *Anachoretas* imitandi. Certe non omnes illorum actiones vel *probandæ*, vel *imitandæ:* ſi qui olim metu perſecutionis loca deſerta petere debuerunt, atque tenui victu vitam ſuſtentare, id non poteſt *omnibus* in univerſum *virtutis ſtudioſis*, pro regula, quam imitentur, *proponi*. Qui in civitatibus *pie* atque *caſte* vivunt, pravis animi ſtudiis fræna injiciunt, aliosque ad virtutem, exemplo ſuo, incitant, hominibus, qui loca *montana atque ſpeluncas* inhabitant, atque ex aliorum ſudoribus victitant, longe ſunt *præferendi*. (d.) Quamquam ſtudium pauperibus liberaliter elargiendi non vituperemus, præſertim cum amplis facultatibus ornatus fuerit, non tamen probare poſſumus, quod non ſemel *omnia* fere *vitæ præſidia abjecerit*, atque in eo ſe *Chriſto ſimilem fore* putaverit. Ita pag. 64. *Tout ne reſpiroit que la*

la pauvreté ou *plutôt l'indigence la plus extrême, sur sa personne, dans son logement, dans ses meubles, & même dans son maintien. Il s'appliquoit à ressembler en tout à ces hommes, que sa foi lui rendoit d'autant plus respectables, qu'il voioit en eux l'état où Jesus Christ lui même avoit bien voulu se rendre pour notre salut. On a peu d'exemples semblables à ceux qu'il a donné sur ce sujet. Il lui est arrivé plusieurs fois, se trouvant avec des pauvres, sur tout en faisant quelque voyage, d'être pris lui-même pour un d'entre eux, de manger de leur pain, & d'être logé avec eux. On tient d'une personne qu'il honoroit particulièrement de sa confiance, que ce Saint inconnu étoit alors en comble de sa joye, se voyant ainsi avec ses freres. Mais il savoit en même-tems leur faire part du thrésor, qu'il cachoit en son cœur, en leur apprenant par des discours également simples & touchans, à faire de leur état tout le cas qu'il meritoit, & à y honorer Jesus Christ, qui s'est fait pauvre lui-même; afin de nous enrichir par sa pauvreté.* Hæc aliaque, quæ ex libello illo adducere possem, satis probare videntur, quo *ingenio* fuerit ornatus *Parisius*, atque ostendunt, *minus* esse *probabile*, hominem illum *a Deo*, *præter ordinem*, ad emendandum Genus humanum missum. At provocat *Auctor vitæ* ad *miracula*, quæ post obitum illius facta per eum dicuntur: duo vidi opuscula *Parisiis* eo tempore, quo hæc gesta dicuntur, edita, in quibus in dubium ea vocantur. Prioris titulus est: *Lettre au sujet des choses singulières & surprenantes, qui arriverent en la personne de Monsieur l'Abbé Bescherant à Saint Medard à Pa-*

à Paris le 18. Octobre 1731. posterius ita inscribitur: *Déclaration du Sieur Abbé le Franc, frère de la Demoiselle Anne le Franc, connüe par le pretendu Miracle, operé dans sa personne, au tombeau du Sieur de Paris, le 3. Novembre, jour de Saint Marcel 1730. Abbas* ille non solum *aperte* negat miraculum in sorore sua *contigisse*, sed & contendit, eam ad hoc *fingendum & divulgandum* a *maleferiatis* hominibus *inductam.* Cum autem Auctor vitæ forte respondere posset, hæc ab inimicis fuisse in odium *Jansenistarum* excogitata, ad alia provocabo, quæ efficiunt, ut miracula illa mihi suspecta sint. Et 1°. quidem, si *Religionem* ipsius expendimus, liquebit, eum nec *superstitionem*, nec *missam*, vel alios errores *Ecclesiæ Romanæ* damnasse. pag. 9. & 55. missam celebravit. pag. 17. *traditionem* pro regula *fidei* habuit. Et ut in *compendio* sententiam ipsius de Religione proponam, audi quid Auctor Vitæ pag. 201. dicat: *Monsieur de Paris a été non seulement Chrêtien en reserrant cette idée; mais il a été Chrêtien Catholique Romain, en la maniere qu'il faut l'être pour le salut, toûjours inviolablement uni au Siège de St. Pierre, comme au Centre de l'Unité, & soûmis au Successeur de St. Pierre, selon toute l'étenduë de son Authorité & le Droit sacré & divin de sa primauté dans le corps pastoral.* Ex hoc patet, eum cuncta *Ecclesiæ Romanæ* placita *approbasse & credidisse.* At persuadere mihi nunquam possum, Deum ad probandam *Transsubstantiationem*, *invocationem Sanctorum*, cæterumque cultum

cultum, *rationi* & *Revelationi* adverſum, miracula facturum. Rationes in ipſo libello adduxi. Imo hæc ipſa *Confeſſio Pariſii* argumentum exhibet contra veritatem miraculorum, quæ ipſi tribuuntur. Credidit *Pariſius*, *Papam* eſſe a Deo *inſpiratum* & *infallibilem judicem*, in rebus divinis explicandis. *Papa* editâ *Bullâ* ſententiam *Janſeniſtarum*, cui *Pariſius* addictus erat, *de Gratia*, *damnavit*; igitur aut *Papa* non eſt *infallibilis judex*, aut *Deus* nulla miracula edidit per *Pariſium*. At ſecundum *Pariſium*, *Papa* eſt *inſpiratus a Deo*, eſt *infallibilis* controverſiarum *Judex*: ergo miraculis Deus confirmare non poteſt *doctrinam*, quam per eos *infallibilis* judicis & Chriſti in terris *Legati*, ſolemniſſime condemnavit. 2°. pag. 193. narratur, Deum miracula feciſſe ad *decreta* eorum ſtabilienda, qui in *Gallia Janſeniſtæ* vocantur. At quis ſibi perſuadebit, Deum ad probandam *veritatem* aliquam *ſingularem*, captui omnium non ſatis accommodatam, *miracula* editurum? Si in ipſa Revelatione ſatis perſpicue ſententia *Janſeniſtarum* tradita eſt, quid opus eſt miraculo? Quæ cauſa eſt, cur Deus demum hoc tempore miraculum ederet, ſi animis hominum ſententiam *Janſeniſtarum* inſinuare voluit? Diu eſt, ex quo vehementiſſime eorum ſententiæ fuerunt *exagitatæ* & *proſcriptæ*: quod ſi ergo Deus voluit, ut omnes mortales, quibus Evangelium revelatum eſt, hanc *ſententiam* crederent, quomodo fieri potuit,

tuit, ut demum hoc tempore non item alio, succurreret miseris mortalibus? 3°. *Parisius* dum vixit, nunquam *ad miracula provocavit*, nullum *inspectantibus amicis* & *inimicis* præstitit, nunquam asseruit, se a Deo *missum*, ad *Jansenii* dogmata *miraculis confirmanda*: at talia *postulamus* ab eo, qui se divinitus missum esse ait, ad Religionis capita, hactenus turpiter *vel neglecta* vel *negata, confirmanda*. Deus miraculis *omnibus*, cumprimis *plebi* prospicere vult. Plebs *controversiarum*, quæ de hoc *argumento subtili* ventilantur, *ignara* est. Quod si igitur Deus *Jansenii* sententiam per miraculum probare voluisset, necesse fuisset, ut prius monuisset *Parisius omnes promiscue*, se ad *eam probandam miraculum editurum*. At nihil horum unquam factum est. Demum post *obitum* hæc *miracula* dicuntur *facta*. Populus sententiarum ipsius ignarus, cuncta ad *superstitionem* traxit: ita pag. 178. Auctor vitæ: *Du lieu de la sepulture du Saint, plusieurs vont visiter la chambre où il est mort, & prier dans son petit hermitage. Le matelas sur lequel il a expiré, l'armoire sur laquelle il couchoit, aussi bien que ses habits & son linge ont été mises en pièces pour satisfaire à la devotion des fidèles, & on ne cesse point encore d'en distribuer.* Ecce, qua ratione populus *finem Dei* interpretatur! *Nemo, nemo* ait, se in posterum crediturum dogmata *Jansenii* propter *miraculum*. Sed quoniam superstitiosa austeritate sibi famam adquisivit, inductus populus per eos, *quorum inter-*

erat,

erat hæc commendare, ut ad eum *confluerent* poſt mortem. Quod ſi dicas, plebem demum viſis prodigiis, quæ poſt mortem edita ſunt, in admirationem raptam, nihil meâ opinione lucraris. Si enim *vere geſta fuiſſent miracula* ad ſepulchrum ipſius, nihil aliud inde inferre potuiſſet populus, quam *vitam* hujus hominis fuiſſe *Deo placentem*. Unde autem ſcire potuit *ſententias*, quas fovit, Deum confirmare hac ratione voluiſſe, cum ad eas *ſingillatim* nunquam *provocaverit vivus*? Unde *ſcivit*, ea tantum Deum confirmare voluiſſe, quæ a cæteris capitibus Religionis publice receptæ *diſcedunt*? Si *Pariſius* per omnem vitam operam dediſſet, ut *ſuperſtitionem & idololatriam*, ex mente tot hominum, miſere deceptorum, *radicitus evelleret*, caſtumque Dei cultum *commendaret*, atque conteſtatus eſſet, Deum *miraculo* ſanctiſſimum inſtitutum *comprobaturum*, attentionem mererentur ea, quæ traduntur; at cum hæc omnia cum cætera *ſuperſtitioſorum turba* admiſerit, non ſinit *Sanctitas Numinis* credere, in hominis illius gratiam *portenta* edita. 4to. tandem ſuſpecta reddunt illa miracula *circumſtantiæ quædam*. Audivi a Viro *fide digniſſimo*, teſte *oculato*, equidem homines ſepulchro *Pariſii* impoſitos *agitari*, cunctaque eorum membra miris motibus *raptari*: at neminem inde abductum ſtatim a morbo *liberari*, ſed in proximum duci aut ferri *Sacellum*, poſtmodum demum *famam* tam veri quam falſi nun-

ciam, per urbem *increbeſcere*, hunc vel illum, ſepulchro *Pariſii* impoſitum, *ſanatum*. At non ea erat miraculorum a *Chriſto* & *Apoſtolis* editiorum *ratio*: *ſurge & ambula*, inquiebat *Jeſus*: *Dictum factum*. Provocat equidem Auctor ad *Greg. Turonenſem*, teſtantem, *miracula* quædam non *in inſtanti* facta. At nihil agit *exemplum, quod litem lite reſolvit*. Quam parum fidei mereatur circa hæc *Turonenſis*, norunt *Hiſt. Eccl. periti*. Nil jam dicam, quæ *ſuſpiciones* oriantur, ſi *homines ipſos* contemplemur, in *quorum gratiam* hæc fieri dicuntur, & quibus *artibus* locus ſit, poſtquam e *ſepulchro* ablati in *Sacellis illis* degunt. Atque hæc eſt mea de miraculis *Pariſii ſententia*. (*) Ex quibus

(*) Plura ſcripta poſt id tempus, quo hæc Præfatio exarata eſt, de vita, moribus, & miraculis ejus edita ſunt. Vide Diſſertationem celeb. Moshemii, hodie Cancellarii Academiæ Gœttingenſis de vita & moribus Pariſii, & Cap. XXII. XXIII. & XXIV. Veritatis religionis Chriſtianæ, probatæ a cl. & amiciſſimo Verneto, Profeſſore Genevenſi, Sect. VII. ubi erudite omnia expendit, quæ de miraculis hujus Diaconi Pariſienſis, utramque in partem allata ſunt. Adde l'Hiſtoire d'un voyage litteraire, fait en 1733. pag. 121. Verba nobiliſſimi Lydlettoni in egregio libello de converſione Pauli, de negotio Pariſienſis Diaconi, & jactatis miraculis pag. 71. ſic ſonant: Als die Wundervverke, die bey des Abt Paris Grabe ſollen geſchehen ſeyn, ein ungevvœhnliches Auffſehen in der Welt machten, ſo trugen alle beyde Stüke das ihrige dazu bey: Sie vvurden zvvar nicht von der Regierung unterſtützet, und verdienen daher mehr Aufmerkſamkeit als andere papiſtiſche Wunder: Jedoch es vvar der ganzen Janſeniſtiſchen Parthey,

quibus omnibus patet, *ſuperſtitionem, falſa miracula, ſanctorumque cultum* in Eccleſia Romana non *decreſcere*, ſed *augeri* potius, atque adeo neceſſe eſſe, ut ſubinde hoc *ulcus tangatur*. Me quod attinet, diffiteri non poſſum, vehementer me *dolere*, quoties in *Muſeo meo* video, ex longe *diſſitis oris* ſingulis annis *tot millia*

---

die in Frankreich mæchtig und zahlreich vvar, vvorinn ſich viele vveiſe und tüchtige Mænner, aber auch aberglaubiſche Enthuſiaſten befunden, daran gelegen, daſs ſie dieſelben als Wunder vertheidigten. Dieſe vereinigten ſich zuſammen, ihnen Beyfall zuverſchaffen, vveil die Ehre ihrer Parthey davon abhieng. Einige davon, vvelche dieſe Wunder vvahrhafftig glaubten, vvaren zu ſolchem Glauben vorhero bereitet und lenkſam gevvorden. Ob ſie nun gleich ſolche Vortheile auf ihrer Seite hatten, mit vvie vveniger Mühe vvurden ſie unterdrüket? Es vvurde nur eine Mauer an der Seite der Kirche, vvo das Grab des heiligen Wunderthæters vvar, aufgeführet. Kaum vvar ſolches geſchehen, ſo fand man an der Mauer einen Zettel angehefftet mit diſer Yberſchrift:

De par le Roi déſenſe à Dieu,
De faire miracle en ce lieu.

Der Kœnig verbietet unſerm Herrn Gott, daſs er hier keine mehrere Wundervverke thun ſolle. Diſe Schmæchſchrift vvar vvitzig, aber der Ausgang lehrete, daſs ſie der Parthey, vvelche ſie verfertiget hatte, den grœſten Schaden that. Würde ſich Gott an dieſes nærriſche Verbott gekehret haben, vvann er daſelbſt einige Wundervverke verrichtet hætte? Würde er ſich in ſeinem Vornehmen haben ſtœren laſſen durch eine aufgeführete Mauer? Confer cum hiſce doctiſſimi de Vœux Critique générale du livre de Monſieur Montgeron; Item le Journal des Savans Tom. CLII. Menſis Maji An. 1750.

lia hominum ad *Sacellum* in *Vicinia* poſitum, tanquam ad *Sacram Anchoram* confluere. *Doleo*, homines adeo ſuperſtitione *dementatos eſſe*, ut ſibi perſuadere poſſint, *ſtatuam* quandam, ex *ligno* vel *argento* factam, & eleganter *veſtitam*, majus auxilium ferre poſſe *rebus* in *arctis*, quam D. O M. quem ubique locorum *præſentem* invocare licet, ſine *itinere moleſto*, vel *pecunia* ſacerdotibus *ſolvenda*. *Doleo*, *ſacrorum Antiſtites* de puro caſtoque Dei cultu tam *parum* eſſe ſolicitos. Novi quam varia ſint hominum ingenia, variæ opiniones. At *nunquam* mihi perſuadere poſſum ut *credam*, homines illos adeo hebeti ingenio eſſe, ut *intelligere non poſſint*, *ineptum* illum cærimoniarum *apparatum*, cultum eſſe, Optimo Sapientiſſimoque Numine *indignum*, & *rectæ rationis* principiis *contrarium*. Nil dicam de *fraudibus* manifeſtiſſimis, & in *oculos incurrentibus*, quarum illi & *Auctores*, & *Inſpectores* ſunt. *Utinam* tandem ruptis *ſuperſtitionis* vinculis homines ea *edocerent*, quæ ad λογικην λατρειαν unice ſpectant! ſane ipſi *Ethnici* perſpexerunt, Deo gratum eſſe non poſſe *cultum*, qui *externis ritibus* unice abſolvitur. Quis ignorat *Perſii* verba?

Dicite Pontifices, in Sacro quid facit aurum?
Nempe hoc, quod Veneri donatæ a virgine pupæ
Quin damus id Superis - .
Compoſitum jus, fasque animi, ſanctoſque receſſus
Mentis,

Mentis, & incoctum generoso pectus honesto:
Hæc cedo, ut admoveam templis, & farre litabo.

Novi quidem longe maximam generis humani partem in *spissioribus* ignorantiæ *tenebris* versari; at plerique miserorum hominum Ecclesiæ Romanæ placitis addictorum, si quammaxime vellent è tanta miseria *eluctari*, haud possunt, cum *nemo* ad manus sit, qui *facem* præferat, melioraque doceat. At *illi*, de quibus loquimur, siquidem *rationem* audire vellent & sanctissima Dei præcepta, *sanari* possent. Cujusvis autem, certe *publicorum Doctorum* est, superstitionis *torrenti* obicem ponere, & quantum in iis est, *omnibus viribus* conniti, ut *castissima sanctissimaque Religio* altissimas in animis hominum *agat radices*. Et eum in finem *unice libellus iste* a me conscriptus est. *Satis me vixisse arbitrarer, si vel unum hominem a superstitione & erroribus retractum, ad veræ sapientiæ, castique cultus amorem transferrem.*

Restat, ut de tractandi hoc argumentum *methodo* aliquid addam. *Præcipuum*, quod in hac opella *probare* intendi, in eo *consistit*, ut ostendam, *miracula*, quæ *Pythagoræ*, *Francisco*, cæterisque, de quibus ago, tribuuntur, *non posse a Deo originem habere*. Ad hoc *collineat* totius libelli *scopus*; hoc ideo *moneo*, ut si quis forte, quemadmodum *magna est vis* superstitionis, contra Auctorem in *arenam* descendere in animum inducat, hoc *unum* per-

spicuis

ſpicuis argumentis *probet*, neque in verbis quibusdam carpendis, vel circumſtantiis quibusdam, ad rei ſummam nihil facientibus, diu inhæreat; ſed *jugulum cauſæ* premat. Potuiſſem, cum *fœcundiſſima* ſit hæc materia, multa adducere, quæ ab argumento hoc, quod tractavimus, aliena non eſſent; at conſulto ab iis controverſiis, quæ nobis cum *Eccleſia Romana* intercedunt, abſtinui; tot libri a *doctiſſimis Viris*, inde ab eo tempore, quo ab *Eccleſia Romana ſeceſſionem fecimus*, de erroribus *Eccleſiæ hujus* ſunt conſcripti, idque *tanto* eruditionis *apparatu*, ut vix quicquam iis addi poſſe videatur. In ipſa tractatione *riſi* non ſemel, atque *perſtrinxi* ineptas actiones hominum, Romanenſium religioni addictorum, qui *Numinis juſſu* ad emendandum Genus humanum ſe *miſſos* jactitant; quamobrem non eſt, quod *iraſcantur Eccleſiæ Romanæ Doctores*, ſi forte libellus iſte in manus eorum incidit. Novi in *rebus ſacris* ſerio eſſe agendum. At res ipſæ, de quibus agimus, aliquando ita *ineptæ inſulſæque* ſunt, ut Catoni ipſi riſum extorquerent. Perſuaſiſſimus ſum, *ſapientes & eruditos Viros* hujus cœtus, aculeos ſermonis non ſolum *boni conſulturos*, ſed &, ſi quando *ſtolidiſſima dicta*, factaque quorundam legunt, *volentes*, *nolentes* in *riſum erupturos*. In *cæteris* ſatis oſtendi, me *natura* ad jocos riſusque *proclivem* non eſſe. Non ſemel *excandui*, quoties ſanctiſſimum *Dei Nomen & divina Volumina* adeo *abje-*

cte

cte & ſine *reverentia* ab inſulſis hominibus *tractari* animadverti. *Ferreæ frontis* hominem eſſe oportet, & *nullius Religionis*, qui, cum audiat *Chriſto* conferri *fanaticos homines*, & turpiſſimæ *ſuperſtitioni* addictos, non *exhorreſcat*, atque *indignetur*. Cæterum ſi quis eſt, qui neminem *lædere*, & quam plurimis placere ſtudeat, *inter eos ego nomen profiteor meum*. Neminem, *Deus mihi teſtis eſt*, *cuicunque* tandem *Religioni* addictum, odio habeo; nulli, in *Religionis negotio* a me *diſſentienti*, nocere per vitam cupio. Novi quanta ſit *ingenii humani diverſitas*, & arreptarum ſemel perceptionum *vis* atque *efficacia*. Illi quos tango, dudum ad plures abierunt. Perſuaſus ſum, *Virum cordatum*, & *Religionis Chriſtianæ amantem*, ineptiſſimarum & ſtolidiſſimarum actionum & dictorum *patrocinium* in ſe nunquam *ſuſcepturum*: ronchos *imperitorum Monachorum nec curo*, nec *timeo*. Illi ipſi *Auctores* ſunt tot *fabellarum* ineptiſſimarum & *effictorum miraculorum*, quibus vitam Auctorum ſuorum, quos *laudibus in cœlum extollere* voluerunt, omnium bonorum *riſui* & *execrationi* expoſuerunt. Nemo igitur mihi vitio vertet, quod poſt multorum doctiſſimorum hominum conatus, ex ipſo etiam cœtu *Eccleſiæ Romanæ*, impudentiam eorum perſtrinxerim, atque *ſcapham ſcapham* appellaverim. In *Auctores Legendarum*, non *Viros eruditos*, recidit quicquid *liberius* dictum eſt: Quanquam nec illi *innocentes* ſint, qui cum

publice

publice hæc nobiſcum *carpere*, imo *deteſtari* deberent, altum *ſileant*, atque in *ſinu* tantum vel *rideant*, aut vim ſuperſtitionis incredibilem *deplorent*. Ita *præfationi* huic B. *Lector* finem imponere volui. Incidi autem, aliud agendo, in *Commentarios Trivoltienſes*, atque hic aliquid legi, quod ad argumentum, de quo in præfatione illa agere incepi, *explicandum* aliquid conferre poteſt, ſimulque *præſcindere* quaſdam *objectiones*, quas quidam ex cœtu *Eccleſiæ Romanæ* allaturi forte ſunt. *Jeſuita* quidam ad An. 1726. *menſis Aprilis*, mentionem facit libri *P. Theodorici* de *S. Rene*, qui defendit, *Pariſiis* in templo *S. Johannis*, *miraculum per hoſtiam*, uti vocant, factum eſſe. Occaſione hujus libelli, *Jeſuita*, pro more, *invehitur* in eos, qui *Transſubſtantiationis dogma concoquere* non poſſunt, dicens: *Les Proteſtans intereſſez à decrediter le miſtere de la Transſubſtantiation, & de la preſence réelle de J. C. dans l'Euchariſtie, ſe ſont toûjours faits impies, de railler ſur les miracles operez pour confirmer ce dogme de nôtre foi. Ils ont crû que les railleries auroient plus d'effet, que les raiſonnemens: & veritablement cette maniere de refuter coute beaucoup moins, & fait ſouvent plus d'impreſſion ſur les éſprits, que les plus eblouiſſantes ſubtilités: la malignité ou la foibleſſe du cœur humain eſt telle, qu'il ſe range ordinairement au parti du railleur, dans la crainte d'être expoſé à ſes traits, lors même, qu'il ſent que la Satyre porte à faux. Ceci arrive particulièrement quand un Autheur ſe donne un air d'éſprit fort & independant. Cet air impoſe, & la crainte de paſſer pour credule fait, qu'on ſe rend, ou du moins, qu'on n'oſe réſiſter à un homme qui le prend ſur ce*

ton,

ton, quand même on seroit infiniment convaincu qu'il a tort. De là vient, que souvent certains Catholiques, sous pretexte de ne pas donner dans la simplicité, qu'ils appellent des anciens tems, abandonnent aux Heretiques de miracles, qui pour n'être pas de foi, n'en sont pas moins averés. Foiblesse d'autant moins pardonnable, qu'ella a pour fondement l'ignorance, & d'autant plus dangereuse, qu'elle va quelque fois jusqu'à sapper dans le cœur, les principes essentiels, & à livrer peu à peu le corps de la place, après avoir lachement abandonné les dehors. Ita *Jesuita* ille. Ad hæc sequentia *repono.* 1°. concedimus in *rebus* ad Religionem *spectantibus serio* esse *agendum*, atque *temere* illos agere, qui cum rerum divinarum *naturam* atque *indolem* non satis intelligere possunt, sine *ulteriore mora* in *risus & dicteria* erumpunt. Ita improbamus *incredulorum jocos & scommata*, quibus Religionem Christianam, tot argumentis suffultam atque demonstratam, vel *sine examine* excipiunt, aut ob *sententias* quasdam intellectui humano *captu difficiles*, perstringunt. *Insulsum* enim & *a ratione* alienum est, id quod non *satis* intelligimus, *risu explodere*, præsertim cum a *Viris optimis & sapientissimis* sit prolatum. 2°. Quod *Ecclesiam Romanam* spectat, argumentis solidissimis gravissimisque *ostendimus*, cur ab ea *secesserimus*; cur *decreta* hujus *Ecclesiæ*, ritus cultumque *amplecti & retinere* non possimus. In omnium manibus versantur *libri* a tot *Viris doctissimis* scripti, in quibus *serio* de hoc argumento fuit *actum*. Quod si, ut sæpissime factum,

calum-

calumniis Religionem noſtram proſciderunt *Doctores Eccleſiæ Romanæ*, haud iniquum fuit, *duro nodo*, durum opponere cuneum, & *ſcapham* aliquando *ſcapham* appellare. Oſtendimus *millies*, *Transſubſtantiationem* non ſolum *S. Literis*, *inſtitutioni*, & *fini Servatoris noſtri*, *ſenſibusque omnibus* repugnare, ſed *meram* etiam *involvere contradictionem*, *merum* eſſe σιδηρόξυλον, *ſplendidum nihil.* Quis autem nobis *vitio vertere* poterit, ſi aliquando *ridemus?* Si quis ſerio dicat dari *circulum quadratum*, & ſe ope hujus propoſitionis neſcio quas *ſubtiles* veritates *eliciturum*, quis miretur, ſi omnes *inſaniam* ipſius perſtringant? Doctrina de *Transſubſtantiatione* totius *Papiſmi centrum* & *medulla* eſt. Ob eam negatam multa millia hominum *crudeliſſimis ſuppliciis affecta* ſunt. Hodienum illam qui negat, *Hæreticus* eſt, *dignus* qui *comburatur.* Merito igitur *toties totiesque*, cum tanti, quid eſſet, ſciviſſe noſtrâ ſemper interfuerit, *interrogavimus Doctores Eccleſiæ* hujus, quid tandem ſit *Transſubſtantiatio.* Quærimus utrum ſit *myſterium*, affirmant; *meram contradictionem*, *myſterium* non eſſe *contendimus.* Dicunt *miraculum* eſſe; at contendimus *miracula* tanquam miracula, *ſenſibus* patere: ſed quamprimum hos conſulimus, *actum* denuo eſt de *Transſubſtantiatione.* Cum autem *Doctores* illi toties totiesque ad hoc *decretum* explicandum *invitati*, ne quidem *verbis* explicare poſſint, quid nomine *Transſubſtantiationis* intelligant; ſimul tamen *jactitent* infinita *miracula*

cula per *eam* fieri, quis miretur aliquando vel *invitis nobis risum erumpere?* risit *Cicero*, cum *Epicurus* dixit, Deos non habere *corpus*, sed *quasi corpus*, non *sanguinem*, sed *quasi sanguinem*. Quis igitur *vitio nobis vertet*, si aliquando ridemus, quando homines illi non sine *supercilio* dicunt, in *transsubstantiatione* adesse *corpus*, nec *proprietates* tamen *corporis*, sed *panis* habens; adesse in *pluribus locis simul*, id est *unum* esse & plura simul; totum illud corpus, Romæ, Parisiis, esse; & in his civitatibus amplissimis, totum in tot *diversis* offerri *altaribus; adesse*, at ita tamen, ut *omnes mortales*, in unum *juncti*, *armatis oculis* corpus illud *videre* non possint &c. &c. *Testor* omnium *conscientiam*, utrum reprehendi possint *Viri optimi & religiosissimi*, si aliquando, dum hæc audiunt, a *risu sibi temperare* non possunt? *Idem* ipsis contingit, quando *legunt* tot *miracula*, per *reliquias*, *ossa*, *lapides*, *sanguinem*, *lintea*, *imagines*, *statuas*, *sanctos*, quorum multi *nunquam* vixerunt, facta. Nihil facimus quod *rationi & naturæ rerum*, quæ tales in nobis *adfectus* excitare solet, *contrarium* sit: nihil, quod non *exemplis Virorum religiosissimorum* defendi possit. Quis nescit quam false perstrinxerint *veteris Ecclesiæ Apologetæ Gentilium superstitionem*, nugas de *Diis*, *Deabus*, *ritus detestandos & ineptos?* notiora sunt hæc, quam ut exemplorum inductione probari debeant. Contendimus autem *innumera* esse in *fide & ritibus Ecclesiæ Romanæ*, quæ non minus *ridicula* atque *insulsa*

ſunt, quam ea, quæ Patribus illis, quos tamen *Sanctos* vocant, toties ridendi occaſionem præbuere. Quod ſi igitur *impedire* volunt, quo minus inania illa commenta *rideamus*, *dicant* nobis in poſterum, quid tandem ſit *transſubſtantiatio*, quæ tot *mirabiles effectus* edit; *probent* Deum per *ſanctiſſimam ſuam naturam* efficere poſſe, ut *miraculo* Idololatria ſtabiliatur, & *ritus ineptiſſimi* confirmentur; *permittant* quæſumus, ut *miracula* illa, omnesque illorum *circumſtantias*, propriis *oculis* intueamur. *Londinum*, *Amſtelodamum*, *Genevam* veniant, atque omnem *ſanctiſſimarum mercium*, quas populo venditare ſolent, *apparatum* ſecum afferant, atque publice oſtendant, ſe a Deo auctoritate & potentia inſtructos, præter conſuetum naturæ ordinem, inſolita portenta faciendi. Noſtros *ægrotos* ſanandos *offeremus*, *pecuniam ſolvemus*, grates *perſolvemus maximas*: tam *mites* nos præſtabimus ut *oves*, atque inpoſterum *parati* erimus promtique, humili obſequio cuncta *mirabilia*, *portentoſa*, imo *impoſſibilia* credendi. 3°. Fatetur *tacite Jeſuita*, dari inter cœtus ſui *Doctores*, quos *pudeat* in tanta luce *ineptiſſimarum rerum patrocinium* ſuſcipere, atque hoc ex ignorantia oriri contendit. At falli in hoc ſuo judicio *optimum Virum* credimus. Homines rerum divinarum ignari, *Monachi* cumprimis, *poſito pudore*, ſine examine cuncta admittunt, neque a *receptis opinionibus* facile recedunt, præſertim cum non ſine *vitæ & facultatum detrimento*, de

ſanctiſ-

ſanctiſſimorum rituum neceſſitate & *miraculorum veritate* dubitare liceat. Credimus igitur nos, ſalvo tamen meliore judicio, Viros illos, qui ad *explodendas*, ſaltem *negandas* illas *ineptias* animum inducunt, *Viros* eſſe rerum divinarum *amore* tactos, *candidos*, & ſinceros. Nec ſcio utrum omnem *eruditionis gloriam* detracturus ſit noſter *Launojo*, *Bailleto*, *Bosqueto*, *Arnaldo*, *Thierſio*, *Mabillonio*, *Papebrochio*, *Langleto du Fresnoi*, *illuſtri Auctori Delineationis Eccleſiæ vere Catholicæ*, aliisque, qui non ſemel *vehementer dubitarunt*, de variis *ſuperſtitionis* partibus. Non diffitemur interim, *ſanctiſſimi Ignatii Lojolæ diſcipulos*, aut *nunquam*, aut *rariſſime* publice *profeſſos*, turpi *ignorantia* & *fraude*, in hoc negotio *peccatum*. *Fatemur*, eos, ſi quidem *ſtudio*, ritus omnes cujuscunque generis *defendendi* & *latius diſſeminandi*, imo *novos* excogitandi, aliquod *inſigne præmium* eſſet *repoſitum*, eos *ſolos* omnium conſenſu *ablaturos* eſſe: *Zelum* enim hunc *pro Gloria Dei*, id eſt *Papæ*, jam diu ſatis ſuperque *demonſtrarunt*. Hinc noſtri hærentem *capiti* multa cum *laude coronam* detrahere nolunt. Vir non *rudis Literarum*, neque *virtutum ſanctiſſimæ Societatis ignarus*, D. la *Croze*, publice, quam *præclare* de cultu caſtiſſimo *Religionis Pontificiæ* mereantur, faſſus eſt in libello, cui titulus: *Vindiciæ veterum Scriptorum*. pag. 10. *Quam proni ſint Jeſuitæ*, (ita inquit, *ad omne mendaciorum genus, quot narrationibus teſtari liceret! rem paucis exemplis illuſtrabo, ne forte accuſatio demonſtratione deſtituta, calumnia videatur. Quodcunque mendacium induxit inter homines vel ambi-*

tiosa superstitio, vel hominum Religionem simulantium avaritia & cupiditas, id totum Jesuitarum defensionem meruit. Qui ob id unum cæteris ordinibus Monasticis accessisse videntur, ut veteres Ecclesiæ suæ fabulas ornarent & amplificarent. Ita Jacobus Gretserus vir doctissimus imagines non manu factas, quas vocant, quæ ingenti numero a Pontificiis coluntur; Melchior Inchoffer epistolam fictitiam divæ Mariæ ad Messanenses; Horatius Tursellinus translationis Casæ Lauretanæ libris editis in vulgus propugnare susceperunt. Fatentur homines cordati inter Pontificios, malas nonnunquam artes in commendandis Sanctorum reliquiis adhiberi, nec id inficiantur plurimi, qui nondum omnem pudorem & veritatis amorem abjecerunt. Verum inventus est in re tam manifesta Joh. Ferrandus, Lojolita Aniciensis, qui in disquisitione reliquiaria, magnæ molis libro, quicquid de sanctorum reliquiis inepte, absurde, impie dictum est, id totum tanto animi ardore tuetur, ut de inconcussis sanctissimi cultus fundamentis propemodum agi videatur. Cum illud non leviter turbet rationes Pontificiorum, quod tria, imo plura aliquando eorundem sanctorum capita, superstitiosæ plebi variis in locis, adoranda proponantur; Ferrandus, ne quid unquam fateatur vel levissimæ fraudis esse admissum, id miraculo fieri docet, replicata nimirum & multiplicata, sic enim loquitur, sanctorum membra contendit. Quam in rem ipsum ineptias suas effutientem audire operæ pretium est: Unum mihi satis erit in præsentia dicere; inquit: supremum Numen suam dubio procul explicuisse sententiam, in iis nominatim reliquiis multiplicandis, quæ revera nonnisi unæ, secundum Entitatem & natura sua, singulares existere poterant: Ut sunt verbi gr. præputium, sanguis, aliaque id genus, quæ cum ad corporis Christi perfectionem faciant, vel quæ cum ipso vel ab ipso traxerint originem, nec multiplices esse, nec

diu illibatæ ſeu integræ ſervari poterant, niſi divina vis miraculoſum in modum acceſſiſſet. Idem in aliis multis reliquiis videre eſt. Apage, ita exclamat *doctiſſimus* Vir, *deteſtabiles nugas,* quibus nihil *horribilius* confingi potuiſſe Chriſtiani omnes, qui *vere Chriſtiani ſunt*, haud ægre fatebuntur. Hæc ille. Quamvis de *famigeratiſſima Societate* non admodum *præclare* ſentiam, non poſſum tamen mihi perſuadere, credere *eruditiſſimum la Croze*, *omnibus* in *univerſum membris* hæc, quæ narrat, eſſe adſcribenda. Sine dubio illi in mente erat illud tritum: *A potiore fit denominatio.* (*) Saltem recentiſſimo exemplo *eruditiſſimi Jeſuitæ P. Tournemine* conſtat, non omnia *miracula* publice *jactata* ſtatim ab iis admitti. *Interrogatus* enim *doctiſſimus Pater* per literas a *cl. Saurino*, τῳ νυν ἐν Αγιοις, quid de *miraculoſa ſanatione* fœminæ *Pariſienſis*, cui nomen *la Foſſe*, ſentiret, ita reſpondit: *Je ne nie, ni ne reconnois la verité du miracle, qui a donné lieu au Mandement de Mr. le Cardinal. Comme je n'en ai point examiné les preuves, il y auroit de la temerité à decider, & je ne ſaurois approuver la methode de ces Theologiens, qui parlent avec tant de hardieſſe ſans connoiſſance de cauſe.*

(*) Vide quæſo recentiſſima exempla impudentiæ, malitiæ, & ſuperſtitionis horum hominum, quæ ſuppeditat Auctor Diarii litterarii Gallici, Hagæ Comitum editi, ſub titulo: Le Journal univerſel. Cæterum quod hic de reſponſo P. Tournemine in medium protuli, non extra dubitationis aleam poſitum eſſe me monuit Vir quidam doctus.

ſe. Le reſpect que je dois à un Prelat également eclairé, & venerable par ſes vertus, ne me permet pas de m'inſcrire en faux contre un evenement, dont il atteſte la verité. Mais comme la pieté de Mr. le Cardinal pourroit être ſurpriſe, & qu'il n'eſt pas impoſſible, d'en impoſer à un homme, quelque habile qu'il puiſſe être, je ſuſpens mon jugement. Ita *doctiſſimus Tournemine.* Plura Exempla adferre poſſemus, niſi crederem, plus ſatis ea eſſe nota. In his autem jam quidem acquieſcimus, ne præfationis limites ſupergredi videamur.

ARGU-

ARGUMENTA

Singulorum Capitum hujus libelli.

Cap.

EXERCITATIONIS
DE
ORIGINE ET AUCTORITATE
MIRACULORUM,
quæ Pythagoræ, Apollonio Tyanenſi, Franciſco Aſſiſio, Dominico & Ignatio Lojolæ tribuuntur,

CAPUT I.

Occaſio & Scopus Exercitationis

Cum non ſemel mecum reputarem atque perpenderem, quâ ratione factum ſit, ut multi homines, ingenio & judicio non deſtituti, ad Atheiſmum, graviſſimum, peſtilentiſſimumque errorem inclinaverint; multæ, diverſiſſimæque cauſæ animo meo ſunt obverſatæ,

quas omnes hic enarrare inſtituti ratio non patitur. Eminent inter illas cumprimis *Superſtitio & fraudes, in rebus ad Religionem ſpectantibus. Superſtitio* rectæ rationis vim ita hebetat, atque deprimit, ut illi, qui infauſto hoc ſydere adflati ſunt, ad ineptiſſima quæque credenda, & pertinaciter defendenda, ſint promtiſſimi paratiſſimique; excuſſâ enim ſemel rationis auctoritate, nihil eſt tam ineptum atque ſtolidum, quin avide arripiant cæca hominum pectora: imo nonnunquam eo inſaniæ progrediuntur, ut ſtultas, ineptasque opiniones, quas ſine ullo examine admiſerunt, tanquam cœleſtia oracula deoſculentur & in ipſa ſtoliditate glorientur, atque ſuaviter requieſcant. Quo magis autem inſaniunt, atque pueriles ineptias admirantur ſuperſtitioſi, eo magis in oculos hominum incurrit vaniſſimus error, atque omnes, qui rationi bellum non indixerunt, vehementer offendit. Quantacunque enim fuerit ſeculorum infelicitas, hominumque ignorantia & cæcitas, efficere tamen non potuit, ut omnes, veluti caligine menti obducta, prorſus excæcarentur, atque faſcinarentur. Obſcurari, at prorſus deprimi non poteſt divina rationis vis, atque efficacia. Omni tempore reperiuntur, qui ſtultos errores deprehendant atque perſtringant, imo publice riſui exponant; in quo quin omni laude ac preconio digni ſint, nemo prudens dubitaverit: quemadmodum enim vera *Religio* omnibus modis eſt promovenda, ita *Superſtitio* radicitus ex hominum animis eſt evellenda. At eheu multi! quæ mortalium infelicitas, qui tetri hujus erroris cauſas cognoſcunt, eaſque ſalſe rident, ſæpiſſi-

ſæpiſſime in alium huic contrarium, nec minus gravem errorem prolabuntur, *Atheiſmum* puta; dum enim ſatis *acuti* ſunt, ad ſtultiſſimarum opinionum vanitatem arguendam & refellendam, nec tamen *ſatis cauti* atque felices, ut alibi de veritate cognoſcenda circumſpicere, remque, omnium attentione digniſſimam, examini ſubjicere velint, *Religionem* cum ipſa *Superſtitione confundunt*, & utramque prorſus repellunt. Quidam pravis ſtudiis præpediuntur, quo minus Religionem a ſuperſtitione diſtinguant. Nolunt, poſtquam erroris & ſuperſtitionis fontes cauſasque detexerunt, ulterius progredi, quia non minus Religionem quam ſuperſtitionem oneri ſibi eſſe credunt. Religio vitiis in univerſum omnibus bellum indicit, atque poſtulat, ut omnia quæ ſanctiſſimis Dei legibus contraria ſunt, grata licet & accepta, ex animis noſtris evellamus, atque ad rectæ rationis & revelationis normam actiones noſtras omnes, deſideria omnia, componamus. Cum autem multi homines vitiis capti conſtrictique ſint, facile patet, cur Religionem caſtumque Dei cultum aſpernentur. Multos autem, quo minus verum cernant, præpedit torpor. Hi rem valde arduam, quæque nonniſi longa attentaque meditatione explicari ab ingeniis humanis poteſt, penitius conſiderare nolunt, cum e contrario ſuperſtitionis vanitas & fictionum evidentia ultro ſeſe prodant. Multis hoc contigiſſe exemplorum multorum inductione facile probare poſſem, ſi quidem crederem cordatos & eruditos de hoc dubitare. Obſervavit hoc dudum *Plutarchus*, de Superſtitione Ægyptiorum verba faciens.

 ciens.

ciens. Ἔνιοι, inquit in libello de Iſid. & Oſirid. p. m 378. ἀποσφάλλεντες παντάπασιν εἰς δεισιδαιμονίαν ἔλαθον οἱ δὲ φεύγοντες ὥσπερ ἕλως τὴν δαισιδαιμονίαν ἔλαθον αὖθις ὥσπερ εἰς κρίμνον ἐμπεσόντες τὴν ἀθεότητα. Quod ſi inſuper miſeri illi homines videant, multos omni niſu id agere, ut fraude & ſceleſta malitia ridiculas opiniones confirment, easque tanquam decreta de cœlo delapſa tueantur, atque defendant, quod per *ficta miracula, viſiones* & *adparitiones* ſæpiſſime tentatum, vix remedium ad manus eſt, quo a graviſſimo errore ſanari atque abduci poſſint. Credunt enim eos, qui ſacrorum Antiſtites appellantur, miſeris mortalibus illudere, atque ipſosmet perſuaſos, Religionem inter ſuavia ſomnia referendam, atque ad rudis plebeculæ, quæ metu terreri & in officio contineri debet, aures capiendas inventam, atque ita longe lateque per orbem diffuſam, diſſeminatamque. Atque hinc frequenter ad *miracula ficta, fraudesque Sacerdotum* provocare ſolent *increduli*, ut hac ratione veris miraculis detrahere poſſint. Hæc præcipua videtur cauſa fuiſſe, cur eruditiſſimi Viri inter Græcos & Romanos tam abjecte de Religione ſenſerint, atque data occaſione cultum publice receptum perſtrinxerint. Integer liber Ciceronis de Nat. D. & Divinationibus exemplo eſſe poteſt. Et ut recentius exemplum adducam, hinc factum, ut *Tolandus* in Adeiſidæmone ſuo tantopere commendaverit librum. En verba audaciſſimi hominis pag. 7. libelli citati: *de Numa Pompilio, ſecundo Romanorum Rege, verba faciens Livius, omnium primum inquit, rem ad multitudinem imperitam, & illis ſeculis rudem,*

effica-

efficaciſſimam, Deorum metum injiciendum ratus eſt, qui quum deſcendere ad animos ſine aliquo commento miraculi non poſſet, ſimulat ſibi cum Dea Egeria congreſſus nocturnos eſſe: ejus ſe monitu, quæ acceptiſſima Diis eſſent, Sacra inſtituere, Sacerdotes ſuos cuique Deorum præficere, cum reliquis, quæ ibi ſequuntur. Eadem omnino de multis aliis Legislatoribus, præſertim vero cum Religiones aut ſacra inſtituiſſent, referunt probatiſſimi Scriptores & ſimplex credidit vetuſtas. Ita Delphis Lycurgus ab Apolline, & Minos a Jove in antro Dictæo ſua omnia didiciſſe comminiſcebantur; ut homines nempe, divina auctoritate devincti, legibus ab ipſis probatis libentius obedirent. His atque ſimilibus Moyſen, Hebræorum Nomotheten, aſſimilare non dubitat Diodorus Siculus: ſed in hac Moyſis cum aliis Prophetis & Legislatoribus comparatione, multo adhuc copioſior eſt Strabo Geographus. Hactenus *Tolandus.* Quamvis autem non ſemel (*) *Viri docti* hanc *incredulorum* objectionem *retuderint*, atque oſtenderint, quantum intercedat diſcriminis, inter veri nominis miracula, & efficta portenta, non deſunt tamen eheu hoc Seculo noſtro, quo cautiores & prudentiores homines eſſe oporteret, qui ineptiſſimam, ſuperſtitionem, per arte ficta miracula, ſtabilire atque defendere non erubeſcunt: notum quid nuper in Gallia cum *S. Pariſienſi Abbate & fœmina profluvium ſanguinis per multos annos paſſa* contigerit; notum, ne quid jam de aliis ejuſmodi portentis, quæ in *Hiſpania*, & alibi locorum,

(*) Legatur de vita, fatis & paradoxis ſententiis Tolandi, liber ſingularis, ſcriptus a celeb. Moshemio, hodie Cancellario Göttingenſi.

corum, ubi veſana mentiendi libido inter ſacrificulos paſſim dominatur, neque de eorum veritate ſine capitis periculo dubitare licet, quotidie audiuntur, dicam. Quis crediditſet noſtro tempore in Gallia *Epiſcopum* reperiri, qui fœminæ ſtultiſſime credulæ & fanaticæ, cujus nomen Alacoque, laudes ebuccinaret, atque in pleniſſimam lucem facta & dicta, æternis tenebris digna, induceret? hinc magis atque magis *Atheiſmus*, per *exitialem ſuperſtitionem* atque fraudes, *caput tollit* atque *triumphat.* Cum autem cujusvis cordati officium ſit, non minus *Atheiſmo*, quam *Superſtitioni* fortiter ſe opponere; nihil ab officio meo alienum eſſe duxi, ſi & ego poſt *doctiſſimorum Virorum* labores, pro viribus, quas tenues eſſe ſcio, aliquid afferam, quod ad utrumque malum, ſi non tollendum, ſaltem imminuendum & reprimendum, aliquid conferre poſſet: atque id me ex parte conſecuturum ſpero, ſi *exemplorum illuſtrium inductione* oſtendam, quanta ſit ſuperſtitionis veſania, quamque nihil valeant miracula, ſive arte ficta, ſive vera, ad rem Deo indigniſſimam, religionique inimiciſſimam, comprobandam atque ſtabiliendam. Eum in finem ex Paganiſmo duos Viros celebres, *Pythagoram* & *Apollonium* Tyanenſem, ex cœtu autem Chriſtianorum, trium nobiliſſimarum factionum Auctores, *Franciſcum, Dominicum* & *Lojolam*, omnes, ſi Diis placet, miraculis, inuſitatisque factis illuſtres, in ſcenam producam, atque oſtendam, non ſolum graviſſimas eſſe rationes de veritate miraculorum, quæ ipſis adſcribuntur, dubitandi; ſed &, ſi vel maximè admitterentur, nihil tamen lucrari vel

ri vel *incredulos*, vel portentorum illorum *defensores.* Ut id autem probem, non *alios testes in medium proferam*, *quam quos ipsi dissentientes probant.* Quicquid ego adjecero, tanquam *consectarium*, quod ex testimoniis illis emergit, considerandum erit.

CAPUT II.

De Miraculis in genere. (*)

QUi vitas Virorum illorum, de quibus modo mentionem fecimus, memoriæ mandarunt, id cumprimis sibi datum esse crediderunt negotii, ut probent, Deum plurima numerosissimaque in illorum gratiam fecisse miracula. Vix enim mortalium incredulitati, alia ratione, occurri potuisse credebant. Cum autem hodie ingenia hominum haud facile sine *gravissimis rationibus* adducantur, ad miracula admittenda, concedent aliquid vitarum illarum Scriptores temeritati hominum nostræ ætatis, permittentque, ut miracula illa propius inspicere paulo liceat. Res sane est non exigui momenti, miraculum aliquod ad-

 mittere,

(*) De miraculis in genere, vel his vel illis in specie, præter Werenfelsium, Turrettinum, Sercium, vide copiose differentem Cl. Vernetum, Sect. VII. de veritate Religionis Christianæ; celeb. Moshemium ad Cudvvorthum & plerosque recentiores, qui data opera veritatem Religionis Christianæ probarunt.

mittere, vel non admittere; periculosum est credere, & non credere. Si illi, qui ab Ecclesia Romana secessionem fecerunt, jactarent miracula in Religionis, quam profitentur, gratiam edita, dubium non est, quin curiosissimis oculis contemplaturi essent illi, qui a nobis dissentiunt: neque in eo ipsos culpare jure possemus. Idem ut nobis concedant par est. Miracula cum incredulis, inter ignotas naturæ leges non referimus. Tam præclare, tam magnifice, de Deo sentimus, ut firmiter credamus, nihil eorum, quæ sub ingenium humanum cadunt, & quæ possibilia vocantur, ejus vires atque potentiam superare; simul tamen de Sanctitate, Sapientia, & Bonitate Numinis, ita nobis persuademus, Deum non sine gravissimis rationibus insolita portenta editurum, eumque nonnisi res sanctissimas per ea confirmaturum. Antequam autem inquiramus, utrum miracula, quæ *Pythagoræ*, *Francisco* &c. adscribuntur, sint vere gesta, de miraculis in *genere* aliquid præmittendum est, præsertim cum studiose inquirendum sit, in cujus rei gratiam illa edita sint. *Triplex*, quantum novi, eruditorum de miraculis est *sententia*. Quidam omnia miracula explodunt, atque incognitas naturæ leges pro miraculis venditant, afferentes, fraudulentos homines, ut plebem in officio continerent, ea, quæ ex necessariis naturæ legibus sequuntur, Dei Omnipotentis nutui & voluntati adscripsisse. Ita ineptiit *Spinoza* & post eum alii, in qua tamen sententia (cum ab aliis abunde id factum sit) refellenda non morabimur, præsertim quod ad præsentem disputationem elucidandam nihil

conferat.

conferat. Alii putant veri nomins miracula, non solum à Deo, sed & ab Angelis, bonis & malis, patrari posse; Deum autem, & Angelos bonos ad veritatem salutarem probandam atque confirmandam, miracula facere; malos vero Genios errores & superstitionem, editis portentis, stabilire. In hac sententia multi Theologorum versantur; inter recentiores eminent *Lokius*, *Clarkius*, *Clericus*, aliique. Tertia tandem sententia eorum est, qui soli Deo potentiam miracula patrandi adscribunt, cœtera quæ pro miraculis habentur, aut rarioribus Naturæ phænomenis & ignorantiæ humanæ tribuenda, aut ab Impostoribus effecta: a Diabolo autem præstari posse prorsus negant. In hanc sententiam iverunt *Theologi clar. & doctissimi*, cl. *Nolten*, singulari Dissertat. Alph. *Turrettinus* in exquisito opere, de veritate Religionis Christianæ, Werenfelsius, nuperrime autem fuse hanc sententiam *Du Serces*, Theologus Ecclesiæ Anglicanæ. Quanquam nostra parum intersit, quantum ad præsens negotium spectat, utrum secundam vel tertiam admittamus sententiam, dum quicquid hic ponitur nihil faciat, uti ostendemus, ad miraculis hominum illorum auctoritatem conciliandam; fatemur tamen postremam sententiam nobis maxime veritati consentaneam videri. Rationes breviter tantum adducimus, Lectoremque veri studiosum ad Theologos, quorum jamjam mentionem fecimus, ablegamus. Per *miraculum intelligimus opus, quod contra consuetas naturæ leges, quas solus Deus fecit, fit, in gratiam veritatis confirmandæ.* Ita ex gr. claudum verbo sanare, mortuum in vitam revocare, opus est quod con-

tra usitatas naturæ leges fit. Ejusmodi opus Angeli opera fieri posse, nulla probabilis adest ratio, quæ hoc suadeat. Ipse cl. *Clericus*, qui bonis & malis Angelis miracula patrandi potestatem concedit, *Pneumatolog.* sect. III. Cap. VI. artic. 19. pag. m. 123. ita loquitur: *etenim novas leges, prout libet, naturæ rerum præscribere ejus solius est, qui ordinarias semel posuit. Per ordinarias naturæ leges non potest ex. causa cadaver in vitam rursus vocari. Dissoluta semel corporis humani compages nunquam reficitur, quod experientia constat. Igitur si homo mortuus ad vitam redeat, non potest hoc esse effectus legum naturæ ordinariarum, sed tantum voluntatis extraordinariæ Legislatoris summi, qui omnia e nihilo eduxit.* Urgent *doctissimi Viri* ignorantiam nostram circa potentiam Angelorum. Verum est, ignoramus, quousque sese extendat potentia Angelorum; hoc tamen satis scimus, Angelos creaturas esse certis limitibus circumscriptas; per miraculum autem turbatur ordo a Deo institutus. Hoc ab Angelis fieri posse nulla adest satis perspicua ratio. Aut enim *natura sua* habent potentiam illam, aut *præter ordinem* hæc potentia illis a *Deo* conceditur; prius si dicamus, vel ex ratione vel perspicua Revelatione hoc probandum. Natura Angelorum rationi parum perspecta est. Si Revelationem, ex qua sola tuto de iis loquimur, audiamus, multa quidem de iis dicuntur insolita, nihil tamen, quod ostendat, eos facultate ea instructos, ut mutare positas naturæ leges possint; dicuntur πνεύματα λειτουργικὰ, quorum omnis potestas absolvitur obedientia, res à Deo mandatas perficiendi. Si possunt Systema Planetarum ex gr. mutare, cur non item

item mortuum in vitam revocare, quod tamen *J. Clericus* ſoli Deo adſcribit. Non aliam habemus juxta *Clericum* rationem credendi, mortuum in vitam revocatum potentia Dei, quam quia novas naturæ leges præſcribere *ejus ſolius* eſt, qui ordinarias ſemel poſuit; quod ſi igitur mutentur quacunque ratione & loco, conveniens eſt, ut Deo in ſolidum inuſitatum ejuſmodi opus tribuamus; quod ſi Angelorum miniſterio Deus utitur, certe Angeli nonniſi inſtrumentum erunt in manu Dei, atque adeo Deo ſoli tribuenda illa potentia, niſi aliunde perſpicue probetur, eam eſſe naturam Angelorum, ut ſine viribus à Deo conceſſis, per ſe, inſtitutum ſemel ordinem mutare poſſint. Quod ſi bonis Angelis a Deo præter ordinem hæc poteſtas eſſet conceſſa, non tamen credibile, malos genios pariter inſigni hac facultate eſſe inſtructos. Si antequam lapſi ſunt, hoc munere a Deo ornati erant, vero quammaxime ſimile, beneficium hoc poſtea ipſis fuiſſe ademtum, neque enim digni erant, qui adeo ſingulari Dei favore fruerentur. Non convenire etiam videtur hæc potentia miracula patrandi cum Sapientia & Bonitate Numinis. Deus ſine dubio omnium optime ſcivit, malos illos genios cœleſtis doctrinæ acerrimos hoſtes futuros, atque in id omnibus viribus eniſuros, ut divinæ Providentiæ ſanctiſſima molimina eluderent; cur ergo ipſis dediſſet facultatem, optimos quosque & innocentiſſimos in ſummas difficultates conjiciendi? Verum eſt, teſtantur S. Literæ, Diabolum nocere poſſe generi humano; at iis ſimul præſidiis munivit Deus pios, contra inſultus ejus, ut nonniſi incauti & impii decipian-

decipiantur: quod ſi vero miracula patrandi facultate eſſet ornatus, non ſemel & quidem ineluctabiliter circumveniret eos, qui quam maxime cavent, ne decipiantur. Si attendamus ad ea, quæ experientia docet, videbimus Diabolum iis occaſionibus, quibus quam maxime ſua interfuit, ne miracula à Deo edita admitterentur, nulla tamen feciſſe portenta, quod tamen eum facturum fuiſſe, ſi quidem hac potentia inſtructus fuiſſet, quis dubitet? Cum inſignia Deus olim prodigia per Moſen & ſanctiſſimum Salvatorem noſtrum faceret, hominesque editis hiſce miraculis ad cœleſtem ſapientiam admittendam induceret, nullum in contrarium editum à Diabolo miraculum legimus. Quis autem credat callidiſſimum hoſtem occaſiones nocendi prætermiſſurum, cum videret hæc miracula conatibus ſuis inſignem cladem allatura? De Magorum prodigiis, ad quæ provocari ſolet, mox aliquid dicemus. Atque hæc noſtra ſententia magis confirmatur, ſi, quod *ſecundo loco* notandum, obſervemus, *S. Literas Deo ubique* κατ' ἐξοχὴν *potentiam futura prædicendi, & miracula patrandi adſcribere,* vide Pſal. LXXII. 18. LXXXVI. 10. CXXXVI. 4. hinc etiam miracula, a *Moſe & Chriſto* patrata, dicuntur eum in finem facta, ut *gloria divina* ex illis manifeſtaretur. Deut. IV. 32. 35. Joh. II 11. XI. 40. XVII. 22. ut alia loca, quæ congeſſerunt Viri ſupra laudati, omittam. Nimirum ex miraculis cumprimis elucet omnipotentia divina, & gloria ſoli Deo debita. Ad hanc igitur, tanquam certiſſimum argumentum originis divinæ miraculorum, provocat Deus; quod ſi autem infernalis genius miracula patrare poteſt,

poteſt, concludendum, aut Diabolum etiam eſſe omnipotentem, aut miraculum non eſſe divinæ omnipotentiæ certum argumentum. Poſtremum autem hoc totidem verbis aſſerit Deus in locis citatis, unde inferre licet, Diabolum non eſſe omnipotentem, neque adeo miracula facere poſſe. At ais, omnipotens ille demum eſt, qui facere poteſt quicquid poſſibile eſt, non tantum miracula; quod ſi vero Diabolus miracula facere poteſt, quid impedit, quo minus aſſeramus, eum omnia poſſibilia facere poſſe? ſi baculum in ſerpentem mutare poteſt, cur non poſſet rei non exiſtenti exiſtentiam dare? ſufficit nobis, quod in citatis locis clariſſimè dicatur, per miracula divinam potentiam manifeſtari, quod certe aſſeri non poſſet, ſi eadem facultate inſtructus eſſet Diabolus. Clarius adhuc de hoc argumento loquitur Chriſtus, Joh. X. 38. *Si mihi, inquit, non creditis, credite operibus meis*; quibus verbis Chriſtus nil aliud dicere voluit quam hoc: Si abſque præjudicatis opinionibus doctrinam, quam hactenus publice & privatim annunciavi, examinatis, fateamini neceſſe eſt, eam divinam eſſe & cœleſtem; quod ſi tamen nondum à vobis impetrare poteſtis, ut illi fidem adhibeatis, ſi etiamnum nondum ſatis perſpicuæ videntur rationes, quibus inducti credatis me à Deo miſſum, agite aliud adeſt, quod omnem vobis ſcrupulum adimere poteſt, contemplamini miracula mea, quæ quotidie vobis omnibus inſpectantibus edere ſoleo, hæc efficient, ut non poſſitis non credere, doctrinam meam a Deo eſſe. Perſpicuum ſane ex hoc loco eſt, Chriſtum pro certo & indubita-

to

to habere, miracula a Deo ſolo præſtari poſſe, alias enim ratiocinatio Chriſti certo fundamento videretur deſtituta. Quod ſi enim Judæi dixiſſent, fruſtra provocas ad miracula tua; non minus enim Diabolus quam Deus portenta edere ſolet, unde igitur nos judicabimus, utrum miracula tua ſint a Deo nec ne? Fateor Chriſtum ad ſanctitatem doctrinæ ſuæ provocare potuiſſe, neque enim Diabolus miracula faciet, ſi poteſt, ad ſanctiſſimam diſciplinam confirmandam; at tum miraculum ex doctrina eſſet probandum; hic autem Chriſtus provocat ad miraculum ſolum, ſupponitque eum, qui talia miracula facit, à Deo eſſe. 3. Vix concipi poteſt, quomodo Phariſæi, ſtante hypotheſi diſſentientium, peccatum in Spiritum S. id eſt tale, quod omnem veniæ ſpem excludat, committere præ cœteris potuerint. Peccatum hoc in eo conſtitit, quod Phariſæi impudentiſſime aſſererent, miracula, quæ quotidie Chriſtum patrare videbant, infernalis genii ope fieri. Chriſtus, mitiſſimus alias Salvator, ad atrociſſimam hanc calumniam reſpondet, peccatum hoc ex eorum numero eſſe, quod veniæ omnis expers ſit. Quod ſi jam ſupponas Deum ſolum miracula patrare poſſe, eundemque iis uſum, ad cœleſtem doctrinam, quam Chriſtus annuntiabat, probandam, patet nihil deteſtabilius & execrabilius excogitari poſſe hac calumnia Phariſæorum, neque adeo mirum homines profligatiſſimæ malitiæ ſine ſpe veniæ orco fuiſſe addictos. Pone autem verum eſſe, quod diſſentientes volunt, non quidem culpa vacui ſunt Phariſæi; at ita tamen crimen eorum minuitur, ut vix concipi poſſit,

ſit, qua ratione graviſſima illa pœna affici potuerint. Fateor potuiſſe Phariſæos ex ſolius diſciplinæ Chriſtianæ indole convinci, Religionem à Chriſto traditam Deum habere Auctorem; nemo tamen ab altera parte neſcit quid præjudicatæ opiniones valeant, quantamque vim habeant in animos hominum. Cumprimis notum, Revelationem poſt exceſſum Prophetarum traditionibus turpiter fuiſſe obſcuratam; notum, quantum legibus ceremonialibus tribuerint Judæi, & quam parum cognitum habuerint verum ſcopum legis; quot falſæ opiniones de Meſſia in animis eorum radices egerint &c. quod ſi addas, Diabolum ipſum miracula patrare poſſe, facile concipi poteſt, quomodo homines illi ſine extrema malitia in errore hoc verſari potuerint; certe omnis eorum error in eo poſitus eſſet, quod admittere noluerint doctrinam Chriſti de cœlo eſſe delatam; qui error non ſolum Phariſæis, ſed cœteris omnibus, qui Chriſti doctrinam reſpuebant, imputari poteſt: at ex graviſſima pœna, quam optimus Servator ipſis intentat, apparet, eos errorem committere, qui non ſolum eſſet graviſſimus, ſed & certiſſimis principiis & conſcientiæ eorum contrarius. Talis autem non eſſet, ſaltem non tam gravis, ſi certum eſſet atque exploratum, Diabolum æque ac Deum miracula patrare poſſe. 4 *Per hanc ſententiam homines, cumprimis ſimpliciores, in quorum tamen gratiam miracula olim quammaxime facta ſunt, non ſolum in ſummas dubitationes conjiciuntur, ſed & omnis fere miraculorum uſus tollitur.* Nemo ignorat, non adeo facile eſſe, ſimplicioribus cumprimis, judicare, utrum propoſitiones quædam à Deo nobis

revela-

revelatæ ſint nec ne. Poſcitur hic animus non ſolum a præjudicatis opinionibus liber, ſed & attentus quammaxime & veritatis amans: requiritur, ut genuina Theologiæ Nat. principia rite intelligantur, atque characteres Revelationis divinæ ab impoſturis probe diſcernantur; ad hoc autem examen inſtituendum pauci e plebe apti ſunt, ea vero quæ in ſenſus oculosque incurrunt, non minus perſpicue intelligunt quam eruditi. Quando igitur iis offertur nova aliqua doctrina, quæ pro Revelatione divina venditatur, tenentur illam diligenti examini ſubmittere, decreta ipſius ad notiones de Numinis perfectionibus atque voluntate, quatenus rationi hæc innoteſcere ſolent, exigere. Quis autem neſcit, quam debilis ſit illa cognitio de Numine, ſolius rationis ope acquiſita? Pauci omni tempore fuerunt, qui ſola meditatione adjuti, vel mediocrem Theologiæ naturalis cognitionem ſunt conſecuti. Certe illi, qui noſtro & patrum noſtrorum memoria, Religionis Chriſtianæ ſemina inter Paganos ſparſerunt, incredibilem diligentiam adhibere debuerunt, ut veras de Numine notiones miſeris hominibus prius traderent, atque ineptas ſententias ex animis evellerent, quam Religionis Chriſtianæ decreta cum fructu explicare & probare potuerunt. Perquam igitur captu difficile eſt, quomodo homines, quibus & ingenium & tempus deeſt, ad accuratum examen inſtituendum, audita nova Revelatione, album calculum illi adjicere ſine dubitatione poſſint. Fac autem eosdem credere Deum omnipotentem ſolum naturæ leges mutare poſſe, atque eum, qui ad novæ alicujus doctrinæ divinam

nam originem provocat, in gratiam illius multa edere prodigia, qualia ab homine fieri nulla arte possint, atque hoc fieri eo temporis articulo, quo id se præstiturum ait, dubium non est, quin insolitum opus mentem ita sit perculsurum, ut firmiter sibi persuadeant, fieri aliter non posse, quin Deus, hac ratione, homini fidem conciliare dictaque ejus confirmare velit. Pone jam ab altera parte Agyrtam vel Magum adesse, qui Dæmonis ope miracula miraculis opponat, atque hæc fieri ad superstitionis, quam cum lacte materno hauserant, veritatem confirmandam, contestetur, facile patet quæ tenebræ in animis hominum orituræ sint. Dubitare incipient de certitudine propositionum natura notarum, de causæ omnipotentis unitate, de divinæ missionis veritate. Ex miraculis certe ab utraque parte factis, nil firmiter concludi posse sibi persuadebunt. Quod si Diabolus talia portenta quidem non edat, sufficit, si homines illi firmiter sibi persuadeant, verum esse, Diabolum non minus quam Deum veri nominis portenta facere posse. Ut, quam verum sit, quod dicimus, evidentius pateat, sumamus exemplum ex S. Literis. Notum est, Deum olim per Mosen plurima in deserto fecisse miracula. Omnes, quotquot veriratem Religionis Christianæ probarunt, inter alia dicere solent, cultum Mosaicum præceptaque ceremonialia ita comparata esse, ut vix credi possit, Israëlitas Mosi fidem habituros, nisi persuasi fuissent, Deum in gratiam ipsius miracula fecisse. Causa in promtu est: præcepta illa de cultu ceremoniali non solum prima fronte videntur rationi minus convenientia, Deoque indigna, sed & præstitu erant

 quam

quam maxime difficilia. Accedit, quod Iſraëlitæ haud ignorarent, Ægyptios etiam, magno cæremoniarum apparatu inſtructos. Fac igitur Iſraelitas credidiſſe, Deum pariter & malos genios vera miracula patrare poſſe; ſane tum ex ipſis miraculis Moſis non potuiſſent colligere, Deum eſſe auctorem præceptionum a Moſe traditarum. Quid ſi enim Moſi regeſſiſſent, dubium eſſe utrum Deus auctor ſit illorum portentorum? regeris, Moſen potuiſſe provocare ad ſcopum miraculorum ſuorum, aſſerendo, ea fieri ad unius Numinis cultum probandum; at, inquam ego, quærebatur, utrum omnes præceptiones a Moſe traditæ eſſent a Deo. De hoc potuerunt Iſraëlitæ dubitare. Probandum igitur Deum velle, ut omnis ille apparatus legum pro divino habeatur. Ex ipſius cultus natura difficile erat Judæis perſuadere; reſtabat ergo ut miraculo cæremoniarum illarum neceſſitas probaretur. At ſi miracula ipſa, a Diabolo fieri poſſunt, ex ipſis miraculis editis a Moſe firmiter concludi non potuiſſet, Deum eſſe auctorem cultus Moſaici, atque ita denuo ad naturam cultus Deo digni explicandam retrogredi debuiſſent Iſraëlitæ. Si vero Moſes dixiſſet, Deum ſolum miracula patrare poſſe, atque etiam hoc ſibi perſuaſiſſent Iſraëlitæ; facile patet, qua ratione portenta illa dubiis illorum ſatisfacere potuerint. Ex iis, quæ hactenus dicta ſunt, ſimul patet, uſum miraculorum ex ſententia diſſentientium, aut prorſus tolli, aut exiguum valde eſſe. Miracula enim fiunt, aut ad convincendos eos, qui doctrinæ cœleſtis originem negant, aut eos, qui de divina origine adhuc dubitant, aut tandem ad confirmandos eos, qui jam perſuaſi ſunt.

Ut a poſtremis incipiamus, vix credibile, Deum miraculum facere in gratiam ejus, qui de divina origine cœleſtis Sapientiæ non dubitat. At pone tamen Deum hoc facere, ut per ſenſus ipſos fides ejus reddatur firmior; facile quidem ex noſtra ſententia concipi poteſt, quale pondus addatur perſuaſioni animo conceptæ. Quamprimum autem ponis, Diabolum facultate miracula patrandi inſtructum, cauſam non vides cur miraculum adſit. Cum enim miraculum a duabus cauſis ſibi invicem prorſus oppoſitis fiat, ad dirimendam litem, res ipſa, id eſt doctrina, eſt introſpicienda. Si quis *dubitat* de divina doctrinæ alicujus origine, dum dubitat, tuto affirmare non poteſt, eam Deum habere auctorem. Miraculum autem, ſi quod accedat, dubitationem eximere non poteſt. Cum adhucdum ſub judice lis ſit, utrum miraculum ſignum ſit veritatis alicujus doctrinæ, ad doctrinam ipſam recurrere non poteſt; dubitat enim utrum Deum habeat auctorem, nec ne. Eum tandem, qui doctrinam aliquam prorſus repudiat, non magis miraculum juvat, quam res, quæ admittenda & pro divina habenda eſſet. Unde mea opinione ſequitur, certitudinem & utilitatem verorum miraculorum non parum labefactari per eorum ſententiam, qui tuentur, malos Genios inſigni hac facultate inſtructos eſſe. Scio diſſentientes, ut ſuam probent ſententiam, ad quædam loca S. Literarum provocare. Animus non eſt ſingula excutere, quod integri voluminis res eſſet. Lubet unam tantum hic tangere difficultatem, quæ non ſine ſpecie veri objicitur. Nimirum opponunt nobis portenta Magorum, olim coram Pharaone rege Ægypti præſtita. Urſit hanc dif-

ficultatem quam maxime *celeberrimus Clericus*, ad Exod. Rationes ipſius examinarunt Viri ſupra laudati; cumprimis in difficultate hac ſolvenda prolixus eſt Sercius, inde a pag. 157. ad 197. vidi autem nuper duos *Viros eruditiſſimos*, *Schukfort Anglum* in *Harm. Script. ſacrorum & profan.* pag. 295. & *J. Th. Canzium*, *Jurisprud. Theolog.* pag. 174. ſeq. eandem ſententiam propugnare, atque contendere, veri nominis miracula fuiſſe opera Magorum, ita tamen, ut *Schukfortius* Deum, *Canzius* autem Diabolum eorum auctorem eſſe aſſerant. Nos ſummatim quædam adnotabimus, & 1. quidem velim obſervari, nondum ſatis conſtare quid, per illos חכמים, מכשפים, חרטמים intelligatur, quod ex diverſis eruditorum interpretationibus conſtat. Quicquid ſit, certum, Theologiam Sacerdotum Ægyptiorum potius impoſturas & difficiles nugas, quam veri nominis Sapientiam, aut facultatem inſolita miracula patrandi, fuiſſe. Hinc auctori quæſtionum ad Orthodoxos, quæ Juſtini M. operibus additæ, Sapientia Ægyptiorum vocatur *σοφια διδασκουσα τα της πλανης διδαγματα*. Atque hæc videtur fuiſſe cauſa, cur Moſes ſtupendorum Dei miraculorum mentionem faciens, pluribus non ediſſeruerit, quæ natura eſſet operum à Magis editorum. Nullus enim dubito, quin Moſes æque ac ſapientiores ex Iſraëlitis pulchre cognoverit, in quo hominum illorum artes conſiſterent. At inquiunt *Viri docti*, non quæritur de titulis & arte illorum hominum, quæritur utrum veri nominis miracula ediderint; hoc autem verum eſſe vel ex eo patere videtur, quod Moſes clariſſimis verbis teſtetur, quod Magi illi virgas ſuas in ſerpentes converterint; quod aquas in ſanguinem

commu-

commutaverint, quod tandem ranæ ad ipſorum nutum adductæ fuerint. Reſpondeo ergo 2. loco, veriſimile prorſus non eſſe, hæc portenta vel *Deo*, vel *Diabolo* eſſe adſcribenda. Deo tribui non poſſe, ipſe concedit *eruditiſſimus Canzius*. Neque enim talis actio vel cum ſapientia, vel cum bonitate Dei conſiſtere poſſet. At eadem ratio ſuadet, ut credam ea Diaboli opera non eſſe facta. Cur enim optimum Numen permiſiſſet, ut eo tempore, quo infinita ipſius potentia quam maxime erat demonſtranda, Diabolus conatus ipſius ſufflaminaret, atque homines in ſuſpicionem adduceret, Moſen æque ac Magos vel impoſtores eſſe, vel eadem potentia miracula patrandi inſtructos? cogitemus in quas difficultates conjectus fuiſſet ipſe Pharao, & alii multi, qui hæc coram oculis videbant. 3. Si vera miracula præſtiterunt *Magi*, ope mali cujuſdam genii, quæ tandem cauſa eſt, cur pediculos cæteraque a Moſe præſtita efficere non potuerint? an majus miraculum eſt pediculos facere, quam baculum in ſerpentem vivum mutare? certe ſi Diabolus adeo ſapiens, adeo potens eſt, uti Viri D. contendunt, cauſam non video, cur hac occaſione potentiam ſuam non demonſtraſſet. Ipſe cl. *Clericus* difficultatem hic probe obſervans, ad. v. 18. ait, *non potuerunt* (pediculos facere) *Deo nempe impediente, ne Cacodæmones, qui Magis potentiam ſuam accommodabant, idem facerent; ſeu quod hoc vires eorum ſuperaret, de quibus nihil nobis eſt exploratum. Sed prius veriſimilius videtur, quia hoc difficilius iis, quæ imitati ſunt Magi, fuiſſe nemo dixerit.* At ego inquam, eadem ratio, quæ Deum impellere debuit, ut impediret, quo minus Diabolus pediculos facere poſſet,

obſtare debuit, quo minus permitteret, ut ullum verum miraculum faceret. Cur enim Deus tum demum ſufflaminaſſet potentia ſua conatus Diaboli, poſtquam veris editis miraculis, multorum animos dubios reddiderat, atque ſuſpenſos? Facile eſt colligere, quæ ſuſpiciones in animis Pharaonis & ſpectantium orituræ fuiſſent. Accedit 4to. quod, ſi verbis, uti contendunt V. D. tam pertinaciter eſt inhærendum, tum dicendum, Diabolum aliquando fuiſſe ipſo Deo ſuperiorem: Moſes, ſive Deus potius per Moſen, omnem aquam Ægypti in ſanguinem convertit: idem feciſſe dicuntur Magi, id eſt, debuerunt prius omnem ſanguinem in aquam mutare, & hoc demum facto eandem convertere in ſanguinem; quod ſi hoc Diaboli opera factum, credere debuerunt & Pharao & alii ex Ægyptiis, quemadmodum Moſes in hoc vel illo portento edendo forte ſuperet ſuos Magos, ita eosdem in aliis excellere non minus inſolitis & ſtupendis operationibus. 5to. aperte *Moſes* teſtatur, eos ſic feciſſe בלהיטהם, id eſt, demurmuratione carminum quorundam, aut verborum: hoc Impoſtores omni tempore facere ſolebant, perſuadentes credulæ plebi, certis verbis incredibilem ineſſe vim. 6to. Neque tantopere urgenda eſſe videntur verba ויעשו כן: certe, dum de pediculis ſermo eſt, nonniſi conatum poteſt ſignificare, imo amplius dico, nonniſi ſimilitudinem aliquam actionis poteſt denotare, quemadmodum Græcorum ὡς ὥσπερ. Videatur *Glaſſius.* Moſes inſuper non omnes rei geſtæ circumſtantias narrat: videtur inter miracula Moſis & Magorum ſemper temporis aliquod interceſſiſſe interval-

lum

lum, quo durante Magi artis suæ experimentum facere potuerunt. 7to. Verba illa Magorum, *hic est digitus Dei*, satis aperte ostendunt, opera per Mosen præstita divinæ potentiæ indubia esse specimina, quæ imitari mortalium non sit. Quod si tandem provocas ad Pharaonem ipsum, qui adeo pertinaciter reluctatus fuerit petitioni Mosis, atque contendas, eum, si quidem imposturas animadvertisset, tam diu repugnaturum non fore; duo respondeo. Primum est, Regem ipsum quidem haud ignorasse, Magos sibi & aliis illudere velle; at obstabat maxima horum hominum auctoritas, quominus eos offenderet. Periculosum erat disciplinam arcanam prodere. Plut. de Isid. & Osirid. pag. 354. ait: Quando Rex aliquis a militibus creabatur, is statim Sacerdotibus se dabat ut particeps fieret της φιλοσοφιας ἐπικεκρυμμενης τα πολλα μυθοις και λογοις, ἀμυδρας ἐμφασεις της ἀληθείας και διαταφεις ἐχουσιν, i. e. *istius Philosophiæ, quæ occultat pleraque fabulis & sermonibus, veritatis subobscura indicia & argumenta habentibus.* 2. Accedebant rationes politicæ. Tot millia enim hominum opera manuum suarum ad splendorem & utilitatem Regni non parum conferre potuerunt, & contulerunt ipso opere. Neque dubium est, quin existumarit, periculosam & insidiis plenam esse petitionem Mosis, ut alia taceam, quæ obfirmare animum Pharaonis potuerunt. Atque hæc sufficiant de portentis Magorum, quæ eum tantum in finem protuli, ut mea de auctore miraculorum constaret sententia. In progressu hujus libelli supponemus aliquando, malos Genios vera miracula edidisse; at simul ostendemus, nilquic-

quam lucrari eos, quibuſcum in hoc libello nobis res eſt. (†)

CAPUT III.

Præcipua Pythagoræ & Apollonii miracula enarrantur. (*)

POſtquam paucis ſententiam noſtram de origine miraculorum explicuimus, tempus eſt, ut ad miracula illa, quæ Pythagoræ cœteriſque, de quibus nos acturos eſſe in libelli titulo promiſimus, tribui ſolent, accedamus, & propius paulo inſpiciamus. Hoc capite ſine ulteriore examine enarrabimus Pythagoræ & Apollonii edita, ſi Diis placet, portenta. In ſequentibus de auctoritate eorum & teſtium valore judicaturi. *Jamblichus*

(†) De portentis Magorum in Ægypto editis, vide ſingularem & pereruditam diſſertationem celeb. Heumanni, & confer, quæ de hoc argumento in noſtris, de Cauſis Incredulitatis, diſſertationibus adjecimus. Noluimus in hoc libello data opera agere de miraculis & eorum origine: monendum tamen erat aliquid, propter ea, quæ in ſequentibus neceſſario de hoc argumento dicenda erant.

(*) De vita, doctrina, moribus & miraculis Pythagoræ & Apollonii fuſe egerunt Viri clariſſimi, Brukerus in Hiſtoria Critica Philoſophiæ; Olearius in obſervationibus ad Philoſtratum; Schefferus de conſtitutione Philoſophiæ Italicæ, pluresque alii. Conferatur etiam diſſertatio de Theologia Pythagoræ, Muſeo Helvetico illata.

blichus de Pythagoræ Philoſophia ita egregie ſentit, ut dictet, eam *ad brutorum* quoque *inſtitutionem* ſeſe extendere, Cap. XIII. de Vita Pythagoræ, Edit. Küſteri ait: *Nam Dauniam Urſam, graviſſime incolas infeſtantem Pythagoras detinuit, ut ajunt NB. & ſatis diu manu demulcivit, offaque & fructibus arboreis refocillatam & jure jurando adactam, ne viventia amplius attingeret, dimiſit; illa vero ſtatim in montes & ſylvas ſe abdidit, & in poſterum non eſt viſa in ullum pecus feramque irruere.* Religioſum certe animal, nec monitoribus aſperum. Eodem capite aliud refert exemplum. *Cum bovem Tarenti, inter paſcendum virides fabas promiſcue edentem vidiſſet, bubulcum hortatus eſt, ut bovem fabis abſtinere juberet. At bubulcus irriſit eum* (num merito difficilis quæſtio) *& ſe βοιϛὶ bovatim loqui poſſe negavit: ſi vero ipſe ejus rei facultatem haberet ſuperfluum eſſe, quod ſe hortetur, quin ipſe potius bovem officii admoneret; acceſſit igitur ad aurem bovis, multisque diu inſuſſuratus, non ſolum effecit, ut bos ille ſua ſponte ſtatim fabis abſtineret, verum etiam poſthac fabas nunquam deguſtaret; dein longo tempore Tarenti vixit, prope Junonis templum, jam vetulus, Pythagoræ bos dictus, & ab obviis omnibus cibis humano victui aptis alebatur.* Veteres & recentiores hæſitarunt, quid fabarum abſtinentia ſibi voluerit Pythagoras, at *bos* hoc *pulchre callet.* Adeo *diverſa* ſunt *ingenia* hominum & *animalium.* Sed audi tertium eodem capite recenſitum portentum: *Ad hæc Olympiæ, cum forte diſcipulis exponeret, quod aves, omina, fulminumque oſtenta a Diis mitterentur veræ pietatis amantibus, ut interpretes, & quidam velut internuncii: aquilam ſupervolitantem e ſublimi deduxiſſe, manuque palpatam iterum dimiſiſſe ferunt.* His & aliis ſimilibus demon-

ſtravit; ſe æque ac Orpheum dominari in fera animalia, eaque manſuefacere, & vocis ore prolatæ virtute ſubigere: pag. 112. idem *Jamblichus: Sit igitur inter alia hoc ejus pietatis indicium, quod prius commemoravimus: quod ſcilicet animam ſuam, quænam eſſet, undeque in corpus veniſſet, & priora vitæ actæ genera noverit, atque horum manifeſta, & clara documenta dederit. Poſthæc & iſtud, quod Neſſum fluvium, aliquando multis diſcipulis comitatus, tranſiens, voce compellaverit, & flumen articulate clareque omnibus audientibus reſponderit:* Salve Pythagora; *Deinde uno eodemque die Metaponti in Italia, & Tauromenii in Sicilia verſatum, cumque utriusque loci diſcipulis locutum eſſe, pene omnes affirmant; plurimis licet terra marique ſtadiis, & quæ nec multis diebus quis confecerit, interjectis.* Niſi aliunde conſtaret, quo tempore, & inter quos vixiſſet *Pythagoras*, crederem ipſum *Tranſubſtantiationem* admiſiſſe. At miraculorum nondum ſatis. *Jactatum autem eſt abunde* (ita pergit Jamblichus) *etiam vulgi ſermonibus, quod Abaridi Hyperboreo, ipſum Apollini apud populares ſuos culto, cujus Sacerdos erat, aſſimilanti, femur aureum oſtenderit; ut confirmaret, quod ſecundum rei veritatem ſic de eo judicaſſet, minimeque in eo deceptus fuiſſet.* Sunt & *alia multa* (hæc enim non ſufficerent) *his diviniora magisque miranda, quæ uniformi conſonaque narratione de Viro traduntur; qualia ſunt terræ motus infallibiliter prædicti, peſtes celeriter depulſæ, ventorum violentorum grandinisque effuſiones absque mora ſedatæ, fluctus maris & fluminum placati, ut diſcipuli facilius tranſire poſſent;* quibus enaratis addit pag. 155. και ταυτα μεν ἐςω τεκμηρια της ἐυσεβειας αὐτȣ. Plura tamen adhuc recenſet pag. 119. Similia de *Pythagora* refert *Jamblichus* de vita *Pythagoræ* pag. 30. ſeq.

30. seq. edit. ejusdem *Küsteri*, quæ repetere nolumus. Miracula *Apollonii* cumprimis descripsit *Philostratus*, Scriptor *mendacissimus*. Pauca quædam adponemus, cum in sequentibus, ubi de ingenio *Philostrati*, causisque, quæ ipsum ad scribendam suam Historiam induxerunt, agemus, satis patebit, quid de universa re sentiendum sit. pag. 140. edit. Olearii de *Apollonio* ita ait: *Oraculorum etiam de eo ferebantur effata, alia ex Oraculo Colophonio, suæ sapientiæ participem esse Virum, vereque sapere canentia, & alia ejus generis: alia ex Didymis, alia ex Pergameno templo: multos enim sanitate opus habentes jubebat Deus ad Apollinem accedere, ita enim sibi placere, fatisque videri.* Patet ex eo, quam *fidi testes* adsint, quibus eam, qua floruit, nominis celebritatem, debet. Scilicet *asinus asinum* solet *fricare*. Lib. IV. cap. X. pag. 147. mirum portentum narrat, de peste Ephesios infestante. *Cum pestis* (ita Interpres) *Ephesum invasisset, nec ullum contra eam sufficiens remedium inveniretur, Legatos ad Apollonium miserunt, medicum mali eum esse cupientes. Ipse vero non differendum esse iter est arbitratus, verum eamus inquiens, statim Ephesi fuit. Pythagoræ, ut puto, imitatus opus, qui apud Thurios Metapontinosque simul præsens fuit. Convocatis itaque Ephesiis, bono animo estote, inquit, hodie morbum hunc sistam. Hisce dictis omnis ætatis homines ad theatrum deduxit, ubi statua averrunca nunc posita est. Hic vero senex conspectus fuit mendicans, qui arte quadam oculis connivebat, & peram gestabat, inque ea panis frusta, lacernis autem amiciebatur & facie erat squalida. Jussisque Ephesiis, ut eum, circumquaque circumcingerent, istum inquit petite Diis invisum, lapides quam plurimos congerentes. Admirantibus autem Ephesiis ejus dicta, & in-*

& inhumanum censentibus peregrinum occidere, tam misera conditione qui esset, (suppliciter orabat enim, multaque ad misericordiam movendam proferebat) institit Apollonius, Ephesios hortando, ut incumberent neque eum dimitterent. Cumque jam aliqui ejus rei initium facerent, illeque, qui prius connivere etiam oculis videbatur, respiceret acriter & igne plenos oculos monstraret, Ephesii Dæmonem esse agnovere, tantoque studio ipsum lapidarunt, ut magnum lapidum cumulum super ipsum coacervarent. Aliqua autem interjecta mora, Apollonius aufferri lapides jussit, & feram, quam interfecissent, cognoscere. Cumque detectus esset, quem lapidibus se petiisse putabant, ipse quidem evanuerat, canis vero, forma Molosso similis, magnitudine autem maximo Leoni, lapidibus obtritus apparuit, spumam despuens, sicuti rabidi canes. Quin hoc *portentum* sit longe *portentosissimum* nemo diffitebitur. Salse hoc ridet Eusebius contra Hieroclem pag. 449. Apud Philostrat. Edit. Olearii. pag. 186. miraculum refertur, quod, *quem in finem* narretur, *nemo non videt. Puella*, inquit, *nubili ætate*, τεθνάναι ἐδόκει, *mori est visa, feretrumque sponsus sequebatur, ut par est, nuptiis imperfectis, ejulans. Universa vero simul Roma plorabat, ex consulari enim familia erat puella. Interveniens igitur luctui Apollonius ponite dixit feretrum, ego enim vobis finem lachrymarum, quibus puellam prosequimini, afferam: simulque quodnam puellæ nomen esset, interrogavit. Plerique igitur illum sermonem prolaturum putabant, quales sunt epicedii, & ad luctum excitandum compositi. Ipse vero nihil aliud faciens, quam ut attrectaret puellam, atque secreto aliquid admurmuraret, virginem ab ea, qua oppressa videbatur, morte excitavit. Statimque vocem puella edidit, & in paternam domum reversa est, ut quondam Alcestis ab Hercule ad*

vitam

vitam revocata. Cumque puellæ parentes centum & quinquaginta mille drachmas Apollonio donarent, se dotem eas puellæ donare vicissim dixit: Addit Philostratus: *Utrum vero scintillam animæ in ipsa invenerit, quæ Medicos latuerat, (dicitur enim pluisse tum Jupiter, ipsa vero vaporem facie exhalasse) utrum extinctam animam refocillaverit atque reduxerit, difficile est judicare, non mihi solum, verum iis etiam, qui præsentes tum fuerunt.* En aliud ex mendaciis male compositum portentum, Lib. VI. cap. XLIII. pag. 278. *Rabiosus canis in adolescentem invaserat, morsuque in eum statum adduxerat juvenem, ut quicquid canes faciunt, imitaretur. Latrabat enim & ejulabat, quatuorque incedebat pedibus, manibus ad discurrendum adhibitis. Cumque diem jam hoc morbo laboraret trigesimam, ad eum Apollonius accessit, qui Tarsum paulo ante advenerat; præcepit igitur ut canem, qui ejus rei causa esset, sibi quærerent. Illi vero neque se canem illum vidisse ajebant, extra munia enim invasionem ejus sustinuisse, dum sese jaculando exerceret adolescens, neque ex ægroto resciscere se potuisse, quæ forma canis fuerit, ut qui ne ipsum se quidem amplius norit. Paulum igitur cunctatus, o Dami, dixit, albus est canis, villosus, molossus, Amphilochico similis; stat autem tremebundus juxta fontem, eum nempe nomine appellabat, aquam enim & cupit & timet. Hunc mihi ad fluminis ripam, ubi palæstræ sunt, adducito, hoc tantum dicens, quod a me citetur. Ductus igitur a Damide canis, ad Apollonii pedes procubuit, ut illi qui supplicant ad altaria solent, ejulans. Illum autem ipse magis adhuc tractabilem reddebat, manibusque demulcebat, adolescentem autem prope eum locabat, manu interea eum retinens. Ut ne vero lateret populum*

magnum

magnum arcanum, commigravit, ajebat, anima Telephi Mysii in hunc puerum, taliaque in eum fata decreverunt. Hisceque dictis canem lambere morsum jussit, ut idem medicus esset, qui vulneris antea auctor fuerat. Hinc ad Patrem conversus est puer, matremque agnovit, æquales quoque salutavit, & ex Cydno bibit: neque canis nullam habuit curam Apollonius, sed illum quoque votis fluvio factis, per eum traduxit. Is vero fluvium transgressus, in ripa consistens, latratum edidit, quod rabiosi canes facere non consueverunt, auresque reflectens caudam vibravit, convaluisse sese sentiens. Medicamentum namque rabiei est aqua, si eam sustinere rabiosus audeat. pag. 317. cum in *vinculis* & *carcere* esset, per miraculum crus e compede eduxit, rursusque præsente Damide inseruit, pag. 370. narratur, *mortuo* jam *Apollonio*, inter quosdam disputationem de mentis immortalitate ortam, eamque in *dubium* revocasse adolescentem quendam, supervenisse vero subito *Apollonium*, atque rem maximi momenti confirmasse. *Prædictiones* Apollonii non minus attentione dignæ. Lib. IV. Cap. XLIII. pag. 183. *Cum aliquando*, inquit Philostratus, *Sol defecisset, & tonitru simul esset obortum, quod in Eclipsi minime fieri videtur, oculis in cœlum sublatis Apollonius*, eveniet aliquid magnum & non eveniet, *& conjectura quid sibi vellet dictum, tum quidem assequi eis, qui præsentes erant, dictum, minime licebat, triduo autem post Solis defectionem, omnes intellexere oraculum. Cœnante enim Nerone, fulgur in mensam incidens calicem, quem manibus tenebat, trajecit, non longe ab ore remotum. Hoc ipsum igitur, quod tam propinquum fuerit fulmen feriendo ei, verbis magnum* aliquid fore & non fore,

Apollo-

Apollonius *significavit.* (*) Similis Prophetia pag. 162. *cum in Isthmo esset, mare autem mugiret, circa Lechæum,* ista ajebat, terræ cervix præscindetur, vel potius non præscindetur. *Hæc ipsa vero etiam verba præsagium continebant, paulo post futuræ Isthmi fossionis, quam post septem inde anos Nero est meditatus.* Hæc sufficiant, pro instituti ratione. Pergamus ad miracula *Francisci, Dominici* & *Lojolæ.*

CAPUT IV.

De Miraculis Francisci, Dominici, & Lojolæ.

ANtequam miracula ipsa, quibus divinitus, si vera est fabula, instructi fuere hi *Triumviri,* in medium proferamus, dicendum, ex quibus fontibus testimonia de editis miraculis hauserimus. De *Francisco Assisio* primum loquemur, quandoquidem is magnitudine rerum gestarum cœteros superat. Usus sum primo quidem *historia vitæ & obitus Francisci, scripta per S. Bonaventuram, Cardinalem & Episcopum Albanensem.* Liber editus *Antwerpiæ* 1507. apud Plantinianos, *recensitus* & *commentario illustratus* ab *Henrico Sedulio.* Præfixa est *imago Francisci* cum inscriptione: *Vidi alterum angelum ascendentem ab ortu Solis, habentem Signum Dei*

(*) Merito in mentem cuivs hic venit illud Horatii, Serm. Lib. II. Satyra. V.

O. Laërtiade, quicquid dicam, aut erit: aut non,
Divinare enim magnus mihi donat Apollo.

Dei vivi, Apoc. VII. 2. quam insignem detorsionem *Sedulius* in commentario ita illustrat. *Elogia in S. Franciscum ab hac Evangelistæ prædictione sum auspicatus, quam de eo intelligendam probavi, quod si quis neget non laboro, non contendo. Sed tamen si consideret animus liber, & a contentione vacuus, S. Bonaventuræ (cujus apud pios magnum nomen & auctoritas) verba diligenter inspiciat; hunc Dei nuncium fuisse Franciscum indubitabili fide colligimus, non valde nisi me fallit opinio, refragabitur.* Totum autem interpretationis fundamentum nititur revelatione Boneventuræ facta his verbis: *Frater Bonaventura, figura illa literaliter dicta est, de Beato Francisco.* Usus sum cumprimis libello, cui titulus: *Alcoranus Franciscanorum, id est, Blasphemiarum & nugarum Lerna, de Stigmatisato Idolo, quod Franciscum vocant, ex libro conformitatum.*

Versiculus Franciscanorum.

Franciscus est in Cœlo.

Responsio:

Quis dubitat de illo?

Antiphona.

Totus Mundus.

Daventriæ,

Typis Johannis Columbii, 1651.

In fine libelli præfatio, *M. Lutheri* germanico libello præfixa, in L. latinam translata, *Erasmi* item *Alberi* de hoc libello monitum adjicitur: contuli item librum, cui titulus: *Antiquitates Franciscanæ, seu Speculum vitæ beati Francisci & Sociorum ejus, Autoribus FF. Fabiano & Hugelino, & aliis Minoritis D. Francisco coævis, castigatore autem & annotatore R. P. Fr. Philippo Bosquiero Cæsarimontano,*

no, ejusdem Ordinis Provinciæ Flandriæ. Coloniæ Agrippinæ 1623. ad manus etiam fuit *Antonini, Episcopi Florentini, Historia*, in qua *Dominici* pariter & *Francisci* miracula enarrantur. Tandem multa huc facientia suppeditavit Viri cl. *Eliæ Ehingeri Thesaurus Antiquitatum.* Cum autem animum ad enarranda miracula *Francisci* induco, unde incipiam, ubi desinam vix habeo; tanta enim est copia, ut numerum inire impossibile fere sit. Seligam igitur inter innumera quædam, in sequentibus, ubi de ipso tantum Francisco, miraculorumque fine agemus, plura ex citatis libris adjecturi. (*) Primo autem loco, ob rem maxime commemorabilem, mentio facienda *S. Stigmatum, Francisci* corpori impressorum. Narrat enim *Alcoranus Franciscanorum & Bonaventura* in *vita Francisci, Franciscum* Petri Bernardonis filium, *in ecstasi cum Christo commissum atque compositum totidem plagis ac stigmatibus, iisdemque in locis, a Christo compunctum* fuisse,

(*) Celeb. Baumgarten in Bibliotheca Hallensi Tom. VI. recensens Martene Collectionem veterum scriptorum, pag. 128. multorum diplomatum, epistolarum, quorundam Claustrorum mentionem faciens, ita ait: Worunter Sect. LXX. de Ordine fratrum minorum und sanctissimo eorum Legislatore B. Francisco, zu dessen Ehren Papst Sixtus IV. ein eigne Bulle ausgefertiget, die S. 1382. vorkommt, vvorin ihme das Privilegium gegeben vvird, ausschliesfungs-weise cum factis stigmatibus gemalet zu vverden, auch dass niemand predigen solle, dass ein anderer Heiliger solche gœttliche Stigmata und Wunden ausser ihme noch bekommen habe. Die Bulle ist 1475. ausgefertiget: Hat sich also ohne zvveifel auf das Buch de conformitate Francisci gegründet, so schon 1385. zusammen getragen vvorden.

quot Christus in cruce pendens affectus fuerat: Ob eamque causam eum appellari *Jesum Typicum: hoc est, quasi Jesu crucifixi antitypum: ut quemadmodum character in cera signum imprimit; ita Christus sua in Francisci corpore vulnera impresserit: quemadmodum Jesus Christus est imago Patris, ita Franciscus sit imago Christi; denique ut Christus in Francisci corpore, tanquam imago in speculo appareat, unde illud in ejusdem libri fronte Carmen:*

Francisce, Jesu Typice, dux normaque Minorum,
Sedes nobis perpetue da regni cœlorum.

Jam vero, ut quilibet sciat, cujusmodi illa stigmatisatio fuerit, ipsa *Sedulii* verba, *Bonaventuræ* adjecta, adponam: *Miracula* inquit *horũm vulnerum & clavorum breviter colligam ex auctoribus bonis, majorem ut faciant sui admirabilitatem: in margine citat S. Bona. Cap. XIII. & XV. Bapt. Pisani Conformit. fruct. 31. S. Bernhardi quadrages. 60. Robert. Lucii Serm. de S. Francisco. Itaque primum sit illud. Vulnera fuere in medio manuum, in medio pedum, nec sicca solum; sanguine semper stillarunt, atque id quidem assertum est satis. Nec exigua ea aut parva, sed velut magnis perfossa clavis, qualibus rei in crucem suffigi solent. 2do. alterũm in medio vulnerum clavi infixi, quod etiam patet ex proxime citato loco S. Bonaventuræ. 3. Nec illi ferrei sed ferreis similes, nigri, duri, fortes, solidi, capitati, cuspidati, quorum materia (suffragante D. Alexandro quarto, Summo Pontifice) de subjecto propriæ carnis excrevit,*

vit, vel de materia novæ creationis accrevit. 4. *Clavi illi solius manibus Christi fabrefacti, qui forma crucifixi Seraph videndum se præbuit. In Elogiis etiam ex S. Bernhardino commonstravi,* 5. *Etiam hoc observavit Barthol. Pisanus non simpliciter cuspides illas reflexas, sed tanto spatio, ut inter cuspides & pellem digitus commode potuerit immitti.* 6to. *Moveri poterant clavi isti huc illuc, in quamlibet partem, dum a parte qualibet premerentur, protinus, quasi nervi continui & duri ad partem oppositam resultant.* 7. *Amoveri poterant, non extrahi. Sacrum Francisci funus cum efferretur, & una spectandum præberetur sacratis illis Virginibus S. Claræ, prope a Monasterio S. Francisci commorantibus, S. Clara, qua pietate fuit in S. Patrem, clavum unum tentavit extrahere, non potuit.* 8. *Manus & pedes, quamvis vulnerati, & clavis confixi, tamen suo munere fungebantur; digiti mobiles, manus agiles ad opus, ad iter pedes. Sed tamen scribit S. Bonaventura, quoniam propter excrescentes in pedibus clavos ambulare non poterat, faciebat corpus emortuum per civitates & castra circumvehi, ut ad crucem Christi ferendam cæteros animaret.* 9. *Nunquam adhibuit aliquod medicamentum, ad ista sua vulnera sanguinolenta; nec unquam putruerunt, aut putuerunt, imo teste Roberto a Licio, quod miraculum auget, erant illæ plagæ odore fragrantissimæ.* 10. *Omnibus excellit, quod hiantibus illis vulneribus, sanguine perpetuum manantibus, perfosso etiam latere, & aperto, summo dolore & cruciatu perenni ducere vitam potuit amplius toto biennio, ut recte judicet*

 Rob.

Rob à Licio prodigium hoc commemorandum inter maxima miracula Dei. hactenus *Sedulius. De prodigiosissimo* hoc *Prodigio* infra judicabimus. In compendio ad marginem βιογραφίας, de miraculis mentionem facturus Bonaventura, dicit: *Breviter ergo S. Franciscus cæcos illuminavit, & visum restituit, sanavit surdos, herniosos, amentes, dæmoniacos, tacto ejus sepulchro leprosos, sanguinis fluxu laborantes, fractos pede, cruribus. Vota ipsi facientes a pœna liberantur, vineas facit indemnes & bestias, jumenta custodit, uberibus aridis lac dedit, puerum monstrosum restituit valetudini & formæ naturali, paralysin curat, &c.* Referemus unum atque alterum, pag. 11. ita *Bonaventura: Cum cujusdam de comitatu Spoletano os pariter & maxillam morbus quidam horribilis depascendo corraderet, nec subveniri posset iidem aliquo medicinæ remedio contigit, ut propter Sanctorum exposcenda merita, Apostolorum visitatis liminibus, de peregrinatione rediens Servo Dei occurreret, cumque præ devotione vellet ipsius osculari vestigia; Vir humilis hoc non ferens, osculari volenti pedes, osculum oris dedit. Dum autem leprosorum servus Franciscus, mirabili pietate illam plagam horribilem ore sacro contingeret, omni fugato morbo, subito æger ille sanitatem recuperavit optatam,* pag. 21. Cum in solitudine esset cum fratribus, panis de cœlo delapsus est, pag. 28. *Cum Capitulum generale* (stylo Bonaventuræ utor) *fratrum erat, nec adeo in capitulis provincialibus præsens esse posset, Spiritu, imo aliquando corpore se visendum exhibuit,* pag. 36. & 37. *Oculos suos*

Fran-

Franciſcus cauterio tangi curat, nec tamen vim ignis ſentit: ubi memorabile quam maxime, qua ratione ignem compeſcuerit: *allocutus eſt eum* (ita Bonaventura) *dicens; Mi frater ignis, præ cæteris rebus æmulandi decoris, virtuoſum, pulchrum ac utilem te creavit Altiſſimus: eſto mihi hac hora propitius, eſto curialis. Precor magnum Dominum, qui te creavit, ut tuum mihi calorem temperet, quo ſuaviter urentem valeam ſuſtinere. Oratione finita contra igne candeſcens ferreum inſtrumentum ſignum crucis edidit, ac deinde intrepidus conſiſtebat.* pag. 37. aquam puram in optimum vinum commutat. pag. 60. miraculum *in Sue* editum narratur: *Hoſpitato* (ita Bonaventura) *quadam die Servo Dei apud Monaſterium St. Verecundi de Epiſcopatu Eugubii: Ovicula quædam agniculum peperit illa nocte: aderat ſus ferociſſima, quæ vitæ innocentis non parcens, rapaci eum morſu necavit. Hoc audito, pius Pater mira compaſſione commotus, & agni ſine macula recordatus, lamentabatur, pro morte agniculi coram omnibus dicens: Heu me frater agnicule, animal innocens Chriſtum hominbus repræſentans! maledicta ſit impia, quæ te interfecit, nulluſque de ea comedat homo vel beſtia. Mirabile dictu, ſtatim infirmari cœpit porca malefica, & tribus diebus corpoream pœnam exſolvens, ultricem tandem pertulit necem, projecta autem in vallem Monaſterii, ibique longo tempore jacens, in modum tabulæ deficcatæ,* nulli *fuit eſca famelico.* Poſt mortem innumera etiam fecit miracula, quorum infra mentionem faciemus. Unum ex *Bonaventura* adferam, quod pag. 159. narratur: *In Caſtrochore Oſtienſis Diœceſis, Vir quidam ſic crus ex toto perdiderat, ut nullo modo progredi, vel movere ſe poſſet, poſitus itaque in anguſtia vehementi & auxilio deſperatus humano: cœ-*

pit nocte quadam, ac si præsentem cerneret B. Franciscum, talem coram eo assumere materiam querulandi. Adjuva me St. Francisce, recolens meum servitium & devotionem tibi impensam. Nam in asino meo te portavi. Sanctos pedes tuos & sanctas manus tuas osculatus sum; semper tibi devotus, semper benevolus extiti, & ecce morior doloris hujus durissimo cruciatu. His pulsatus querelis, statim adfuit beneficiorum memor & devotioni gratus, & vigilanti viro cum uno fratre apparuit, ad vocationem ejus se venisse dixit, & tulisse remedia sanitatis, tetigit locum doloris, cum baculo parvulo, qui figuram Thau in se habebat, & fracto mox apostemate perfectam tribuit sanitatem, & *quod mirabilius est, sacrum signum Thau, impressum super locum sanati ulceris, ad miraculi memoriam dereliquit.* Proferemus alia infra ex *Alcorano Franciscorum.* Pergimus ad *S. Dominicum:* Titulus βιογραφιας, qua usus sum, ita sonat: Idea Sanctitatis: Vorbild der Heiligkeit. Das ist: Kurtze Beschreibung des wunderthætigen Lebens des Hochheiligen Patriarchen und Groſs-Vaters Dominici, Stiffters und Urhebers des weitausgebreiteten Prediger-Ordens, auch ersten Anfængers, der Ertz-Bruderschafft des allerheiligsten Rosen-Kranzes; gedruckt zu Augspurg 1677. Auctor Thomas *Dillinger*, Ordinis *Prædicatorum;* liber dicatus *Eleonoræ Magdalenæ Theresiæ, Imperatrici.* Usus sum hoc libello, quod ad manus esset, antequam Dominici vitam apud *Surium* evolvissem. Quæ aliunde petita sunt suis quæque notabo locis. In præfatione ita judicat Auctor de Dominico: Dessen Leben ist eine Sonne zu nennen, dieweilen er ein wunderthæ-

derthætiges Ebenbild Gottes, gleichſam von deſſen Hand ſelbſt ausgearbeitet, und mit ſo vielfæltigen Strahlen einer ſelzſamen Tugend und Heiligkeit vor vielen andern Heiligen begnadet, ja geſtaltſam unter denen herrlicher, gleichwie die Sonne unter den Sternen anſehnlicher, von der allmæchtigen Hande Gottes iſt an dem Firmament des Himmels geſezet worden. *Antonius Episcopus Florentinus*, comparatione inter *Chriſtum* & *Dominicum* inſtituta, Hiſt. pag. 187. ita de *miraculis Dominici* loquitur. 1. *Dominicus tres in urbe Roma reſuſcitavit, filium viduæ, quod Pontifici notum publicari noluit, ſed præ humilitate omnino Dominicus recuſavit. Architectum a fratribus conductum, & a muro ſuper eum diruto conquaſſatum: & Neapoleonem Cardinalem de foſſa nova nepotem, ex equo lapſum & totum dilaceratum. Satis credo & alios Dominicum ſuſcitaſſe, propter quod dicit in plurali Matth. XI. mortui reſurgent, ſcilicet per me, cum tamen adhuc nonniſi filiam Archiſynagogi redivivam feciſſe habeatur, ſecundum Evangelia. Sic & B. Dominicus alios mortuos, etſi non ita notorios, vivificaſſe invenitur. Quid enim illos 40. peregrinos, qui in flumine magno, juxta Tholoſam, navigio ferebantur, cum navi ſubmerſa ſub aquis diu ſtetiſſent, ſacra oratione a B. Dominico ex aqua exierunt ſoſpites: niſi vitæ redditos exiſtimemus, vel in aquis ut piſces conſervatos? Deus bis famelicos pane multiplicato ſatiavit aquamque convertit in vinum. Dominicus bis panes divinitus fratribus procuravit Romæ & Bononiæ; deferentibus Angelis a pane cœleſti, unde & ſuaviſſimos. Segetem vacuam vino redundare fecit; & vice altera lympham in vinum*

ſuave convertit. 3. Chriſtus febricitantem Simonis ſervum febri perfecte ſanavit & languidos multos. Dominicus mulierem quartanariam ex toto liberam reddidit. 4. Exigebantur dæmonia a multis clamantia & dicentia: Quia tu es filius Dei. Dominicus a dæmonibus vexatos in anima & corpore plurimos liberatos effecit. 5. Chriſtus immortalis effectus, bis januis clauſis ad diſcipulos intravit: Dominicus vero adhuc mortalis (quod mirabilius eſt) in Eccleſiam clauſam noctu ingreſſus eſt, ne fratres excitaret. 6. Dominus poſtquam tranſivit ex hoc mundo, innumerabiles homines ad viam veritatis attraxit: Dominicus quamvis millia hæreticorum ab erroribus revocaſſet, tamen poſt tranſitum ejus multo plures. O ſpem miram, quam dediſti, (canit Eccleſia de beato Dominico) mortis hora te flentibus, dum poſt mortem promiſiſti, te profuturum fratribus. 7. Et ut perveniamus ad calcem, Dominus ait, data eſt mihi poteſtas in cœlo & in terra. Hæc poteſtas non parum eſt communicata Dominico, cœleſtium, terreſtrium & inferorum. Nam angelos ſanctos in ſui miniſterium habebat, ſed & ipſi Angeli accedentes in humana ſpecie ad fratres, panem & eſcam miniſtrabant eis: ſi de elementis loquimur, vim virtutis ſuæ oblitus eſt ignis: quando ter libellus ejus doctrinæ in flammas traditus, ter exivit illæſus penitus, libris adverſantium hæreticorum ſubito combuſtis. Signo crucis obedit pluvia ex aere copioſe deſcendens, dum nec gutta una eum itinerantem tangit, tota regione illo imbre inundata. Aqua fluminis, in quod libri ejus per ipſum tranſeuntis ceciderant, nec humectare valuit, ſed poſt dies a piſcatoribus loco piſcis de aquis extracti, illæſi & ſicci, ac ſi in capſa fuiſſent, ei ſunt reſtituti. Terra quoque, quæ metalla continet, in pecunia ſibi neceſſaria non defecit. Nam cum flumine quodam tranſito

per

per naviculam, nauclerus naulum postularet a B. Dominico, illeque ut pauper se pecuniam non habere asseveraret, importuniusque nauclerus ille per cappam tenens naulum peteret, B. Dominicus oratione facta in terram aspiciens, vidit pecuniam sibi necessariam ibi jacentem, qua illi oblata, se liberavit. Sed & (quod majus est) cum quidam Clericus continere non posset, osculata manu B. Dominici a missa redeuntis, cum odore suavi tantus constitutus vigor in mentem ejus diffusus est, ut postea facile contineret. Quid de infernalibus dicam? certe ad nutum ejus dæmones contremiscebant, nec imperium ejus recusare valebant. Quod patet, quando apparentem ipsum in forma fratris, secum duxit per conventus officinæ, scilicet dormitorii, thori, refectorii, locutorii & postea capituli, & interrogavit de singulis locis, quid cum fratribus ibi lucraretur? quæ omnia coactus est explicare. Hactenus Episcopus ille. Forte plus quam satis hæc verba *Antonini* ostendunt, quam *nobilis* fuerit *Dominicus miraculorum gloria:* at juvat tamen ex βιογραφια unum atque alterum adjicere, pag. 16. Als aber (ipsa germanica verba adponam, ne quid addidisse aut mutasse videar) viel der Albigenser noch verstockter bliben, und nicht glauben wollten, wurde Dominicus nach langem Disputieren, die Falschheit der Ketzer zu entdeken, und die Wahrheit an den Tag zu bringen, der Sachen mit ihnen eins, nemlich es solle bey dem Tempel Jovis ein Feuer angezündet, und seines, wie auch ihres Glaubens - Büchlein darein geworffen werden, welches dann unter beyden unverletzt blibe, desselben Glaube soll der rechte und

wahrhaffte ſeyn; in Beyſeyn derohalben einer groſſen Anzahl Volcks, warden beyde Büchlein in das Feuer geworffen, aber das ketzeriſche wurde alſobald zu Staub und Aſchen verbrennet, des Bekenners Chriſti Dominici Büchlein aber ſprang weit aus dem Feuer hindan, und ſolches zu dreyen mahlen, durch welches es ſeines Schreibers Heiligkeit, und der Wahrheit Catholiſchen Glaubens ein gewaltiges Gezeugnis gegeben hat. *confer Surium*, *pag.* 57.

Pag. 52. Etliche Pilgram 40. an der Zahl, wolten über den Fluſs, da gieng alles zu Grunde, alſo daſs nichts mehr von ihnen geſehen wurde. Da wendet er ſich zu dem Waſſerfluſs, und ſpricht mit groſſem Vertrauen zu Gott: Ich gebiete euch in dem Namen Gottes, daſs ihr alle an das Geſtad heraus kommet. O Wunder! auf die einige Stimme *Dominici* laſſen ſie ſich alle oben auf dem Waſſer ſehen, da kamen ihnen die andere zu Hülff, und ziehen ſie alle friſch und geſund heraus, loben und rühmen die Gnade des Seligmachers, und ſeines herrlichen Bekenners *Dominici* unbeſchreibliche Verdienſte, *Surius pag.* 59. *p.* 151. Eine Frau *Bona* hatte zu dem Herrn *Dominico* ein beſonders Vertrauen, die *labori*erte an einem Krebs an der Bruſt, alſo daſs ſie voller Würmer worden, in ſolcher grauſamen Plage war ſie ſo gedultig, daſs ſie auch vilmahlen die Würmer, welche ausgefallen waren, wiederum

derum aufgehebt, und an ihre Bruſt geſezet. Als nun der H. *Dominicus* ſie einsmahl heimgeſucht und ihren Bericht gehœret, auch mit dem Hochwürdigen Sacrement des Altars verſehen, fieng er an ſie zu trœſten, und begehrt hernach von ihr, ſie ſollte ihm den Schaden, welchen die Würmer verurſachten, weiſen: ſie thut ſolches, und der H. Mann ſiehet mit groſſem Mitleyden die gantze Bruſt voll mit Würmern. Da ſprach er zu ihr: Ich bitte dich du wolleſt mir einen von dieſen Würmern darreichen, ſie wollte aber nicht einwilligen, er verſpreche ihr dann ſolchen wieder zuzuſtellen: als er ihr ſolches verſprochen, gab ſie ihme einen von denſelbigen, welcher einen ſchwartzen Kopf hatte, und ſehr hæſslich anzuſehen war; er nahm ihn in ſeine Hand, und gleich wurde der Wurm in ein ſchœnes Perlein verwandelt: als ſolches die Geſellen, ſo der H. Vater bey ſich hatte, geſehen, ſo verwunderten ſie ſich heftig darüber, und baten ihne, ſolches Perlein der Frauen nicht wieder zu geben, die Frau aber bate um ſelbiges gantz inſtændig: da wollte der H. Mann ſein Verſprechen halten, und gibt ihr das Perlein wieder, welches als ſie kaum berühret, war es gleich in die vorige Geſtalt des Wurms verwandelt, den nahme ſie, und legte ihn mit groſſer Gedult in die verletzte Bruſt. Als der Mann Gottes die groſſe Gedult der Frauen geſehen, gab

er

er ihr ſeinen Segen, machte das Creutz über ſie und gienge weiter: Kaum war er aus dem Thurm kommen, da fiel das gantze Geſchwær mit allen Würmern aus der Bruſt, und die Frau ward ganz geſund. Surius pag. 66. Maximum cumprimis imperium habuit in Diabolum: ex multis unum exemplum referam, p. 160. Dominicus prediget den Schwœſtern bey einem Fenſter, da iſt der Teuffel in Geſtalt eines Spatzen herumgeſprungen, er befahl einer Schwœſter ihne zu fangen, das thate ſie: da rupft er ihme alle Federn aus, und ſagte: Du Feind, was macheſt du an dieſem Orth, und als er ihne aller Federn entblœſſet, wirft er ihn ſagend: Ziehe hin du Feind menſchlichen Geſchlechtes, flieg jetzo hin wo du wilſt, du wirſt wohl Geraüſch machen, aber keinen Schaden thun, worauf der bœſe Feind zum Fenſter hinein fahret, und hencket ſich an das Geſchirr, in welchem die brennende Ampel vor unſerer lieben Frauen Altar geweſen, erſchüttert die Ketten mit gantzem Gewalt, und wendet das Geſchirr um, aber es fiel weder die Ampel aus dem Geſchirre, noch erlœſchete das Licht darinnen, ſondern bliebe unumgewendet in dem Luft ſchwebend, darauf ſich die Schwœſtern ſehr verwunderten, der Spatz aber iſt verſchwunden: Surius pag. 68. nec *Diabolus* tantum noſtro, ſed Elementa omnia parebant. Supra audivimus libellum Dominici in *ignem* conjectum fuiſſe, at flammis non conſumptum.

tum. Aliud Exempl. extat pag. 169. Dominicus hat einer Frau ſeinen Rock verehrt, und als das gantze Hauſs verbrunnen, iſt es nicht an den Kaſten kommen, da ſein Kleid vvar. *In aerem, ibid. dominium Dominico patet.* Als er mit ſeinem Diener reiſste, iſt ein groſſer Regen und Donner-Wetter entſtanden, da war ſein Geſell kleinmüthig, er aber machte das Creutz gegen dem Wetter, da wich es, und war der Saum des Kleids nicht naſs. *Succedat terra.* Zu Rom bey St.Sabina ſteckte er ſeinen Stab in die Erde, welcher alſobald, wie ein grünes Zweiglein angefangen zu vvachſen und zu blühen, auch zu einem ſchœnen fruchtbarn Baum vvorden, und gar viel Jahre alſo verbliben, daſs von den Früchten dieſes Baums bis zu unſern Zeiten noch gefunden, und von den rechtglæubigen in hœchſten Ehren aufbehalten vverden. Ja die Erde muſste ſich vvieder alle Natur zu einem Tuch gebrauchen laſſen, dann als er einsmahls mit einem Geſellen reiſete, und ſie ein vvütender Hund auf dem Feld angefallen, auch ſeinem Geſehrten ein Stuck aus dem Habit geriſſen, nahm der H. Mann ein Styck Erden, bezeichnete es mit dem H. Creutz, und legte es auf das zerriſſene Orth, vvelches alſobald die Geſtalt des Tuchs an ſich genommen, und ſich mit dem zerriſsnen Orth alſo vereiniget, daſs kein Zeichen einigen Riſſes daran erſchienen. *confer Surium pag. 69.*

Sequun-

Sequuntur miracula *post mortem* per Dominicum edita, aut ut germanica verba habent; Von Wundervvercken, so Gott aus Fürbitt Dominici gevvürcket, pag. 258. Zvvey stumme Knaben vverden durch Anruffung Dominici erhœret, ibid. Ein blinder sehend, pag. 259. Gehœrlose geheilet, ibid. Ein Jüngling hat einen geschvvollenen Bauch, der rüffte auf dem Feld Dominicum an: Dominicus erscheint ihme und sagte: Nimm die Blætter dieses Baums und trincke dreymahl darvon, so vvirst du gesund vverden. Dictum factum, pag. 260. Ein Wassersüchtiger sahe im Schlaff Dominicum, ruffte ihn an und vvurde erlœset. ibid. Eine Lahme geheilet, pag. 261. Ein adeliche vvar lahm am Fuss, Dominicus erscheinet ihro und gab ein Salb und sie vvurde curieret, ibid. Ein toller vvurde zu den Reliquiis Dominici geführet und geheilet, ibid. Einer mit zvvey krummen Füssen vvird bey dem Grab Dominici geheilet, pag. 262. Eine Tochter mit dem Stein geplaget, rüft Dominicum an, dieser erscheint ihro im Traum, und legt ihro den Stein in die Hand, ibid. Einer Frau, die am Festtag der Erhebung Dominici nicht in die Kirche gienge, und sagte sie hætte nicht Zeit, vvurde das Gesicht so voll Geschvvær, dass aus ihren Augen Würmer heraus krochen; da gehet sie in sich selber, laufft zu der Kirche, verspricht Gott und Dominico, dass sie die Zeit ihres Lebens

nichts

nichts ungebührliches vvider den H. reden, und die Feſttage halten vvolle, pag. 263. Eine unfruchtbare bekam einen Sohn, nachdem ſie ein Gelübd gethan, ſelbigen in den Prediger-Orden zu thun, pag. 264. Ein Kauffmann in Waſſers-Gefahr ruffte Dominicum an, und that ein Gelübd mit bloſſen Füſſen in die benachbarte Kirche zu gehen, ibid. Ein vornehmer Herr hielte viel auf dem Bild Dominici, ſein Sohn vvurde von dem Einfall des Hauſes unter die Steine geſchoben, man ſah ihn aber unbeſchædiget neben dem Bild des H. Dominici ſizen. Tandem ſuccedat ultimus *Sanctus*, nimirum *Ignatius Lojola*, familiæ ſanctiſſimæ *Auctor.* Et hic ſtupendis miraculis nobilitatus eſt. Uſi ſumus triplici editione Hiſtoriæ vitæ & obitus *Lojolæ.* Prima conſcripta eſt à *Ribadeneira*, in germanicum translata per Ferd. *Alberum*, Ingolſtad. 1590. in 4. Altera a *Bidermanno*, S. Jeſu membro, Dilingæ 1620. in 8. edita. Tertia denique a P. Maffeo, Duaci 1585. in 8. Afferemus quædam: magnum cumprimis imperium *Lojolæ* fuit in Dæmones, pag. 122. Bidermanno teſte, *in itinere, Pariſiis, Romæ, Dæmones mutatis ludibriis deformes oppido, & fidiſſimi ſpectri imagines induerunt; quibus ille ita nihil territabatur, ut ſcipione contemtim eos peteret, veluti canes exarmatos, aut ſordidas feles abacturus.* pag. 126. & 127. *Icone Ignatii* Diaboli fugati ſunt. Idem præſtant pag. 135. ejuſdem λειψανα, quæ quatuor ſorores a Dæmone liberant. ibid. *Quodam die principum geniorum unus, antequam emigraret, ubi in Ignatium aliquando procaciter illuſerat, ſubactus a Nu-*

mine

mine est, magno cum pudore fateri, quantum ab uno illius osse miser amburatur; cœpitque in ipso eum excessu ter sanctum proclamare, sanctique Ignatii tum modestia & potentia, tum præcipue erga Deiparam studio in fugam compelli se dicere, pag. 137. *Nec vero imagines solæ* (Bidermanni verba sunt) *ceneresve Ignatii inferis terrori fuere: sed liber quoque super ejus vita conscriptus, cum capiti tamen imponebatur, vel in sinum inditus, palamve lectus aderat, hostes perdomabat*. pag, 142. *Drusilla quædam liberatur a febri cineribus Ignatii, fronti impositis*. Olympiam autem Norinam ab *ophtalmia* & *febri*, *Autographo* Ignatii, quo suum ille nomen expresserat, liberat. pag. 144. Anna Rugeria ab *aurium tinnitu*, quibusdam Ignatii *pignoribus*; *Michael* vero *Vasques* (pag. 145.) a *calculo*, postquam Ignatii *pulveres* pie deveneratus esset, sanatur. pag. 147. Matrona Romana, postquam se ad Ignatii *sepulcrum* abjecit, a *cancro* liberatur, pag. 148. *Morbus desperatus*, *centonibus Ignatii injectis*, cessat. Lucandiam, gravi morbo adflictam, *amiculi lacinia* servat, pag. 151. *Joanna Arragonia* a dolore *mamillæ* liberatur, postquam *imago Ignatii papillis imposita* fuisset, pag. 154. *Cosmus Ferrerus* a *dysenteria*, ope *laciniæ vestis Ignatii*, salutem videt. pag. 155. insigne narratur prodigium: *Francisca Berruca, haud vulgari virtute virgo & solitudinis apprime retinens, Bourgis in St. Dorotheæ Asceterio Religionem professa, cum pleuritide calculoque male habita, ancipiti periculo teneretur, ad Ignatii denique Asylum confugit; inde res accidit memorabilis, ut toto anno lapides amplius centum, cum modicos tum majusculos, vix ullo cum sensu dejecerit*. pag. 157. *Ruffinus Lanzarottus* a *febri pestilenti*, *Autographo Ignatii* sanatus. pag. 159. multi *pestilenti morbo* adfecti,

unda,

unda, quæ Ignatianos cineres abluiſſet, cum precibus hauſta, reſtituti. pag. 168. *plures* ſolo *Chirographo* ipſius ſanantur. pag. 176. *Cineres* Ignatii fœminam Indam a *turpiſſimis & illicitis veneris concupiſcentiis* liberant. (Utinam Itali cineres illos ſtudioſe ſervaſſent! opus enim habent quam maxime ejuſmodi antidoto) pag. 177. *ſingulare* plane narratur *portentum*, at cum prolixius narretur a Bidermanno, ſummam rei dicam. Matrona peperit filium & voluit eum appellari *Ignatium*, Pater vero *Irenæum*: hinc diſſenſiones ortæ, tandem puer vocatur *Ignatius Ireneus*. Mox tamen denuo diſſentiunt Parentes. Pater appellat ipſum *Irenæum*, mater *Ignatium*. Utraque pars familiam in ſuas partes voluit pertrahere. Lis tandem ita deciſa fuit, ut quod primum nomen puer trimeſtris interrogatus proferret, legitimum eſſet; & ecce *per miraculum, Ignatium ſe vocari velle dixit.*

CAPUT V.

Diſquiritur quem in finem miracula, adſcripta Pythagoræ edita ſint, & quo ingenio atque moribus fuerit ornatus.

IN antecedenti Capite quædam miracula, quibus Viri illi nobilitati fuerunt, ſimpliciter enarravimus: antequam autem, quid de iis judicemus, exponere licet, neceſſe eſt, ut ſolerter inquiramus, *partim* quem *in finem* miracula illa edita ſint,

partim quo ingenio fuerint ornati illi, qui tam inusitatis dotibus præditi erant. Hoc demum explorato, alterutram in partem judicium nostrum licet interponere. Consideremus ergo doctrinam Pythagoræ, naturamque & mores, secundum narrationem βιογραφων, qui summis Heroas illos extulerunt laudibus. Jamblichus pag. 4 & 5. a nativitate incipit: *Mnesarcho* (latina tantum dabo) *scilicet Samio ad Mercaturam Delphos cum uxore nondum manifeste gravida, profecto, prædixit Pythia, cum responsum de navigatione in Syriam peteret, hanc quidem ad votum lucrosamque fore, uxorem vero jam prægnantem filium parituram, qui omnium, quotquot unquam vixerunt pulchritudine & sapientia præstantissimus, humano generi ad omnem vitæ rationem, quammaxime profuturus esset. Hinc Mnesarchus colligebat, se non interrogantem de Filio ideo responsum a Deo accepisse, quod singularis illi præcellentia, & dona animi plane divina essent affutura. Et uxorem quidem statim mutato Parthenidis nomine, a filio Vateque Delphica Pythaidem, ipsumque infantem mox Sidone in Phœnicia natum Pythagoram appellavit: a Pythio scilicet eum sibi prædictum esse significans. Non enim audiendi sunt Epimenides, Eudoxus & Ocenocrates, qui suspicantur, tum temporis Apollinem cum Parthenide congressum, gravidamque ex non gravida factam per Pythiam pronuntiasse: id enim nullatenus admittendum videtur. Cæterum nemini, qui quidem ex ipsa viri nativitate & multiplici animi sapientia conjecturam fecerit, dubium erit, quin anima Pythagoræ Apollinis subdita Imperio, vel perpetim ejusdem Dei assecla, vel alio proximiori commercio eidem conjuncta, ad homines delapsa sit.* Cl. *Dacier*, qui vitam scripsit, vel potius laudes *Pythagoræ* ebuccinavit, hanc ipsam

ſam Jamblichi hiſtoriam refert, nec verbo tamen ſplendidum mendacium coarguit. Obſervetur autem teſtimonium Epimenidis a *Jamblicho* rejici, qui tamen ipſo teſte pag. 114. una cum *Porphyrio* diſcipulus ejus fuit, & ob edita portenta *nobilis*, imo *συγχρονος* fuit, cui cur fidem non habeamus, cauſa nulla ſuppetit. Conſtat enim fraudulentos Sacerdotes in templis, & parum caſtis lucis, deteſtandis libidinibus ſe contaminaſſe. Vide quæſo *Herodot.* Lib. I. cap. 199. *Strabonem* Lib. XII. de *Comana Cappadociæ, & templo illic Deæ Lunæ ſacro. Herodot.* Lib. I. de *turri in templo Babylon. Joſephum Antiquit. Jud.* Lib. XVIII. pag. 622. de *Paulina a Sacerdotibus Iſidis vitiata*, *Ruffini Hiſt. Eccl.* Lib. II. Cap. 25. Haud igitur a vero abhorret, Sacerdotem *Pythiæ* compreſſiſſe *Pythagoræ* matrem, atque adeo *ſummum* illum Philoſophum *Spurium* fuiſſe. Dicendum enim vel oraculum hoc vere editum, aut mentitos *Jamblichum* & *Porphyrium.* Si poſterius, ſequitur homines illos nulla fide dignos; ſi prius, tum aut Dæmoni cuidam hoc tribuendum, aut fraus Sacerdotum interceſſit. At quis credat, Dæmonem futura contingentia noſſe, quod Deo ſoli competit? ut jam non dicam doctiſſimum *Van Dale*, necquicquam reclamantibus ſuperſtitionis amicis, ſufficienter oſtendiſſe, meris fraudibus & impoſturis Sacerdotum adſcribenda, quæ de Oraculorum prædictionibus vulgo dicuntur. Si vero fraudi Sacerdotum omnia tribuimus, facile potuit plebi imperitæ illudi, atque pro inſolito miraculo haberi *Pythagoræ* nativitas. Patet exinde, quo fundamento ſuperſtructa ſit narratio *Jamblichi* & *Porphyrii.* Multum autem ad *ingenium Pythagoræ*

corrumpendum fecit longa ejus commoratio in *Ægypto* & *familiare commercium*, quod habuit cum *Sacerdotibus* hujus regionis. Notum enim nullam Gentem ad ineptas opiniones fovendas aptiorem fuiſſe Ægyptiis, totamque eorum Religionem in difficilibus conſtitiſſe nugis, adeo ut riſu potius, quam refutatione dignus ſit *Dacier*, qui pagina tertia vitæ Pythagoræ Eruditionem Ægyptiorum vocat *la veritable Sageſſe*: quam potius *une veritable Charlatanerie* vocaveris. Emblematibus enim & figuris (de his enim hiç nobis ſermo) ingenia hominum pervertuntur, & *imaginationis potius impetus*, quam *perſpicua rerum cognitio augetur*. Hac via progreſſus *Pythagoras* tandem in *fanaticiſmum* incidit. Saltem non uno exemplo conſtabit, mentem ipſius, vanis imaginibus deceptam, atque corruptam fuiſſe. Ad quam rem promovendam ſine dubio Ægyptiaca philoſophandi methodus multum contulit. Fruſtra ergo *Pythagoras* credidit, ſi Ægyptum frequentaret, θειοτατον εαυτον και σωφοτατον υπερ απαντας εσεϑαι ανϑρωπȣς; reliquis mortalibus ſapientiorem diviniorem que futurum. In hac ſcilicet ſapientiæ officina ait Jamblichus pag. 11. ȣχι δεισιδαιμονιας ενεκα το τοιȣτον υπομεινας, ως αυτις απλως υπολαβοι. Πολλυ δὲ μαλλον ερωτι και ορεξει θεωριας και ευλαβειας, ινα μητι αυτον των αξιομαϑητων διαλαϑη εν θεων απορρητοις η τελεταις φυλαττομενα: ex hoc ſane adparet, quicquid τερατωδες, & inuſitatum, id appetiiſſe *Pythagoram*. Si enim (quod Jamblichus pag. 10. de eo jactat) ante diſceſſum in Ægyptum ſummam mentis καθαροθητα poſſedit, & tamen vaniſſimæ ſuperſtitionis myſteria, aut ineptias potius admiratus, ſingularique animi contentione

tione veneratus eſt, nemo non videt, quo ingenio fuerit prædituſ. Nec dixeris, *Pythagoram* introſpectis Ægyptiorum ineptiis meliora edoctum; per omnem enim vitam, uti ex dicendis liquebit, *commendavit* Ægyptiorum *doctrinam.* Accedit huc, quod *Pythagoras* ſæpe ſolus, teſte *Jamblicho*, pag. 11. in templis, montibuſque, cum primis in monte Carmel, verſatus eſt. *Sacra* enim illa *ſilentia* mire paſcunt animum *inſolita* amantem. Cumprimis animi Characterem pandit, quod ex Ægypto redux *τροπον συμβολικον*, *viam docendi per ſymbola* ingreſſus fuerit; notum enim omni tempore homines veræ Eruditionis & Sapientiæ ignaros operam dediſſe, ut *obſcuris* & *myſticis vocabulis*, atque *emblematibus* exprimerent, quod ipſi non intelligebant. Inſolito ejuſmodi rerum vaniſſimarum amore captus & imbutus, perſuaſit ſine dubio diſcipulis ſuis, familiaria ſibi cum Diis intercedere colloquia, atque congreſſus; hinc enim puto ortum quod Jamblichus pag. 23. de diſcipulis ejus narrat. *νομȣς παρ αυτȣ δεξαμενοι και προσταγματα, ωσανει θειας υποθηκας - - και μετα των θεων τον Πυθαγοραν λοιπον καθηριθμȣν, ως αγαθον τινα Δαιμονα και φιλανθρωποτατον: οι μεν τον πυθιον, οι δε τον εξ υπερβορεων Απολλωνα, οι δε τον παιωνα, οι δε των την σεληνην κατοικȣντων δαιμονων ενα, αλλοι δε αλλον των Ολυμπιων θεων εφημιζον εις ωφελειαν και επανορθωσιν τȣ θνητȣ βιȣ λεγοντες εν ανθρωπινη μορφη φανηναι τοις τοτε, ινα το της ευδαιμονιας τε και φιλοσοφιας σωτηριον εναυσμα χαρισηται τη θνητη φυσει, ȣ μειζον αγαθον ȣτε ηλθεν ȣτε ηξει ποτε, δωρηθεν εκ θεων δια τȣτȣ τȣ Πυθαγορȣ.* i. e. *Hi acceptis legibus, & mandatis, quaſi cælo miſſis præceptis, ipſum Pythagoram, ut bonum quendam Dæ-*

monem hominibusque amicissimum jam in Deorum referebant numerum: quidam enim illum celebrabant Pythium, alii hyperboreum Apollinem, nonnulli Pæonem: erant, qui censebant Dæmonem esse ex iis, qui lunam incolunt: alii alium ex Diis olympicis ferebant, qui mortalem vitam emendaturus, ejusque commodis consulturus, isti seculo humana forma apparuerit, ut mortalibus beatitudinis & Philosophiæ salutare lumen donaret: quo munere nec venit, nec veniet ullum aliud majus, quam quod Dii per hunc ipsum Pythagoram dederunt. Utrum hic magis admirer *impudentiam Jamblichi*, an *stultitiam* horum discipulorum, vel *intolerandum Pythagoræ fastum*, dicere non possum. Certe, si ita se gesserunt discipuli *Pythagoræ*, oportet Præceptorem fuisse hominem partim *superbum*, partim *insanum*. *Aut* enim *credidit*, se cœlitus delapsum, aut *non credidit*. *Si prius*, insaniit; si *posterius*, cur discipulos non castigavit, turgiter adulantes? aliter de modestia Pythagoræ sentit illustris Mothe Vayer de la vertu des Payens. Tom. I. pap. 635. *La premiere chose*, inquit, *que je remarque en ce grand personnage, c'est la rare modestie, dont il accompagnoit toutes ses actions. Ce fut elle, qui lui fit refuser de le commencement le titre de sage, que prenoient de son temps tous ceux, de sa Profession. Il protesta, qu'il n'appartenoit qu'à Dieu seul, & se contentant de celui de Philosophe, ou d'Ami de la Sagesse, il fut comme le Parain de la Philosophie & baptisa du beau Nom de Philosophe tous ceux, qui l'ont porté depuis lui. Ce fut encore la mêsme modestie, qui lui fit donner cet important conseil à son grand Ami l'Athlete Evrymene de ne combattre jamais pour obtenir la Victoire, s'abstenant d'en venir jusques là, parceque l'envie qui la suit, ne sçauroit estre trop evitée, & nous voyons dans Jam-*

bliche

bliche, qu'avant que de recevoir ceux qui ſe preſentoient pour eſtre ſes diſciples, il les éprouvoit trois ans par diverſes ſortes de mepris, afin d'êſtre aſſuré de leur humilité, dont il faiſoit la baſe de toutes les autres vertus. N'eſt ce pas ce qui ſe pratique tous les jours dans nos maiſons religieuſes? & Pythagore n'avoit il pas la meſme penſée ſur cela que Solomon, qui conjoint dans ſes Proverbes l'Humilité & la Sageſſe, comme deux compagnes inſeparables? les ſuperbes reſſemblent aux Cyprez elevez, qui ne portent, que des fruits inutiles. Ce Philoſophe eſtoit comme une vigne rampante, portant les fruits ſi excellens, & en ſi grande abondance, qu'ils ſont encore à preſent une des plus douces paſtures de nos ames. Hactenus doctiſſimus ille Vir. Non diffitemur Pythagoram aliquando *lucida* etiam habuiſſe *intervalla*, neque tamen quæ adferuntur ejus ſunt naturæ, ut inſignem modeſtiam ipſius probent. Philoſophi titulum potuit ambire, ut a reliquis Philoſophis diſſentiret, atque per novum hunc titulum modeſtiæ ſaltem amorem videretur præ ſe ferre. Saltem nimis vili conſtaret, nimiumque facile parari poſſet laus veræ modeſtiæ, ſi tam levi mutatione nominis pararetur. Varia exercitia, quibus diſcipulos ſubjecit & quinquennale ſilentium, quod impoſuit, nihil aliud oſtendunt, quam voluiſſe ipſum auditores ſibi prorſus obnoxios eſſe, unde nec per id tempus Præceptorem rogare auſi ſunt. Qui modeſtiam amat, præceptor cumprimis, omnem movet lapidem, ut auditorum ingenia excitet, atque rationibus non auctoritate, eos in ſui amorem pertrahat. At ipſe eruditus Vayerius, quos fructus tulerit ratio docendi a Pythagora adhibita docet, pag. 642. loco citato. *En effet on peut voir en Jambliche,*

qu'on leur reprochoit qu'ils s'estimoient de petits Dieux terrestres, & les autres hommes des bestes, qu'il falloit subjuguer. C'est pourquoi ils soutenoient, qu'Homere n'avoit nommé les Rois Pasteurs des peuples, que pour nous faire comprendre, qu'on devoit traiter les personnes vulgaires de mesme, que le reste des animaux. Or ils mettoient en ce rang tous ceux, qui n'estoient pas de leur societé, d'autant qu'ils les voyoient encore dans les erreurs grossières des fausses Religions, comme gens, qui n'avoient pas pris ces hautes connoissances, dont Pythagore avoit fait lecon seulement à ceux, qu'il affectionnoit le plus. Ainsi le mesme Jambliche observe ailleurs, qu'ils croient estre entierement au dessus des loix, ne voulans pas seulement voir les lieux, où la justice s'exerçoit, qui n'avoit à leur dire nulle Jurisdiction sur eux. Et l'on scait, que leur coutume estoit de dresser des sepulcres vuides, selon l'usage de ce temps là, à ceux de leur Secte, qui en estoient sortis, comme si c'eust esté quitter la vie, que d'abandonner leur famille. Hæc est insignis illa modestia, quam a Præceptore suo didicerunt discipuli. Nullus dubito, quin pertinax illud silentium, & mysteria non sine magna verborum nihil significantium pompa prolata, effecerint, ut homines illi adeo magnifice de se sentirent. At pergamus: Notum est ipsum asseruisse, mentem suam, a multis retro temporibus, multa corpora pervagatam. Teste Jamblicho Cap. XIV. pag. 48 & Porphyrio, ut alios taceam, *multos ex illis, qui ejus utebantur familiaritate, perspicue clarisque indiciis admonebat prioris vitæ, quam anima ipsorum, antequam isti alligata esset corpori, jam olim peregerat: seque ipsum ex certis & indubitatis signis demonstrabat, Euphorbum fuisse Panthi filium, qui Patroclum devicit.* Quis non ex hoc

videt

videt hominem hunc aut *mente captum*, aut ſtolide *ſuperbum* fuiſſe? Si dixiſſet ſe ex quibuſdam ſignis conjicere, mentem ſuam olim Euphorbi corpus inhabitaſſe, non eſſet, cur maxime miraremur, novimus enim quid ignorantia & ingenii imbecillitas, aliquando valeat. Ita ingenioſiſſimus *Lokius* mentionem facit Viri alicujus haud indocti, qui exiſtimaverit, corpus ſuum a mente, quæ Socrati inerat, occupari. At cum *perſpicuis teſtimoniis demonſtraturum* ſe promiſerit, non ſolum ſe olim *Euphorbum* fuiſſe, ſed & quibus in corporibus aliorum fuerint animæ, *dignus erat*, *qui Anticyram mitteretur.* Hinc non ſine cauſa *Lactant.* div. Inſtit. Lib. III. ſalſe illum ridet, exclamans: *O miram & ſingularem Pythagoræ memoriam. O miſeram oblivionem noſtrum omnium, qui neſciamus, qui ante fuerimus; ſed fortaſſe vel errore aliquo, vel gratia ſic effectum, ut ille ſolus lethæum gurgitem non attigerit, nec oblivionis aquam guſtaverit. Videlicet ſenex vanus, (ſicut otioſæ aniculæ ſolent) fabulas tanquam infantibus credulis finxit. Quod ſi bene ſenſiſſet de iis, quibus hæc locutus eſt, ſi homines eos exiſtimaſſet, nunquam ſibi tam petulantem mentiendi licentiam vindicaſſet, ſed deridenda hominis leviſſimi vanitas.* Sequitur aliud & maximæ *ſtoliditatis* & *ſuperbiæ* indicium. Audiatur (latine tantum brevitatis cauſa adduco verba) Jamblichus, pag. 51. *A lecto autem reſurgentibus (ſc. diſcipulis) excutiebant languorem nocturnum, remiſſionem & torporem, per quosdam peculiari modo compoſitos cantus, & modulationes: quæ vel ſolo lyræ pulſu, vel etiam voce peragebantur. Sibi vero ipſi Vir ille non æque per inſtrumenta vocemque tale quid comparabat, ſed ineffabili quadam & intellectu difficili divinitate intendebat au-*

res, mentemque ſublimioribus mundi concentibus infigebat; atque ipſe ſolus ut apparebat, auditu & intellectu percipiebat univerſalem Sphærarum & Aſtrorum per eas motorum harmoniam, & conſonantiam; quæ carmen aliquando perfectius, quam quod apud mortales fieri ſolet, & ſine ſatietate audiendum reſonabant, & per diſſimiles varieque diverſos ſtridores, celeritatibus, magnitudinibus & vectionibus, certa quadam muſices ratione compoſitis, converſionem & circumactionem gratiſſimam ſimul & variis modis pulcherrimam efficiebant, a qua velut irrigatus, & quoad mentis rationem bene compoſitus ac quaſi ſaginatus, ipſe imagines quasdam horum cogitabat exhibere diſcipulis ſuis, eaque in quantum fieri poterat, imprimis per inſtrumenta, & ſolam etiam vocem imitari. (*) *Idem teſtatur Porphyrius, Sect. XXX.* Sane *auritum totum* oportet fuiſſe *Pythagoram*, qui concentum illum Planetarum audivit. Forte tamen *Dii*, quorum in numero ipſe erat, *auribus inſtructi* ſunt longiſſimis. Lubens in poſterum credam iis, qui dicunt, ſe *voces pulicum* intelligere. Scio eſſe, qui mollius hæc interpretentur, inter quos eſt Auctor obſervation. Halenſ. Tom. II. Obſ. X. *exagitat*, inquit, *Worceſtrienſis Præſul Pythagoram, quod concentum corporum cæleſtium ſuaviſſimum auribus ſe percipere dixerit: Jam notum quidem eſt, quod Pythagoras de totius mundi, corporumque cæleſtium harmonia multa verba fecerit, aſt quod ſuis perſuaſerit, ſe auribus cæleſtium corporum ſonos percipere, id an umquam aſſerue-*

(*) Quid de teleſticis illis imaginibus ſentiendum ſit, vide diſſertat: celeb. Moshemii, in Biblioth. Bremenſi extantem..

asseruerit Pythagoras valde dubito, nec succurrit ex veteribus, qui ejusmodi quid de Pythagora memoriæ prodiderit. ita ille. At adest hic præt *Porphyrium Jamblichus.* Uterque clarissimis verbis testantur *auribus* & *mente* sonum cœlestium corporum percepisse nostrum, huncque suavissime ipsius aures demulsisse. αυτος, inquit *Porphyrius*, της τȢ παντος αρμονιας ηκροατο. Si nihil aliud dicere voluisset, quam se ratione duce observasse, esse aliquam inter cœlestia corpora Harmoniam, nemo hoc fuisset maximopere admiratus. Confer observat. Küsteri ad h. l. proxime autem sequentia testantur insolitum quid sibi tribuisse *Pythagoram. Sibi enim* (ita pergit Jamblichus) *soli inter omnes, qui terram incolunt, datum existumabat, ut intelligeret exaudiretque sonos vocis a mundo editæ, idque ab ipso naturæ fonte & radice: adeoque se dignum esse censebat, qui doceretur aliquid & disceret, quique cœlestibus nitendo, imitandoque assimilaretur; utpote qui a Dæmone ipsum afflante ita conformatus esset: cæteris vero hominibus sufficere putabat, ipsum, & ipsius dona intueri, & ex imaginibus exemplisque proficere, ac emendari, cum prima rerum ipsarum archetypa vere apprehendere non possent.* Nemo non videt *Superis* adscribi velle *Pythagoram*, ut *ineptis visionibus* auctoritatem conciliaret. Hinc a *Dæmone* conformata ipsis mens. Hinc comnium rerum *archetypa* videt, aut se vidisse putavit. Meritus adeoque est, quod Jamblichus pag. 205. notat, titulum τȢ θειȢ. Nihil jam dicam de *quinquennali silentio*, nihil de *obscurissimis symbolis*, nihil denique de *præceptis arcanam doctrinam non vulgandi*,

quæ

quæ ſatis oſtendunt, quo animo fuerit præditus, quamque *dignus*, qui *generi humano* medicinam adferret. Afferamus evidentiora teſtimonia *ſtolidiſſimæ ſuperbiæ* & *inſaniæ*. pag. 7. ita Jamblichus *Abaris tranſiens per Italiam, viſum ſibi Pythagoram, Deo, cujus ipſe erat Sacerdos, aſſimilavit: perſuaſus non alium, ac ne hominem quidem illi ſimilem, ſed ipſum vere Apollinem eſſe: atque tum propter illa, quæ in Pythagora maxime veneranda deprehendebat, tum propter indicia ipſi Sacerdoti jam antea explorata, telum Pythagoræ reddidit, quod, iter ingreſſurus, e templo ſumſerat, ut eo ad ſuperandas in tam louga peregrinatione itincris difficultates uteretur. Vehebatur enim illo per invia quæque, qualia ſunt flumina, lacus, paludes, montes & alia id genus: ac præterea eodem, ut ajunt, luſtrationes quoque peragebat, peſtemque depellebat atque arcebat ventos ab urbibus, quæ opem ejus imploraverant. Pythagoras autem accepto telo minime rei inſolentia commotus, nec cauſam, ob quam ei daretur percontatus eſt, ſed tanquam qui revera Deus ille foret, Abaridi ſeorſim ab arbitris abducto, aureum ſuum femur oſtendit, ut argumento eſſet, neutiquam illum animi falſum fuiſſe: quin & enumeratis ſingulatim, quæ in templo repoſita erant, fidem illi fecit, quod non male Apollini ipſum aſſimilaſſet, adjecit inſuper, ſe ad curandos demerendoſque mortales adveniſſe, ac propterea etiam formam hominis induiſſe, ne ſupereminenti majeſtate, velut re nova turbati, diſciplinam ſuam defugerent.* Quis ſibi, dum hæc legit, temperare a *riſu* poteſt? cui non in mentem veniunt, quæ de *ſagis*

gis dicuntur, illas *baculo inequitare*, atque per aera ſylvaſque errare. Quid de *aureo* illo *femore* judicandum ſit in diverſa abeunt *eruditi*. Meram *impoſturam* fuiſſe crediderim *Pythagoræ*. Cur enim remotis arbitris *Abari ſoli* monſtrabat, ſi ſignum cœleſtis miſſionis, cunctis erat monſtrandum? equidem *Plutarchus* in *Numa* teſtatur, eum in ludis olympicis, id eſt in maxima celebritate & frequentia id viſendum exhibuiſſe, quod tamen ſine aliorum teſtimoniis vix admitti poteſt. Quicquid ſit, ſi putavit ſibi *cœlitus* ejuſmodi *femur* datum, *inſanus* erat; ſi finxit, *impoſtor*. Attendatur interim ad id, quod Pythagoras inde concludit: nimirum Pythagoras habet femur aureum; eſt igitur ille Apollo, quem pro Deo colunt hyperborei. ſc. *Baculus ſtat in angulo*, *ergo cras pluet*. Huc pertinet, quod *D. Laertius* Libro VIII. num. 21. & 41. refert, quod in antrum deſcenderit, finxeritque ſe apud inferos fuiſſe, pœnaſque *Homero* & *Heſiodo* inflictas animadvertiſſe, quod non ſolum oſtendit eum *impoſtorem* fuiſſe, ſed & *mendacem*. Si enim transmigratio perpetua ex uno corpore in aliud locum habet, quomodo animas in tartarum detruſas pœniſque caſtigatas videre potuit? mendacem oportet eſſe memorem. At mirum non eſt, talia a Pythagoreis tradi; cauſam aperit ipſe *Jamblichus*, pag. 120. Poſtquam enim multa miracula *Pythagoræ* adſcripta commemoraſſet, addit: ταυτα τε ȣν λεγȣσι προς πιϛιν και αλλα τοιαυτα. ως δε τȣτων ομολογȣμενων, και αδυνατȣ οντος περι ανθρωπον ενα ταυτα συμβηναι, ἡδη οιονται σαφες ειναι, οτι ως περι κρειττονος αποδεχεσθαι χρη τα περι εκεινȣ λεχθεντα, και ȣχι ανθρωπȣ. αλλα και το απορȣμενον τȣτο σημαινειν.

'Εϛι

Ἐστι γαρ παρ αυτοις λεγομενον, οτι ανθρωπος διπος εστι, και ορνις, και τριτον αλλο το γαρ τριτον Πυθαγορας εστι: i. e. *Hæc igitur aliaque id genus commemorant, fidei conciliandæ: cumque iſta in confeſſo ſint, nec fieri poſſit, ut in unicum hominem congruant, hinc jam liquere autumant, quod dicta de illo, non tanquam de homine, ſed tanquam de Numine aliquo accipienda ſint. Quod etiam indicat ænigma illud, quod velut proverbium quoddam in ore habent:*

Et bipedes homines & aves & tertia res ſunt, nam tertia res eſt Pythagoras.

Incidit hic quod a viro gravi accepi. Nimirum celebrem quendam Doctorem umbraticum, in Belgio viventem, & *Charlataneriæ Eruditorum ampliſſimo Auctori notatum*, in familiari colloquio aliquando dixiſſe, tres tantum hactenus lucem vidiſſe Viros eruditos: nimirum *Scaligerum*, *Salmaſium*, tertium nolle ſe appellare. At teneatis riſum amici! *Pythagoras*, non homo, non beſtia, ſed Deus fuit: interim non homines tantum, ſed & animantia cœtera amavit. Ita *Jamblichus* pag. 90. *Ipſe ita vixit ut a carne animalium abſtineret, & ad aras adoraret ſanguine nunquam adſperſas: providebat inſuper, ne & alii animalia, utpote eandem nobiſcum naturam ſortita, cæderent: ipſe feras corripiens potius, & re ac verbis inſtituens, quam puniendo deſtruens.* O mite & placidum ingenium! O divinum Præceptorem, dignum qui lapides & ſaxa doceret! nec plura addam. Ex hactenus dictis ſatis liquet, Pythagoram fuiſſe hominem qui ex *mendaciis*, *inſania*, & *ſtolidiſſima ſuperbia* compoſitus

fuerit. Reſtat ut ſecundo loco examini ſubjiciamus *Decreta Pythagoræ.* Quanquam enim ex *ingenio* ipſius, *moribuſque* hactenus adumbratis, ſatis pateat, quid ab ejuſmodi homine expectandum ſit, ſcopus tamen noſter poſtulare videtur, ut doctrinam ipſius præceptaque diſtinctius proponamus. In anteceſſum autem notandum, *Pythagoram* nulla ingenii monumenta poſteritati transmiſiſſe, ſed ea hinc inde ex veterum monumentis eſſe colligenda. Dubium autem non eſt, quin *Platonici* multa adjecerint, multa exornarint, & ad decreta ſua, quæ deamabant, exegerint. Unde fit, ut inter obſcuras, ineptasque opiniones, occurrant præcepta decretaque rationi convenientiſſima, excellentiſſimaque. Ponam autem fundamenti loco principia doctrinæ *Pythagoricæ*, ex quibus de univerſo Syſtematis fundamento judicium ferri poteſt. Primum præceptum inter aurea Carmina *Pythagoræ* ſic ſonat: Ἀθανατȣς μὲν πρωτα θεȣς, νομω ως διακειται, τιμα. *Hierocles in Commentario* quantum poteſt præceptum hoc emollire ſatagit, tandem vero. pag. 15. ita ait ex verſione *Dacierii*, quæ jam quidem ad manus eſt: *C'eſt pourquoi ce precepte, honore les Dieux comme ils ſont placés & diſpoſés par la loy, doit êſtre entendu non ſeulement des Dieux immortels, mais auſſi des Heros, des Anges, & des ames des hommes: car chacun de ces genres, il y a une quantité infinie d'eſpèces placées & diſpoſées, ſelon qu'elles ont plus ou moins de dignité: & voila quelle eſt la nature, & quel eſt l'ordre, ou le rang des eſſences raiſonnables.* Ita Hierocles: qui, ſi *ſcapham* voluiſſet appellare ſcapham, ſine ambagibus dixiſſet, Deos eſſe colendos κατα τον νομον της πολεως. Ita enim *Socrates*, ita *Plato* locuti

cuti ſunt; quamvis enim cum *Hierocle* viri illi Deos Poetarum improbaverint ſæpe, nihil tamen in cultu publice recepto mutandum exiſtumarunt. Ita *Plato* in *Epinomide.* Τȣτων παντων νομοθητης, οϛις νȣν κεκτηται και τον βραχυτατον, ȣποτε μη τολμηση καινοκατομων επι θεοσεβειαν, ητις μη σαφεσεχει τι τρεψαι πολιν εαυτȣ, και μεν ȣδ᾽ ων ο πατριος νομος ειρηκε περι θυσιων αποκωλυσει μηδεν το παραπαν ειδας ωσπερ ȣδ᾽ ον δυνατον ειδεναι τη θνηθη Φυσει των περι. i. e. *Horum omnium Legislator, qui vel mimimum mentis habet, nunquam aliquid innovabit. Cavebit enim ne ad novum, minus certæ religionis cultum civitatem ſuam vertat: nec quæ patria lege vel conſuetudine de ſacrificando firmata ſunt, movere audebit. Scire namque debet, mortali naturæ non eſſe poſſibile, certi quicquam de his cognoſcere.* Ita loquuntur homines, qui ſtultiſſimas opiniones publice receptas, generoſo animo abjicere nolunt. Cotta Academicus apud Cic. de Nat. D. Lib. III. ita ait: *Non mediocriter auctoritate tua moveor Balbe, orationeque ea, quæ me in perorando cohortabatur, ut meminiſſem me & Cottam eſſe Pontificem, quod eo credo valebat, ut opiniones, quas a Majoribus accepimus, de Diis immortalibus, ſacra, ceremonias religioneſque defenderem. Ego vero eas defendam ſemper, ſemperque defendi: nec me ex ea opinione, quam a Majoribus accepi de cultu Deorum immortalium, ullius unquam oratio, aut docti aut indocti movebit.* ibid. *Multis argumentis Deos eſſe docere voluiſti, mihi unum ſatis erat, ita nobis Majores noſtros tradidiſſe.* Hæc *regula* ſi locum habet in rebus ad Religionem ſpectantibus, nihil tam impium,

impium, *abſurdum*, *deteſtandum*; nulla *Religio* aut potius ſuperſtitio tam *inepta*, Deoque contumelioſa excogitari poterit, quin manibus pedibusque ſit *defendenda.* At hoc *præceptum* omnium *primum* erat in *Theologia Pythagoræ.* Alterum, quod abſurditate priori nihil quicquam cedit, erat: *Deum omnia, etiam contradictoria facere poſſe. Jamblichus* pag. 117. ꙋ γαρ ειναι τα μεν δυνατα τοις θεοις, τα δε αδυνατα, ωσπερ οιεσθαι τꙋς σοφιζομενꙋς, αλλα παντα δυνατα. *Nimirum cum ſacrificuli* adeo ſplendide *mentiuntur*, ut ab omnibus vel *palpari* poſſint turpiſſimæ nugæ, tueri ſe ſolent *inepta* hac *ſententia*, quæ imperitos quidem fallere, attentis autem riſum exprimere ſolet. *Notum* argumentum *Tranſubſtantiationis defenſoribus.* Nota *Colonienſis æditui* vox. At percurramus breviter *Theologiam Pythagoricam.* Pluribus more ſuo, id eſt *erudite* & *ſolide*, ut alios taceam, eam depingit Cl. & *eruditiſſimus Brukerus* in 2da. parte Hiſt. Phil. (*) Ab Atheiſmi impacto crimine, hoc loco pluribus *Pythagoram* vindicare nolo, cum alibi de hoc ſolicitus ſim. *Deum*, id eſt æternum, ſapientiſſimum, potentiſſimum, &c. Mundi *Rectorem*, admiſiſſe *Pythagoram* teſtatur *Juſtinus Martyr*, de *Monarch* pag. 105. & *Cohortat. ad gent.* pag. 18. Cl. *Alexandr. Stromat.* Lib. IV. pag. 477. *Hierocles* initio fere ad aurea Carmina *Pythagoræ*

 ait,

(*) Adde ejuſdem Hiſtoriam Criticam Philoſophiæ, in qua, in quibusdam a ſuis, quas in Hiſt. Philoſophica de Pythagoræ Theologia ſententiis repræſentavit, diſcedit. confer. diſſertationem de Theologia Pythagoræ Muſeo Helvetico illatam.

ait, eum agnovisse τον Δημιεργικον μονον θεον, ον θεον θεων κυριως αν ειποι τις, και θεον υπατον και αριςον. Eundem μοναδα, ut notum, adpellavit. *Providam* Dei in omnia *curam* credidisse, auctor est, ut alios taceam, *Jamblichus* de vita Pythag. pag. 147. *Porro inquit efficacissimum ad stabiliendam justitiam, Deorum imperium censebat esse Pythagoras, idque adhibebat, velut principium, ad Remp. legesque & justitiam, juxta normam juris, constituendam. Neque alienum fuerit adjicere singillatim, quasnam cogitationes de Numine concipiendas esse definiverit; nempe quod existat, quodque ita se gerat erga genus humanum, ut illud inspiciat, minimeque negligat: quod ab ipso edocti Pythagorei plurimum utilitatis in se habere existimabant. Hujusmadi enim regimine nobis opus esse, cui nullatenus refragari valeamus: tale autem esse regimen Dei: qui cum tantus sit, dignum quoque esse, qui universis imperet. Recte enim ab iis dictum est, animal istud natura proclive esse ad proterviam: itemque inclinatione, cupiditatibus aliisque affectibus variam; ideoque tali eminentia atque superinspectione opus habuisse, a qua moderatio & ordo proveniret. Siquidem existumabant unumquemque naturalis hujus mutabilitatis suæ conscium, nunquam pietatis cultusque divini oblivisci debere: sed assidue menti suæ proponere Numen, tanquam quod hominum actiones observet, iisque indesinenter invigilet.* Mentem hominis immortalem seu potius destrui nesciam agnovit, interim inepta opinione de μετεμψυχωσει veritatem longe momentosissimam turpiter commaculavit: quod si vel maxime Deum, Providentiam, mentis immortalitatem admisisset, nondum tamen is esset, qui nobis persuaderet, *Deum in sui gratiam miracula* fecisse. Hæc enim

præcepta;

præcepta, mediocri adhibita attentione & meditatione, facile cognoſci poſſunt. At ſequentia oſtendent, genuina hæc Theologiæ naturalis principia, ineptis opinionibus & cultu fuiſſe deturpata. *Deum* colendum eſſe juſſit, ſed & *Dæmones* & *Heroas*. Aureorum carminum tres priores verſus ita habent: *Αθανατȣς μεν πρωτον θεȣς νομω ως διακειται τιμα. Και σεβȣ ορκον. επειθ' ηρωας αγαυȣς. Τȣς δε καταχθονιȣς σεβε δαιμονας εννομα ρεζων.* En commentarium *Hieroclis* ex verſione Dacierii. *Il faut honorer les Dieux de cet Univers, ſelon l'ordre dans lequel ils ſont établis, & que la loy naturelle, qui les a produits, leur a diſtribuê avec leur eſſence, en les placant les uns dans la première Sphére céleſte, les autres dans la troiſième & ainſi de ſuite, juſqu'à ce que tous les globes céleſtes ayent êſté remplis. Car de les reconnoître, & de les honorer ſelon l'ordre & le rang, qu'ils ont eſté placés par leur Createur & leur Pére, c'eſt obéir à la loy divine. C'eſt leur rendre véritablement tout l'honneur, qui leur eſt dû.* Per *Deos* autem univerſi illos *duodecim* majores intelligebant Deos, quos communiter Gentiles colebant: at hoc ipſo patet, *turpiſſimæ idololatriæ reum* eſſe *Pythagoram*. pag. 247. quærit *Dacier*, cur in hiſce verſibus Deorum tantum ſeu filiorum Dei, uti loquebantur *Platonici* & *Pythagorici*, mentio fiat, non item *Parentis* omnium rerum: reſpondet: *Cela vient à mon avis, de ce que Pythagore ſuivoit les Egyptiens, & que les Egyptiens ne parloient jamais du prémier principe, qu'ils regardoient comme environné de tenébres qui le cachoient.* Profert eum in finem locum Damaſcii dicentis: *πρωτην αρχην σκοτος, υπερ πασαν νοησιν σκοτος αγνωςον.* At ita ſane *Pythagorica Theologia* potius

accusatur, quam *defenditur*. Miserrimus est ille cultus, qui nititur ignorantia sapientissimi omnium rerum Moderatoris. Quid enim sunt cæteri? Dæmones, Heroes, homines, imo mera corpora. Verum enimvero causa in aperto est, cur adeo paucis Dei summi rerum Moderatoris mentionem faciat, Dii colendi nimirum *νομω ως διακειται*. Silet etiam *Hierocles* de *juramentis*, quæ a *Pythagoreis* non per solum *Deum*, sed & *Pythagoram* fiebant,

Και μα τον αμετερας σοφιας ευροντα τετρακτην
παγαν αενναυ φυσεως ριζωμα τεχυσαν.
i. e. *Juro illum Sophiæ, a quo nostræ inventa tetractys,*
In qua naturæ fons est radixque perennis.

Conferatur *Küsterus* ad h. l. & *Holstenius* ad Porphyrium, num. 20. Persuasionem de mentis immortalitate multum facere, ad veræ virtutis studium, nemo facile dubitaverit; at *Pythagoras*, dum *μετεμψυχωσιν* propugnavit, omnem huic persuasioni vim atque pondus detraxit. Is certe, qui sibi persuadet, mentem post mortem, continuis migrationibus in alia corpora obnoxiam fore, parum curabit probitatem & virtutem. Vita hæc tantis doloribus & miseriis est obsepta, ut optimi quique, si pacatissime etiam atque tranquille vixerint, fateri tamen cogantur, dolores, quos perpessi sunt, majores fuisse degustatis voluptatibus: quod si nulla ergo spes est in hac vita, nos tandem in portum tranquillitatis perventuros, sed per omnem æternitatem per innumera corpora, animalia, plantas, migraturos, omnis recte vivendi conatus ex animo ejicitur;

citur; certe ita Deus nos malefaciendi caufa & æternum torquendi condidiffet. Ipfe *Pythagoras*, poftquam (fi credere fas) multa corpora inhabitaffet, tandem a Crotonienfibus male habitus, aut cum mærore vitam finivit, aut ut alii perhibent igni traditus eft. Poft mortem denique innumeris demum corporibus infertus, oberrare debuit. Haud me quidem latet *Dacier* aliosque non ad literam hanc μετεμψυχωσιν interpretari; fed uti cl. *Clericus Bibl. Select.* Tom. XX. rationibus *Dacier* breviter at folide fatisfecit; fic facile etiam aliorum objectionibus occurri poteft. Verbo dico, *loca veterum*, cumprimis ipforum *Pythagoreorum* ita comparata funt, ut alium fenfum ferre per rectæ interpretationis leges non poffint. Adduximus fupra jam locum *Jamblichi* qui extat pag. 48. Similia apud eundem pag. 71. Εις μονον των ζωων ουκ εισερχεται ανθρωπου ψυχη, α θεμις εςι τυθηναι. Δια τουτο των θυσιμων χρη εσθιειν μονον, οις αν το εσθιειν καθηκη: i. e. *Anima humana in ea faltem animalia non ingreditur, quæ mactare fas eft: ideoque ex immolabilibus illa fola comedenda,* quæ *pro victimis cædere licet, a cæteris omnibus abftinendum.* *Porphyrius* pag. 24. *Hæc apud omnes pervulgata funt, primo quidem, quod animam immortalem effe affirmaverit, deinde diverfam eam animantium genera fubire: ad hæc poft certos temporum circuitus, idem, quod olim fuerat, rurfus fieri, & nihil omnino novum exiftere: & animata omnia cognata inter fe, ejufdem generis exiftimanda effe*; conferatur *Rittershufius* ad h. l. Incertus Auctor de vita *Pythagoræ, Jamblicho & Porphyrio* fubjectus, in edit. *Küfteri*, pag. 58. *De Pythagoreis: Iidem ab animatis abftinebant, propter transmigrationem animarum,*

 quam

quam *ſtulta opinione veram exiſtumabant.* Ipſe *Apollonius* apud *Philoſtratum*, Lib. VIII. pag. 333. de *Pythagora: Ex hac autem puritate tum alia cepit emolumenta, tum hoc maxime, ut ſuam animam cognoſceret. Nam cum ea vixerit ætate, qua ob raptam Helenam Troja eſt oppugnata, & filiorum Panthi pulcherrimus extiterit, pulcherrimeque veſtitus, ea interfectus ætate eſt, quæ & Homero agendi cauſam præberet. In multa deinde corpora ubi immigraſſet, Adraſteæ lege, juxta quam varias anima vices ſubire ſolet, tandem in hominis formam rediit, & Mneſarchidæ Samio natus eſt, ſapiens ex Barbaro, & ex Trojano factus Jonius, atque ita morti inviolabilis ut ne Euphorbum quidem ſe eſſe dememiniſſet.* Plura ex aliis Auctoribus non adducam. Ad *ineptam* autem ſtultamque opinionem, qualis hæc *Pythagoræ* fuit, confirmandam, *opus eſt*, ſcilicet, ut *Deus* ipſe ſanctiſſimus & ſapientiſſimus *inſolita* edat *portenta.* Pergamus. *Dacier* in vita *Pythagoræ* pag. 62. poſtquam docuit *Pythagoram* juſſiſſe coli Deos, Dæmones, Heroas, ita pergit: *Au deſſous de ces Heros* ou *Anges, il mettoit les ames des hommes, qu'il apelloit avec raiſon les dernieres des ſubſtances raiſonnables, comme il appelloit ces Anges, les ſubſtances moyennes placées entre les Dieux immortels, & les ames des hommes, pour unir ces ames, avec ces fils de Dieu, & par eux, avec Dieu meſme. De là il tiroit deux conſequences, qui me paroiſſent dignes d'une grande conſideration. La premiere, que quand les ames des hommes avoient depouillé dans ce monde, toutes les affections charnelles, & qu'elles avoient orné & relevé leur nature pour l'union avec Dieu, elles devenoient dignes des reſpects, & des hommages des autres hommes. La ſeconde conſequence, qui n'eſt pas moins remarqua-*

marquable, que la première, c'est que les ames des hommes étant les dernières des substances raisonnables, elles étoient aussi les dernières, auxquelles les hommes pouvoient étendre leur culte, & qu'ainsi on ne devoit honorer, aucune nature inférieure à celle d'homme. Sine ambagibus dicere potuisset *Dacier, Pythagoram* credidisse dari *purgatorium*, animasque cœlo receptas ab hominibus colendas esse; quod si concederemus *Dacier*, nihil aliud inferri posset, quam *Ecclesiam Romanam* turpissimam superstitionem *Pythagoræ* approbare. Bonus *Dacier*, ubique ostendere voluit, se veri nominis *Proselytum* esse, *dignumque Ecclesiæ Catholicæ membrum.* Quod in *N. Testamenti volumine* deprehendere non potuit, videt in *ingeniosissimis & divinis scilicet Scriptis Pythagoræ.* (*) Forte tamen *Pythagoras* legit *Apocrypha Vet. Test.* aliam indutus personam; vix enim credibile adeo *ingeniosam doctrinam* & *mysterii plenissimam* sola ratiocinatione inventam. Præstabit interea, si missis explicationibus *Dacierii*, *Jamblichum* veteresque audiamus, qui qualem cultum Diis exhibuerit *Pythagoras*, aliisque præstandum existimarit, pulchre docuerunt. Speciminis loco, (neque enim omnia adferre licet,) quædam ex ipso *Jamblicho* adducemus. pag. 126. de eo ait: *Deos laude bonisque verbis prosequebatur: nec ullum tempus absque illorum mentione cultuque transmittebat: ita ut etiam inter cœnandum Diis libaret, & quotidie Numen hymnis honorare præciperet. Observabat &*

 omina

(*) Vide Biographiam hujus Viri quæ extat in Diario Litterario, cujus titulus: Bibliotheque Francoise Tom. I. premiere partie.

omina & vaticinia & ſortes omnes fortuito oblatas. Diis ſacra faciebat thure, milio, placentis faviſque & quibuſvis ſuffimentis: animalia autem ipſe non immolabat, nec ullus Philoſophorum theoreticorum. Omnino autem ajunt, Pythagoram ſtylo animoque Orphei æmulatorem fuiſſe, eodemque plane, quo Orpheus, modo, Deos Coluiſſe: dum eos propoſuit in ſimulacris & ære, non noſtris figuris alligatos, ſed per divinas imagines, tanquam qui omnia compleɛtuntur, omnibus provident, & formam habent, tam quoad naturam, quam quoad figuram, toti univerſo ſimilem. Præſcripſiſſe ipſum luſtrationes & initiationes uti vocantur, accuratiſſimam Deorum notitiam complexas. Inſuper dicunt eum compoſitam quandam rerum divinarum Philoſophiam, Deorumque cultum inſtituiſſe: cum quædam didiciſſet ab Orphicis, quædam a Sacerdotibus Ægyptiis, alia a Chaldæis & Magis, nonnulla ex initiis quæ fiunt Eleuſine, in Imbro, in Samothracia & Delo; aliqua porro etiam ex iis, quibus Celtæ & Iberi communiter utebantur. Dicitur etiam obſervaſſe, quod homines ter libent, quodque Apollo ex tripode reſponſa det: quia trias primarius numerus habeatur: Veneri vero ſexta die ſacra fieri, quia primus hic numerus de omnium cæterorum numerorum natura participat; & quovis modo diviſus, eandem in ſubtraɛtis & reſiduis vim habet: Herculi denique ſacrificandum eſſe die oɛtavo menſis ineuntis; reſpiciendo ad nativitatem ejus ſeptimeſtrem. Addit porro templum non eſſe intrandum, niſi cum veſte pura, in qua nemo dormiverit: ſomnum enim ignaviæ, perinde ut nigrum & fuſcum; puritatem vero æquabilitatis in ratiocinando & juſtitiæ ſignum eſſe. Præcepit autem, ſi involuntario ſanguis in templo fundatur; vel auro, vel mari luſtrationem fieri debere: primum quippe illud,

& re-

& rerum pulcherrimum, & mensuram pretii esse, quo cuncta æstimari solent; hoc vero primum esse humidæ naturæ fœtum, primæque & communioris materiæ nutrimentum, opinatus. In templo dixit pariendum non esse, ut in loco sacro divina anima corpori alligetur; fas enim non esse ut in loco sacro divina anima corpori alligetur: Die festo nec capillos, nec ungues præcidendos; non enim convenire ait, ut relicto Deorum obsequio nostra commoda procuremus; nec pediculum in templo necandum, ne quid de eo, quod inutile & corruptibile est, Numen participet: Deos autem colendos cedro, lauro, cupresso, quercu ac myrto; ideoque horum nullo corpus repurgandum, aut dentes fodiendos; coctum non esse assandum, loculos sive aras sepulchrales cupressinas fieri vetuit, quia Jovis sceptrum e cupresso fabrefactum est, vel propter aliam quandam mysticam rationem: ante mensam Jovi Servatori & Herculi & Castoribus libandum esse statuit, ut sic Jupiter, tanquam alimoniæ dux & author, laudetur, in Hercule vero naturæ potentia, & in Castoribus rerum omnium harmonia celebretur: libamina non esse clausis oculis offerenda; nec enim putabat, quicquam eorum, quæ bona sunt, mereri ut cum pudore & verecundia tractetur: cum tonat terram tangendam esse, in memoriam generationis rerum: a dextra intrandum esse templum, a sinistra egrediendum; dextrum enim statuebat esse principium numeri imparis, & divinum quidpiam; sinistrum vero pro symbolo numeri paris & dissoluti habebat: hic fertur ejus modus fuisse pietatem excolendi. Hactenus *Jamblichus.* Non necesse esse puto, ut pluribus ostendam, quam inepta & rectæ rationi contraria sint hæc præcepta, quamque prorsus nihil valeant, ad mentem hominis perficiendam & emendandam, sed po-

tius ridicula, & abſona ſuperſtitione pervertendam. Novi hinc inde ab eruditis quædam *ingenioſa & pulchra præcepta* adduci, at illa a *totius Philoſophiæ Pythagoricæ corpore avulſa abſtractaque* ſunt, ſilentio involutis interim innumeris *ineptiis & anilibus nugis*, Philoſopho indignis. Quod ſi vel maxime multa eſſent rationi convenientia præcepta, & generi humano utilia, quæ ſine mixtura erroris prolata fuiſſent a Pythagora, nihil hoc plane ad *miraculorum certitudinem* demonſtrandam adferre poſſet *ponderis*: cum enim omnes fere gentes, ſaltem inter omnes ſemper plurimi fuerint, qui diligentiori culturæ rationis dediti, rectæ rationis decreta ſequebantur, neque tamen ullis miraculis clari fuerint, cauſa eſſet reddenda, cur is potiſſimum ſingulari hoc dono ornatus eſſet, qui præter ea, que ſola ratione addiſci poſſunt, in medium nihil protulit. At non opus eſt, ut quæſtionem hanc examini noſtro ſubjiciamus. Adducta ſatis teſtantur (longe plura ſi quis poſtularet, adducere poſſem) *Decreta Pythagoræ pleraque obſcura, inepta, ſuperſtitioſa, caſtiſſimo Dei cultui, voluntatique contraria eſſe.*

CAPUT VI.

De Apollonii Tyanenſis doctrina & moribus.

PYthagoram excipiat *Apollonius.* Hiſtoriam vitæ & rerum geſtarum Apollonii conſcripſit

ſit *Philoſtratus*, de cujus fide jam quidem ſolliciti non erimus, ſed quaſi omnia certa indubiaque forent, per tempus eum audiemus. Quemadmodum *Pythagoræ* nativitas miraculi plena erat, ita etiam *Apollonii*. Vix enim magni Viri ſine portentis in lucem prodeunt. Philoſtrat. Lib. I. Cap. 4. Κυȣσῃ δε αυτȣ τη μητρι, Φασμα ηλθεν Αιγυπτιȣ Δαιμονος, ο πρωτευς, ο παρα τω Ομηρω εξαλλαττων, η δε ȣδεν δεισασα, ηρετο αυτον τι αποκυησοι, οδε εμε, ειπε. συ δε τις; ειπȣσης. πρωτευς εφη ο Αιγυπτιος θεος: i. e. *Matri utero eum geſtanti ſpectrum apparuit Ægyptii Dei, Protei, qui apud Homerum in varias ſeſe vertit formas: illa vero nihil territa, quemnam paritura eſſet interrogavit: ille, Me, inquit. Tu vero quis? illa dicente: Proteus ſum, reſpondit Deus Ægyptius.* Nihil dicam de Proteo, ejuſque reſponſione, ſed immediate ſequentia verba Philoſtrati tantum adponam; *quanto vero inquit Sapientia Proteus fuerit, quid dicere attinet? præſertim apud eos, qui ex Poetis didicerint, quam verſutus fuerit, & alius ſemper, & quam capi non poſſit: utque ſcire omnia, tam facta quam futura ſit creditus.* Credamus igitur *Philoſtrato* teſte fide digniſſimo, *Apollonium* per omnem vitam *Proteum*, id eſt *Agyrtam* fuiſſe. De altero *miraculo*, quod circa ipſius *nativitatem* contigit, & quod capite quinto narratur, jam quidem ſilebimus, primum enim ſufficit. Inter optimarum autem literarum ſtudia excolere incepit *Philoſophiam*, & quidem *Pythagoricam*. Τȣς δε γε πυθαγορειȣς, αρρητω τινι σοφια ξυνελαβε: *Pythagorea vero ineffabili quodam ſtudio complexus eſt*; iterumque eodem Cap. LXXI. ωρμησεν επι τον τȣ Πυ-

τε Πυθαγορε βιον, πτερωθεις επ αυτον υπο τινος κρειττονος. *Interrogatus unde vivendi initium facere vellet, respondit, unde Medici solent.* Και γαρ εκεινοι καθαιροντες τας γαστερας, τες μεν εδε νοσειν εωσι, τες δε ιωνται: *Hi namque ventres purgantes, alios præservant a morbo, alios vero ad sanitatem reducunt.* Præstitisset, si *Apollonius* a *purgando cerebro* initium laborum & studiorum fecisset. At aliter placuit *Apollonio: hinc animalium esu, tanquam impuro & mentem hebetante abstinuit, bellariis vero & oleribus vescebatur, pura esse dicens, quæcunque terra suppeditabat. Vinum autem purum quidem potum esse affirmabat, quod ex arbore adeo hominibus mansueta veniat, bono tamen statui mentis adversari, quod æthera, qui in animo est, perturbet.* Insignis ea ætate fuit *Philosophus.* Nostræ enim ætatis *Philosophi*, post diuturnam multorum annorum meditationem eo pervenire non possunt, ut *in mente ætherem deprehendant.* At mirum non est hæc scivisse *Apollonium*; teste enim *Philostrato* familiariter utebatur *Æsculapio.* Quinquennali silentio fuit initiatus ad *sacram* illam *Philosophiam* addiscendam, quod tamen majorem vim in animos habuit quam disertissimorum oratorum eloquentia. Rem ita narrat *Philostratus* Cap. XV. *Moratus autem est hoc silentii tempore, partim in Pamphylia, partim in Cilicia; cumque per gentes tam molles iter faceret, nunquam tamen locutus est, neque ut vel mutiret adduci potuit. Si quando in civitatem seditiosam incidisset, (multæ autem dissidebant, spectaculorum nihil laudabile habentium gratia) in medium prodiens seque palam ostendens, atque reprehensionem quam parabat, aliquo modo ipsa manu vultu-*

que

que præ se ferens, omnem confusionem amovit, ita ut omnes, sicut in mysteriis silentium tenerent: adeo verum est illud Virgilii,

- - - in populo cum sæpe coorta est
Seditio, sævitque animis ignobile vulgus.
Jamque faces & saxa volant, furor arma ministrat.
Tum pietate gravem ac meritis, si forte virum quem
Conspexere, silent, arrectisque auribus astant
Ille regit dictis animos & pectora mulcet.

Hoc unum discrimen, quod *Apollonius* non *dictis*, sed *silentio*, dissidentes composuerit. Mature autem, ut *famam Sancti Viri* acquireret operam dabat. Ηλιȣ μεν δη ανισχοντος εφ εαυτȣ τινα επραττεν, αμονοις εποιει δηλα, τοις τετταρων σιωπαν γεγυμνασμενοις, i. e. *Sole quidem oriente, a turba semotus, nonnulla patrabat, quæ solis aperiebat eis, qui quadriennio silentium exercuissent.* Cæteri enim mortales splendidam hanc lucem ferre non potuissent. Hinc noluit dicta sua examini submitti, pag. 21. ωσπερ εκτριποδος οτε διαλεγοιτο, οιδα, ελεγε, και δοκει μοι, και ποι φερεσθε, και χρη ειδεναι: i. e. *Quando disputabat, velut extripode novi inquiebat, atque ita censeo, & quorsum feremini, aut scire oportet. Cumque interrogatus esset, quomodo sapiens disputare deberet respondit,* ως νομοθετης. *At hæc, quæ hactenus attulimus, levia* sunt. Sequentia ostendent, *Apollonium* hominem *mendacem, superbum, superstitiosum* & *fanaticum* fuisse. Age sequamur ipsum *Philostratum,*

tum, plurimiſque exemplis demonſtremus, his vitiis ipſum contaminatum fuiſſe: pag. 22. narratur, noſtrum *Magos*, qui Babyloniam ac Suſan habitant, adire voluiſſe, renuentibus autem diſcipulis, ita reſpondiſſe: *Ego Deos adhibui conſultores, & eorum voluntatem expoſui vobis, veſtrumque cepi experimentum, an ad eadem, ad quæ ego animo valeatis; quandoquidem igitur mollius vos geritis, valete & Philoſophiæ operam navate. Ego autem ibo, quo me Sapientia & Dæmon ducent.* En cerritum hominem & ingenium ad ſuperſtitionem pronum! Cap. XIX. Lib. I. cum Damis, *Armeniorum, Medorum, Perſarum, Caduſiorum* linguas ſe noſſe & intelligere diceret, reſpondit *Apollonius.* Εγω δὲ ω εταιρε, πασων ξυνημι, μαθων ȣδεμιαν. Θαυμασαντος δε τȣ νινιȣ, μη θαυμασης, ειπεν, ει πασας οιδα φωνας ανθρωπων. Οιδα γαρ δη και οσα σιωπωσιν ανθρωποι: i. e. *Ego quoque o Amice, ille reſpondebat, has omnes novi, cum nullam tamen didicerim, & admirante Ninio, noli inquiebat mirari, quod omnes hominum norim linguas: nam & quæ ſilentio homines premunt, novi.* Non ſolum *ineptus homo* linguarum donum ſibi vendicat, ſed & ea tribuit ſibi, quæ Numini ſoli competunt. Cum tranſire cum *Damide* vellet in *Meſopotamiam*, publicanos ad tabulas accedere juſſit, quidque adveherent interrogavit. *Apollonius* igitur, adveho, reſpondit, *temperantiam, juſtitiam, virtutem, continentiam, fortitudinem, tolerantiam,* multa eaque fæminei generis connectens nomina. *Tum ille lucro ſuo intentus, jam igitur in tabulas ſe retuliſſe dixit ancillas. At nefas hoc Apollonius inquiebat, non enim ancillæ, ſed Dominæ*

ſunt,

ſunt, quas ego adduco. Si ſuſtibus publicani hic *morion* exceptus fuiſſet, dignum *reſponſione* accepiſſet *præmium.* Quamvis autem *perpetuo Deorum uteretur commercio*, atque cogitationes hominum ſciret, ab *Arabibus* tamen artem intelligendi voces brutorum animantium *didicit. Eſt enim* (ita pag. 20.) *Arabas inter vulgatum hoc oppido, ut & aves audiant futura canentes perinde atque Oracula: conjiciant vero brutas voces Draconum paſti, ut alii dicunt, corde, hepate, ut relatum eſt aliis.* Naſum non habet, qui turpiſſima mendacia non oleſacit. pag. 66. ridet igitur ſalſe *Apollonium* Euſebius in Hieroclem. pag. 437. ex verſ. Olearii dicens: *Hic nempe omnino Draconum, ſive cor, ſive hepar, Pythagoricum illum, a victu abhorrentem animantium & ne Diis quidem ſanguine rem ſacram facere ſuſtinentem, veroſimile eſt comediſſe, quo ſcilicet in ſapientiæ gentis iſtius partes ipſe quoque veniret. Apud Magiſtros enim ejuſmodi, qua alia ratione, niſi eadem quæ præceptores ſequendo, in inſtituto ſuo proficere potuiſſet?* At non ſolum *Deus* quidam erat *Apollonius*, ſed & *Rex*: Quærente enim Satrapa Regis Babylonis, quinam eſſet, qui regis fines intraverit: reſpondit Apollonius: *Mea eſt univerſa terra: propterea, quocunque libuerit, pergendi facultas datur.* Nimirum verum eſt illud *Horatii:*

Ad ſummam ſapiens uno minor eſt Jove, dives,
Liber, honoratus, pulcher, Rex denique Regum.
Præcipue ſanus niſi quum pituita moleſta eſt.

Quamvis autem *Deus* eſſet & *Rex*, creaturis tamen cultum exhibuit, pag. 39. *Quum Rex Soli*

equum

equum candidum mactaturus esset, occurrit Apollonius & dixit: Tu quidem Rex tuo more sacrificato, mihi autem meo ritu sacrificare permittito, thuraque manu capiens, inquit: O Sol quousque terrarum visum mihi fuerit, & tibi me mittito; & ut in bonorum Virorum notitiam veniam, facito; improbos vero, neque noscere velim ego, neque nosci ab iis, hæcque dicens igni thura immisit: intuens vero in eum, qua parte ascendat, qua obfuscatus appareat, & quot apicibus emicet, & quo loco, probansque ignem, qua bonum omne edere purusque esse videbatur: Tu, dixit, o Rex jam perge patriis moribus sacra peragere, ita enim, qui mihi sunt, patrii ritus ferebant; indeque a sacrificio discessit, ne in sanguinis communionem veniret. *Duo* hic observo. *Primum* est, *Apollonium* ineptissimæ superstitioni deditum fuisse. Veteres quos Homerus, Θυοσκοπες vocat, motum flammæ & Fumi studiose observabant, atque inde omina capiebant, quod exemplis multis illustrat. Ὁ Μακαριτης *Olearius* ad h. l. Secundum: hunc *incomparabilem virum cultum Solis* approbasse; quæ quam sint *digna Viro sapiente* & *Philosopho* de cœlo *misso*, qualem se jactitavit, nemo non videt. Miser homo quæ sit λογικης λατρειας ratio, prorsus ignoravit. *Felicior* autem fuit Rex noster in *fugandis Spectris*, quam *extirpanda idololatria*, teste *Philostrato* Lib. II. Cap. IV. *Iter dum facerent*, (ita Historicus,) *clara luna, Empusæ ipsis occurrit Spectrum, modo hanc induens faciem, modo aliam rursus, modo plane evanescens. Apollonius autem, quidnam id esset persensit, atque Empusam convitiis ipse lacessivit, comitesque ut idem facerent est hortatus: id enim*

contra

contra ejuſmodi inſultum ajebat remedium eſſe. Spectrum itaque fugatum eſt, ſtridens, ut ſolent larvæ. Audis *Quixoti* vocem? Sequuntur autem jam *mendacia* quædam, quæ tantum non *palpari* poſſunt: Nihil jam dicam de quo ſupra jam mentionem feci, quod *Smyrnæ ſimul*, & *Epheſi eodem tempore ſe* fuiſſe perhibuerit. Lib. III. cap. XXIII. narrat ſe olim *Ægyptiæ navis Gubernatorem* fuiſſe: Lib. IV. cap. XI. cum *mortuis* ſe converſatum ait: cap. XVI. narrat prolixe, quale ſibi cum *Achille* interceſſerit colloquium. Atque hoc ſe obtinniſſe precibus adhibitis; *Achillem* autem ita allocutus eſt: *O Achilles, te quidem mortuum eſſe vulgus hominum exiſtimat. Ego tamen neutiquam in illam concedam ſententiam, neque Pythagoras concedit, Sapientiæ meæ Parens. Tu igitur, ſi recte ſentimus, monſtra nobis ſpeciem tuam. Certè enim multum ex oculis meis emolumenti ceperis, ſi ipſis teſtibus tibi uti licuerit, te adhuc vivere.* His narratis prolixe, qua forma apparuerit narrat, & quid ad quæſita reſponderit. Nemo non videt *mendacia mendaciis tegi, ne perpluant.* Tota enim narratio hæc excogitata, ut inani opinioni de μετεμψυχωσει pondus adderet. Cum autem *Apollonius* contendat, ſe arte mortuos evocandi inſtructum, merito γοης appellatus, teſte enim *Cedreno* pag. 41. Γοητεια καλειται απο των γοων και θρηνων των περι τȣς ταφȣς τοις τα τοιαυτα επιτιδεοȣσι γενομενων. Hinc & ipſum *Pythagoram*, præceptorem noſtri, *Phliaſius* Scriptor Sillorum eodem titulo inſignivit, teſte *Plutarcho*, in *Numa*, pag. 69.

Πυθαγορην δε γοητα αποκλιναντ' επι δοξας,
Θηρη επ' ανθρωπων σεμνηγορıης οαριςην: i. e.

Pythagoramque Magum captantem nominis auram
Venantemque hominum gravibus sermonibus aures.

Eundem titulum *Apollonio* a sacrorum Antistite Atheniensium datum, ipse monet *Philostratus* Lib. IV. cap. XVIII. cum enim Sacris Atheniensium initiari volebat, ȣκ εβȣλετο ο Ιεροφαντης παρεχειν τα Ιερα, μη γαρ αν ποτε μυησαι γοητα, μηδε την ελευσινα ανοιξαι ανθρωπω μη καθαρω τα Δαιμονια. Haud ignoramus equidem, *Philostratum* titulum *Incantatoris* ab Apollonio conatum amoliri, Lib. IX. cap. XII. Οι γοητες, inquit, ηγȣμαι δ' αυτȣς εγω κακοδαιμονεσατȣς ανθρωπων, οι μεν ες βασανȣς ειδωλων χωρȣντες, οι δε θυσιας βαρβαρȣς, οι δε εις το επασαι τι, η αλειφαι, μεταποιειν φασι τα ειμαρμενα. Και πολλοι τȣτων κατηγοριαις υπαχθεντες, τα τοιαυτα ωμολογησαν, σοφοι ειναι. Ο δε ειπετο μεν τοις εκ μοιρων, πρȣλεγε δε ως αναγκη γενεσθαι αυτα, προεγιγνωσκε δε ȣ γοητευων, αλλ εξ ων οι θεοι εφαινον: i. e. *Incantatores (eos autem & ego omnium hominum infelicissimos judico) partim spiritibus torquendis se applicant, partim sacrificiis barbaris, partim carminibus venenisve sese fatis sancita mutare jactant: multique eorum accusati, talia fassi sunt se callere. Apollonius autem sequebatur a fatis sancita, antea prædicens, tantum necessario ea futura esse, ipse autem ante noverat ea, non incantamentis usus, sed ex his, quæ Dii ei monstrabant.* At frustra est *Philostratus*: lubens crediderim equidem, *Apollonium* familiari Dæmonum congressu non usum, merumque fuisse *Agyrtam*: at *Philostratus* tamen ipse de eo ita loquitur, ut aliter credere non potuerint

rint homines, quam *Magum* ipſum fuiſſe. Hinc etiam publicam tum temporis famam fuiſſe, teſtimoniis aliis, præter ea qua adduximus, probat *Illuſtris Huetius, Demonſtrat. Evang. pag.* 1067. Edit. Lipſ. qui tandem ad hanc ipſam objectionem *Philoſtrati* jam allatam ita reſpondet: *Signa illa (quæ ipſi a Diis conceſſa dicuntur) non expreſſit Philoſtratus, nec ex rerum contextu ea prænoſci potuerunt ab Appollonio, quæ prænoviſſe ipſum ſcribit. Noxia præterea & magica carmina ſecreto pronuntiari poſſunt, etiam inſciis qui proxime adſtant. Deinde ſexcenta ſunt alia arcanæ divinationis genera, a Viris doctis accurate diſtincta & notata, quibus uti Apollonius potuit.* & paucis interjectis: *Quanquam ob hæc ipſa, ſi minus convictum, at hujus certe impietatis ſuſpectum habere poſſumus: nam ex veteri Barbarorum horumce Philoſophorum magia multum deflexerat recentior illa, & a præclaris naturæ ſtudiis ad damnoſas & nefarias artes ſeſe demiſerat, quod tota Philoſtrati narratio patefecit. Quis vero eum putet, qui cum Magis converſatus, eorum præceptis inſtitutus, eos demiratus, mirificisque laudibus extollere ſolitus ſit, ipſum vetitæ hujus Magiæ expertem manſiſſe, præſertim, qui ea opera edere conſueviſſet, in quibus edendis præcipuum artis ſuæ fructum Magi collocant?* Ita *Huetius.* Non eſt ſilentio prætereundum, quod Euſebius *Apollonium* Magiæ accuſat, argumento petito ab ipſa *definitione Magiæ*, quam *Apollonius* dederat, pag. 461. *Apollonius* dixit: Αλλα τȣς γοητας ψευδοσοφȣς φημι. Τα γαρ ȣκ οντα ειναι παρ αυτοις, και τα οντα, απιϛειθαι: i. e. *Magos falſæ ſapientiæ puto alumnos eſſe. Nam quæ non ſunt, ut eſſe videantur, & quæ ſunt, ut non eſſe videantur, faciunt.* Poſita hac definitione ita pergit *Euſebius: ex tota igitur iſta*

tractatione & sigillatim expositis omnibus, discas licet, an in Diis, an in Philosophis, an in Magis censendus sit, iis admissis, quæ ipse de Magis & spuriæ Sapientiæ cultoribus dixit, & quæ historia ejus de ipso retulit. Nam quercus & ulmi articulata ac muliebri voce locutæ, tripodes etiam spontaneo motu incedentes, æreique servi discumbentibus ministrantes, imbrium item dolia ac ventorum & Sadarocina aqua, & quæ alia repræsentantur, ab iis, quos Deos est arbitratus, & quos ne præceptores quidem agnoscere est dedignatus, in quem alium competere putes nisi in eos, qui quæ non sunt, ut esse videantur, & quæ sunt, videantur non esse, efficiant? quos ipse Magos appellans, spuriæ Sapientiæ cultores esse demonstrat. Num igitur istis argumentis divinus hic, omnique virtute excultus, ipsisque Diis gratissimus, Sapientiæ coronatus brabeo, ipso divinior Pythagora, ejusque discipulis, beatiorque censendus erit? An contra spuriæ Sapientiæ damnatus inter infelicissimos primas feret potius? Ita Eusebius. Nobis perinde est, utrum Magus dicatur necne: sufficiat, ex hoc constare, hominem illum longe *superstitiosissimum* fuisse & *fanaticum*; insuper diffiteri nemo poterit, talia *Philostratum* ipsi adscribere, quæ hodienum fractis vocibus pupulis suis, de sagis & veneficis narrant nutriculæ. Memorabile exemplum extat, Lib. IV. Cap. XXV. Fabulam paulo prolixiorem, in compendium contraham, servatis *Philostrati* verbis: *Erat multorum opinio, Menippum Philosophum Cynicum a peregrina muliercula amari. Mulier vero emendatæ formæ esse videbatur, & delicata affatim, divitiisque sese ajebat abundare. Horum tamen nihil ita revera se habebat, sed impostura omnia erant. Via nempe, quæ Cenchreas ducit, soli aliquando incedenti obviam factum est Spe-*

ctrum,

ctrum, fœminæ autem habebat speciem, dextramque junxit, eum jampridem sese amare inquiens, esse autem sese phœnissam gente, & in suburbano Corinthio habitare, quo si vesperi, inquit, ad me veneris, cantantem me audies, & vinum bibes, quale antea nunquam bibisti, nec est, quod rivalis metuas furores, bona enim fide cum bono vivam. Victus istis adolescens, vesperi ad eam venit, atque deinceps assidue eam frequentavit, tanquam delicias suas, nunquam antea Spectrum eam esse suspicatus. Apollonius ad Menippum conversus, tu colubram foves, & te fovet colubra: mirante autem Menippo: nempe fœmina tibi est inquit, cum qua nuptias conjungere haud possis. Quid vero an te amari ab illa putas? Puto per Jovem respondit, quando quidem me vehementer amat. An igitur, inquit Apollonius, eam tibi connubio jungeres. Imo jucundissimum fuerit, respondit ille, amantem ducere. Interrogavit igitur, quando futuræ nuptiæ sint; ille autem jam res illa calet, dixit, fientque die forsan crastina. Observans igitur Apollonius convivii tempus, & superveniens convivis, qui modo accesserant, ubinam inquit est delicatula illa, cujus causa compotatio hæc instituitur? Hic est, inquit Menippus, simulque surrexit rubore suffusus. Tunc Apollonius: Argentum autem hoc, & aurum, cæteraque triclinii ornamenta, utrius sunt vestrum? mulieris respondit, mea enim ista. Tunc Apollonius: Tantaline vidistis hortos, qui sunt & non sunt? Vidimus apud Homerum, responderunt, ad inferos enim non descendimus. Talia, ille regerebat, apparatum illum omnem putate: ꞹ γαρ υλη εϛιν, αλλα υλης δοξα, neque heic res sunt enim, sed rerum species. Ut autem, quod dico verum esse videatis, bona hæc sponsa una est ex Empusis, quas Lamias vulgo & Larvas appellant. Appetentes autem illæ esse solent, non veneris

quidem, ſed carnium: maxime autem humanas appetunt, & veneris æſtro agitant devorare, quas cupiunt. Illa autem bona verba dixit, tu vero apage: ſeque averſari præ ſe ferens, quæ audiebat, in Philoſophos invecta eſt aliquantum, quaſi ſemper nugaces. Ubi vero aurea pocula, & quod videbatur argentum, evanida eſſe oſtenſum eſt, & ex oculis diffugere omnia; pincernæ item & coqui, ac reliqua familia omnis diſparuit, Apollonio ea arguente; lachrymas Spectrum ſimulavit, & ne torqueret ſeſe, neve quid eſſet fateri cogeret, oravit. At illo urgente, neque dimittente, Empuſam ſe eſſe eſt faſſum. Menippum autem ſaginaſſe voluptatibus, ut ejus corpus devoraret. Poſtquam hæc recitaſſet Philoſtratus, hæc addit: *Iſtam ergo rem, celebratiſſimam earum, quæ ad Apollonium pertinent, neceſſitate quadam adductus, paulo prolixius expoſui, multis enim nota eſt illa, cum in media Græcia ſit geſta. Summatim tamen tantum de ea accepere, quod Lamiam Corinthi deprehenderit, quid molitam autem ceperit, & quod in gratiam Menippi patrata hæc fuerint, antea non noverant.* Ita *Philoſtratus.* Duo ad fabulam illam annoto: *primum* eſt ipſum Philoſtratum ſibi contrarium eſſe. A *Magiæ* crimine Apollonium liberare vult, ita tamen eum nobis deſcribit, ut aliud credere non poſſimus. *Sagæ* ſane, & *venefici*, jactare ſolent, ſe ubique animadvertere *res miras*, *Dæmones* præſertim, quos alii oculis probe inſtructi videre non poſſunt. Nec *Menippus*, nec convivæ, obſervant ſponſam illam Spectrum eſſe, ſolus autem *Apollonius.* *Menippus* eam amat, familiariter ea utitur, & amoris guſtat delicias, nec tamen advertit. *Apollonius* autem ſolus hæc omnia videt. Oportet igitur eum, ope Dæmonum, artem hanc addidiciſſe, vel quod vero ſimilius

ius *splendide mentitum* esse. *Philostratus* secundo malam prodit fidem; quis enim credat, si vere res gesta fuisset in media Græcia, circumstantias illas ignotas fuisse, nullique præter Philostratum narratas? At ornamentis opus erat ad fabulam condendam. Nec multum abludit exemplum quod extat Lib. VI. Cap. XXVII. de *Satyro*. *Infestabat vicum Æthiopiæ decimum jam mensem Satyri Spectrum, libidinis æstro adversus fœminas furens; jamque duas interfecisse ferebatur, quas amare maxime visum fuerat: exterritis igitur sociis, Apollonius, nolite inquiebat timere, Satyrus enim heic loci petulanter fœminis insultat. Per Jovem inquiebat Nilus, eumque nos Gymnosophistæ, jam aliquandiu proterve bacchantem, nondum adducere potuimus, ut insultationibus suis desisteret. Est tamen, inquiebat Apollonius, adversus protervos ejusmodi remedium, quo usum olim Midam fuisse perhibent. Ipse ille Midas ex Satyrorum genere fuit, quod ipsius aures manifestabant. Satyrus autem quidam, quasi cognationis jure, ad ipsum quasi commissator veniebat, in Midæ aures ludens, nec voce solum, verum etiam tibiis hoc argumentum tractans. Ille vero ex matre ut puto edoctus, quod Satyrus vino captus, si somno sepaltus fuerit, ad sanam mentem redeat, totusque immutetur, fontem, qui prope regiam illi erat, vino miscens, ei Satyrum immisit. Ille autem bibit, & vino oppressus est. Utque ne fallax videatur hæc fabula, ad vici eamus præfectum, sique habuerint vinum vicani, Satyro illud misceamus: Sic enim idem quod Midæ (Satyro) ei eveniet. Ista fieri cunctis placuit; amphoras itaque vini quatuor ægyptias infudere aquario, ex quo pecudes vici illius bibere consueverant, Satyrumque Apollonius invitavit, occulte etiam aliqua mi-*

 natus

natus, ille autem non apparebat quidem, vinum tamen, quasi biberetur, subsedit, postquam vero exhaustum fuit, libemus, inquit Apollonius, Satyro, jam enim dormit. Quo dicto, vicanis ad Nympharum antrum præivit, quod jugeris spatio toto a vico non distabat, ubi dormientem illum postquam ostendisset, ut verberibus & maledictis ei inferendis abstinerent, præcepit. Jam enim, inquit, perperam agere desinet. Ita *Philostratus.* Multa ad hanc fabulam commentari possemus, nisi alibi *singulari Dissertat.* de שעירים ad Levit. XVII. egissemus. Provocat autem cumprimis ad hanc historiam, quam narramus, *Bochartus* in *Hierozoico*, probaturus dari Dæmones quosdam sylvestres, hominibus illudentes & amore fœminarum incensos. Traditio antiqua satis, at vehementer incerta. Hodie certe *Itineraria* ejusmodi Dæmonum sylvestrium nullam faciunt mentionem: hinc alii hircos fuisse, aut simiarum quoddam genus existimant. De quo, loco citato. Rem ipsam a *Philostrato* narratam quod attinet, 1. a *verisimilitudine* quam maxime abhorret, sive Dæmones, sive hircos, amore mulierum insanientes, vino ad sanam mentem revocari. 2. Verba illa αφανως τι επιπληττων ostendunt, occultis illis verbis insolitam vim inesse, ex mente *Philostrati*, adeo ut verbis potius illis occultis vacivas aures præbuerit *Satyrus*, quam vino. Nemo non animadvertit magicarum artium speciem, solent enim venefici, si vetulis credendum, occulte quædam demurmurare verba, quibus mirifica quædam inest vis. Verbo, mera fuit impostura. Ast nondum finis est *mendaciorum* & *turpissimæ superstitionis*: pag. 130. refert *Damis*, quod

quod *Apollonius* scripserit περι μαντειας αϛερων βιβλȢς τεταρας, συγγραψας τε περι θυσιων, και ως αν τις εκαϛω θεω προσφοροι τε και κεχαρισμενως θυοι. *Nobilissimæ* hujus disciplinæ *cultura* satis ostendit, quo *ingenio* animoque prædītus fuerit magnus *Apollonius.* Hinc ipsemet etiam Lib. IV. Cap. XXIV. Omnia Græciæ templa, Dodoneum & Pythium, & quod Abis est; *Amphiarai* quoque & *Trophonii* specus ingressus est, & ad Musarum templum in *Helicone* ascendit. Hinc sacrificia suo more oblata commendavit. *Cum in Templo Alexandrino esset, & Sacrificulus boves anseresque mactaret, & offerret eorum sanguinem, objurgavit ipsum Apollonius, & aliud præstantius sacrificium obtulit, nempe quoddam, bovis formam habens, ex variis aromatibus compositum, combussit, & admisit Sacrificulum ad oris communionem, cumque ille hoc sacrificii genus parum curaret, dixit Apollonius,* ει δεμπυρȢ σοφιας ηϑα ευξυνετος, ειδες αν και εν τω τȢ ηλιȢ κυκλω πολλα δηλȢμενα ο ποτε ανισχει: *Certe si Sapientiæ, quæ in igne latet, peritus esses, in solis quoque orientis orbe multa cognosceres:* Ita *turpissimus Histrio* ab una superstitione ad aliam insanam magis, miseros homines abducere voluit. Idem confirmavit Ægyptios in turpissima de μετεμψυχωσει sententia. Lib. V. Cap. XLII. mentionem facit hominis mansuefactum leonem circumducentis quæstus gratia; *Leo ille ad Apollonium in templo desidentem veniens, genibus ipsius blande adganiebat, & magis quam ulli alii mortalium assidebat, mercedem aliquam ab eo, ut plerorumque ferebat sententia,*

 exspectans:

exſpectans: Apollonius autem, ope mea indiget, dixit, hic leo, ut edoceam vos, cujusnam hominis animam habeat. Eſt igitur Amaſis ille, Ægypti Rex, in Saitica præfectura; ubi vero hæc audiviſſet leo, miſerabiliter infremuit & lamentabiliter, genibusque flexis ejulavit, lacrymas etiam mittens. Demulcens igitur ipſum Apollonius, cenſeo inquit, leonem Leontopolim mittendum eſſe, ibique in templo collocandum. Regem enim in regiam præ cæteris belluam converſum, circumvagari, perinde ac homines ſolent mendici, indignum judico. Ita non ſolum ſplendide mentitur *Apollonius*, dum ſibi revelatum eſſe perhibet, quæ anima leonem illum occuparit, ſed & Ægyptios μετεμψυχωσεος auctores confirmavit. Equidem mollius hæc interpretatur *eruditiſſimus*, dum viveret, *Theologus, Olearius*, in notis ad h. l. dicens: *Id agebat Apollonius, ut* φιλανθρωπιας *in templo non ignobile ſymbolum Ægyptiorum oculis obverſaretur. Ægyptiis enim in more poſitum, Deorum & Heroum naturam, indolem, virtutes, ſacris hujusmodi ſymbolis repræſentare, imitandaque proponere, cum optimus eorum cultus juxta eos & Pythagoricos ſit imitatio. Sic Apin Regem ſuum, ejusque virtutes & beneficia bovis ſymbolo, aliis alios Deos & Heroas repræſentabant: ſimili ergo modo Apollonius Amaſis Herois repræſentandi aptiſſimum ſymbolum hunc leonem fore dicit. Nempe ei regi moribus ſimillimum eſſe hunc leonem, generoſum animal ac* φιλανθρωπον: id quod συμβολικως *exprimens, ex more Indicæ & Pythagoreæ Philoſophiæ, in hunc leonem Amaſis animum immigraſſe ait, quemadmodum vulgari quo-*

que

que sermone animum alterius habere dicitur, vel is ipse esse, cujus iidem mores, eadem voluntas, sententia. Ita ο μακαριτης *Olearius.* At perperam sane. Verba enim ita sunt perspicua, ut causa adsit nulla, cur συμβολικως rem interpretemur. *Philostratus* initio statim θαυμασιον κακεινο, *admirandum quid*, innuere satis significat; at nihil magis apud Ægyptios *tritum* & *vulgare*, quam emblematibus varias res & personas referre. Evictum etiam, *Pythagoram* transmigrationem animarum admisisse; tandem ultima verba rem perspicue declarant, ex quibus patet, *Apollonium* a turpi superstitione mortales *revocare* noluisse. In Apologia, qua usus erat, partim manifeste *mentitus*, partim κρειττονος φυσεως hominem esse se, persuadere voluit ineptus *Histrio.* Lib. VIII. Cap. VII. inter alia accusatus, quod populus ob factas præstigias ipsum Deum arbitretur, respondet: *Atqui, antequam ob id accusarer, probandum erat, qua ego disputatione, quibus dictis item adeo stupendis, factisve, homines ad me adorandum compulerim; non enim, ex quo in quod migraverim (corpus) aut migratura mea sit anima, apud Græcos disserendo exposui, quamvis mihi id perspectissimum esset, neque talem de me opinionem disseminavi, neque ut oracula & vaticinia ederem circumivi, qualis solet fanaticorum esse instinctus. Neque civitatem novi ullam, ubi decretum factum fuerit, ut publice Apollonio sacra fierent. Equidem multum in me præsidii fuit singulis, quacunque re me opus illi haberent. Mei autem opus in hujusmodi rebus illis fuit; ut morbis afflicti non affligerentur porro, ut religiose magis*

gis Sacra peragerentur, vis ſuperba extirparetur, leges valerent. Horum autem iſta mihi fuit merces, ut illi emendarentur. Sane qui libros 7. priores *Philoſtrati* evolvit vel leviter, facile animadvertet, hominem hunc omnibus viribus conniſum, ut Apollonius videretur *Deus* eſſe, aut continuis Deorum colloquiis uti. Dixit ſe *futura præſcire, imperium* in animantia *habere,* & *miraculis* illuſtrem eſſe: novit plebem credere, Deos ſæpiſſime rebus humanis intereſſe, ſeque viſendos exhibere. Hæc cum probe calluerit Impoſtor, qua fronte negare potuit, ſe in cauſa eſſe, ut homines ipſum pro *Deo* quodam de cœlo miſſo haberent? Huc refer, quæ Euſebius in *Hieroclem* pag. 454. hunc in finem obſervat, dicens: *Veſpaſianum porro Imperatorem ei, quaſi Deo, ſupplicem factum ait. Atque ipſum quidem, ſupplicantis more, Imperatorem me facito dixiſſe, Huncque jam feci reſpondiſſe. Quis vero non odio habeat merito, inſolentiæ plenam, proximamque inſaniæ vocem? Quando jam ipſum ſe Deum & Imperatores creandi poteſtatem habere fremit, navis Ægyptiæ olim Gubernator.* ibid. Cap. IX. accuſatus, quod peſtem Epheſios invaſuram ſe prædixiſſe contenderit, non negat; & *arcanis* quibusdam *cauſis,* & ſingulari victus rationi adſcribit: *Unde ergo illud, quod Epheſo contigit, inſolens præſenſi? Reſpondet Apollonius, audiviſti ipſum dicere adverſarium, eodem cum vulgo victu me haud uti. Hoc igitur mihi, Imperator, arcanæ loco eſt cauſæ, quæ conſervat meos ſenſus, nec iis obſcurum quicquam eſſe ſinit, ſed ut perſpiciant perinde ac in ſplendidiſſimo ſpeculo omnia (efficit) præſentia pariter ac futura. Neque enim expectabit ſapiens, dum vapores terra emittat, aut aer corrumpatur, ſi ex ſuperioribus forte manaverit malum: verum ſentiet talia,*

etiam

etiamſi immineant, ſero quidem magis quam Dii, citiis tamen, quam vulgus hominum: nempe ſutura Dii ſentiunt, homines præſentia appropinquantia ſapientes. Peſtis autem cauſas o Imperator, privatim ex me ſciſcitare: ſunt enim ſapientiæ reconditæ magis, quam ut in vulgus edi poſſint. Hæc ergo victus ratio ſenſuum ſola efficit ſubtilitatem, virtutemque magnis rebus planeque ſtupendis idoneam. Hoc autem quod dico, cum ex aliis perſpicere licet, tum ex eo maxime, quod Epheſi morbo iſti eſt factum. Morbi enim forma mendicum referebat veteranum: vidi autem ego, & viſum deprehendi, non ſedans morbum, ſed e medio tollens. Cujus implorata (id factum ſit) ope, declarat ſacra Statua, Epheſi hujus rei gratia a me dedicata, quæ Herculis eſt Averrunci. Hic certe Impoſtor mendaciorum plauſtra adfert. Jactat, palam ſe *cæteros mortales* ſuperare; adſcribit victus rationi, Pythagoreis ſolitæ, *vim futura prædicendi*, morbosque tollendi; *idem tamen* ſola opera *Herculis* factum contendit: in ſequentibus denique mirificam *Herculis potentiam* extollit, cauſa tamen in promtu: Nimirum familiare *Domitiani Numen* ἡ Αθηνα, quæ *Herculem* impenſe amavit & fovit. Poſtquam Apologia finita liber diſceſſit, non deſiit *fanaticus homo*, perſonam ſuam agere. Lib. VIII. Cap. XII. cum *Damis* & *Demetrius* exiſtumaſſent, *Apollonium* non evaſurum necem, atque *Damis* dixiſſet, videbimus ne aliquando o Dii, probum illum & bonum ſodalem noſtrum? *Apollonius, qui id audiebat, videbitis, dixit, quin potius jam vidiſtis. Num vivum ajebat Demetrius? ſi mortuum enim, nunquam te flere ceſſaverimus. Protendens itaque manum Apollonius, me inquit prehende, ſique (umbræ inſtar) elabar, Spectrum me arbitrare, e Proſerpinæ huc adveniens domo, qua-*

lia

lia terrestres Dii ostendere solent hominibus, quibus præ mœrore excidit animus; sin vero tangenti me præbeam Damidi, quoque persuadeas velim, vivere me, neque corpus deposuisse. Dubitare igitur amplius non erat integrum illis, surgentesque adeo viro inhærebant eumque osculabantur. Insanus homo nescit, quid dicat. Una erant *Demetrius* & *Damis*; *Demetrio* tamen suadet, ut Damidem tandem jubeat bono animo esse, atque credere se vivere. Eodem capite refert *Philostratus*, *Damidem triduo itinere*, *Apollonium* autem *paucis horis Puteolos* pervenisse; cum autem *Demetrius* interrogasset, quomodo tantum itineris, exigua adeo diei parte, confecisset, tum *Apollonius*; πλην κριȣ εφη, και πτερων κηρȣ ξυγκειμενων, παντα οιȣ, θεον επιγραφων τη πομπη ταυτη. Πανταχȣ μεν η δ'ο Δημητριος, των σων εργων τε και λογων θεον αει τινα προοραν ηγȣμαι, παρ ȣ τα σα ȣτως εχει, i. e. *Præter arietem inquit & alas cera conglutinatas, quicquid volueris, cense, Deo adscribens hancce vehiculationem. Ego vero omnino, inquit Demetrius, operibus sermonibusque tuis Deum semper aliquem interesse arbitror, cujus est, quod ita res tuæ habeant. Mirum* non est, quod hic fecit *Apollonius*; qui enim *duobus* in locis *eodem temporis articulo* esse potuit, facile brevi tempore hoc iter absolvere potuit. Forte autem *avis* corpusculum ingressa Apollonii *anima*, eodemque denuo statim posito, se visendum exhibuit. Nihil jam dicam de *antro Trophonii*, quod ingressus. Hoc unum addam, *Apollonium* Ephesi degentem mortem, eo ipso momento, quo *Romæ* interfectus *Domitianus*, prædixisse. *Cum autem ista fidem nondum invenirent, bonum nuncium adferentes cursores advenere, sapientiæ*

viri

viri testimonium perhibentes. Nam & cum cæde Tyranni, & cum die, quæ illam attulit, & cum meridie, & interfectoribus, quos ille fuerat adhortatus, ita sese res habebat, ut differenti viro sigillatim hæc manifestaverant Dii. Quæ hactenus de *ingenio moribusque Apollonii* narravimus, satis ostendunt, quid de eo sentiendum: neque necesse esse putamus, ut doctrinam Apollonii pluribus ennaremus, partim quod *sparsim* hinc inde specimina adduxerimus, partim, quod *Pythagoræ Theologiam*, de qua supra egimus, secutus sit *Apollonius.* Superpondii loco unum tantum alterumve adjiciemus. pag 20. ita Philostratus: *Sole quidem oriente, a turba semotus, nonnulla patrabat, quæ solis aperiebat eis, qui quadriennio silentium exercuissent: inde vero si græca esset civitas, & cognita sacra, convocatis templorum Sacerdotibus, de Diis philosophabatur, eosque corrigebat, si qua a jure pontificio recederent. Si autem barbara illa essent, & diversi ritus; de illis sciscitabatur, qui eos constituissent, & quare constituissent: interrogans pariter, qua ratione cultus iste peragatur, & si quid convenientius illis, quæ patrabantur, in mentem veniret, subjiciens. - - ajebat, oportere eos, qui suum philosophandi modum sequantur, aurora primum exoriente cum Diis versari; procedente autem die de Diis, & proximo inde tempore, de humanis rebus colloquia instituere. pag.* 88. *seqq.* multis garrit de mirabili potentia *aquæ.* Nimirum ad *divina insomnia* videnda aptos homines facit: adeo verum est illud Pindari; αριϛον μεν υδωρ, &c. hinc pag. 90. *Deum itaque intus concepisse & me putato o Rex, & omnes, qui aquam potant: a Nymphis enim corripimur, & sobrietati bachamur.* Cap. XXXVIII. Lib. I. dicitur *Apollonius,* singulis diebus preces ad *solem* fecisse.

ciſſe. Lib. X. Cap. XX. *de libatione quidem Apollonius diſputabat, præcipiebatque, ut ne ex poculo illo, quo libatum eſſet, biberetur, ſed integrum illud, & illibatum Diis ſervaretur. Cumque dixiſſet, anſas quoque poculi illi affingendas, atque ea ex parte qua anſa eſſet libandum, ut qua rariſſime homines poculum ori admoveant, adoleſcens orationem cachinno effuſo atque intemperante interpellavit. Tunc in eum intuitus ille, non tu, inquit, hac me contumelia afficis, ſed Dæmon, qui te inſcium agit. Nempe dæmoniacum ſe eſſe adoleſcens neſciebat; ridebat enim, ob quæ nemo alius rideret, ſubitoque in ploratum riſum vertebat, cum nulla ſubeſſet cauſa.* Dii ſcilicet *curant*, qua parte poculum *prehendatur*. Digna eſt, quæ hic apponatur *Cl. Olearii* nota: *Refero ego*, inquit, *ad reverentiam Diis habendam, cultusque puritatem, nempe cum libanda Diis quaſi offeratur bibenda pars potionis, ea parte, qua anſa eſt, libare præcipit: quoniam ei homines os admovere non ſolent, neque fas enim eſt, ut eorundem Diis hominibusque permittatur uſus: quam rationem Pythagorei reddunt præcepti de piſcibus ſacris non guſtandis:* Μη γαρ δειν τα αυτα τεταχθαι θεοις και ανθρωποις, apud *Laertium*, Lib. VIII. Quod ſi benignum hanc *Doctiſſimi Viri* admittamus interpretationem, pellucet tamen *futilitas* præceptorum *Apollonii.* At tædet plura de hoc argumento adjicere; a *capite* enim libri ad *calcem* teterrima ubique comparet *ſuperſtitio*, quamvis hinc inde turpiſſimis nugis præcepta haud incongrua adſpergantur: quæ ipſa tamen ad *cultum Dei* legitimum non transferuntur, ſed ideo *relata* videntur, ut eo magis *miraculis* turpiter *effictis*, aliquod pondus adjiciatur. Conferatur ad Philoſophiam hujus hominis rite intelligendam *clariſſimi*

& *eru-*

& *eruditissimi Bruckeri Hist. Philosoph. tom. tertius*, pag. 323. seqq. qui tantum abest, ut *magnifice* de doctrina hujus hominis sentiat, ut potius post *Cl. Olearium* probet, *Appollonium* eam sententiam defendisse, quam elapso proxime Seculo exornare voluit *Spinoza* in Ethica sua, pro *Deo totum* hoc *Universum* venditans. (*)

CAPUT VII.

De Ingenio, Moribus, & Doctrina Francisci Assisii.

ENarravimus hactenus mores, & doctrinam *Pythagoræ* & *Apollonii*. Tempus igitur est, ut cœterorum, qui miraculis illustres fuisse dicuntur, vitam præceptaque Lectori ob oculos ponamus, ut judicari possit, quo jure, in sequentibus, eos in eandem cum prioribus referamus classem: & primo quidem in scenam prodeat *Franciscus Assisius*, atque testetur, quam personam egerit. Audiamus autem primo *Bonaventuram*, postea *Alcoranum Franciscanorum* & Antiquitates, quorum librorum supra fecimus mentionem. *Levia* certe sunt, & *toleranda*, quamvis ineptissima, quæ de moribus, & doctrina *Pythagoræ* & *Apollonii* diximus,

 si com-

(*) Conferatur ejusdem clarissimi & amicissimi Viri Historia Critica Philosophiæ, ubi de eodem argumento agitur.

ſi comparentur cum *dictis factisque Franciſci* & cæterorum. Quod contigit *illuſtri Huetio* puero legenti vitam *Apollonii*, id mihi accidit evolventi *βιογραφιαν* a Bonaventura conſcriptam. *Narrat* (ita Huetius) *tot fabulas, tot ſomnia, tam nullius acuminis, tam nullius ſaporis, ut cum ea legerem, continuo me caperet ſatietas & faſtidium, & nutriculam ad ſomnos pupo ſuo conciliandos de Lamiæ turribus & pectinibus ſolis differentem mihi audire viderer.* At ne quis me *calumniari* putet, tot ſpecimina inſaniæ, ſuperſtitionis, ineptiarum, imo blaſphemiarum, adferam, quæ ex *Franciſci vita, moribus* atque *præceptis* elucent, ut plura a nemine poſtulari poſſint: ſequar autem ipſum *Bonaventuram:* pag. 4. refert *Bonaventura*, qua via *Franciſcus* ad tantam lucem videndam, qua per omnem vitam colluſtratus fuit, pervenerit. „ Cum militi (ita *βιογραφος*) veſtimenta ſua donaſſet, cum nocte ſequenti ſe ſopori dediſſet, palatium magnum & ſpatioſum, cum militaribus armis Crucis Chriſti ſignaculo inſignitum, clementia ſibi divina monſtravit: ut miſericordiam, pro ſummi Regis amore pauperi exhibitam, militi præoſtenderet, incomparabili compenſandam eſſe mercede, unde cum quæreret, cujus eſſent hæc omnia, ſua fore, militumque ſuorum, ſuperna fuit aſſertione reſponſum. Evigilans itaque mane, cum nondum haberet exercitatum animum ad divina perſcrutanda myſteria, neſciretque per viſibilium ſpecies tranſire ad contuendam inviſibilium veritatem, magnæ fore proſperitatis indicium æſtimabat inſolitam viſionem. “ Cum igitur bonus vir hujus viſionis ſignificationem non intelligeret, in Apuliam migravit, militiæ nomen daturus. Sed cum in itinere eſſet,

audivit

audivit noctu Dominum ſibi familiari allocutione dicentem. „ Franciſce, quis poteſt melius facere tibi, Dominus an Servus? Dives an pauper? Cui cum Franciſcus reſpondiſſet, quod tam Dominus, quam dives facere melius poteſt. Intulit ſtatim, cur ergo relinquis pro ſervo Dominum, & pro paupere homine divitem Deum? & Franciſcus, quid me vis Domine facere? Et Dominus ad eum. Revertere in terram tuam, quia viſio quam vidiſti ſpiritualem præfigurat effectum, non humana, ſed divina in te diſpoſitione complendum. " Revertitur ergo Aſſiſium: at nondum viſionem intellexit. Accedebat igitur miraculum, quarta demum viſione confirmandum. Sect. V. „ Dum equitaret per planitiem, leproſum habuit obvium, cujus inopinatus occurſus eum terrebat: recurrens autem ad perfectionis mente conceptæ propoſitum, & recolens, quod ſe ipſum debeat devincere, ſi vellet effici Chriſti miles, ad deoſculandum eum equo lapſus, adcurrit. Cui cum manum, quaſi aliquid accepturus, leproſus protenderet, pecuniam cum oſculo reportavit, ſtatim autem equum aſcendens, & ſe circumquaque convertens, cum campus pateret undique liber, leproſum illum minime vidit. Admiratione igitur repletus & gaudio, laudes cœpit Domino decantare devote. " Succeſſit denique *viſio*, quæ denuo ſignificavit *obſcurius*, quem in finem edita: *in ſolitaria loca* (ita Bonaventura) *concedens*, *inenarrabilibus gemitibus exoratus Deus eſt. Dum enim una dierum ſic ſequeſtratus oraret, & præ nimietate fervoris totus eſſet abſorptus in Deum, apparuit illi Chriſtus Jeſus, veluti cruci confixus: ad cujus conſpectum liquefacta eſt anima ejus, & memoria Paſſionis Chriſti,*

visceribus cordis ipsius adeo impressa medullitus, ut ab illa hora, cum Christi crucifixio veniret in mentem, vix posset à lachrymis & gemitibus exterius contineri Ex visionibus illis Franciscus conclusit hoc *unum*, pauperibus bene esse faciendum. *Eum in finem*, teste *Bonav. visitabat Xenodochia, aliquando vestimenta exuens, aliquando scindens ad largiendum eis, cum præ manibus alia non haberet.* Antequam ulterius progrediamur, quædam adnotanda sunt. Mirum est ante omnia, nullam prorsus fieri mentionem *S. Literarum*, quas, antequam visionibus illis ornatus esset, perlegerit; vix enim credibile, Deum in N. Testamento, per visiones cum hominibus, hactenus Revelationis ignaris, acturum. 2. Licet negari non possit Deum piis & per visiones adparuisse, nunquam tamen id factum sine causis gravissimis: at visiones, quæ Francisco obtigere, non solum minus claræ erant: sed & res, quas Deus illi significare voluit, tales erant, quæ sola ratione, & qualicunque lectione S. Literarum innotescunt. Nimirum credidit *Franciscus*, Deum hac ratione significare velle, omnibus honestissime esse cupiendum & pauperibus benefaciendum. Non opus est autem *extraordinaria visione* ad rem per se claram & *Christiano* notissimam comprobandam? imo, 3. Magis incredibile est, Deum per visionem homines edocturum, spontanea opus esse paupertate, cum & ratio & revelatio huic repugnet sententiæ. An credibile *eum* Deo *placiturum*, qui abjectis facultatibus suis, inertiam sequitur, aliosque hortatur, ut ex aliorum sudore ventri suo consulant? *Augetur dubium*, quod asseratur *Deum* immensis beneficiis *mactaturum* hominem, vel ideo, quod militi vestimentum donavisset.

navisset. Quæ causa tandem Deum impulit, ut per visionem *Francisco* obtingeret leprosus, aut per miraculum e conspectu abduceretur? An adeo stupidus fuit *Franciscus*, ut intelligere non posset misero homini aliquid elargiendum? An propter osculum hoc contigit? Interim *divinæ illæ visiones* de paupertate sponte adpetenda & aliis commendanda, demum audito præcepto Jesu Christi discipulis suis, Matth. X. dato, *firmæ ratæque* fuerunt. Ita enim *Bonav.* Sect. XIII. „ Dum die quadam Missam de Apostolis ad prædicandum mittendis formam tribuit evangelicam in vivendo: ne scilicet possiderent aurum vel argentum, nec in zonis pecuniam, nec peram in via, nec duas tunicas habeant, nec calceamenta deferant, neque virgam; quo audito noster solvit calceamenta, de pedibus deponit baculum, peram rejicit, & pecuniam execratur, unaque contentus tunicula, rejecta corrigia pro cingulo funem sumit, omnem solicitudinem cordis opponens, qualiter audita perficiat, & Apostolicæ rectitudinis regulæ per omnia se coaptet. " Bonus homo *Apostolum* se esse putavit, aut similem eis. Forte per omnem vitam nunquam legit scripta Evangelistarum, nedum ut ad rectæ interpretationis normam Christi dicta exigere potuisset. Scilicet in eo *Summa Evangelii* consistit, *peram*, *baculum*, & *calceamenta* abjicere! At nova adest *visio*, cæteris quidem non clarior, at juxta interpretationem Francisci ad eundem tendens finem: Cap. II. pag. 7. „ Cum ingressus esset S. Damiani templum ruinæ proximum & lachrymosis oculis intenderet in Dominicam crucem, vocem de ipsa cruce delapsam ad eum corporeis audivit auribus ter dicentem: Fran-

ciſce vade & repara domum meam, quæ ut cernis tota deſtituitur. Senſus autem fuit de Eccleſia Chriſti reſtauranda. Franciſcus confeſtim vendit pannos & equum, munivit ſe ſigno crucis, & Sacerdoti hujus templi pecuniam offert, quam ille reſpuens in feneſtram quandam projecit; manſit autem apud Sacerdotem, inde Pater iratus perſequitur Franciſcum, quo deprehenſo, coram Epiſcopo deponit veſtes, unde apparuit, cilicium habuiſſe ſub delicatis veſtibus, tandem & his projectis totus denudatus fuit. " *Cruces ligneas* omni tempore *incredibili vi* portenta faciendi præditas fuiſſe, omnes, *exceptis Hæreticis*, credunt. Credere autem debent, quia vocem illam *Franciſcus corporeis* audivit *auribus*, quibus & *Hæretici* gaudent, quamvis optandum eſſet ut his deſtituerentur aliquando. *Si ſpiritualibus auribus* audiviſſet Pater, non nihil dubitarent. Interim optandum fuiſſet, ut verba illa *repara domum meam* ad animum, non aures tantum, revocaſſet. Forte enim crux illa aliud longe dicere voluit, quam quod intellexit *Franciſcus.* Neque enim propoſitiones illæ, *repara domum meam*, & vende veſtes tuas, ſunt *identicæ.* At ſequentia, quæ adducit *Bonaventura*, quid ſibi *crux* illa *voluerit* oſtendunt. Poſtquam enim ita coram *Epiſcopo*, (quod ſingularis modeſtiæ ſignum erat) „ veſtibus nudatus eſſet, oblatus ei eſt mantellus pauper & vilis cujuſdam agricolæ, quem ipſe gratanter accipiens, cum cæmento, quod ſibi occurrit, ad modum crucis manu propria conſignavit, operimentum formans ex eo crucifixi hominis, & pauperis ſeminudi. " Dignum ſane patella operculum. At non ſolum *pauperibus ſubveniebat ſanctus noſter*, *ſed*

teſte

teste Bonav. pag. *6. Sacerdotibus cumprimis, præcipue in ornamentis Altaris, officia præstabat. Commentator* pag. 172. ex *S. Antonio* hæc addit: „ Sacerdotalibus manibus, quibus conficiendi Dominici corporis Sacramentum est collata potestas, magnam volebat reverentiam exhibere: unde sæpe dicebat; si Sancto venienti de cœlo & pauperculo Sacerdoti me contingeret obviare, ad Sacerdotis manus deosculandas me citius conferrem, & Sancto dicerem, expecta me Sancte; quia manus hujusmodi Verbum vitæ contrectant, & ultra humanum aliquid possident. " Nemo miretur Franciscum pluris æstimare *Sacerdotes*, quam *Angelos & Sanctos.* Angeli nimirum tantum vescuntur *pane, angelico* nimirum: at Sacerdotes quotidie *Deum* faciunt, unde sine dubio *deificantur* ex parte. Angeli autem sunt toti, quanti sunt, creaturæ. Hanc *pietatem & reverentiam* erga *Sacerdotes* ut discipulis suis inculcaret, omnem dedit operam. Hinc *Bonav.* pag. 22. ait: „ Docuit discipulos honorare præcipua reverentia Sacerdotes; fidei quoque veritatem, secundum quod Sancta Romana tenet & docet Ecclesia, & firmiter credere & simpliciter confiteri. Servabant illi S. Patris documenta per omnia & ad omnes Ecclesias, & cruces, quas e longinquo videre poterant, juxta datam sibi formam orantes, se humiliter prosternebant. " Nimirum *illuminatissimus Vir* Religionem Christianam nunquam examini subjecit, & colere tamen unice *Romanam* voluit. Si *Constantinopoli* natus fuisset, non minore fervore Mahumedis ineptissima propugnasset decreta. Interim non *sine causa* tanti ab eo & discipulis habitam *crucem* docet *commentator* pag. 265. ex Joh. *Molano*, ita dicente:

cente: *rectissime in viis publicis eriguntur crucis signa & Sanctorum imagines, juxta definitionem secundæ Nicenæ Synodi. Nam si Pagani Mercurium, ut est apud Clementem, viæ viciniæque præfectum statuebant: quanto magis a nobis convenit Sanctorum imagines in viis poni, ubi eorum patrocinium requirimus.* Recte, bene, σοφως. Dijudicari simul potest, *quales* fuerint *discipuli*, quos referente *Bonav.* pag. 17. in 4. mundi plagas emisit. Interim tamen Deus (si fides *Bonaventuræ*) discipulos illos divinitus monuit de *præstantia Magistri*, quem in posterum sequerentur. pag. 23. refert *Bonav. visum nostrum discipulis suis currui igneo insidentem: cum in horto pernoctaret* (ita Bonaventura) *& oraret, currus igneus mirandi splendoris per ostium domus intrans huc atque huc tertio per domicilium se convertit, super quem globus lucidus residebat, qui solis habens aspectum, noctem clarere fecit, & senserunt corde & oculis S. Franciscum sibi demonstrari a Domino, quem sequerentur.* Ex *Ovidio* hanc historiam mutuo petitam crederem, nisi perspectum esset elegantiorum literarum culturam stupidissimis Monachis hac ætate prorsus fuisse incognitam. Hæc autem apparitio nulla ratione conferri potest cum ea, quam pag. 28. narrat *Legendista*: interfuit enim Capitulo *Generali & Provincialibus simul*; pag 28. ait: „ Cum Capitulo generali adesset Franciscus, capitulis Provincialibus simul vacare non potuit, factum autem est, ut dum Antonius quidam de titulo Crucis, Jesus Nazarenus Rex Judæorum, in Arelatensi capitulo fratribus prædicaret, quidam frater Monaldus ad ostium capituli divina commotione respiciens, vidit corporeis oculis beatum Franciscum in aere elevatum, extensis velut in cruce manibus,

bus, benedicentem fratres. At interna persuasione mentis Spiritus testimonium reddidit fratribus, revera se vidisse Franciscum, quod postea Signis & S. Francisci adsertione fuit probatum. " *Par* videtur fuisse *ventis*, volucrique simillimus somno: at ne *ventus* quidem *unus idemque* simul adesse, & non adesse potest. At præstat ita *mentiri* ut *palpari* possit, quam arte fabulæ colorem conciliare, quod certe superabat ingenium fanaticum *Bonaventuræ*. Quamvis autem discipuli *Francisci* ejus miracula videbant, atque visiones non semel de excellentia Magistri habebant, erant tamen adeo præfracti ingenii homines, ut regulas ejus pro oraculis de cœlo delapsis admittere noluerint; unde divinitus pœnis immissis meliora edocti sunt. Rem ita narrat *Bonav.* pag. 20. „ Videbatur sibi de terra micas panum subtilissimas collegisse, multisque famelicis fratribus ipsum circumstantibus debere tribuere. Cumque micas tam tenues distribuere formidaret, ne forte inter manus exciderent, vox ei desuper ait: Francisce unam de micis omnibus hostiam facito & manducare volentibus tribue. Quo id agente, quicunque illud non devote recipiebant, aut receptum contemnebant donum, mox lepra infecti, notabiles apparebant. Mane Vir sanctus recitat hæc omnia sociis, dolens, se non præcipere mysterium visionis. Sequenti vero die cum vigil in oratione persisteret, hujusmodi vocem de cœlo delapsam audivit. Francisce, micæ præteritæ noctis verba evangelica sunt, hostia regula, lepra iniquitas. " At divina hæc explicatio nondum sufficiebat. *Ascendit igitur in montem cum duobus, conscribi eam fecit secundum quod oranti sibi divinus*

Spiritus ſuggerebat, *poſtea ad majorem confirmationem impreſſa ſunt Stigmata Jeſu digito Dei vivi.* Quis non perſpicit cauſam, cur vaniſſimus ſomniorum captator hæc omnia ſibi contigiſſe adſerat, nimirum ad gloriam ſuam auctoritatemque confirmandam? Quis vero adeo Religionis *expers* eſt, ut credat Deum *miraculis* & *viſionibus* uſurum, ad *hiſtrionicum cultum*, & anilem ſuperſtitionem confirmandam? *Præſtaret*, omnem *Religionem* abjicere, quam tam ſtulte de Numine ſentire. Character omnium Impoſtorum eſt, ineptas *viſiones*, congreſſus cum *Deo* & *Diis* jactare, ut decipiant eos, qui quæſtui impudentiæ ſunt. Ex hactenus allatis nemo dubitabit amplius de *divina origine* & *inſtitutione* ordinis *Franciſcanorum*; ne tamen cuiquam ullus inſuper *animo* inhæreat *ſcrupulus*, *teſtimonium* adferam *omni exceptione* majus. Extat illud apud teſtem fide digniſſimum *Bosquierium* pag. 184. „ Anno Domini inquit 1310. die 23. Februarii, cum fratres irent Ravennam ad indulgentiam S. Johannis Evangeliſtæ, cumque illuc perveniſſent, hoſpitati ſunt in domo cujusdam Dominæ divitis & honeſtæ & honoratæ, atque publice cognitæ a civibus forenſibus, nomine Saneceſſe, & ſimul cum eis alii boni Viri octo de Civitate Bononienſi. Cœnantibus autem prædictis Viris, & præfata Domina cum eisdem, cœpit ipſa Domina loqui literaliter, ita ornate & ſapienter & profunde de multis & variis ſententiis, ut omnes audientes redderet attentos, & eorum mentes converteret in ſtuporem. Unus vero ex diſcumbentibus, nomine Jacobus de Bononia, præfatum Sacerdotem fratrem Jacobum præ nimia admiratione reſpiciens, dixit ei: Audis quomodo illa

illa mulier loquitur? Qui respondit, audio & vehementer admiror. Sed quia Idiota sum, nec ipsam possum intelligere, nec sermonibus profundis respondere: & illa statim respondit bene credo, quod nescis mihi respondere, nec est mirum, quia si hic essent omnes sapientes Ordinis fratrum Minorum, qui sunt meliores & sapientiores quam Ordines Prædicatorum, ego sola omnes confunderem per Scripturas. Tunc ait illi Sacerdos, est ne major & melior Ordo Minorum quam Prædicatorum? Respondit illa, est in triplo. Interrogata ubi talia didicerit? Respondit in cœlo empyreo, de quo ejecta sum cum Lucifero & aliis multis propter unam cogitationem, in qua omnes pariter consensimus. Hactenus Bosquierius. " Testimonium sane πασης αποδοχης αξιον. At sunt multa alia, quæ, si vel maxime *testimonia* deessent, ostendunt, *singulari & inusitata plane mentis facultate* præditum tantorum discipulorum *Auctorem*. En quædam specimina: pag. 27. juxta Bonav. *Quidam in facie ejus vidit literam T. quod faciem ipsius miro venustabat ornatu; hoc quippe Signum Vir sanctus miro venerabatur affectu, frequenti commendabat eloquio, & in eis quas dirigebat literulis manu propria subscribebat, tanquam si omne ejus studium foret signare Thau.* Videtur *Franciscus* in facie figuram Thau aut *pinxisse*, aut *incidisse*; alias quomodo alter videre potuisset, vix intelligi potest. Dubium interim non est, quin hoc Viro insigni *elegantiam* conciliaverit atque singulare decus: olim enim *præstantissimorum Virorum* fronti *nigrum theta* inurebatur. Multi in occidentali & orientali India populi, præsertim fœminæ, faciei imprimere solent figuras; imo vel ipsa animantia fronte signo notantur.

tur. Ut singularem habuit *faciem* Franciscus, sic etiam *stomachum*. pag. 31. *Cocta cibaria sanitatis tempore vix admittebat & rarò: admissa verò aut conficiebat cinere, aut condimenti saporem admixtione aquæ reddebat insipidum. De potu vini quid dicam? dum & de aqua frigida, cum sitis æst. ret ardore, vix ad sufficientiam biberet.* Nemini non hæc mira videntur. Cæteri mortales existumant cibum ritè coctum & temperatum ad corporis nostri conservationem multum facere; *putant delectationem*, quæ ex fruitione cibi & potûs oritur, *benefici Numinis voluntati* adscribendam: at qui *perpetuis* utuntur *visionibus* fortè habent plane *alius generis stomachos*. *Chimæris* pascuntur & *visionibus*, non cibis ritè coctis & præparatis. Moderni autem *Franciscani* in cænobiis suis aliis instructi stomachis, præparatis ritè cibis utuntur. *Vestimentis* autem utebatur *horridis*, neque eum in finem, quem cæteri mortales: ibid. *Bonav. Unica paupere contentus erat tuniculâ. Si quando autem lenitatem in ea sentiret, chordulis eam contexebat interius, superna flamma frigus hiemis exterius posse tolli existimans.* Scilicet *metaphoricus* ignis vim suam non minus *æstate*, quam *hyeme* exerit. Audi autem causas, cur lacinia tantum uteretur: *Experientia*, inquit *Bonav. didicerat, dæmones asperitate terreri.* En hujus rei exemplum: „ Cum nocte quâdam propter infirmitatem capitis & oculorum, præter solitum morem, cervical de plumâ positum haberet ad caput, Dæmon in illud ingressus, ipsum ad horam usque matutinalem inquietatum multimodè à sanctæ Orationis studio deturbavit, donec vocato socio pulvinar cum dæmonio fecit extra cellulam longius exportari. Egressus autem cum pulvinari

frater

ſrater de cella, membrorum omnium vires amiſit & uſum, quouſque ad vocem S. Patris, hoc cognoſcentis in Spiritu, vigor priſtinus cordis & corporis ſibi fuit plenarie reſtitutus. " Ætate *Franciſci major* fuit Dæmoni data *poteſtas* quam *noſtra*: *Benignior* erga mortales factus, pati poteſt, ut ſomnum capiant in ipſis lectis, plumis refertis, & molliter ſtratis: Quantacunque autem illuminatiſſimus Vir auſteritate vitæ ornatus fuit, impedire tamen non potuit *Veneris ſtimulos*: Hinc *Bonav.* pag. 32. & ſeq non ſine adfectu animi moleſto, teſtatur dicens: „ Franciscus curam permaximam geſſit de utriusque hominis puritate ſervanda, quapropter circa converſionis ſuæ primordia, tempore hyemali in foveam glacie plenam ſe ipſum plerumque mergebat; ut & domeſticum ſibi hoſtem perfectè ſubigeret & candidum veſtimentum pudoris à voluptatis incendio præſervaret. Tolerabilius Viro ſpirituali fore incomparabiliter aſſerebat, magnum ſuſtinere frigus in carne, quam ardorem carnalis lubidinis vel modicum ſentire in mente. Cum autem nocte quadam Orationi vacaret, in cellula vocavit eum hoſtis antiquus, tertiò dicens: Franciſce, Franciſce, Franciſce: cui cum quid quæreret reſpondiſſet, fallaciter ille ſubjunxit; nullus eſt in mundo peccator, cui ſi converſus fuerit non indulgeat Deus: Sed quicunque ſemetipſum pœnitentia dura necaverit, miſericordiam non inveniet in æternum: ſtatim Vir Dei per revelationem cognovit hoſtis fallaciam, quomodo niſus fuerit eum ad tepida revocare. " Mirum eſt, *Franciſcum* Diabolum vocare *domeſticum hoſtem*, cum tamen ſummam auſteritatem, quibus terrentur Dæmones, obſer-

obſervaverit. Forte quemadmodum Regibus ad manus eſſe debent Mimi, qui jocis & ſcommatibus otium fallunt & tempus; ita Diabolus, *ὁ θεος τȣ αιωνος τȣτȣ*, delectatur ſocietate hominum inſanientium, & ſuperſtitione prorſus delirantium. Nihil tamen definio. Interim cum neſciam cui *factioni* addictus ſit Diabolus, de *judicio* ejus *theologico* temere judicare nolo, alias credibile, Diabolum aſſerturum, Viros pios, & Dei gratia ad emendatiorem vitæ rationem traductos, ab omni tentatione liberos eſſe. At hoc evidentiſſimum certiſſimumque eſt, eos ſolos, qui *cucullo induti, corpusque duriter habent, lancinant, ſanctos & Mariam devotiſſimè colunt, cruces omnes, omnes reliquias & ſacra oſſa exoſculantur*, Deo placere, atque *Diabolum* in *fugam conjicere*. Id probat recta ratio & Exempla omnium Sanctorum *Franciſco* ſimilium. Hinc Franciſco eo magis in præcordia venit virtus. Audi & riſum, ſi poſſis, tene: *Continuo poſthac ad inſuflationem ipſius* (nimirum Diaboli) *cujus halitus prunas ardere facit, gravis ipſum carnis tentatio apprehendit, quam ut præſenſit caſtitatis amator, depoſitâ veſte, chorda ſe cœpit verberare fortiſſimè: Eja inquit frater Aſine, ſic te decet manere, ſic ſubire flagellum: Tunica Religioni deſervit, ſanctitatis ſignaculum præfert, furari eam libidinoſo non licet. Si quo vis pergere, perge. Inſuper & mirando fervore Spiritus animatus, aperta cella foras exivit in hortum: & in magnam demergens nivem corpusculum jam nudatum, ſeptem ex ea plenis manibus cœpit compingere maſſas; quas ſibi proponens ſuo ſic exteriori homini loquebatur: Ecce, inquit, hæc major uxor tua eſt, quatuor iſtæ duo filii & duæ filiæ: reliquæ duæ ſervus & ancilla, quos ad ſerviendum habere oportet. Feſtina*

igitur

igitur omnes induere, quoniam frigore moriuntur. Si vero eorum multiplex ſolicitudo moleſtat, uni Deo ſolicite ſervi. Illico Tentator victus abſceſſit, & Vir Sanctus cum victoria in cellam rediit, quia dum bene pænaliter arſit foris, ardorem interius ſic extinxit libidinis, ut deinceps tale aliquid minimè ſentiret. Quidam autem frater, qui tunc orationi vacabat, hæc omnia luna clarius incedente proſpexit. Comperto Vir Dei, quod ille hæc noctu vidiſſet, referens illi tentationis proceſſum præcepit, ut quamdiu ipſe viveret, nulli viventi, rem quam viderat, propolaret. (*) Quædam ad hiſtoriam

---

(*) Auctor des penſées libres ſur la Religion pag. 268. ſimile exemplum adfert. Audi eum. Notre Patrie peut ſe glorifier d'un Religieux, qui a vêcu long-tems avant St. François, & qui ſe ſervoit des mêmes armes pour vaincre la Tentation. Il ſe jettoit ſouvent dans l'Eau, ou dans la Neige, pour éteindre le feu de la Concupiſcence: & ce Remede opéroit beaucoup mieux ſur lui que ſur St. François, qui, pour ne pas ſuccomber à la Tentation, étoit obligé de ne pas approcher du beau Sexe. Il n'en étoit pas ainſi de notre Saint Aldhelme, Moine Anglois, qui a vêcu dans le huitieme Siecle, & qui fut élevé à l'Epiſcopat à cauſe de ſon Erudition & de ſa Piété. Cet intrépide Religieux gagna, à force de combattre, une Victoire ſi complete ſur ſes deſirs, que la plus belle Femme ne faiſoit plus la moindre Impreſſion ſur lui. Pour inſulter à l'Ennemi juſques dans ſa Retraite même, il ôſa bien ſe mettre au lit avec une jeune Fille; mais, bien loin d'être puni de ſa Témérité, il eut la force de répeter tout le Pſeautier d'un bout à l'autre, avec des mouvemens du Cœur qui tendoient uniquement vers le Ciel. On a regardé avec raiſon ce Courage héroique & cette Fermeté inébranlable de St. Aldhelme, plûtôt comme un Sujet d'Admiration que comme un Exemple à ſuivre; & je ne crois

crois pas que ceux qui s'y ſont hazardez en ſoient ſortis à leur Honneur. Je ſai bien que depuis ce Saint, pluſieurs Devots ont formé la même Entrepriſe, mais les Conquérans de cette eſpece doivent être plus rares que les Alexandres & les Céſars.

Environ l'an 1537. une Comteſſe de Guaſtalla, animée par les Exhortations de Batiſte de Creme, Moine Jacobin, fonda la Société de la Victoire ſur la Chair. Une certaine Dame appellée Julie, Membre de cette pieuſe ſociété, voulant initier dans les Miſteres de cet ordre un Garçon & une jeune Fille, les mit enſemble au lit, & plaça un Crucifix entre deux, pour ſervir de Barriere à leurs Deſirs. Je ne ſai pas ſi cette Expérience réüſſit; mais je ſai bien que ſi par là ce jeune couple eſt demeuré dans l'Innocence, on a grand tort de ne pas groſſir de ce fait le Catalogue de Miracles operez par la Croix. Au reſte cette ſociété des Guaſtalliens s'augmenta prodigieuſement, jusqu'à ce que ſoupçonnée des plus grands Deſordres elle fut diſperſée. Confer primum tomum diarii gallici, cujus titulus le Journal Univerſel, ubi narratur Monachum quendam, fundatorem Cœnobii in Gallia, nomine Abriſſet, inter amplexus virginum ſedaviſſe æſtum pravarum libidinum.

Poſtquam ea, quæ de Franciſco narranda eſſe exiſtimavi, ad finem perduxiſſem, in manus incidit ipſe Liber conformitatum. Titulus ita ſonat. „ Liber aureus inſcriptus Liber Conformitatum vitæ Beati ac Seraphici Patris Franciſci, ad vitam Jeſu Chriſti Domini noſtri. Nunc denuo in lucem editus, atque infinitis propemodum mendis correctus a Reverendo ac Doctiſſimo P. F. Jeremia Bucchio Utinenſi, ſodali Franciſcano, Doctore Theologo, laborioſis ornatiſſimisque lucubrationibus. Cui plane addita eſt perbrevis & facilis Hiſtoria omnium virorum, qui ſanctitate, probitate, innocentia vitæ, ac doctrina, eccleſiaſticisque dignitatibus, in Franciſcana Religione uſque ad noſtra hæc tempora excelluerunt. Bononiæ Apud Victorium Benatium M D C. XX. " In fine vero Libri extat 1590. Ante indicem ſequentia extant:

„ Si quis vult poſt me venire, abneget ſemet ipſum, & tollat crucem ſuam & ſequatur me. "

riam hanc peramœnam notanda: & primo quidem vehementer hæſito, utrum βιογϱάφȣ potius *ſtultitiam* & inſaniam, an *Franciſci ſtolidiſſimum animum* admirer & explodam? Perſuaſiſſimus ſum, ſi quæ mica *bonæ* fuiſſet *mentis* in *Cardinale* illo, talia de *Heroe* ſuo, ſiquidem verè geſta fuiſſent, ſuppreſſurum fuiſſe. At nihil eheu tam *abſonum*, *ridiculum*, *deteſtabile* eſt, quin *ignavi* aliquando *Monachi* defendant. Nec illiterati hoc faciunt, ſed & illi, qui in cæteris acutum cernunt. Hinc *Gretſerus* & *Ferrandus ineptiſſimas* & *ſtolidiſſimas* Franciſci actiones longe conquiſitis *ratiunculis* defendere

Se neget atque crucem, tua poſt veſtigia quisquis
  Proſequitur, tollat, tu bone Chriſte jubes.
Non ægre hanc præſta ipſe feram per tela, per hoſtes,
  Ingrediar tutus, te duce quaque ſequar.
Franciſcus Chriſti ſanctiſſima dogmata ſectans
  Rarum, & perfectum dat decus hinc fidei;
Amplificatque pii cultiſſima dona tonantis,
  Nulla latet labes pectore fixa Viri:
Candida namque fides divina in ſtigmata ſurgit,
  Illuſtrans orbem claraque facta Poli.
Sancte Pater precibus duc nos ad ſidera ſanctis,
  Clare Pater cœlo, pectora noſtra geras:
Uberius populis ſanctiſſima dona miniſtres,
  Scandere quo cœli regna beata queant.

Ex hoc Conformitatum libro plura decerpere & huic libello inferre nolui, cum quia brevitati conſulere volui; tum quia deprehendi, Auctorem Alcorani Franciſcanorum fideliter omnia illa collegiſſe ex hoc libro, quæ ad argumentum hoc elucidandum facere poſſunt. Accedit hisce, quod exiſtimarim, tempus longe melius collocari poſſe in legendis præſtantiſſimorum Virorum libris, quam in colligendis tot inſulſis, ſuperſtitioſis & ſæpe blaſphemis narrationibus, a ſtultis Monachis, de homine plusquam fanatico, conſarcinatis.

dere voluere. Lege ad vitam *Francisci*, quæ candide monet P. *Baylius*. At supra jam hoc ulcus tetigimus. 2.) Credidit Franciscus Diabolum stimulos turpissimarum libidinum menti immediate insufflare, uti loquitur, posse. Si hoc, cur tanta austeritate in victu & amictu opus? 3.) Quæritur cur *corpus suum Asinum* vocaverit. Forte existimavit *mentem suam* olim corpus Asini *inhabitasse*, cujus *conjecturæ* possent dari *rationes morales*. Aut ex *modestia* ita locutus; notum enim Asinum contemtissimum animal esse: unde Leo in fabula naturæ dedecus adpellat. Nihil definio. (*) 4.) Stolidus homo *corpus suum* verberavit, cum in præcordiis tamen seu *pravis animi desideriis* hæreat malum. Non peccavit *Frater Asinus*, *sed Frater Franciscus*. Quidam interim *Hæretici* crediderunt,

(*) Non mirum est adeo, Franciscum Asinum corpus suum compellasse, cum exemplum Pontificis Romani extet, nimirum Benedicti XII. qui cum a Cardinalibus Papa electus esset, dixisse fertur: profecto Asinum elegistis. Rem ita narrat Celeb. Pfaffius in epistolis adversus Scheffenmacherum editis: verba extant Reponse à la troisième Lettre. pag. 38. Pour ce (inquit) qui regarde le mot d'Ane, le R. P. nous permettra de rapporter un fait averé & attesté par des Historiens Catholiques dignes de foi. Il est tiré de l'histoire de Benoit XII. Ce Pape étoit fils d'un boulanger, ou d'un muletier, & aïant été élû contre son attente par les Cardinaux, pour remplir la chaire de S. Pierre, il leur dit en pleine assemblée: Profecto Asinum elegistis. Provocat ad hoc probandum excell. Cancellarius ad Papirium Massonum, Bzovium, Spondanum & Pagi. Lege ridiculam etiam huc spectantem narrationem, quam eodem loco p. 39. ex Vigneul-Marville petit.

derunt, Franciſcum cum *uxore ex nive* efformata *rem* habuiſſe, atque ſalacem naturam edomaſſe, inducti verbis ultimis *Bonaventuræ*, dicentis, *eum libidinem hac ratione extinxiſſe*; accedit, quod vix ratio dari alia poteſt, cur ejusmodi imagines ex nive finxerit: at forte ſignificare voluit, præſtare quacunque ratione naturæ ſatisfacere, quam uxorem ducere. Sc. hoc *præcepta Juris Naturæ*, & *Religionis Chriſtianæ decreta* poſtulant. Qui *molliſſime* impudentem actionem interpretantur cum *Ferrando*, quem citat in Vita *Franciſci Baylius*, dicunt, eum, dum ita *maſſam niveam* abſque ullo facto obſcœno *amplecteretur, libidinis calorem ſedaſſe*. Quicquid dicas, eum à *ſtultitia* abſolvere non poteris. In eo tamen laudandus *Franciſcus*, quod *candide* faſſus fuerit, ſe ab omni *mala libidine* liberum non eſſe. Vix enim illis *fides* habetur, qui *clamant* ſe *naturam hominis* plane exuiſſe. Incidit *exemplum* quod nuper legi in *Bibliotheca Italica* Tom. V. pag. 160. Il s'agiſſoit de choiſir un Confeſſeur pour ſa fille. (Sermo eſt de Coſmo III. Magno Duce Hetruriæ) „ deux Religieux briguoient ce poſte. Avant que de ſe determiner il vouloit les éprouver lui meſme, & pour cela ayant fait venir le premier, il tourna inſenſiblement la converſation ſur le Chapitre des femmes, & lui demanda, ſi la vue de pareils objets ne lui faiſoit point regretter la vie du monde. Le Religieux aſſura que non, & ſe vanta d'être ferme, & froid comme marbre. Un Capucin, qui eſtoit l'autre aſpirant, fut de meilleure foi; quand le Grand-Duc lui fit la même queſtion, il avoua, que la tentation ne l'epargnoit point, & qu'il ſe ſentoit de chair & d'os comme les autres hom-

mes. Cette franchiſe donna une meilleure idée de ſon caractere que du premier, & lui valut la préference. " Confer ad hanc materiam *Ehingerum*, qui *plurimis exemplis* oſtendit, quam *ineptis*, & *inſulſiſſimis mediis* uſi fuerint quidam *Monachi*, ad *refrænandos* naturæ *impetus*. Vide pag. 779. ſeq. At audi denuo ſpecimen, quam parum curaverit *fratrem Aſinum*. pag. 40. *Accidit* (ita Bonav.) „ ſemel, ut infirmitate gravatus rigorem abſtinentiæ pro recuperanda ſanitate modicum relaxaret, viribus autem corporis utcunque reſumtis, verus ſui contemtor, ad propriæ carnis animatus opprobrium. Non eſt, inquit, conveniens, ut populus abſtinentem me credat, & ego e contrario carnaliter reficiar in occulto. Surrexit propterea ſanctæ humilitatis Spiritu inflammatus, & in platea Civitatis Aſſiſii populo convocato, ſolenniter cum fratribus multis, quos ſecum adduxerat, majorem introivit Eccleſiam, funeque ad collum ligato, nudum cum femoralibus ſolis in oculis omnium ſe trahi præcepit, uſque ad lapidem in quo malefactores conſueverunt collocari. Super quem conſcendens, licet quartanarius eſſet & debilis acerbi frigoris tempore eum multo vigore animi prædicavit, audientibusque cunctis aſſeruit, ſe non tanquam ſpiritualem honorandum fore, quin imo tanquam carnalem & glutonem ab omnibus contemnendum. " Quis talia legendo temperet à riſu? Et hic tamen *Perfectionis evangelicæ & veræ pietatis exemplar!* At impudentiæ & ſtultitiæ plura Lector audies ſpecimina. In *Provincia Maſſæ* (ita Bonav. p. 44.) „ apud montem Caſulem intellexit per Spiritum ſacras ibi eſſe reliquias, & non ſine horrore conſpexit

ſpexit eas honorificentia debita defraudatas, præcepit igitur fratribus, ut eas ad locum debitum, ſcilice in Eccleſiam, deferrent, quod cum illi facere neglexiſſent, oſſa pulcherrima & redolentia nimis virtute Dei eo delata ſunt. " O impudentem linguam, & ferreum os! Deus, qui *ſibi ſoli cultum* vult præſtari, omnemque idololatriam *deteſtatur*; Deus ille ζηλοτης, non ſolum *ſtolido homini* inſolita ratione *aperit*, ubi oſſa ſint terræ mandata, quæ divino cultu adficerentur; ſed & ut hoc fiat *miraculum facit*. Niſi *Monachorum* cognitum eſſet *ingenium*, omnis Religionis expertem fuiſſe crederem *Franciſcum* aut *Bonaventuram*. At frater *Aſinus* hæc *locutus* eſt. pag. 45. & 46. narratur, Dæmones quosdam, Aretii cives ad diſcordiam inflammaſſe, at omnipotentis *Dei*, & *Franciſci* (hoc enim addendum fuit) *juſſu*, in fugam conjectos. Simul autem mox verberant *Dæmones Franciſcum*, & ſemianimem relinquunt. Quæ cauſa tantarum irarum? *Quod pauper Vir* (ita Bonav.) *in domo Cardinalis tum temporis commoratus ſit*. Nimirum Dæmones *Palatia* non amant; nolunt homines *ſuperbos* eſſe. *Franciſcus ſingulari* in beſtias omnis generis erat *adfectu*, *amatus* & ipſe, cultusque *ab iis*. *Bonav*. p. 60. ait: *Creaturas, quantumlibet parvas, fratres vel ſorores appellaſſe Franciſcum:* idem olim faciebant Nomades, qui teſte D. Siculo Lib. III. cap. 32. *Tauros, vaccas & aves, parentes appellarunt ſuos*. Neque mirum mollibus adeo verbis compellaſſe beſtias *Franciſcum*, ita enim eum *reverebantur*, ut *voto cacæ obedientiæ* teneri omnes *jurares*. Vis Exempla? Audi: Quum (pag. 61.) *Gregem ovium ſalutaſſet, relicto paſtu eum comitati ſunt, & intentis in eum oculis cum ad-*

ratione Pastorum plausum fecerunt. Ibid. Nostro, (quem Virum Dei semper appellat Bonov.) „ occurrit ovis, quam gratanter suscepit. Monebat pius vir oviculam, ut & laudibus divinis intenderet, & ab omni fratrum offensione caveret. Ovis autem, quasi Viri Dei pietatem adverteret, informationem ipsius solicite observabat. Nam audiens Fratres in Choro cantare, & ipsa Ecclesiam ingrediens sine alicujus informatione flectebat genua: vocem balatus emittens ante Altare Virginis matris Agni, ac si eum salutare gestiret: Insuper cum & elevaretur sacratissimum Christi corpus, inter Missarum solemnia flexis curvabatur poplitibus, tanquam si reverens pecus de irreverentia indevotos argueret, Christoque devotos ad Sacramenti reverentiam invitaret. " Nihil restabat, quam ut ovis *hostiam* accepisset: quod si enim per miraculum hoc, quod narratur, factum, causa non erat, cur Sacramento destituetur. Si *Gentilis* mediocri ingenio *instructus* nugacissimas *nænias* legeret, firmiter sibi persuaderet *Christianos*, *ratione* & *sensibus* captos, pag. 62. „ Vocante Francisco lepusculus in sinum ejus propero cursu saltavit, dimisit autem, simulque hortatus ne se iterum capi permitteret; sed rediit ille tamen in sinum Fratris Francisci, usque dum in loca tuta deductus est: *pag.* 63. In lacu Reatino oblatus ei fuit piscis magnus & vivus, quem more solito, fraterno nomine vocans, in aquam reposuit juxta navem. Piscis vero coram Viro Dei ludebat in aqua, & quasi amore ipsius allectus, nullatenus recessit a navi, nisi prius ab eodem benedictione licentia sibi data. *Ibid.* Aves cantantes, ipso jubente, dum horas canonicas demur-

murmuraſſet, quieſcunt. Ibid. Vidit Cicadam in ficu & juſſit advolare, dictum factum; volat in manum *Franciſci*, tunc ille: „ Canta ſoror mea Cicada & Dominum Creatorem tuum tuo jubilo lauda: Sine mora obediens canere cœpit, nec deſtitit, donec juſſu Patris ad locum proprium revolavit. Manſit autem per octo dies ibidem, quolibet die veniendo, cantando & recedendo, ejus juſſa perficiens. Tandem Vir Dei ait ad Socios, demus jam Sorori noſtræ licentiam, ſatis enim cantu ſuo nos lætificans, ad laudes Dei octo dierum ſpatio excitavit, & ſtatim ab eo licentiata ſe recepit, necultra ibidem adparuit, ac ſi mandatum ipſius non auderet aliquatenus præterire. *pag.* 93. " Hirundines volente *Franciſco* ſilent, & audiunt *Concionantem.* Idem factitaſſe *ranas* perhibet *Commentator.* pag. 339. *Hirundo* nomine Franciſci juſſa tacere, ſiluit *altum.* Imo (pag. 94.) *Navicula quam conſcendit, ſponte à terra ſubducitur.* Unum addam exemplum, nam tædet ineptiarum, quod extat pag. 92. „ Quum appropinquaret Bevanio, ad quendam locum pervenit, in quo diverſi generis avium maxima multitudo convenerat; quas cum Sanctus Dei vidiſſet, alacriter cucurrit ad locum, & eas veluti rationis participes ſalutavit. Omnibus vero expectantibus & convertentibus ſe ad eum, ita ut quæ in arbuſtis erant, inclinatis capitibus, cum appropinquaret ad eas, inſolito modo in ipſum intenderent, uſque ad eas acceſſit, & omnes, ut Verbum Dei audirent ſolicite admonuit, dicens: Fratres mei volucres, multum debetis laudare Creatorem veſtrum, qui plumis vos induit & pennas tribuit ad volandum, puritatatem conceſſit aeris,

& ſine veſtra ſolicitudine vos gubernat. Cum autem eis hæc & ſimilia loqueretur, aviculæ modo mirabili geſtientes, cœperunt extendere colla, protendere alas, aperire roſtra, & in illum attente reſpicere. Ipſe vero cum Spiritus fervore mirando, per medium ipſarum tranſiens, tunica contingebat easdem, nec tamen de loco aliqua mota eſt, donec ſigno crucis facto *&* licentia data, cum benedictione Viri Dei omnes ſimul avolarunt. " Haud male feciſſet *Bonaventura*, ſi ad hæc omnia dictum *Phædri* adjeciſſet, dicentis:

Calumniari ſi quis autem voluerit,
Quod arbores loquantur non tantum feræ;
Fictis jocari nos meminerit fabulis.

At tantum *candoris* fruſtra ab *inepto* & *ſtulto Monacho* exſpectes. Mihi certe identidem illud *Luciani* in *Philopſeude* incidit: dum enim *Philocles* innumera portenta, & ſplendida mendacia narraſſet. atque ad *Tychiadem* dixiſſet: Hæc ſi vidiſſes, non amplius dubitares, reponit hic: ευ λεγεις, ην δ' εγω επιϛευον γαρ αν, ειγε ειδον αυτα. νυν δε συγγνωμη, οιμαι, ει μη τα ομοια υμιν οξοδερκειν εχω: i. e. *Bene dicis inquam, ego crediſſem equidem, ſi vidiſſem ea: nunc vero ignoſcendum mihi puto, ſi qualia vos videtis, acute perſpicere non poſſum. Recte idem ad finem, ennarratis tot* τερατολογιαις: αλλα θαῤῥωμεν ω Φιλοτης, μεγα των τοιϐτων αλεξιφαρμακον εχοντες την αληθειαν και τον επι πασι λογον ορθον, ω χρωμενϐς ημας ϐδεν ϐ μη ταραξη των κενων και ματαιων ψευσματων: i. e. *At bono animo ſimus amice, cum magnum adverſus hujusmodi res remedium habeamus, veritatem rectamque*

in

in rebus omnibus rationem: qua si utamur, nullis hujusmodi vanis stultisque mendaciis turbabimur. Ehingerus pag. 812. *exemplum* adfert, quo ostendit, non solum *animatorum*, sed & *inanimatorum* singulari amore fuisse captum *Franciscum*: „ Parcit inquit, lucernis, lampadibus, candelis, nolens sua manu deturpare fulgorem; super petras reverenter ambulat, ejus intuitu qui dicitur petra legis divinae, vermiculos ne transeuntium pedibus conculcentur levat, & apibus, ne inedia pereant glacie hyemali, mel & optima vina jubet apponi, fraterno nomine animalia cuncta vocabat, miro & ineffabili gaudio replebatur, ob Creatoris amorem: cum Solem, Lunam, Stellas intuebatur, & eas ad Creatoris invitabat amorem. Coronam sibi magnam fieri perhibebat, dicens: quod fratres mei pulices partem habeant in Capite meo." At reliqua, quae caracterem Sancti nostri exprimere possunt, audiamus. Ubique autem *Fanaticismus* dicam, an *stultitia* pellucet. pag. 75. haec de eo narrat *Bonavent.* „ Suspendebatur multoties tanto contemplationis excessu, ut supra semetipsum raptus, & ultra humanum sensum aliquid sentiens, quid ageret exterius extra se ignoraret; transiens namque semel per Burgum Sancti Sepulchri, castrum utique populosum, pro debilitate corporis subvectus asello, obvias habuit turbas, in eum prae devotione ruentes. Tractus autem & detentus ab eis, compressus quoque ac multipliciter attrectatus, insensibilis videbatur ad omnia; & velut exanime corpus de iis, quae fiebant circa ipsum, nihil penitus advertebat, unde cum jam diu transito castro, turbisque relictis pervenisset ad quoddam domicilium leprosorum;

quaſi aliunde rediens cœleſtium contemplator, ſolicite requiſivit quando appropinquarent ad Burgum. Mens quidem ipſius in cœleſtibus fixa ſplendoribus, varietates locorum non ſenſerat nec temporum, nec occurrentium perſonarum. Quod ipſi accidiſſe frequentius ſociorum ejus experientia multiplex comprobavit. " Bene factum, quod dum Franciſcus in ecſtaſin fuit raptus, aſellus, cui inequitabat, mentis compos fuerit. p. 76. denuo inſolita agitatione mens *Franciſci* abripitur: Viſus eſt (ita graviſſimus Hiſtoricus Bonavent.) „ nocte orans, manibus ad modum Crucis protenſis, toto corpore ſublevatus a terra, & nubecula quadam fulgente circumdatus: ut illuſtrationis mirabilis intra mentem, mira corporis illuſtratio teſtis eſſet. Ibi etiam ſic, ut certis eſt comprobatum indiciis, incerta ſibi & occulta divinæ Sapientiæ pandebantur; quamvis illa non vulgaret exterius, niſi quantum Chriſti urgebat charitas. " Acciderunt talia ſapientiſſimis omnis ævi Viris. Unum adducam exemplum, quod narrat *Livius*, *Lib. I. Cap.* 19. de *Numa Pompilio*, qui *omnium primum rem ad multitudinem imperitam, & illis ſeculis rudem, efficaciſſimam, Deorum metum injiciendum ratus eſt; qui quum deſcendere ad animos ſine aliquo commento miraculi non poſſet, ſimulat ſibi cum Dea Ægeria congreſſus nocturnos eſſe; ejus ſe monitu, quæ acceptiſſima Diis eſſent, Sacra inſtituere*, &c. At peſſimum hoc, quod cum *Orbe Chriſtiano* bonus *Franciſcus Revelationes* ſuas non *communicavit.* Quod ſi autem quis putet hæc, quæ adduximus, nondum probare *Franciſcum* hominem fuiſſe *fanaticum*, ille audiat *Bonaventuram* ipſum, pag. 80. totidem fere verbis id conteſtantem: „ Ad tantam autem, inquit

quit, mentis ſerenitatem indefeſſum Orationis ſtudium, cum continua exercitatione virtutum, Virum Dei perduxerat, ut quamvis non habuerit S. Literarum peritiam per doctrinam, NB. æternæ tamen lucis irradiatus fulgoribus, Scripturarum profunda intellectus ſcrutaretur acumine. Penetrabat enim ab omni labe purum ingenium, myſteriorum abſcondita, & ubi magiſtralis ſcientia foris ſtat, effectus introibat amantis. " Hic *mos eſt ingeniorum fanaticorum.* Jactant *altiſſimas viſiones & revelationes*; S. Literas autem *ſpernunt*, rudes ſunt, imperiti; volunt tamen *lumina mundi* videri, & ſtolidiſſima *cerebri commenta* pro *divinis* venditant *oraculis.* Non unum ſpecimen in βιογραφιᾳ noſtri deprehenditur, quos in Sacris *Franciſcus* & *Bonaventura* fecerint progreſſus. Si *Franciſcus* S. Literarum ſtudio *diligentem* navaſſet *operam*, atque *vera pietate* excelluiſſet, credi poſſet, Deum, ut erant *tempora*, *ſingulari ratione* ejus curam habuiſſe: ſed ineptiſſimum & imperitiſſimum hominem, revelationem de cœlo datam *ſpernentem*, & ſtultas viſiones pro oraculis *venditantem*, nemo, qui naſum habet, pro Legato Chriſti agnoſcet. At qui ſemel *verecundiæ* limites transgreſſus eſt, eum oportet *gnaviter* eſſe *impudentem.* Non *viſionibus* tantum *paſcitur*, ſed *blaſpheme* etiam ſibi vindicat virtutem ſoli Deo debitam, nimirum *vim* aliorum cogitationes *cognoſcendi.* „ Eo quoque (ita Bonav. pag. 84. ſeq.) tempore, quo revertebatur de ultra mare, ſocium Leonardum de Aſſiſio, contigit eum fatigatum & laſſum parumper aſellum conſcendere. Subſequens autem ſocius, & ipſe non modicum feſſus, cœpit dicere intra ſe, humanum aliquid paſſus:

ſus: non de pari ludebant parentes ejus & mei. En ipſe equitat, & ego pedeſter aſinum ejus duco. Hæç illo cogitante protinus deſcendit de Aſino Vir ſanctus & ait: non frater convenit ut ego equitem, tu venias pedes, quia nobilior & potentior in ſeculo tu me fuiſti. Obſtupuit ilico frater, & rubore ſuffuſus, deprehenſum ſe cognoſcens, procidit ad pedes ipſius, & lachrymis irrigatus, nudum expoſuit cogitatum, veniamque propoſuit. " Aut audivit *Franciſcus* Socium hæc verba demurmurantem, aut non audivit; ſi audivit, homo *nequam* & *impoſtor* fuit, qui cogitationum *ſecreta* ſe *noſſe* ſimulavit: Si non audivit, & facultatem tamen eam ſibi tribuit, gloriam Deo ſoli competentem rapuit: utrum eligas, mihi perinde erit. Paria legas pag. 88. Simile exemplum narrat Boſquier pag. 252. Sed properamus ad ultima *Illuminatiſſimi Viri* fata. pag. 108. inquit *Bonav.* „ Licet totus eſſet attritus, gravis prolixitate languoris projiciens ſe in terram, oſſa debilia duro caſu colliſit, & deoſculans humum, gratias, inquit, tibi ago Domine Deus de omnibus his doloribus meis. " Inſanus Vir tantum non Martyr eſſe voluit, ita tamen ut vitæ tantiſper parceret. En aliud ſpecimen: „ Cum ad *S.* Mariam de portiuncula ſe portari juſſiſſet, ut veritatis exemplo monſtraret, quod nihil erat illi commune cum mundo in illa infirmitate tam gravi, quæ omnem languorem concluſit, ſuper nudam humum ſe totum nudatum in ſpiritus fervore proſtravit, quatenus hora illa extrema, in qua poterat adhuc hoſtis naſci, nudus luctaret cum nudo. " Exemplum egregium pietatis: *Franciſcus* nudus jacet humi: Ergo nihil illi com-

mune cum mundo. Gentiles, quibus pudor inerat, cavebant, ne morti proximi nudi apparerent. De *Cornelia Maximilla Vestali* refert *Plinius* Epist. Lib. IV. epist. XI. *Quod, quum in subterraneum cubiculum demitteretur, atque descendenti stola haesisset, verterit se ac recollegerit.* Et paucis interjectis: omnibus numeris pudoris πολλην προνοιαν ειχεν ευσχημονως πεσειν. At Franciscus noster quid sit ευσχημονως agere, *ignorasse* plane videtur. Reddit autem perspicuam rationem hujus rei *Bonav.* „ Voluit certe per omnia Christo crucifixo esse conformis, qui pauper & dolens & nudus in cruce pependit. Propter quod & in principio conversionis suæ nudus remansit coram Antistite, & in consummatione vitæ nudus voluit de mundo exire, fratribusque sibi assistentibus in obedientia charitatis injunxit, ut cum viderent eum jam esse defunctum, per tam longum spatium nudum super humum jacere permitterent, quo unius milliarii tractum suaviter quis perficere posset. " Dignus fuisset, cui, (quod *Diogenem Cynicum* olim postulasse meminimus) baculus in manus daretur, ut *muscas* depellere posset. At reliquit tandem terras *Franciscus*. „ Unus ex fratribus, *ita pag.* 3. & discipulis ejus vidit animam illam beatam, sub specie stellæ præfulgidæ a candida subvectam nubecula, super aquas multas in cœlum recto tramite sursum ferri; tanquam sublimis sanctitatis candore prænitidam, & cœlestis sapientiæ simul & gratiæ ubertate repletam, quibus Vir Sanctus promeruit locum introire lucis & pacis, ubi sine fine cum Christo adquiescit. " Mirum est corpus quod in facie literam *Thau*, in pedibus & manibus *Stigmata* divinitus impressa habuit, hos-

hoſpitem ſuum non comitatum; præſertim cum Chriſto per omnia ſimilis eſſe deberet Franciſcus. Sola igitur anima recta contendit Olympum. Forte autem major *fides* habenda *Fratri Thomæ*, cui in oratione *ſuſpenſo* apparuit *S. Franciſcus*, purpura indutus *Dalmatica*, teſte *Alcorano* pag. 241. is ita teſtatur citato loco: *Anima B. Franciſci, ut Chriſto eſſet conformis, poſt mortem, ſicut fuerat in vita, ad purgatorium acceſſit, ac abinde multis animabus extractis, earum vallatus caterva, cœlum adiit.* Utrum jam *Bonav.* an frater ille *mentiatur* ego quidem neſcio. Juvat autem ex *Alcorano* illo *Franciſcanorum* aliquot adducere exempla *ſuperſtitionis, ſtoliditatis & ineptiarum* hujus Viri. Et *ſtultitiæ* quidem argumenta ſequentia ſunt. *pag.* 30. fatetur ineptiſſimus homo, *dixiſſe Deum, velle ſe, Franciſcum eſſe unum fatuellum* (ita loquitur) *in hoc mundo.* pag. 31. „ Confitebatur peccata ſua, quod in infirmitate ſua comederat carnes & brodium conditum, & cibaria condita cum lardo. *p.* 36. Franciſcus ſæpe vidit Diabolum, non tantum ſimulata ſpecie, ſed clara viſione ſe in proprio eſſe ad eum terrendum oſtendebat. Interrogavit Frater Ægidius an Diabolus ſit ſic terribilis, quod homo per unum Pater Noſter non poſſet ſuſtinere, reſpondet, quod nullus poſſet ſuſtinere Diabolum per medium Pater Noſter, quin ſtatim moreretur. " Ibid. Diabolus apparuit *Franciſco*, dicens: „ Neſcis quod dormire corporis eſt potiſſimum alimentum? Statim Franciſcus tunica exuta & femoralibus, de cella exiens ad ſylvam nudus cum frigus eſſet, & nives & glacies, ſe in ſylvam ſpinis plenam volutabat, ſpinarum punċturis cruentatus. *pag.* 42. Franciſcus juſſit lapidem,

dem, in quo ſedebat Chriſtus, quando apparuit ei, lavari aqua, oleo, balſamo, quia quatuor mihi pro ordine repromiſit. 1. Qui diligit ordinem bonum finem habet. 2. Ordinis perſecutor punietur. 3. Qui non ſervat ordinem confundetur. 4. Religio durabit uſque ad finem ſeculi. *pag.* 44. " *Franciſcus* beati Viri fratris *Maſſei* arcana intellexit. „ Nam Maſſeus antecedendo B. Franciſcum interrogavit, per quam viam ire vellet. Reſpondit B. Franciſcus: per ſignum quod faciam in te. Unde mandavit ei per ſanctam obedientiam, quod volveret ſe in gyrum, ſicut aliquando ſolent pueri, & nunquam ceſſaret donec ipſe ſibi diceret. Quod faciens ex vertigine capitis pluries cecidit. Tandem dixit ſibi B. Franciſcus, quod ſe non moveret & diceret, verſus quam partem haberet faciem, & ille diceret verſus Senas. B. Franciſcus dixit vadamus Senas, quia ſic eſt Dei voluntas. *pag.* 45. Franciſcus ivit ad orandum poſt altare, ubi viſitationis divinæ recepit tam ignitum fervorem, ejus animam ad paupertatis concupiſcentiam inflammantem, quod videbatur ex facie & oris hiatu, quaſi flammas ardoris emittere, & egrediens ad ſocium ſic ignitus ore dixit; aaa frater Maſſee, hoc ter repetivit ex fervida devotione, ac ruebat Maſſeo in collum, habebatque os ſuum late diductum, præ nimio fervore Spiritus Sancti, & clamabat continue aaa frater Maſſee & erexit Maſſeum de terra, cum ipſo flatu oris levavit Maſſeum in aerem, & impulit illum ante ſe, quantum eſſet unius haſtæ longæ menſura. Frater Maſſeus ſtupuit de tam mirando S. Patris fervore, tantam conſolationem & ducedinem Spiritus perſenſit, quod nunquam in vita

vita ſua tam maximam conſolationem ſe meminerat habuiſſe. " Mendacium Monacho dignum. pag. 47. „ Diabolus tentavit Ruffinum dicens: Tu es damnatus & ipſe Franciſcus damnatus, & quicunque eum ſequitur, decipitur. Quod cum Ruffinus Franciſco dixit, reſpondit Franciſcus: Si iterum apparebit, & aliquid tibi dixerit, dicas ei, ſcilicet Diabolo, aperi os tuum & ego ſtercorizabo in illud. Poſtea Ruffinus cum oraret iterum, apparuit ei Diabolus in ſpecie Chriſti dicens: Frater Ruffine nonne dixi tibi, quod non crederes Filio Petri Bernhardionis, cur te affligis? Et ſtatim Frater Ruffinus ſibi dixit: Aperi os tuum & ego in ipſum ſtercorizabo. Tunc Diabolus indignatus cum tanta furia & tempeſtate ab eo receſſit. " Addendum fuiſſet illud *Medicorum: Probatum eſt.* Ibid „ Quadam die dixit B. Franciſcus Ruffino ut iret ad prædicandum Aſſiſium, quicquid ei Spiritus ſuggeſſiſſet. Frater Ruffinus dixit: Sum Idiota, parce mihi Domine. B. Franciſcus dixit: Quia non ſtatim obediiſti, ideo per ſanctam obedientiam tibi præcipio, ut nudus ſolis brachiis remanentibus vadas Aſſiſium in Eccleſiam aliquam, & ſic nudus populo prædicabis. Poſtea pœnitentia ductus Franciſcus de mandato tam duro, etiam venit nudus, & audivit prædicantem Fratrem Ruffinum. Sed cives Aſſiſinates videntes iſtos nudos, dicebant, iſti faciunt tantam pœnitentiam, quod efficiuntur amentes. " Haud male judicarunt concives: pag. 133 *Lupum* vocat *fratrem ſuum.* „ Nam lupum rabioſum, qui multos in civitate læſerat, ſigno Crucis ſanavit & dixit, Frater Lupe, tu debes mihi promittere, quod nunquam vis rapax eſſe,

eſſe, ſed cives debent te nutrire. Et lupus ſignum evidens inclinato capite dedit, quod promittebat illa facere. Et beatus Franciſcus, da mihi fidem, & extendit manum pro fide recipienda: Tunc lupus levavit pedem anteriorem dextrum & blande poſuit in manus beati Franciſci. *Tunc* B. Franciſcus dixit: Frater lupe, præcipio tibi in nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti, ut venias modo mecum & ivit, &c. Omnes cives & mulieres adorabant. Poſtea concionabatur, deinde dixit populo: Frater lupus qui coram adſtat, promiſit fidem vobis & pacem; ſi tamen vos promittatis eidem omni die dare expenſas & pro fratre Lupo ego fidejubeo. Tunc omnes promiſerunt: at S. Franciſcus coram eis dixit Lupo. Et tu frater Lupe promittis pactum ſervare. Et Lupus ſe ingeniculans, geſtibus ſe ſervaturum pacta oſtendit. Item iterum levavit pedem dextrum &c. tunc omnes clamabant ad ſydera. Lupus vixit duos annos neminem lædens, oſtiatim quærens, fuit curialiter enutritus, & mirum quod nunquam aliquis canis latrabat contra eum." Gloſſa margini adjecta addit: „ Mirum quod lupum cucullo non induerit, quo & ipſe ſalvatus fuiſſet. *pag.* 236. Pulchra cujusdam mulier ſollicitavit S. Franciſcum. Ipſe vero nudum ſe poſuit ſuper carbones, dicens; hic eſt lectus meus, concumbe mecum. Tunc mulier aufugit. *pag.* 138 Franciſcus mandavit cuidam fratri nobili, quod nudus prædicaret, reſpondit frater: Pater quid ex hoc habebo? Reſpondit S. Franciſcus, ſecuro te, quod habebis vitam æternam: tunc ille cum ſumma alacritate nudus abivit: *pag.* 172. Franciſcus ſemel comedit coquinam de lardone, de quo

peccato se acriter accusavit coram populo in sermone." Pauca hæc ex innumeris *stoliditatis* argumenta sufficiant. *Visionum ineptissimarum non minor jactantia.* Ex multis quasdam adducam, ex quibus simul de hujus hominis *Religione* judicari potest. pag. 145. „ Cum Franciscus pro peccatoribus serventissime oraret, apparuit ei Angelus dicens, Christus & B. Virgo in Ecclesia expectant te cum magna multitudine Angelorum, &c. quò veniens cecidit in faciem suam præ timore & reverentia. Christus dixit: Francisce multum solicitus es cum tuis sociis pro salute animarum, postula ergo quod vis, pro salute animarum, quia datus es in lucem gentium. Et ipse jacebat, quasi raptus in conspectu Deitatis: & tandem reversus ad eos dixit; sanctissime Pater noster; supplico ego miser peccator, quatenus facere digneris hanc gratiam humano generi, quod concedas veniam & indulgentiam, omnibus & singulis venientibus ad locum hunc, omnium peccatorum suorum universaliter & generaliter. Et supplico beatæ Mariæ matri tuæ, advocatæ humani generis, quatenus pro hujusmodi petitione me adjuvare & apud tuam piissimam & clementissimam Majestatem intercedere dignetur. Et ipsa cœlorum humillima & beatissima inclinata precibus B. Francisci statim cœpit supplicare filio suo dicens: Altissime Deus omnipotens, supplico humiliter Deitati tuæ & intercedo, quatenus dignetur Majestas tua se inclinare B. Francisci famuli tui precibus, & ipsa divina Majestas statim locuta est dicens: Satis grande est, quod petiisti, sed majoribus dignus es Frater Francisce, & majora habebis & ego orationem & petitionem admitto. Sed

volo

volo quod vadas ad meum Vicarium, cui dedi poteſtatem ſolvendi & ligandi, & petas ab eo ex parte mea dictam indulgentiam. *pag.* 177. Chriſtus B. Franciſco plusquam decies apparuit, & collocutus eſt, & B. Virgo etiam decies: *ibid.* Franciſcus pro quodam nobili orabat, ut ordinem intraret. Orabat autem tanto fervore, quod vidente dicto nobili ſublevatus à terra per magnum ſpatium extitit, & Dominus Jeſus Chriſtus apparendo ſibi dixit, preces ſuas pro præfato nobili exauditas fore. Tantæ elevationis miraculo viſo, dictus nobilis poſt orationem ad beatum Franciſcum humiliter accedens petiit, ut ipſum ad ordinem reciperet, qui omnibus ſuis bonis datis pauperibus factus eſt frater minor ſanctiſſimus: *pag.* 178. Virgo Maria cum filio parvulo, quem gerebat in ulnis, apparebat B. Franciſco. Nam cum quidam frater devotus valde murmuraret de B. Franciſco, quod comederet & dormiret ſicut cæteri homines: B. igitur Franciſcus cæteris dormientibus ivit in ſylvam ad orandum, quem prædictus Frater ſubſequitur ipſo B. Franciſco ignorante. B. Franciſcus pop i. tes inclinans cœpit alta voce clamare, & dicere ſocio ſuo audiente: O beata Virgo oſtende mihi filium tuum: tunc B. Virgo cum filio ſuo de cœlo deſcendit, & filium ſuum in ulnis B. Franciſci poſuit. Quem tenens, B. Franciſcus amplexans & oſculans a dicta hora uſque prope diem, tandem Beatæ Virgini regratiando reſtituit. Tunc B Virgo cum parvulo receſſit. " Scio fore homines, quibus viſiones illæ *ideo* non videbuntur *fide indignæ*, quod olim ſeculo ſecundo, tertio, & ſequentibus, multis *viris* & *fœminis*

nis viſiones obtigerint. Ego vero ut non prorſus negaverim viſiones *quibusdam* contigiſſe, ita tamen diffiteri non poſſum, plerasque mihi videri *ſuſpectas*. Rationes non paucæ adſunt, quas tamen ut heic loci adferam, inſtituti ratio non patitur. *Cl. Viri, H. Dodvvellus, diſſertatione Cyprianicis* inſerta, & *Pfannerus ſingulari libello*, ut de aliis nil dicam, viſiones, quæ piis primorum ſeculorum contigiſſe dicuntur, enarravere; at ita ut *facile videas, quo animo antiqua* evolverint *Patrum monumenta*. At ſi concedamus, *Viris quibusdam piis viſiones obtigiſſe*, nondum ſequitur, ergo *Franciſco* etiam conceſſæ ſunt; niſi putes omnibus *in univerſum*, qui viſiones *jactitant*, fidem eſſe habendam. *Diſpiciendum* ergo *quinam* fuerint illi, qui ad viſiones *provocant*; videndum in *quem finem* Deus illis conceſſerit, &c. Interim non dubito, *famam multarum viſionum*, quæ olim factæ *dicebantur*, effeciſſe, ut *Philoſophi Platonico-Pythagorici* jactitarent, ſibi etiam tales obtigiſſe. *Gloriantur* de hac *felicitate Plotinus*, *Porphyrius*, *Jamblichus*, *Proclus*, *Syrianus &c.* Vide quæ diligenter notavit Cl. *Bruckerus* Tom. III. *Hiſt. Philoſoph.* pag. 524. 630. 692. 783. 787. 814. 818. 824. 852. *Viſiones* autem illæ, ut fieri ſolet in tanta viſionum copia, ſibi invicem *contrariæ* aliquando. pag. 188. *Impreſſa ſtigmata* tribuuntur *imaginationi Franciſci*. *Cum Chriſtus* (ita habent verba,) „ ſit Rex Regum, decuit eum habere aliquem vexilliferum ſtigmatiſatum, ſcilicet Beatum Franciſcum: vehemens imaginatio impreſſit ſtigmata Beato Franciſco. Sed cum talis imaginatio præ omnibus in beata Virgine fuiſſet, quæ præ aliis doluit, tamen Eccleſia non aperit,

nec

nec aliqui doctorum, quod Maria sit stigmatisata, quia non decebat, ut mulier stigmatisaretur. *pagina vero* 195. ait: est igitur Stigmatisatic opus Dei non hominis. " (*) Inerat simul stolidissimo homini magna *superbia*. pag. 187. „ B. Franciscus vult suam regulam intelligi simpliciter, ut jacet, quia sic est divinæ voluntatis: *pag*. 169. Duo juvenes petierunt ordinem a S. Francisco, qui volens probare si vere obedientes erant, duxit eos ad hortum dicens: Venite, plantemus caules & sicut me videbitis plantare, sic & vos plantate. Tunc B. Franciscus plantando radices po-

 suit

(*) Petrus de Alva Astorga edidit librum in folio sub titulo. Prodigium Naturæ & Gratiæ portentum. Madriti 1651. Cum in Bartholomæi Albizii Pisani, Auctoris Libri conformitatum Christi & Francisci, quadraginta instituerentur comparationes, sive conformitates inter Christum, & ejus dicta, facta, miracula, & inter Franciscum Chortigerarum Parentem, tum idem ille quem indigitamus Hispanus, P. de Alva Astorga his minime contentus, in eo quem diximus libro, eos incredibile dictu ad quater mille conformitates extendit: Neque enim per prodigium Naturæ & Gratiæ portentum quenquam indigitat, quam eundem illum S. Franciscum, in cujus mirabilibus enarrandis is ultra quam credi potest & diffusus est & fatuus. Suppeditavit hujus libri longe rarissimi, quique in Bibliotheca Genevensi publica asservatur, quandam recensionem, atque ex eo dedit specimina Auctor Anonymus, data epistola Anno 1744. d. 1. Aprilis scripta, quæ inserta legitur dans la Biblioth. Raisonnée 1744. P. I. pag. 279-299. verba sunt clarissimi & amicissimi D. Gerdesii, Theologi Gröningani, quæ extant in ejus Florilegio Historico-Critico Librorum rariorum pag. 232.

ſuit deſuper verſus cœlum folia ſubtus: unus illorum fecit per omnia, ſicut B. Franciſcus; ſed alter non, ſed dixit B. Franciſco: non ſic pater caules plantare conſueverunt, ſed potius verſa vice. Cui B. Franciſcus; Fili ego volo, quod tu facias ſicut facio ego. Cumque ille facere nollet, quia fatuum videbatur, dixit B. Franciſcus. Frater video, quod magnus Magiſter es, vade vias tuas, quia non bonus es pro ordine meo. *pag.* 113. " repulit B. Franciſcus quendam in Marchia, volentem in ordinem ingredi, quia *ſua* non *pauperibus*, ſed *parentibus* dederat: pag. 135. „ Franciſco prædicante mulier cimbalum pulſabat: Franciſcus juſſit eam tacere, & noluit. Tunc dixit Franciſcus, tolle, tolle Diabole, quod tuum eſt. Statim capta eſt mulier miſera & in aerem levata, amplius non eſt viſa. *Ibid.* Quidam Epiſcopus prædicans laudavit B. Franciſcum, allegans de eo hunc verſum: non fecit taliter omni nationi; poſt prædicationem dixit ad eum B. Franciſcus inclinatus ad pedes ejus; Domine Epiſcope in veritate dico vobis, quod nullus mihi fecit unquam tantum honorem in hoc Seculo, quantum vos mihi feciſtis hodie. *pag.* 122. Quidam B. Franciſcum interrogavit, quis ordo eſſet melior? Reſpondit nullus Deo magis placet, quam meus: pag. 123. Florentinus quidam perſecutus eſt noſtrorum ordinem & hanc habet pœnam, uſque ad diem judicii, ut duo mallei ſemper ejus percutiant caput. " *Teſtis autem frequentiſſime Diabolus eſt, rerum narratarum, aut veritatis a Franciſco adſertæ:* pag. 11. „ Lucifer de Ordine ſupremo fuit, & conſequenter de ordine Seraphico, & per conſe-

ſequens præ aliis ordinum inferiorum ſedem habuit & locum inſigniorem, Quod autem in Luciferi loco humilis Vir S. Franciſcus ſedeat, probatur, quia fratri Pacifico & fratri Leonardo de Aſſiſio eſt divinitus revelatum. Ac ipſe Diabolus, per os cujusdam Dominæ Zanteſæ de Ravenna, Presbytero Jacobo de Bononia Franciſcum in ſede Luciferi reſidere dixit. *Item* præfatus Diabolus dixit, cum S. Franciſcus ſit Jeſu Chriſti ſignifer, & talis habeat eſſe juxta Regem, hinc eſt, quod nullus ordo ſit Chriſto propinquior, & juxta Regem Regum ſtat B. Franciſcus glorioſus, quod & Diabolus præfatus dixit, quod poſt B. Virginem, Johannem Baptiſtam & Apoſtolos B. Franciſcus cum ſuis omnes alios præcedit ſanctos. " Quis hoc Diabolo dixit, (ita addit Auctor Gloſſarum) cum ipſe poſt caſum ſuum in cœlum non venerit, nec unquam ſit venturus? pag. 20. „ B. Franciſcus Dæmonibus declaratus, qualis eſſet futurus. Nam ut habetur in Legenda antiqua, Dæmoniaco a Franciſco liberato, ipſe Diabolus interrogatus de ſanctitate B. Franciſci dixit, quod in hora nativitatis B. Franciſci tanta facta eſt in inferno commotio, quod omnes crediderunt judicium futurum adveniſſe, & tandem videntes, quod judicium non parabatur, dixerunt, pro certo aliquem eſſe natum, qui ipſum commoveret infernum & deſtrueret. Et tunc a principe tenebrarum miſſi in omnem terram, hunc B. Franciſcum natum in illa hora repererunt, pro certo tenentes, per ipſum eos fore & ſuos deſtruendos: *pag.* 108. *in* B. Franciſco impletum eſt dictum Abrahæ; ſi quis poteſt numerare pulverem terræ, &c. Unde Dia-

bolus prædixit per os cujusdam mulieris: ordo Minorum etsi parvulus sit, super omnes ordines multiplicabitur. *pag.* 114. Christus petiit à Patre & impetravit regulam & ordinem Minorum, sicut testatus est Diabolus. *pag.* 121. Dæmon per os cujusdam mulieris à Lucifero informatus cuidam divo Bartholomæo, coram quadraginta Presbyteris, multa & magna de B. Francisci sanctitate dixit; *pag.* 159. Mulier quædam obsessa dixit ad F. Minoritas, quod si hic essent omnes sapientes Minorum, & si hic essent omnes sapientiores Prædicatorum, ego sola confunderem omnes per Scripturam. Tunc unus Minorita ait, estne melior ordo Minorum, quam Prædicatorum? respondit: ita est. Interrogata ubi didicerit talia, respondit in schola cœli empyrei, de quo cœlo ejecta fui cum Lucifero & multis aliis propter unam solam cogitationem, in qua omnes consensimus. *pag.* 264. " *Autenticatur indulgentia* (nimirum B. Virginis de portiuncula) *alio Dæmonis testimonio.* „ Diabolus interrogatus, quare vexaret mulierem, respondit, ob nullum peccatum, sed ut clareret, quanta esset indulgentia S. Mariæ de Portiuncula. Illa indulgentia perdidimus omnes animas nostras, quas lucrati sumus & possedimus magno tempore, & addidit, heu! Cogimur verecundiam nostram & periculum propalare, ex quo illi, qui deberent eam prædicare, non prædicant, *pag.* 175. D. Bartholomæus dixit Dæmoni, quomodo passio Domini est in hoc homine renovanda? Numquid ille Franciscus sicut Christus pro humano genere patietur? Cui Dæmon adhuc inquit, notum erit to-

ti mundo, qualiter Christi passio in hoc homine renovabitur. Hoc autem dixit Dæmon per biennium antequam ejus sacro corpori essent stigmata impressa crucifixi. Item Dæmon dixit, duæ partes totius orbis virorum & mulierum in propriis habitantes, domibus hujus Ordinis dignos pœnitentiæ agent fructus. Hæc dixit Dæmon Bartholomæo, quibus dictis apparet, quod dictum est B. Franciscum adeo vicisse Dæmones, quod ab ejus fugerent præsentia. Id ipsum alius Diabolus dixit Baroni cuidam, quod omnes Diaboli ad beati Francisci mortem accedentes appropinquare non potuerunt præ multitudine Angelorum: & alibi tenetur, quod alter Diabolus habuit dicere, quod per decem milliaria circum circa B. Francisco appropinquare non poterat, præ multitudine Angelorum eum custodientium, *pag.* 192. Dæmon per os cujusdam mulieris cuidam Baroni de tertio Ordine B. Francisci de B. Francisco dixit, quod Christus petiit a Patre cœlesti, sibi dari aliquos, qui essent suæ crucis Bajuli & Pater cœlestis dedit sibi datum a Patre, pro Signifero sibi sua stigmata impressit, ut sibi similis esset per omnia & conformis. *Ibid.* Diabolus adjuratus a quodam Sacerdote hanc similitudinem dixit. Nam sicut Rex non committeret annuli sui bullam nisi propter aliquod magnum factum; ita crucifixus quando voluit salvare populum suum, noluit Francisco aliud signum concedere, nisi bullam suorum stigmatum. " Hæc Diabolus. Plus *satis*, ni fallor, quo *ingenio moribusque* fue-

rit Franciſcus, oſtendimus. (*) Nemo non videt eum omnium, quos terra unquam tulit, *hominum* fuiſſe *ſtolidiſſimum* & *ineptiſſimum*; neque adeo opus eſt, ut multis *doctrinam* ipſius exponam. Qualis arbor, talis fructus. Homo qui perpetuas *viſiones*, easque *ineptiſſimas &ridiculas jactitat*, qui nulla S. Litterarum *cognitione*, imo *vix ratione* inſtructus eſt; qui *reliquias & Sanctos veneratur*; qui turpiſſimam *idololatriam* & *ſuperſtitionem* omnibus viribus *promovet*; qui manifeſtiſſima *mendacia* deblatterat; qui cum *beſtiis* ſermones ſe *miſcere* jactitat, & per ignaviam, *uti mente captus*, ſine ulla rationis umbra quaquaverſum *currit*, aniles *fabulas* diſſeminandi &c. dignus eſt potius, ut *Plauti* phraſi utar, *qui ad fuſtitudineas ferricrepidinas inſulas, ubi vivos homines mortui incurſant boves, mittatur, quam ut pro homine divino* aut *Doctore* publico habeatur. Qualis doctrina tum temporis fuerit, nemo, vel leviter hiſtoriæ ſacræ peritus, ignorat. *Horrendam* illam & *abominandam* ſuperſtitionem *Franciſcus* cum *ſtolidiſſima turba Monachorum* non ſolum non *imminuit*, ſed in immenſum *auxit*, a *Jeſu Chriſto* unico Salvatore & *ſanctiſſima* ejus *diſciplina abſtraxit*, & ad *ineptas viſiones* & cultum *abominandum* traduxit, ſeque pro *Deo* & *Chriſto* in mundo *coli* voluit. Imo addo, ſi talem ſe perhibuit *Franciſcus*, qualem nobis ſiſtunt *Bonaventura* & *nebulones*, qui librum *conformitatum* ſcripſerunt, non ſolum *ſtultus* & *fanaticus* fuit, ſed omnium *Hæreticorum*, qui inde ab *Orbe*

(*) Siquidem ulla fides habenda eſt vitæ ſcriptoribus.

be condito ad nostra tempora vixerunt, *nequissimus.* In omnibus enim operam dat, ut *Christo* videatur *aequalis.* Loca Scripturae *V. T.* quae *Messiae* competunt, ad se *rapit*, de quo tamen plura infra, ubi de testium indole sermo erit, agemus. Neque quicquam ad auctoritatem *Francisco* conciliandam faciunt *horridus* vestitus, ciborum quorundam *abstinentia*, & voluntaria *paupertas.* Praeterquam enim quod legibus divinis & humanis *contrarium* sit, talem vitae eligere statum, in quo ex aliorum *sudore* vivendum est, & quod magis est, alios ut idem faciant *specie Religionis* inducere; turpissimi *histriones* in causa Religionis omni tempore idem fecere. Non referam testimonia, quae nemo ignorat. Notum quid moderni Sacerdotes inter Paganos hac in parte faciant. Alia est *natura* verae *pietatis.* Haec certis fundamentis *superstructa*, atque altissime menti *infixa*, nihil, quod *stultitiam* prae se ferat, habet; neque *externo* corporis vestitusque *ratione* aliquid *adfectat* singulare. De *regulis*, quibus continetur Franciscanorum Religio, nihil ex professo dicam, postquam πολυμαθέστατος *Hospinianus* de *Origine Monachatus*, pag. 202. seq. non solum singulas enumeravit, sed & examini subjecit. Formulam tantum describam, qua ex mente *Francisci* utuntur, si quem in ordinem recipiunt; est autem talis: „Ego Frater N. voveo & promitto Deo omnipotenti, B. Mariae Virgini, B. Francisco & omnibus Sanctis & tibi Patri, toto tempore vitae meae servare regulam Fratrum Minorum, per Dominum Papam Honorium confirmatam, vivendo in obedientia, sine proprio, & in castitate." Forma recipiendi: *Et ego (dicat subsequenter recipiens)*

piens) *si hæc observaveris, promitto tibi vitam æternam, respondet Amen. Cum vero in tota regula* (verba sunt magni Hospiniani) *sua, nihil præcipiat Franciscus de vera fide in Filium Dei, cui soli verbum Dei salutem hominum & vitam æternam adscripsit, apparet, jurantes in ejus regulam Minoritas alia via ad regnum Cœlorum tendere, quam Deus in verbo suo monstrat. Quicunque autem per aliud ostium quam Christum introierit, fur & latro est:* Joh. X. Ad controversias jam quidem ego dilabi nolo; adjiciam tantum testimonium *Mathei Parisiensis* de modo confirmationis Regulæ *Francisci* per *Innocentium* III. obtenta. Ita autem ille apud eundem *Hospinianum:* „ Papa in Fratre Francisco habitum deformem, vultum despicabilem, barbam prolixam, capillos incultos, supercilia pendentia & nigra diligenter considerans; cum petitionem ejus tam arduam & executione impossibilem recitari fecisset, despexit eum & dixit, vade frater, & quære porcos, quibus potius debes, quam hominibus comparari, & involve te cum eis in volutabro, & regulam illis a te commentatam tradens, officium prædicationis tuæ impende: quod audiens Franciscus inclinato capite exivit continuo, & porcis tandem inventis, in luto se cum eis tamdiu involvit, quousque a planta pedis usque ad verticem corpus suum totum cum ipso habitu polluisset. Sicque ad Consistorium revertens, Papæ se iterum præsentavit, dicens: Domine feci sicut præcepisti, exaudi nunc quæso petitionem meam. Quod factum cum Papa admirans conspexisset, contristatus est valde, quod illum despexisset: atque in se reversus, præcepit, ut bene lotus rediret. Quod cum factum esset, reversus est

eſt feſtinanter. Commotus igitur Papa ſuper eo, petitionem ejus admiſit, & per privilegium Romanæ Eccleſiæ officium prædicationis, ſimul cum ordine confirmavit, eumque cum benedictione dimiſit. " Hæc *Math. Pariſienſis*, fide dignus ipſorum Pontificiorum, *Du Pinii*, *Mabillonii*, *Langleti* judicio, *teſtis*.

CAPUT VIII.

In quo agitur de Dominico, ejus moribus & Decretis. (*)

FRanciſco æqualis fuit *Dominicus*. Homo iisdem fere *virtutibus*, quibus *Franciscus* ornatus fuit, *nobilis*. Nimirum virtus utriuſque tanta habetur, quantum verbis eam extollere potuere præclara Monachorum ingenia. Nec dubium eſt, quin parum nobis cognitæ futuræ eſſent virtutes, quibus eluxerunt Viri *ſapientiſſimi*, niſi per *graviſſimorum Virorum* diligentiam fidis cuſtodibus, chartis nempe, traditæ fuiſſent *accuratæ* rerum geſtarum narrationes. Forte autem *Auctor Vitæ* Dominici multa oblitus eſt; (quanquam ſatis

(*) Vitam Dominici ſcripſit R. P. Touron. Edita illa Pariſiis in 4°. A. 1739. eam non vidi, crediderim tamen, ſi veteres legendas ſecutus eſt, meliora iis, quæ nos adduximus, narraturum non fuiſſe.

tis adhuc adferat argumentorum, quibus de *indole ingenii* Herois fui judicare licet) neque enim tot inufitatas actiones ei adfcribit, ac S. *Francifco* Bonaventura, quod tamen magis ex fcriptorum vitæ *diverfitate*, quam ingeniorum utriusque & virtutum *difcrepantia* ortum effe credo. Sed ad rem ipfam venio, atque de *ingenio* & *doctrina*, quantum ex βιογραφω conftat, *Dominici* agam. In vita *Pythagoræ*, *Apollonii* & *Francifci* audivimus, non fine *miris* & *præfagiis* in *lucem editos* eximios Viros, quod fi tacerent Scriptores, vix tamen fieri potuiffe crederemus, ut homines, *cælitus nobis dati*, fine aliqua pompa mortalibus innotefcerent (*) Sein Leben (ita Auctor hujus βιογραφιας Thomas Dillinger) ift eine Sonn zu nennen, dieweilen er ein wunderthætiges Ebenbild Gottes, gleichfam von deffen Hand felbft ausgearbeitet, und mit fo vielfæltigen Strahlen einer feltfamen Tugend und Heiligkeit vor vielen andern Heiligen begnadet, ja geftaltfam unter denen herrlicher, gleich wie die Sonne unter den Sternen anfehnlicher von der allmæchtigen Hand Gottes ift an dem Firmament des Himmels gefezt worden. Non fine *ominibus* & *præfagiis* igitur nafci potuit & debuit tantus Vir. Hinc pag. 2. ait Auctor. Ehe aber und bevor ihn feine Frau Mutter auf die Welt gebohren, wurde fie durch ein himmlifches Geficht von der künftigen Geburt unterwiefen,

---

(*) Ipfiffima verba Dillingeri germanico idiomate prolata adducere voluimus, ne homines Religioni Catholicæ addicti putent, nos pro lubitu ad invidiam conflandam, Dominico aliquid adjeciffe.

ſen, dann es kam ihr in einem Geſicht vor, als ob ſie ein Hündlein in ihrem Leib trug, ſo in ſeinem Mund eine brennende Fakel hielt, und wie es aus Mutter-Leib kommen, mit ſelbiger die ganze Welt entzündete, durch welches ihr angezeiget wurde, daſs ſie einen Sohn ſollte gebæhren, welcher ein weit-berühmter Prediger des gœttlichen Worts ſeyn, und durch ſeinen brennenden Eifer die erfrohrne und erkaltete Herzen der Menſchen zu der Liebe Gottes, und Haltung ſeiner Gebotten anhalten würde. Alii non minus *eruditi ſomniorum Interpretes*, longe aliter quam *Dillingerus*, quæ matri *Dominici* contigere, explicare ſolent: nixi *experientia*, *ſignificari* putant hac *viſione*, *Dominicum* olim, *rabidi* adinſtar *canis*, *innocentiſſimos* quosque *aggreſſurum*, *latratuque* ſuo & *ſævis morſibus* multis *exitio* futurum, id eſt omnem operam daturum, ut innocentes homines, *oves patientes injuriæ*, *exquiſitis* ſubjiciantur *ſuppliciis*. Atque ita *Hoſpinianus* & *Limborchius*, hujus viſionis mentionem facientes, *interpretantur*. Alius exemplo *Hecubæ* hanc interpretationem fulcire voluit. *Hecuba* prægnans facem ſibi *ardentem parere* viſa, *Paridem* enixa eſt, qui *fax* illa fuit *Aſiæ* & *Europæ infauſta*, & *Trojæ*, patriæ ſuæ, *exitialis*: *Nonnemo* cumprimis reſpici in hac viſione putabat ad *Jacobum Clementem*, & *Bernhardum* de *Monte Politiano*. Quicquid ſit, viſio hæc matris cum *eventu* non male *convenit*. Certe poſtquam duce gregis *Dominico*, ſanctiſſimum inquiſitionis tribunal diſcipulis traditum, ex hominibus in rabidos canes & tygres mutati videntur, efficiuntque adhucdum mendaciis ſuis, quæ evomunt erga homines innocentes, qui Deo pro captu conſcientiæ ſervire volunt,

lunt, ut flammis tradantur innumeri homines. Incidit hic, quod in Legenda *Gregorii VII. Pontificis sanctissimi* & *pacis amantissimi* legi. *Gregorius Papa VII. cum parvulus ad fabri ligna edolantis pedes, jam literarum inscius, luderet, ex rejectis tamen segmentis illa Davidici elementa Oraculi; dominatur a mari usque ad mare, casu formasse narratur, manum pueri ductante Numine, quo significatur ejus fore amplissimam in mundo potestatem.* Nescio tamen utrum a *blasphemia* absint nec ne, quæ pag. 3. dicuntur de Dominico a *βιογραφω*: Es kam (ita verba sonant,) seiner geistlichen Mutter, einer gottseligen Mutter, die ihn aus der H. Taufe gehoben, in einem Gesicht vor, wie Dominicus an seiner Stirn einen glænzenden Stern hatte, von dessen ybermæssigem Glanze die ganze Welt erleuchtet war, wordurch zu verstehen gegeben wurde, NB. dass er verordnet wære zu einem Licht denen Einwohnenden dieser Erde, zu erleuchten alle diejenigen, welche in der Finsterniss, und Schatten des Tods waren: Hæc per *Sanctam Catharinam Senensem* confirmantur. Hæc enim apud *Antoninum*, Part. III. T. XXIII. pag. 246. „ Vidit imaginaria quadam vi in oratione posita summum & æternum Patrem, de ore suo (*ut videbatur*) coæternum sibi filium producentem, qui in assumta natura sibi demonstratur. Quod cum attenderet, ex alia parte vidit beatissimum Patriarcham Dominicum, ex ejusdem Patris pectore produci, luce ac splendoribus circumdatum, audivitque eodem ex ore prolatam hanc vocem: ego dilectissima filia, hos duos filios genui: unum naturaliter generando, alterum amabiliter & dulciter adoptando: cumque nimium admiratur de tanta com-

comparatione & assimilatione, verba prolata sibi fuerunt exposita per ipsum dicentem: sicut Filius hic meus unigenitus in natura assumta fuit mihi perfectissime obediens, usque ad mortem crucis; ita & iste filius meus Dominicus, omnia quæ operatus est ab infantia, usque ad terminum vitæ, secundum obedientiam mandatorum meorum regulata fuerunt: nec unquam aliquod præceptum transgressus est, sed virginitatem mentis & corporis illibatam conservavit & innocentiam baptismalem nunquam per mortale peccatum amisit. " Pag. 5. & 6. narratur, quod *institutione agnati* usus, imo lectione *Scripturæ* delectatus fuerit. Vix tamen crediderim *S. Literas* ab eo *visas*. Lubentius credo, quod auctor testatur: den Altæren, Gesængen, mysteriis, wohnete er bey, und beflisse sich auf der Erden, nicht im Beth zu ligen. Multum ad virtutum, quibus eminuit *Dominicus*, splendorem contulisse lectionem *libelli*, cui titulus: *Collationes Patrum*, notat Auctor pag. 12. ex quibus etiam sine dubio, quomodo cum *Hæreticis* disputandum sit, edoctus fuit. Scripsit etiam libellum de veritate *Fidei Catholicæ*. At omnes disputationes cum *Albigensibus* frustra fuere: hinc diva *Virgo Maria* inusitatis *miraculis* miseris mortalibus occurrere debuit: rem omnem, aut fabulam, narrat auctor pag. 27. Paulo prolixior quidem narratio, at jucunda auditu. *Audi ergo & obstupesce.* Als Dominicus 7. Jahr wider die Kezerey stritte, und diese doch immer wuchse, so gedachte er endlich Hilf zu suchen bey der *mæchtigen Himmels-Kœnigin Maria*, verfügt sich deswegen nicht weit von Tholosa in den næchsten Wald, an ein einsames Ort, fællt daselbst auf sei-

ne Knie, hebt ſeine Hænde und Augen auf gen Himmel, ſeufzet und ruffet flehentlich zu der *Mutter der Gnaden*, (zu welcher er, von ſeiner erſten Kindheit an, eine groſſe Liebe und Andacht getragen,) ſie wollte doch einmahl vom Himmel herab ſehen, und ihre barmherzige Augen wenden auf ſo viel verfyhrte Seelen, damit dieſelben nicht verlohren, und ewig verdammt wyrden. Kaſteyet daneben ſeinen Leib, mit ſtrengem faſten, beten, wachen, und andern dergleichen Buſswerken mehr, wodurch er die gœttliche Majeſtæt vermittelſt der *kræftigen Fyrbitt Maria* verhoffete zu erweichen, und fyr die armen Seelen Gnad und Barmherzigkeit zu erlangen. Demnach er dabey 3 ganzer Tage in ſolcher Ybung verharret, und endlich vor Mattigkeit des Leibs zur Erde geſunken, da kommt die *glorvvyrdige Kœnigin* Maria in groſſem Glanze und Schein vom Himmel herab, und mit ihr drey *yberaus ſchœne Jungfrauen* in kœniglichen Kleidern, und ſpricht mit liebreichſten Worten: *Herzliebſter Sohn Dominice*, weil du ſo dapfer wider meine und der Kirchen Feinde geſtritten, ſo bin ich hieher gekommen, dir Hylf und Beyſtand zu leiſten. Darauf neigeten ſich die drey *kœniglichen Jungfrauen* zur Erde, heben ihn auf, und ſtellen ihn fyr *ihre Kœnigin* Mariam, dieſe empfanget ihn alſobald mit ihren *jungfræulichen Armen*, labet und erquiket ihn mit ihrer *ſyſſeſten Milch*, und ertheilet ihm ſeine vorige Stærke, und ſagt mit freundlichen Worten: Du weiſt, *vielgeliebter Sohn Dominice*, was GOtt vor Zeiten fyr Mittel gebraucht, da er das menſchliche Geſchlecht *erlœſen* wollen. Der Anfang dieſer Erlœſung iſt

gewe-

gewesen der *englische Gruss*, den mir der Erz-Engel *Gabriel* im Namen der *allerheiligsten Dreyfaltigkeit* gebracht, darauf ist gleich erfolget erstlich die gnadenreiche Geburt des ewigen Sohns GOttes: anders sein bitteres Leiden und Sterben: drittens seine glorwyrdige Auferstehung und Himmelfahrt, dadurch die Welt erlœsst, und der Himmel erœffnet worden. Wohlan *Dominice*, willst du dass auch dieses Volk, vor welches du bittest, vom Untergang errettet werde, so predige ihnen meinen *Rosenkranz*: verkyndige ihnen meinen *Psalter*, in demselbigen wird der *englische Gruss*, samt obgemelten Geheimnissen begriffen, derselbe wird seyn der *Anfang* ihrer *Erlœsung*, und das *Mittel*, dadurch du die *Kezerey* wirst austilgen, und die Synder bekehren. Hierauf erklærte die *gnadenreiche Mutter* dem Heil. Dominico die Weis und Form, wie der ganze Psalter solle gebetet werden, nemlich 150. mahl solle der englische Gruss wiederholet, und zwischen jedem immer ein Vater Unser gesprochen, und eines aus den 15. Geheimnissen erklæhret werden. Als er nun allen Bericht von ihro empfangen, spricht Dominicus: Ich fœrchte, *O glorvvyrdigste Kœnigin des Himmels und der Erde*, das Volk werde mir wenig Glauben geben, sonder mich vielmehr mit dieser neuen Lehr verspotten. Darauf verspricht Maria, sie wolle unsichtbarlicher Weise die Engel vom Himmel senden, so *alle Gloken* der Haupt-Kirch zu Tolosa laüten sollen, das Volk werde zusammen kommen, und seine Predig hœren: sie wolle auch viele andere entsezliche Zeichen geschehen lassen, dadurch sie werden bewegt werden ihm Glauben zu geben. Nach

Vollendung dieſer Worte begiebt ſie ſich mit den *kœniglichen Jungfrauen* wieder in den Himmel. (pag. 29.) Unter dieſem laüten nun ſteiget der H. Dominicus auf die Canzel, fanget an den *Roſenkranz* (den er kurz zuvor von Maria erlernet) zu verkyndigen. Als die *Kezer* den neuen Prediger anſichtig werden, und eine ſolche *unbekannte Lehr* hœren, ergrimmeten ſie wider den Mann, ſchmæhen und verſpotten ihn auf mancherley Weiſe, lauffen aus der Kirche, unterreden ſich wie ſie ſeine vermeſſene Kekheit (wie ſie es nenneten) an ihm ræchen wollten, da entſtehen urplœzliche *Donnerſtreiche*, ſo entſezliche *Blize*, ein ſolches *Sauſen* und *Brauſen* der Winde, *Erzitterung der Erden*, ſolche *Finſterniſs* und *Verdunkelung* des Himmels, daſs alle vermeinten, der *jyngſte Tag* ſey vorhanden. Unter dieſem wurde in der Luft ein *jæmmerliches Heulen* gehœret der *hœlliſchen Geiſter*. O wehe! o wehe! wehe uns! die Engel binden uns: durch *Kraft des Pſalters Mariæ* werden wir in Abgrund der Hœllen geſtyrzet; und was noch das allerſchrœklichſte, ſo ſahen ſie das *Bildniſs Mariæ*, ſo zu oberſt in der Kirchen ſtuhnde, die rechte Hand ausſtreken, und yber ſich in den Himmel erheben, als thæte ſie ihnen drohen und ſagen: ſo fehrn ihr den *Prediger* nicht werdet hœren, ihm folgen und glauben, was er euch von dem *Roſenkranz* ſaget, werdet ihr alle zu Grund gehen: Alle zittern vor Forcht, heulen und weinen, ſchlagen ihre Hænd zuſammen, erkennen ihre Schuld, verheiſſen Beſſerung des Lebens, wenden ihre Augen zu dem Bildniſs Mariæ und ruffen einhellig, *Gnad, Gnad, o Maria Gnad!* Wodurch dann die Mutter Gottes be-

wegt

wegt worden, ihre ausgeſtrekten Hænde wieder einzuziehen, und den gefaſsten Zorn fallen zu laſſen. En quid valeat *ingenium Monachorum!* obſerva unum & alterum, quod ingenium *Dominici* prodere, & *Monachorum* impudentiam manifeſtare poteſt. Et 1. quidem, ab ipſa juventute ſuperſtitione captus fuit: teſtatur *Dillingerus* ipſe, eum *maximi feciſſe* atque *veneratum Mariam.* 2. *Inſanus* fuit, qui exiſtimavit *abſtinentia cibi* & *potus*, corporisque caſtigationibus, errores aliis eximi. *Argumentandum*, *probandum* fuerat *S. Domice*, non *eſuriendum.* Fruſtra Dii Deæque *implorantur*, ubi tete ignaviæ dederis. 3.) *Dominicus* non ſolum *Idololatra* eſt, ſed & *Blaſphemus* ex mente noſtra. *Mariam* vocat *cœli terræque Reginam*, quo nomine excellentiſſimum Numen appellare ſolemus. Ita ergo aut *Maria* ſola eſt Ens perfectiſſimum, aut ſaltem diviſum imperium cum Deo habet; *utrumque* in Deum O. M. *injurium.* 4.) Impium eſt dicere, recitationem *Roſarii* æque aptum eſſe medium, homines a peccatis & erroribus liberandi, ac nativitatem & obedientiam Jeſu Chriſti. 5.) *Impium* dicere, Deum ipſum miracula patrare, ad *ſuperſtitioſum* & pene *magicum ritum*, qualis eſt inepta illa recitatio Roſarii, *confirmandum* atque inter homines *proferendum. Ineptum* ſimul & *ſtolidiſſimum* commentum eſt Monachorum, aſſerentium, Mariam *Roſario uti ad Hæreticos convertendos:* quod ſi enim *Maria* talis eſt *Regina*, qualem fingunt *Monachi*, ſapientior eſt, quam ut *ineptiſſimo* utatur *medio* perveniendi ad ſcopum ſuum. Probe callet ſine dubio *Maria*, *Hæreticos*, de quibus hic agitur, nihil magis deteſtari quam *Idololatriam*: ſtultum igitur eſſet,

medicinam in eo quærere, quod, quo minus homines *convalescant*, in causa est. Experientia ostendit, *Rosarium* cæterasque nugas, quas superstitio & ignorantia produxit, *Hæreticorum numerum* in immensum post tempora boni *Dominici* auxisse. 6.) Virtute *Rosarii* dæmones in infernum præcipitantur. Ubi tandem erant illi ante inventum *Rosarium?* 7.) Quales illæ tres præstanti corpore virgines fuerint difficile est conjicere. Forte *tria Elementa Cartesii:* aut *mendacium, ignorantia* & *superstitio*, per miraculum (in Monachorum enim systemate omnia possibilia sunt) in fæminarum *formam* transmutatæ, quales apud Ovidium frequenter occurrunt; forte *ancillæ domesticæ* domus Lauretanæ: forte *Sancta Petronilla*, *Sancta Plautilla*, & *Sancti Ovidii uxorcula.* Sed nihil licet temere determinare. At ennarremus ordine quæ de fratre nostro *Dominico* notanda sunt. Fatuus homo *nudis pedibus* incedere vult contra *Hæreticos pugnaturus.* pag. 21. In einem Fleken zwo Meilen von der Stadt Tholosa vvard ein Disputat mit den Kezern angestellt, dabey vvar der Bischof von Tholosa, Fulco genannt, mit bischœflicher Macht, samt vielen Dienern und Hof-Gesind: (hæc enim multum faciunt ad errantes revocandos) aber Dominicus vvollte mit *Demuth* vvider die Kezer kommen, und mit blossen Fyssen auf sie anziehen. Als sie vor Tholosa heraus gekommen, und nach dem Dorf vvollten, so fyhrte sie ein Albigenser auf einem Weg, da sie yber Dornstraussen gehen musten, vvelches er auch gedultig gethan, durch vvelche Gedult der *Kezer bekehret vvorden.* Mirum est *pessimum* illum *viæ ducem* subito in *ovem* mutatum. At interim obscurum non

erat,

erat, cur *Dominicus* nudis pedibus per *ſenticeta* ambularet. Voluit *Martyr* eſſe: hinc pag. 47. obſervat *Dillingerus* eum loca, ubi *Hæretici* erant, *ſtudio petiiſſe*, ut ſi fieri poſſet, eorum *manibus* periret: Der Urſache gieng er an die Orte und Ende mit Freuden, in welchen er wuſste, daſs ihm nachgeſtellet wyrde, und als deswegen ſeine Widerſacher ſich verwunderten und ihn befragten: Fœrchteſt du dich nicht zu ſterben, was wyrdeſt du machen, wann wir Hand an dich gelegt hætten? gab er ihnen aus recht *apoſtoliſchem Eifer* und Begierd der Marter zur Antwort: Ich wollte euch gebeten haben, daſs ihr mich nicht *eines geſchvvinden Tods*, ſonder ein *Glied nach dem andern* langſam von meinem Leib *abgehauen*, und vor meinen Augen anzuſchauen niedergeworfen; zuletſt die *Augen ausgeſtochen*, und den zerſtym̃leten Leib in ſeinem Blut umher welzen laſſen, und hernach nach euerm Gefallen umgebracht hættet. Novimus, quosdam veterum citius ad martyrii gloriam graſſatos quam par erat. At facile ignoſcimus illis, dum pro *ſanctiſſima Religione* vitam profundere voluerunt. At homo noſter pro *Roſario ſuo*, pro ineptiſſimis nugis & cerebri commentis, nullis vel *Rationis* vel *Revelationis* fulcris ſuſtentatus, *mortem* vult *oppetere*. Interim præceptum Chriſti, quod tibi fieri non vis, alteri ne feceris, melius intellexere *Hæretici*, quam *Dominicus*. Ille enim, ut infra audiemus, membrum, imo dux *Catilinarii Concilii*, *nefandum* Inquiſitionis *infernalis tribunal intelligo*, factus, effecit, ut *multa millia* innocentiſſimorum hominum injuſta nece lacerarentur. Talia autem in eum non tentabant, *ipſo fatente*, *Albigenſes*. Eo magis autem

mirum, temperasse sibi a cæde *Albigenses*, qui tamen omnes Diabolo, (si fides habenda sancto Dominico) utebantur familiariter. pag. 50. narratur, novem fœminas præclari stemmatis *Dominicum* perorantem audivisse, auditoque sermone, ipsum in templo orantem convenisse, atque ut veram Religionem se edoceret rogasse: Dominicus ita respondit: Seyt bestændig und vvartet unerschroken, dann ich hoffe zu GOtt meinem Herrn, dass er, vvelcher niemand vvill verderben lassen, euch jezo bald vvird zu verstehen geben, vvas fyr *einem Herrn* ihr bis auf *gegenvværtige Zeit* angehangen; sprach darauf zu dem *bœsen Geist*, den er mitten unter diesen neun Weibern stehen sahe: gehe hinvveg von diesen Weibern, dann du hast keinen Theil mehr an ihnen. Darauf sahen sie mitten aus ihnen ein gar *abscheuliches Thier* hervorspringen, in der Grœsse eines *Hunds*, mit grossen *diken Augen*, *feurigem Gesicht*, *breiter Zunge*, vvelche bis an den Nabel heraushienge, mit einem *unleidlichen Gestank*. Als sich nun diese hœllische Bestie mit hin und her lauffen lang aufgehalten, springt sie endlich an dem *Gloken-Seil* hinauf, und verschvvindet vor aller ihrer Augen. Da kehrte sich der Heil. Dominicus zu den Frauen, trœstet die erschrokene und sprach: Anjezo kœnnet ihr selbst erkennen, vvem ihr bishero gedienet; da dankten sie GOtt dem Herrn, und bekehrten sich gænzlich zum *catholischen Glauben*. *Utinam priora* hæc revocarentur *secula!* Hodie enim non tam facile *Hæretici* errorum suorum ponunt propugnacula. At fœminæ spectra maxime timent. Ostendit autem Dominicus in *victu* & *amictu*, quod a reliqua

turba

turba hominum longe *secretus* esset. pag. 192. Er hat *freyvvillige Armuth* ervvehlet, und vvar schlecht gekleidet: pag. 196. des *Fleisch-Essens* hat er sich gænzlich enthalten, auch in schvversten Krankheiten, sondern allein schlechte Myslein angenommen. O miram pietatem! sed ad majora: pag. 198. Er *kasteyete seinen Leib* mit *fasten*, und trug eine *eiserne Kette* um seinen Leib, er lage ganze Næchte vor dem *hochvvyrdigen Sacrament* des Altars, mit einer *eisernen Kette* disciplinierte er sich alle Næchte dreymahl, dass ganze *Bæchlein Bluts*, (forte hic hyperbole locum habet) von ihm flossen: er truge letstlich ein *hærines Buss-Kleid*, und da er das *Fieber* hatte, vvollte er von seinem Fasten nicht aufhœren. An in hoc veræ pietatis consistit apex? Audiatur fidei socius, *Dominico* non parum *sapientior*, *Claudius Fleury*, *Discours VIII. sur l'Histoire Ecclesiastique.* pag. 340. inquit; *je crains encore, que les austerités corporelles, si usitées dans les derniers siècles n'ayent estés des occasions de relachement. Car ce ne sont pas des signes infaillibles de vertu. On peut sans humilité & sans charité marcher nuds pieds, porter la haire, ou se donner la discipline. L'amour propre, qui empoisonne tout, peut persuader à un esprit foible, qu'il est un Saint, dès qu'il pratique ces devotions exterieures, & pour se dedommager de ce qu'il soufre par là peut être sera-t-il tenté de prendre d'ailleurs quelque soulagement, ou quelque plaisir permis.* pag. 203. Dominicus hatte eine grosse Reinigkeit an Seel und Leib. Als er in Bononien das Amt der Heil. Messe verrichtete, verfygte sich ein Jyngling herzu seine *Hand zu kyssen:* dieser Jyngling aber vvar von sehr gottlosem Leben; als er nun ihm die Hand kyssete,

verſpyhrete er einen *vvunderlichen Geruch*, der da *mehr* als etvvas *natyrliches* mit ſich brachte, und ſiehe vvas die *Reinigkeit* des Heil. Vaters an dieſem Jyngling *gevvirket*; kaum hat er dieſen *jungfræulichen Geruch* empfunden, ſo vvurde er von den yberlyſtigen Anfechtungen des Fleiſches befreyet, und anſtatt deſſen mit heilſamen Gedanken erfyllet. At creditu perquam difficile eſt *nobis homuncionibus, particulas* quasdam *odoriferas* tantam vim in animos hominum *habere*, ut pravis voluptatibus captos *ſubito* mutare poſſint. Sane hæc quæſtio examine *Phyſicorum* & *Chymicorum* digna eſt. Miraculum autem hoc ſine dubio ideo factum, ut adoleſcens ille cognoſceret, corpus *Dominici* ex *alia* plane *materia*, quam cæterorum mortalium, conſtare. Omnia enim in illis hominibus *ſancta* ſunt. Hoc colligo ex multis indiciis, quæ in hac *βιογραφια* deprehenduntur. Ita pag. 194. *Indicium* ſatis *manifeſtum*: Magiſter Nicolaus verachtete das Orden-Kleid, und desvvegen vvurde er in eine Krankheit geſtyrzet, hœrete auch in allem Schmerzen eine Stimme alſo redend: Ich vvill nicht nur, daſs man *verehren* ſoll die *Perſonen der Geiſtlichen*, ſonder auch den *Habit*, vvelchen ſie tragen. Mirari noli, tantam vim ineſſe *cucullo Dominici:* erat enim factus ad *normam*, quam *Maria* diva *Virgo*, (nam is ſuperis labor eſt,) per *viſionem* cuidam *Romæ* ſignificavit. Vis teſtem? audi pag. 81. Ein gelehrter Mann, *Reginaldus* von Orleans, kam nach Rom, der wollte durch die Welt reiſen, und den armen Chriſtum auch ſelbſt arm predigen, ſuchte Geſellſchaft; darzu wurde recommendiert der neue Do-

Dominicaner-Orden; er begab ſich deswegen in den Orden des Heil. Dominici, wurde aber unterdeſſen mit einem hizigen Fieber yberfallen. Dominicus rufte die Barmherzigkeit Gottes an: indem nun der Heil. Dominicus im Gebet verharret, erſcheinet die glorwyrdigſte Kœnigin des Himmels dem Reginaldo in ſichtbarlicher Geſtalt, bey ſich habend zwey yber alle maſſen ſchœne himmliſche Jungfrauen, welche ihn alſo anredet: Begehre von mir, was du verlangeſt, und ich will dir es ertheilen. Als er aber bey ſich ſelbſt gedachte, was er begehren ſolle, wird er von einer dieſer zwey Jungfrauen vermahnet, er ſolle nichts begehren, ſondern ſich ſelbſt der allerſeeligſten Mutter Gottes befehlen und heimſtellen. Er folget dem heilſamen Rath, und befehlet ſich der gebenedeyteſten Jungfrauen, daſs ſie ihm, was beliebig, ſollte geben; da ſtrekt die barmherzige Mutter ihre jungfræuliche Hænde aus, und ſalbet des Kranken Augen, Ohren, Naſen und Hænde mit dem kœſtlichen Balſam-Oele, welches ſie mit ihr aus der himmliſchen Apothek hatte mitgebracht, und ſprach zur Salbung jedweden Glieds beſondere Worte. Als ſie aber die Fyſſe ſalbete, ſprach ſie: Ich ſalbe deine Fyſſe zur Vorbereitung des Evangelii des Friedens: Und zur Salbung der Lenden ſprach ſie: Deine Lenden ſollen ſeyn umgyrtet mit dem Gyrtel der Keuſchheit: Zeiget ihm darauf den Habit des Prediger-Ordens, und zugleich verſchwand das himmliſche Geſicht, und verlieſſe *Reginaldum* alle Krankheit, alſo daſs er friſch und geſund aufſtunde.

Nach

Nach der Hand hat Dominicus den Habit, wie die Mutter Gottes hat angezeigt, getragen. Postquam *Surius* in vita *Dominici*, pag. 65. eandem *fabulam* narrasset, hæc addit: „ Beatos plane, qui his vestibus multiplicis gratiæ indui meruerunt, quas mulier fortis suis contexit domesticis, ut armis lucis induti honeste ambulent, ne ab agni nuptiis excludantur. Vere felicem & inclytum Prædicatorum Ordinem, inter ordines præcipuum, & Angelico ordini simillimum. Laudat enim, benedicit & prædicat Deum, quæ sunt officia Angelorum. Purgat instar Angelorum immunditiem peccatorum, invitando reos ad pœnitentiam: illuminat infidelium & insipientium ignorantiam, scientiam salutarem docens. Perficit denique proficienter, excellentiorem eis viam demonstrans. Hæc est hujus instituti ordinatissima religio, Deo gratissima professio, ab æterno profecta consilio, quam Virgo mater impetravit a filio, extremis temporibus in populi salutem instituendam. Quam etiam fovet patrociniis, attollit beneficiis, illustrat miraculis, tuetur in afflictionibus, conservat in tentationibus, & a periculis omnibus tam potenter, quam clementer eripit. “ Ita Surius. Quam impia hæc & *Deo contumeliosa* sint, quilibet videt qui Religionis prima intelligit elementa. Vide quid de hac re sentiant *Hospin.* de Orig. Monach. Lib. III. Cap. XIII. & *Jurieu, prejugez légitimes contre le Papisme*, Cap. XXXIII. Audiatur insuper aliquis ex *Doctoribus* Ecclesiæ Romanæ, *Alphonsus* nimirum de *Castro, de Hæres.* Lib. I. pag. 23. „ Nusquam, inquit, Ecclesiæ venustas diminuta est, aut color obfuscatus, eo quod tot ex ipsa Hæ-

Hæretici exierint. Propter quod non possum non stomachari in eos, qui ut suum institutum laudent, non verentur coram populo jactare & dicere, eum qui semel habitum illum S. Dominici illius Ordinis susceperit, non posse in fide errare, aut deficere. Nonne hoc aperta est blasphemia, cum per hoc magis tribuere videatur habitui, quo induitur, quam fidei, aut gratiæ Dei? Estne forte potentior pannus ille, quam Dei gratia & fides? " Ita ille. At audi tamen plura abominandæ superstitionis specimina. Pag. 87. Cap. VIII. Ἐπιγραφη talis est: Von absonderlichen Gnaden, welche Gott der HErr dem Kleid des Prediger-Ordens mitgetheilet, welches diejenige, so zu demselben eine aufrichtige Neigung tragen, von unterschiedlichen Krankheiten erledigt, und mit vielen andern gœttlichen (O blasphemum os) Trœstungen erfyllet hat. So ist Leonora Vanegas, eine junge adeliche Frau, von einem Halsgeschwær geheilet worden. Nach diesem Kleid haben die Sterbenden ein grosses Verlangen, welches gottselige Verlangen sonder Zweifel herryhret von deme, daſs solche verhoffen, die ybergebenedeyte Jungfrau werde ihnen mehrere Gunst und Gnad erzeigen, wann sie versehen seyen mit demjenigen Kleid, welches sie dem Prediger-Orden mitzutheilen selbst sich gewyrdigt hat. Der Ursachen halben auch viel rœmische Pæbste dieses Ordens-Kleid sonderbar verehret, in dem sie denjenigen, vvelche solches mit Andacht tragen, oder mit selbigem angethan von dieser Welt abscheiden, vollkommenen Ablaſs ihrer Synden, denen aber

aber, die ſolches aus Ehrerbietigkeit kyſſen, Johannes der XXIII. 5. Jahr und ſo viel Quadragenen ertheilt. pag. 283. vvird erzehlet, vvas geſtalt das vvunderthætige Bildniſs Dominici in Soriana, der Landſchaft Calabrien, von Maria vom Himmel gebracht vvorden. Es leuchtet (ita pag. 298.) bis auf dieſen Tag mit herrlichen Wundervverken. Dieſe Gnad ſo vvunderſamer Gutthaten und ybernatyrlicher Beyhilfe gegen denen betrængten Menſchen, hat der miltreicheſte GOtt aus dem Ueberfluſs ſeiner Gytigkeit, nicht allein dem vvahren und himmliſchen Bild, an gemeltem Ort, ſondern auch denen Contrefaiten, ſo ſolches Gnadenbild beryhrt haben, ertheilt. Gleicher Wyrkung ſind deſſen ſo ſchæzbahren Heil. Bildniſſes angeryhrte Maaſſen oder Længe, vvie auch das Oel, ſo vor dieſem vvunderthætigen Bildniſs in der Ampel brennend ſo heil-und vvyrkſam, daſs es in Genieſſung etlicher Tropfen den ſchvvangern Frauen in Kinds - Nœthen vvunderlich geholfen. Hoc uno exemplo *didici*, quid valeat *fides* Eccleſiæ habita: in exemplari *βιογραφιας*, quo uſus ſum, *tres erant imagunculæ* S. Dominici expreſſæ, uti pictor (niſi verum ſit illud poetæ, pictoribus atque poetis, &c.) perhibet, ad exemplar de cœlo a *Maria* delatum. Non ſemel *lectio* hujus *libri gravedinem* & *nauſeam* mihi creavit, neque tamen *contemplatione* illarum *imaguncularum* liberatus ſum. At deerat *fides*. Quicquid autem dixit fecitque *Dominicus*, mirabilem habuit *vim* atque *efficaciam* in animos hominum. Invenit ille Hymnum dictum: *Salve Regina*, quem quotidie demurmurari juſſit. Cauſam carminis ſacri inventi aperit noſter:

noſter pag. 120. Die Urſach, vvarum der Prediger-Orden dieſes Lied, Salve Regina, angenommen, iſt dieſe: Dieſer Orden vvurde auf vielerley Weiſe von den bœſen Geiſtern geplaget, vvelche unter allerhand Geſtalten erſchienen; da haben ſie Hilfe geſucht bei der glorvvyrdigſten Himmels-Kœnigin, (neque enim Deus hæc curat,) und ein Gelybd gethan, daſs ſie hinfyro zu evviger Zeit, nach vollbrachter Complet, Proceſſionsvveiſe in mitten der Kirch gehen, und ihr zu Ehren das Salve Regina ſingen vvollen. Kaum hatten ſie dieſe Andacht angefangen, alſobald verſchvvunden dieſe teufeliſche Anfechtungen, ſie yberkamen ihre vorige Ruhe, die Beſeſſenen vvurden erledigt, und die Vervvirrte erlangten vviederum den Verſtand. Ipſe autem *Hierophanta Romanus*, Paulus V. Pontifex M. homo *infallibilis*, quanti hoc carmen Dominici æſtimandum ſit, aperte ſatis oſtendit: p. 122. Paulus V. Pont. M. hat allen denjenigen, vvelche ſich in der Prediger-Kirch befinden, vvann das Salve Regina von den Geiſtlichen dieſes Ordens geſungen vvird, 200. Tage Ablaſs verleihen. Neque Papa tantum, *formoſam Reginam reſonare templa docet*, ſed ipſa *Maria*, mirifice capitur *cantu hoc.* pag. 124. Als die Tartaren Sendomir in Pohlen verhergeten, und in der Kirchen die Fratres antrafen das Regina Salve ſingen, haben ſie ſolche getœdet, (mirum eſt qua ratione hoc fieri potuerit,) die Heil. Mutter aber hat den Engeln befohlen, das angefangene Lied zu vollenden. pag. 125. Dieſes Gebet iſt gut fyr Donner, Ungevvit-

vvitter, (vocem Seplepſarii audire videor) Gefahr des Lebens, Verluſt der zeitlichen Gyter, Feursnoth, groſſe Anfechtungen des Teufels, teſtibus *Cæſarîo Heiſterbacenſi* & *Ruellio Benzano*, Viris celeberrimis. Quæ ſit efficacia *Roſarii* ſupra audivimus: addemus autem aliquot exempla, partim ut *doctrina* Dominici clarius *eniteat*: partim ut, quem *in finem* miracula edita ſint, quilibet videat. pag. 39. miraculum *Carcaſſonæ* in Gallia factum dicitur. Ein Albigenſer verſchmæhete den Roſenkranz, und iſt derhalben mit vielen Teufeln beſeſſen vvorden, vvurde mit eiſernen Ketten gebunden, da fieng er an GOtt zu læſtern, mit vielen Sprachen zu reden, und vieler Menſchen verborgene Synden zu entdeken. Dieſer Menſch vvard von ſeinen Eltern in einer Verſammlung von 12000. Perſonen zu dem H. Dominico gebracht: Dominicus vvendte ſich zu dem Beſeſsnen, und ſpricht mit ernſtlichen Worten: Im Namen der allerheiligſten Jungfer Maria, und in Kraft des Roſenkranzes, den ich gepredigt habe, beſchvveer ich euch ihr hœlliſche Geiſter, daſs ihr mir auf alles, ſo ich frage, Antvvort gebet. Er fragt dann, vvarum ſie in dieſen Menſchen gefahren? Sie antvvorteten: Weilen er nicht in die Heil. Mariam geglaubet. pag. 42. fraget Dominicus die Teufel: Warum 15000. dieſen Albigenſer beſizen? Sie antvvorteten: vveilen der Roſenkranz, vvelchen dieſer verachtet und vervvorfen, 15. Vater Unſer, und 15. Geheimniſſen in ſich begreift. Nach der Hand beſchvveeret ſie Dominicus bey dem Heil. Roſenkranz, darauf beken-

kennen ſie, daſs alles vvar ſey, vvhas Dominicus von dem Roſenkranz geſagt. Da ſagte Dominicus pag. 44. O allerglorvvyrdigſte Jungfrau Maria, durch die Kraft deines Heil. Pſalters, zvvinge dieſe Feind, daſs ſie mir auf meine Worte Antvvort geben: So bald er dieſs geredt, ſind aus Ohren, Augen, Mund und Naſen des armen Menſchen, Feurflammen als aus einem brennenden Oſen heraus geſchlagen, darauf alles Volk heftig erſchroken, daſs ſie ſich mit dem Heil. Creuz bezeichneten. Die Teufel ſchrien ſehr: durch das Leiden Chriſti, und durch die Verdienſte der allerheiligſten Jungfrauen bitten vvir dich Dominice, du vvolleſt uns von dannen laſſen, vvas vvillt du von uns vviſſen, die vvir falſch und lugenhaft ſind. Die Engel vverden dir alles offenbahren, die Chriſten glauben doch unſern Worten nicht. Dominicus fallet vvieder auf ſeine Knie, und betete alſo: O vvyrdigſte Mutter der evvigen Weisheit, vvann ich das Volk allbereit untervvieſen, vvie mann dich vvyrdig gryſſen ſoll, ſo bitte ich dich vvegen des Heils der Umſtehenden, zvvinge die Feind mir meine Frage zu beantvvorten. Auf ſolches Gebet erſchienen alsbald mehr als 100. Engel mit gyldenen Ketten, unter ihnen die ſeligſte Mutter Gottes mit einem gyldenen Scepter, ſo ſie in ihrer Hand hatte, mit dem ſie den Beſeſſenen angeryhret und geſagt: Gebt Antvvort meinem Diener Dominico auf ſeine Frag, (das Volk zvvar hat dieſes Geſicht nicht geſehen, ſonder allein Dominicus, die Teufel aber ſchrien erbærmlich: O du unſere Widerſæcherin,

Verdammerin und Verfolgerin! Warum bist du vom Himmel herab gestiegen, dafs du uns alle peinigest. Anjezo werden wir gezwungen, wider unsern Willen die Wahrheit zu bekennen, die Mutter Gottes ist sehr mæchtig, ihre Diener zu erhalten, dafs sie nicht ewig verdammt werden: Sie ist diejenige, welche also unsere Betriegereyen entdeket, und alle unsere Versuchungen zu nichten machet, keiner vvird verdammt, der beharrlich in ihrem Dienst verbleibet: Paucis interjectis adhortatur populum ad Rosarium precandum. Und o Wunder yber alle Wunder, so oft sie einen englischen Grufs ausgesprochen, ist allezeit eine grosse Menge Teufel aus dem Mund des armen Besessenen, in Gestalt glyhender Kohlen ausgefahren, und zu dem Ende des Rosenkranzes, ist er von allen Teufeln vœllig erledigt vvorden. pag. 93. Dominicus reisete in Spanien, da predigte er immerzu das Wort des Lebens, absonderlich aber NB. von dem Rosenkranz der allerheiligsten Mutter Gottes, vvas nemlich vor ein kræftig Mittel es vvære, die Synder zur Bufs zu bevvegen und Verzeihung von Gott zu erlangen. ibid. & seq. Benedicta, eine Tochter eines græflichen Geschlechts, lebte von Jugend auf vvollystig. Endlich hat ein reicher Edelmann sie geschvvængert, nach der Hand lebte sie in gleichem ybeln Leben. Dominicus als Vetter konnte nichts bey ihro ausrichten, bis dafs er ihro sagte: Tochter, ervvehle eines aus beyden, entvveders in vvenig Tagen zu sterben, und evvig verdammt zu vverden, oder dich zu stellen unter die Hand der Mutter Gottes, dafs du dich in ihre Bryderschaft (non enim datur tertium) begebest,

gebeſt, und den H. Roſenkranz beteſt: Thuſt du es, ſo verſprich ich dir, daſs du nicht allein in kurzer Zeit geſund, ſonder in vorigen Stand geſezet vverden ſolleſt: die Begierd der Geſundheit und Schreken der hœlliſchen Peinen bevvegten ſie, den heiligen Roſenkranz anzunemmen, denſelben tæglich zu beten, und in die Bryderſchaft ſich einverleiben zu laſſen; bate auch den H. Dominicum um Untervveiſung denſelben recht zu beten: Und o groſſes Wunder! Kaum hat ſie den H. Roſenkranz eine Wochen gebetet, erlangt ſie vviederum ihren Verſtand, alle Wolluſt zur Welt verſchvvunde, und empfieng eine Luſt zu den Tugenden. Indem ſie nun in Betung deſſelben verharret, vvird ſie von allen, die ſie zuvor verlaſſen, vviederum beſucht, und mit Gelt und Gut geholfen, alſo daſs ſie dieſe Gnade und Gutthat merklich dem Heil. Roſenkranz zueignet, vvodurch ſie auch der engliſchen Heimſuchung gevvürdigt vvorden: Dann bey der Nacht, vvurde ihre Wohnung ganz glænzend geſehen, bey Tag aber engliſche Stimmen gehœret, vvelche ſich yber die Bekehrung dieſer Synderin erfreueten, ja als die Andacht ſich in ihr vermehret, hat ſich auch die Mutter Gottes ihrer angenommen, und mit ihrer jungfræulichen Milch ſie beſprengt, dadurch aller Auſſaz von ihr gevvichen, und vollkommne Geſundheit ertheilet, mit mehrerer Schœnheit als ſie zuvor gehabt. pag. 100. Einer Frau vvar ihr Mann untreu, und als keine Beſſerung ſchiene, vvollte die Frau auch dergleichen thun, da ſahe ſie im Traum die Pein der Hœlle, ſo den Ehebrechern angethan vvurde. Sie gehet zum H. Dominico und begehret ſeines Raths. Der Heil.

Vater giebt ihr diesen Rath: Sie soll 14. Tage nach einander den Rosenkranz unser lieben Frauen andæchtig beten, so vverde sich Gott yber sie erbarmen. Endlich giebt er ihr seinen Rosenkranz, und sagt: Nachdem sie 14. Tage vverde gebetet haben, solle sie diesen Rosenkranz ihrem Gemahl drey Næcht verborgene Weiser unter sein Haupt legen, vvelches sie dann auch fleisssig vollzogen: Als dieses geschehen, kam er in grosse Angst, sahe die Hœlle offen, und die Pein der Verdammten, ihn verlangte zu vvissen vvas das vvære: Da sagte ihm eine Stimme: Dieser Ort ist fyr dich bereitet, vvegen deines unzüchtigen Lebens; gleich Morgens stehet er auf, gehet zum Heil. Dominico und thut eine General-Beicht. Hæc exempla satis probant, quam vim habeat *Rosarium*. Certe si *mendaciis* & *nugis* aliquod esset propositum *præmium*, omnium confessione & voluntate, Sanctorum βιογραφοι id essent *ablaturi*. Perpende quæso, Lector quisquis es, *malitiæ excessum*. *Dominicus* formulam precum excogitat: hæc non solum *rectæ rationi*, sed & *Revelationi* opposita est. *Repetendus* vocum ineptissimarum idem *sonitus*. *Eadem verba* per 150. vices demurmuranda. Hæc verba dirigenda ad *beatam Mariam*, non ad Omnipotentem Deum, qui tamen in Sacris execratur illos, qui alium invocant præter se. Hic tamen *sanctissimus* Deus ζηλωτης nominis sui, ad *magicam illam* repetitionem vocum non solum *miracula* edit, quibus innumeri mortales ad *Idololatriam* committendam *inducuntur*; sed & *remissionem peccatorum*, cum repetitione *ineptarum precum*, conjunctam esse per *visiones* adfirmat. Doleo equidem vicem credulæ plebis, quod

quod divinæ rationis & Revelationis adeo exiguam habeat curam: at *Dominicum* & sequaces, *stultissimos*, *nugacissimos*, aut *nequissimos* homines esse oportuit, qui talia unquam *publice* dicere aussi fuerunt. Interim facile patet, quo hæc omnia tendant. *Dominicus Propheta* & *Apostolus* esse vult, neque qua ratione *impudens Homo* eam famam adsequi possit, videt. Fingit igitur, (quod credere jam quidem liceat per βιογραφον) *Mariam* de cœlo sibi adparere, cum illa sibi *intercedere familiaria colloquia*, eamque in *mutui amoris* signum, cum alia dare non posset, *formulam precum*, in qua Religionis scilicet castæ, summa reposita, tanquam αντιδοτον contra Hæreticos ex cœlesti illa *Apotheca* donasse. Hæc dum recitat *Dominicus* stupidissimæ plebi, Religionis omnis ignaræ, insanum hominem in cœlum tollunt laudibus. *Diabolus* ipse *stultissime* fateri debet, hanc formulam precum *rem esse longe omnium sanctissimam* & *efficacissimam*. Accedit turba Monachorum *ineptissimorum*, qui cantilenam eandem repetunt; longe enim *facilius* est ineptos quosdam *fundere sonos*, quam optimarum literarum & artium studiis *vacare*, atque veræ Religionis naturam ex *limpidis* revelationis *fontibus*, non sine *industria* & *meditatione* repetere. (*) Hinc *Dominicus* factus est novus *Propheta*, *Apostolus*, imo tantum non *Deus*, qui non solum ope *formulæ ineptæ*, *nullis præsidiis* vir-

L 3 tutis

(*) Nemo non videt, hæc de omnibus promiscue Dominici ordinis Viris non dici, novimus enim multos dari inter eos Viros doctos & in S. Literis non plane hospites.

tutis munitus, vivus *miracula* patravit, ſed & *poſt mortem* tanta fecit, quanta nec *Chriſto* nec *Apoſtolis* ullibi tribuuntur. Inde a pag. 250. ad 280. miraculorum poſt mortem editorum *impudentiſſima narratio* eſt. Ita ex. gr. pag. 252. Ein mit dem Teufel beſeſſener vvard zu ſeinem Grab geſyhret, und der Teufel ausgetrieben. Ibid. Lahme, blinde, vvaſſerſychtige, gichtbrychige, beſeſſene, vvurden bey dem Grab geheilet. Ibid. In dem Winter vvurde bey ſeinem Grab ein angenehmer Geruch geſpyhret. pag. 260. Ein vvaſſüchtiger ſahe im Schlaf Dominicum, ruft ihn an, und vvurd erlœſet. pag. 261. Eine adeliche Frau vvar lahm am Fuſs, Dominicus erſchien ihro, und gab ihr eine Salbe, und ſie vvurde geheilet. pag. 262. Eine Tochter mit dem Stein geplaget, rief Dominicum an, er erſcheint ihro im Traum, und leget ihro den Stein in die Hand. pag. 264. Ein vornehmer Herr hielte viel auf dem Bild Dominici: ſein Sohn vvurde von dem Einfall des Hauſes unter die Stein geſchoben, man ſahe ihn unbeſchædigt neben dem Bild des Dominici ſizen. pag. 274. Dem Prediger-Orden in Ungarn vvard ein Finger Dominici zugegeben, dadurch vvurden blinde, lahme, ſtumme geheilet. pag. 267. Ein Jyngling ertrank, die Frau als Græfin gelobte mit bloſſen Fyſſen den Finger Dominici zu beſuchen, und er vvurde lebendig. Vide autem quouſque hæc idolomania & λειψανομανια procedat. pag. 248. Es vvird zvvar die Heiligkeit, ita βιογραφος, ſeiner Auſervvehlten gemeiniglich in ihren Lebzeiten von ihnen verborgen, aber nachdem ſie allbereit von hinnen geſchieden, vvill er, daſs die ganze Welt

ihren

ihren heiligen Leichnam Gebeiner, Begræbniſs und Bildniſſen, ja auch die Kleider die ſie gebraucht, den Stab, daran ſie ſich in ihrer Mattigkeit gehalten, die Geiſſel, damit ſie ſich kaſteyet, verehren ſolle. En profunditates τȣ Σατανα! En teſtimonium *craſſiſſimæ &ineptiſſimæ* Idololatriæ, qua *Eccleſia Romana* miſere laborat. Hactenus, ni fallor, ſatis ſuperque, quo *ingenio* fuerit *Dominicus*, audivimus: nihil quicquam in eo deprehendi poteſt, quod *ſancto*, nedum *Propheta* de cœlo miſſo, dignum ſit. Si talis fuit, qualem βιογραφος refert, *digniſſimus* eſt, qui inter *ineptiſſimos inſaniſſimosque referatur Moriones*. atque *Idololatras* Nulla etiam adparet ratio, cur homo ille ineptus, a *cæteris mortalibus* ſe diſtingueret, niſi quod *ignorantia & ſuperſtitione* cæteros ſuperavit. Nimirum noſter homo precum formulas, *Salve Regina & Roſarium*, invenit, quod *ſuperſtitioſus quisque*, nemo cui *ſanum ſynciput*, facere potuiſſet; *horrido* & *ſordido* veſtitu inceſſit, *Mariam* magis quam *Deum* coluit: *ergo Propheta* eſt, *Divus* eſt, *ſancta* ſunt *oſſa* ejus, *oculi*, *digiti*, *nares*, *ungues*, *capilli*, *&c. &c. &c.* Hinc in ipſa βιογραφια nullum extat *argumentum*, quo probetur, (neque certe ullum adferri poteſt,) neceſſe fuiſſe, ut ſecundum exemplum *fanatici* hominis, alii, *inſtituta quadam ſocietate*, eandem inſaniam ſequerentur. Quod ſi, quoties *inſulſo homini* placuerit ineptire, & *voce*, *victu*, *veſtitu*, a cætera turba ſe *diſtinguere*, novæ ſocietates inſtituendæ eſſent, *gyrgathos* nec mundus *capere* poſſet unquam. Quantum damni *caſtiſſimæ Religioni*, *Rebuspublicis*, intulerint *Monachorum* & Religioſarum *ordines*, omnes vel me tacente norunt. *Scuticis* ex clauſtris, nitidi & bene cu-

rata cute *Monachi* expellendi essent, atque cogendi, ut aut *liberalibus artibus* atque disciplinis *vacarent*, aut *studiis Patriæ* inservirent. At de his præstat *tacere*, quam non *satis* dicere. Ne quis tamen verba mea male interpretetur, addendum, me, dum *Monachorum mentionem* facio, non intelligere *Viros eruditos*, deque *re literaria* optime *meritos*, quorum non exiguum numerum, cumprimis in *Gallia* esse, pulchre scio. Loquor de iis, qui *specie pietatis pingue otium* sectantur, atque *cuticulam curant*, *posthabitis* omnibus *officiis*, quæ *Deo* & *Societati humanæ* præstare possent. Hoc unum dico, in hac βιογραφια ad *visiones* provocari, tanquam *novæ Societatis constituendæ certissimum argumentum*. pag. 56. Dominicus vvill einen Orden stifften. Innocentius III. hat dieses ein vvenig in Bedenken gezogen, in dem er aber diesem Werke also zvveifelhaftig (ita solent homines infallibiles agere) nachgedacht, da sendete GOtt ein solches Gesicht und Offenbahrung, dass ihm die næchstfolgende Nacht im Traum vorkommen, als vvann die Lateranische Kirche anfienge zu sinken und zu fallen. Da er darÿber erschrack und traurig vvurde, siehet er den Heil. Dominicum zulauffen, sich mannhaft darunter stellen, und mit seinen Schultern dieselbe vvieder aufrichten, vvelches Gesicht und gœttliche Vermahnung der Papst zu Herzen genommen, und vvohl gemerkt, vvas dadurch angezeigt vvorden, (per novam scilicet visionem,) liesse alsobald den folgenden Morgen den Heil. Dominicum vor sich kommen, lobte das gottselige Vorhaben, und verheisset ihm die begehrte Vervvilligung vvegen Aufrichtung seines neuen Ordens. pag. 57. Nova visio contingit

Hono-

Honorio III. ſucceſſori, de confirmanda nova ſocietate. Nec viſiones tantum adſunt, de inſtituendo ordine, ſed *viſionibus* etiam ante fuit *prædictum*. pag. 62. Ein frommer gottſeliger Biſchoff zu Araviſica ſagte in einer Predigt: Meine Chriſten, ich predige euch zvvar das Wort GOttes nach meinem Vermœgen, vveiſs aber vor gevviſs, daſs bald andere entſtehen vverden, die euch das Licht der Wahrheit viel heller zeigen vverden. Viſio hæc *Albigenſibus* majori cum veri ſpecie potuiſſet adplicari. pag. 63. Stephanus, Prior der Carthaus zu Lion, hat auch den Prediger-Orden vorher geſagt. Ibid. Der Abt des Floriacenſiſchen Cloſters hat ſelbigen Orden vorher geſagt. Ipſe Dominicus *viſionibus* probat ordinis, cujus Dux erat, *excellentiam*. *Viſiones* enim in Logica plerorum Monachorum, *argumenta* ſunt. pag. 113. Dominicus ſiehet im Traum drey himliſche Jungfrauen, unter denen eine Maria vvar, die eine hatte einen Keſſel, die andern einen Weyh-Keſſel, damit beſprengte Maria alle Ordens-Bryder, ausgenommen einen, vvelcher am Fuſs etvvas entblœſst gefunden. Dominicus, obvvohlen er ſie im Geiſt erkennte, fraget vver ſie vvære: Sie antvvortete. Ich bin die Kœnigin der Barmherzigkeit, vvelche ihr tæglich gegen Abend pfleget andæchtig anzuruffen, und ſo ihr mich euere Vorſprecherin nennet, ſo falle ich meinem geliebten Sohn zu Fyſſen, und bitte ihn um Erhaltung dieſes Ordens. pag. 116 Dominicus vvar im Geiſt entzykt, und ſahe Chriſtum auf einem kœſtlichen Throne, ſeine Mutter zu ſeiner Rechten, mit einem Mantel von Saphir umgeben; da ſiehet er viele heilige Væter die Orden aufgerichtet,

keinen aber von des Heil. Dominici; Als er aber ſelbige zu ſehen die Mutter GOttes bate, da breitet die H. Mutter GOttes ihren Mantel aus einander, und unter dieſem vvar eine unzehliche Menge beyderley Geſchlecht ſeines Ordens. Non adeo *pallium* illud debuit eſſe *latum*; animæ enim in cœlo, *vehiculis ejusmodi*, qualibus indutæ in *Monaſteriis*, deſtitutæ. Quod ſi *ſpatium* non requirunt *animæ*, deceptus eſt viſione ſua *Dominicus*. Niſi forſan *Dominici* diſcipuli una cum *corpore* & *veſtimentis* ſuperiora petant loca. At viſiones nocturnæ *variant*. Ipſi interim *Diaboli*, vehementer *irritati* fuerunt, cum audirent familiam *Dominicanorum ortam*. pag. 108. Als viele von dieſem Orden nach Bononien zu Dominico reiſen vvollten, begegnete ihnen ein Geſehrte, der da fragte, vvohin ſie vvollen, und als er hœrte, daſs ſie in Ungarn und andern Orten das Evangelium predigen vvollten, ſchvvinget er ſich in die Luft, jammert erſchreklich und ſchreyt: Euer Orden iſt unſere groſſe Schmach und Zerſtœhrung, und verſchvvindet vor ihren Augen vvie ein Rauch. pag. 110. denuo adparuit numerus *Dæmonum* ejulantium. Neque mirum eſt Diabolos tanto metu fuiſſe comprehenſos. Præcipuam tanti odii cauſam eſſe crediderim, quod cum *Diabolus* hactenus in inferno, tanquam ἀνυπεύθυνος Dominus, imperitaſſet *damnatis*, eorumque *conſcientiam* vehementer agitaſſet, *exiſtumaverit*, *Dominicum* imperium hoc, *ſoli ſibi debitum*, in terris *prærepturum*. In quo tamen falſus fuit *Dæmon*, quod enim ipſe in inferno *perficit*, id *Dominicus* cum ſua familia in terris *inſtruit*. *Ego certe* vel ideo loca illa *tetra*, *formidoloſa horreo*, quod *perſuaſiſſimus* ſim, *tribunal*

In-

Inquisitionis Hispanicæ ibi erectum esse. En tamen unum atque alterum specimen imperii Dominici in *Diabolum.* pag. 158. Als er vor dem Altar des hochheiligen Sacraments betete, vvurf der Teufel einen grossen Stein von dem Thurm des Kirchen-Tachs, an das Ort, vvo der Heil. Mann vvar, also nahe, dass er ihm das Capuz beryhrete. Dominicus aber verharrete im Gebet: der Teufel stellte sich noch zvveymahl ein, auf das Beschelten endlich gieng er fort. pag. 160. In dem Closter S. Sixti ist er, da Dominicus den Schvvœstern predigte, in Gestalt einer Eidechs erschienen, hatte zvvey grosse Kœpffe und lieff herum: Dominicus befahl ihm in das Wasser zu gehen, und er verschvvund. pag. 162. Erscheint er in Gestalt eines Affen, und musste Dominico das Licht halten, bis es verbrunnen, ob es gleich ihn an die Finger brennte, dass er heulete, ob ihm schon das elementarisch Feuer nicht schaden kan, endlich sagte Dominicus: Ziehe hin, du Schalk, in dein gebyhrendes Ort. pag. 163. Dominicus siehet den Teufel, gleichsam mit eisernen Hænden, einen Brief zum Licht halten und lesen. Dominicus beschvveert ihn in der Kraft Christi, ihm anzuzeigen, vvas er gelesen, da bekente er ihm, dass er seiner Bryder Synd gelesen, da hat er ihm befohlen den Brief ligen zu lassen; Dominicus findet darinn etliche Mængel, die sie alsobald verbesserten. Mirum non est, hodie eorum numerum indies magis magisque *augeri*, quia nullo Diaboli *metu* tanguntur. Cum enim adeo sit impotens atque inermis, ut *Cucullatus Monachus* verbis abigere eum possit, quid non *Viri*, quibus aliquod *circa pectus æs* est, facere poterunt?

Tan-

Tandem, ut alia mittam, quæ *Dominici ingenium* ſatis ſuperque produnt, notum eſt, *Dominicum* inter primarios *Tribunalis S. Inquiſitionis Hiſpanicæ Duces* fuiſſe. Quo nomine, quid intelligatur, non opus ut pluribus ediſſeramus. In hac quidem *βιογραφια* pauca adſunt veſtigia progreſſuum, quos in *ſanctiſſimo officio* fecerat. pag. 131. In genere memoratur, multos *Albigenſes* igni traditos, *Dominici* autem prece, unum ex iis, quem mutatum iri in melius præviderit, liberatum. Interim ex Hiſtoria hujus ſeculi, quo vivebat, rebusque geſtis contra *Albigenſes*, ſatis patet, quo animo *Monachus* noſter *in diſſentientes* fuerit. Nam teſte Antonino, Hiſt. Part. III. Tit. XIX. Cap. I. Sect. 3. & 4. *Quando crux in Gallia prædicabatur, ex Innocentii tertii mandato, contra Albigenſes, Dominicus inter crucis iſtius prædicatores ita excelluit,* ut teſte Theodorico de Appoldia, *ad eum congregaretur cœtus fortis viribus cruce ſignatorum.* Idem *Antoninus* eodem loco: *Dominicus* valde familiaris *comiti Simoni*, permanſit annis decem in illis partibus, in tali Hæreſis extirpatione. v. *Limborch. Hiſt. Inquiſit.* Lib. I. Cap. X. & XI. *Jaque Basnage, Hiſt. de l'Egliſe, Tom. II. Lib. XXIV. Cap. IX.* Ut alios taceam. Sub *uno* hoc *crimine*, commiſſo a *Dominico*, omnia comprehenduntur. Nihil unquam hominum *malitia* aut *furor* excogitavit, quod *execrabilius*, *flagitioſius*, atque omni humanitati *contrarium* magis ſit, hoc infernali Inquiſitionis *Tribunali*, & *Catilinario Concilio.* Interim ipſe *Dominicus*, ſi non Inventor, *primus* tamen fuit, qui *Impulſore Sanctiſſimo Papa*, *Innocentio* tertio, manus admovit operi deteſtando, cujus exemplo per *Sanctiſſimos diſcipulos*, *Militiæ JEſu*

Chriſti

Christi fratres, vel rectius, *infernalis genii* & furiarum *socios*, veros *carnifices*, *innumerabilis* hominum *multitudo* injustissima nece lacerata. Quibus mediis usi sint *Dominici* discipuli ad emendandos homines, errantes cumprimis, ex historia *Albigensium* & *Waldensium*, satis notum est. Juvat tamen unum alterumve exemplum adduxisse: In Chronico *Alberici*, ab *Illustri Leibnizio* edito, ad annum 1233. de *Conrado de Marpurg*, Inquisitore ex familia *Dominici*, hæc extant: „ Magnus Princeps Hæreticorum Vigorosus de Baconia, qui dicebatur Episcopus eorum, captus & in Tolosa combustus. Per Alemanniam vero facta est tanta Hæreticorum combustio, quod non possit numerus comprehendi, & dictum est de quodam quod non potuit comburi, donec allatum est ante ignem corpus Domini. Ultra Coloniam fuit quædam Synagoga Hæreticorum, ubi responsa dabat imago Luciferi, sed ubi Catholicus Clerus advenit, & pyxidem cum corpore Domini de sinu suo protulit, pestifera imago corruit: Item quod quædam specialis amica Luciferi, ad ignem deducta, sublata est a Dæmonibus, & non comparuit, & in hunc modum multa dicta & facta sunt, & multi nobiles accusati sunt, & multi, ut dicebatur, injuste dehonestati. Et hac de causa congregatum est Concilium Moguntinum in præsentia Regis, & Archiepiscoporum Regni, & Episcoporum & Principum. Tertio die post Concilium interfectus est M. Conradus de Marpurg, & cum eo duo Minores, deinde diligenti facta inquisitione supér ista pestifera secta Luciferianorum, & super prædictis, Archiepiscopus Moguntinus, & F. Bernhardus de Ordine Prædicatorum, quon-

quondam Pœnitentiarius Domini Papæ, reſcripſerunt Domino Papæ in hæc verba: Quod Magiſter Conradus contra pauperum Lugdunenſium aſtutias zelo fidei armatus, neſandam Hæreſin Manichæorum, filiam olim abſconditam, ita putavit ex toto deprehendere, ſi teſtes, qui ſe confitebantur aliquantulum criminis eorum conſcios, & participes, in illorum abſentia reciperentur, & dictis eorum ſimpliciter crederetur; ita ut ſemel accuſato talis daretur optio, aut ſponte confiteri, & vivere, aut innocentiam jurare, & ſtatim comburi. Et ecce falſos teſtes ab Hæreticis, uti credimus, ſubornatos, adduxit inimicus. Quædam fæmina vaga Alaidis annorum 20. caſu veniens finxit ſe Hæreticam illius Sectæ, fuiſſe ſuum virum apud Cruneborch concrematum, & ſe velle cremari, innuens a latere. Quod ſi Eccleſia ſuis verbis credendum decerneret, Hæreticos abſconditos & fautores eorum manifeſtaret. Hæc miſſa eſt a M. Conrado, qui nimis ei credidit; & ipſa primo apud Caveletvillam, de qua oriunda fuit, cognatos & notos & affines, qui eam exhæredare videbantur, fecit comburi, ſubornato etiam quodam Amfrido, quem modo fecimus in vinculis detineri, qui confeſſus eſt, quod multos innocentes, alios ad ignem, alios ad tonſuram per teſtimonium ſuum adegerit, M. Conrado judicium fulminante. Et horum accuſatio paulatim cœpit aſcendere a ruſticis ad burgenſes honorabiles & eorum uxores, inde ad Caſtellanos, & Nobiles, & in fine ad Comites prope, & longe poſitos. Et Magiſter nulli, quantumvis altæ perſonæ, locum dedit legitimæ defenſionis; nec etiam confiteri proprio Sacerdoti, ſed accuſatum oportuit

tuit confiteri, se hæreticum esse, bufonem tactum, pallidum virum, & hujusmodi monstra pacis osculo salutasse. Taliter quidam Catholici abjudicati, maluerunt innocentes cremari, & salvari, quam mentiri de crimine turpissimo, cujus non erant conscii, & supplicium promereri, quibus ipse Magister Martyrium promittebat. Alii infirmi potius elegerunt mentiri, quam comburi, quibus tamen oportuit scolas nominare, & respondebant: nescio, quem accusem. Dicite mihi nomina, de quibus suspicionem habetis, cumque proponeretur de Comite Steinensi, de Comite Aneberg, de Comitissa de Loz, respondebat evadere volens: Illi ita rei sunt, ut ego; & in scolis fuerunt, ut ibi fui, & sic frater fratrem, uxor virum, dominus servum, accusavit. Alii dabant pretia tonsuratis, ut docerent modum evadendi, & facta est confusio a seculis inaudita. Ego Archiepiscopus, M. Conradum primo solus, deinde cum duobus Archiepiscopis, Coloniensi & Trevirensi, monui; ut moderatius & discretius in tanto negotio se gereret, qui non acquievit, sed tandem contra nostram monitionem crucem publice prædicavit Moguntiæ; quo viso, quidam ex illis interfecerunt eum, prope Marpurg. Tandem congregati apud Franckfourt cum Archiepiscopis usque ad 25. & multis Imperii Principibus; Deinde Dominica, lætare Jerusalem, apud Moguntiam examinavimus Comitem Steinensem, & alios, de quibus habita est quæstio, & restituimus eos famæ, & possessionibus. Mendacibus pro perjurio injuncta est pœnitentia septennalis; Eos, qui innocentes accusaverant, ad pedes Domini Papæ transmisimus. Qui M. Conradum occiderant, excom-

excommunicati ſunt. De innocenter mortuis quæritur Conſilium Papæ: Quid ad hoc Dominus Papa reſcripſerit, nondum ſcimus; niſi quod pœnitet eum ſatis, quod tantam dicto M. Conrado poteſtatem permiſerit, unde talis confuſio emerſerit. Inſuper viſio quædam eſt in Alemania, de novo, per quam conjicitur, quod idem M. Conradus ſit damnatus. " Hactenus Albericus. (*)

Si *igne* non poterant *intellectum* hominum *purgare*, ad manus erat *aqua*. In compendio rem proponit J. *Baſnage*, *Hiſt. de l'Egliſe*, Tom. I. Lib. XXIV. Cap. VIII. Sect. 3.

„ Dès le moment, qu'un homme étoit accuſé, on le jettoit dans une priſon; & par un ſecret admirable, on decouvroit s'il éſtoit Héretique; cela ſe faiſoit par la preuve de l'eau. L'aveuglement étoit ſi grand, qu'on s'imaginoit, que le Diable, qui étoit, diſoit-on, compoſé d'air plus leger, que l'eau, ſe mettoit ſous le corps de ceux, qu'on vouloit éprouver, & l'empechoit par ce moyen d'être ſubmergé. On prétendoit auſſi, que l'eau, qui faiſoit la matière du Sacrement de noſtre Regeneration, & de noſtre entrée dans l'Egliſe, avoit la vertu de diſtinguer ceux, que Dieu vouloit ſauver des autres, qu'il avoit reprouvés. On avoit coutume d'exorciſer

(*) Quantas turbas hic Conradus de Marpurg in Helvetia excitaverit, vide Hiſt. Helvet. J. Hottingeri. Tom. II. pag. 828.

ſer l'eau, afin que le Démon n'ayant plus aucune puiſſance ſur elle, elle ſervit à découvrir l'innocence, où le crime de celui, qui éſtoit accuſé. On la conjuroit par le nom de Jeſus Chriſt, qui avoit marché ſur les eaux, & par le Saint Eſprit, qui étoit deſcendu dans le Jourdain; enfin par toute la ſainte Trinité, qui avoit fait paſſer le peuple d'Iſraël au travers de la mer rouge; de ſervir à cet uſage; l'accuſé éſtoit auſſi conjuré par le nom de Dieu, des Anges, & de toutes les Puiſſances cachées du Ciel, par le nombre de cent quarante quatre mille Martyrs, & par la bienheureuſe Vierge, de dire la verité; enſuite on lui lioit les piés & les mains, & dans cet état, on le jettoit dans l'eau, qui avoit éſté conjurée: s'il étoit ſubmergé, c'éſtoit une preuve evidente de ſon innocence, ou de ſon orthodoxie: mais quand il nageoit au deſſus de l'eau, c'étoit un herétique, ou un criminel, que Dieu móntroit au doigt, afin qu'on l'exterminat. Quel ſiècle! où de ſemblables fourbes étoient admirées, comme des merveilles de la toute-puiſſance de Dieu, d'où les plus grands hommes tiroient de conſéquences pour la verité de leur Religion. Saint Bernhard étoit de ce nombre, car il loué ceux, qui ont ainſi éprouvé les Albigeois. " (*) Ita D. Basnage. Interim his exemplis conſtat, multos ex iis, qui tanquam *Prophetæ* de cœlo *delapſi* ad generis humani emendationem voluerunt videri, *vim*

M *dictæ*

(*) Et huic tamen Bernhardo tribuuntur multa miracula; de quibus quid ſit ſentiendum vide Cl. Heideggeri diſſertat. Tom. IV, pag. 236.

dictæ perquam cupidos fuisse. Nec desunt alia exempla. Nil dicam de *Sanctissimo Capite Ecclesiæ, Papa.* Notum enim est in vulgus, quo animo fuerint *benignissimi Patres* in dissentientes. Mentionem tantum faciam hominum quorundam, in *tanto fastigio Sanctitatis* non positorum, dignissimorum tamen *sua* & *aliorum opinione*, qui pro singularibus *Dei amicis* haberentur. Notum est, quis fuerit *Alexander* ille, cujus tragœdiam descripsit *Lucianus* & *Pseudomante.* Hoc autem de eo inter alia narrat *Lucianus*, Tom. I. pag. 780. Edit. Grævii: „Cum navi discedere statuissem, missis xeniis, donisque multis, pollicetur, & navim præbiturum sese, & remiges qui nos avveherent. Quod quidem animo simplici, atque officiose fieri censebam. Sed ubi jam in medio mari essemus, videremque lachrymantem gubernatorem, & nautis nescio quid contradicentem, non bene de rerum mearum eventu sperare cœpi. Erat autem ipsis ab Alexandro mandatum, ut in altum profecti, nos in mare præcipites darent. " De *Muhamede* ita loquitur *doctissimus Gagnier*, Tom. II. pag. 385. *Si quelqu'un le méprisoit, il lui pardonnoit, mais si quelqu'un en venoit jusqu'à le maltraiter d'injures & à l'accuser à faux, il le tuoit; ainsi faisoient les Prophétes.* Vide *eundem* pag. 305. Tom. I. de *Francisco Salesio* inter *Sanctos* relato V. *Heideggeri Hist. Papatus, edit. Gall. Tom. II. p.* 218. seqq. *De Berullo Ludov. XIII. Regis Galliæ Ministro lege Vassor Hist. Tom. IV. pag.* 2. 3. alibi: alios silentio transmitto. Plura de *ingenio* hujus Viri non dicam. Satis ex dictis patet, hominem fuisse *ineptum*, *fanaticum*, *superstitiosum*, *mendacem*,

sangui-

ſanguinolentum: quod ſi hoc non *ſufficiat*, ad judicium ferendum de ipſius *miraculis* & *doctrina*, neſcio quid tandem ſufficiat.

CAPUT IX.

De Ingenio & moribus Ignatii Lojolæ.

TAndem progredimur ad ultimum *ordine*, *dignitate* autem & *rerum ab eo*, & *diſcipulis*, *geſtarum gloria*, non *poſtremum*, *Ignatium Lojolam*, *celebratiſſimæ factionis Auctorem*. Nactus eſt *Encomiaſtas* doctiſſimos, qui omnem eloquentiam in celebrandis ipſius actionibus adhibuerunt: Noti labores *Orlandini*, *Ribadeneiræ*, *Maffei*, *Buſſierii*, *Bouhourſii* & aliorum. At impedire tamen non potuerunt, quo minus Viri non minori ingenio præditi, *Ignatium* in numerum *Fanaticorum vel Impoſtorum* referendum putaverint. Inter hos eminet *Auctor doctiſſimus* libelli, cui titulus: *L'enthuſiaſme de l'Egliſe Romaine, demontré par quelques remarques ſur la vie d'Ignace Lojola.* Compendium illius exhibet in *Bibl. univerſali*, Tom. XI. *J. C. de la Croſe.* Cujus fide ſi ſtandum, conſcriptus ille libellus à *Reverendiſſimo in Chriſto Patre*, *Guilielmo Wake*, *Archi-Epiſcopo hodie Cantuarienſi*, *totius Angliæ Primate.* Sane vel ipſa *epitome* ſatis oſtendit, a Viro *ingenio* & *doctrina* præſtanti libellum exaratum: demonſtrandum autem præcipue ſibi ſumſit *Illuſtris Auctor*, *Ignatium Enthuſiaſtam* fuiſſe,

atque ex eo deinde fundamento *Ecclesiam Romanam* impugnat. Nos ex vitæ Scriptoribus ostendemus, *Ignatium* non solum hominem *fanaticum* fuisse, sed *superstitiosum* etiam, *mendacem* & *subdolum*; unde quilibet de *divinitate* & *veritate miraculorum* ipsi adscriptorum, judicium ferre poterit. *Ingenii* autem ad fanaticismum *proni* quammaxime, multa adsunt *vestigia*: *Ignatius* in oppugnatione Urbis *Pampelone* gravissimum vulnus accepit: lapis enim, vi globi excussus, dextram tibiam adeo labefactavit, atque confregit, ut e vestigio semianimis alienata mente corrueret: Cum autem vitio prioris Chirurgi ossa non essent bene locata, non sine gravissimo dolore erant denuo reponenda: Cum autem doloris vim vix sustineret, per *quietem* vidit *Apostolum Petrum*, *optatam valetudinem sibi adferentem*. *Venerabatur* (ita Maffeus pag. 7. & Ribad. pag. 4.) „ jamdudum Ignatius, præcipuo quodam cultu principem Apostolorum, quin etiam ejus laudes militariter olim carmine Hispanico celebraverat: cujus profecto pietatis fructum non exiguum tulit. Siquidem illa ipsa decretoria nocte, per quietem sibi videre visus est eundem Apostolum, optatam sibi valetudinem divinitus afferentem; nec sane in irritum ea visio recidit: quippe continuo levari doloribus, ciboque refici est cœptus. " Parum peritus erat *Chirurgus Divus* Petrus. Mox enim animadvertit os quoddam genu sub ipso fœdius prominere. *Singulari* autem cum *voluptate* ejusmodi homines legunt *libros*, in quibus *insolita*, & *portentosa*, reperiunt. *Ignatius* noster fabulas *Romanenses*, *Quixotum*, & similis furfuris libros *lectitabat*. Non dubito quin *ambitio*, quod *Illu-*

stris

ſtris Anglus jam citatus notat, huc aliquid contulerit. At *ingenii indoles* pleraque feciſſe *videtur*. Tales libros dum fallendi temporis cauſa poſceret *Ignatius*, *divino*, ut loquitur Maffeus pag. 8. *conſilio factum, nullus ut eo tempore domi liber eſſet ejuſmodi*: At vero longe meliores alii duo reperti ſunt, Hiſpanico ſermone conſcripti, quorum unius, *Vita Chriſti*; alterius (quo ſelecta virtutum exempla continebantur) *Sanctorum flores*; erat inſcriptio. *Ea videlicet lectio Salutis initium attulit homini: Dum enim oblatos ſibi libros variis locis, quaſi aliud agens delibat, ſenſim capi cœptus eſt pulchritudine eorum, quæ ſcripta reperiebat; atque adeo inter ipſam lectionem, ubi inſigne quidpiam cognoverat, ſubſiſtere, ſecum ipſe deliberans: quid ſi præclarum* hoc *Sancti Dominici* (Chriſti enim Servatoris noſtri actiones male ſano homini parum dignæ attentione videbantur) *facinus, quid ſi hoc S. Franciſci, Deo fretus aggrediar?* Ea videlicet lectio ſalutis initium attulit homini. Quales actiones fuerint *Franciſci* & *Dominici*, ſupra ſatis oſtendimus: quam vim imaginatio in animos habeat, nemo ignorat. Melius *Malebranche* exemplo *fanaticorum*, quorum *vitam moresque* conſideramus, id oſtendere potuiſſet, quam *Senecæ*, licet ille a morbo hoc immunis prorſus haud fuerit. Quemadmodum illi, qui libros de *Sagarum* portentis legunt, ubique *Spectra* & *Lemures* vident; ita *ingenia* ad ſuperſtitionem *prona*, lectione *Legendarum* mirifice capiuntur. Hinc pag. 9. Maffeus: „ Præclari illi ad chriſtianam laudem impetus, cogitationeſque de adæquanda vigilantia & ſobrietate Sanctorum, de votivis peregrinationibus, de victu, cultuque imprimis aſpero, horrido, non modo cum ade-

 rent,

tant, animum insolita quadam jucundirate mulcebant, sed in recessu quoque tristitia subeunte nulla, securum hilaremque præstabant. Tales autem captatores chimærarum, & insolitarum rerum *admiratores*, facillime ad ineptissimas actiones tentandas adducuntur & dum in *lecto* jacent, Deorum *conviviis* interesse sibi videntur. ,, In hanc deliberatonem (ita Maff. pag. 10.) ingressus, denuo sese ad Christi Domini, Sanctorumque sectanda vestigia, occulto quodam instinctu, acriter sentiebat impelli, & eorum præcipue NB. qui in se ipsi quammaxime duri ac severi extitissent. Artium quippe spiritualium, & christianæ Philosophiæ rudis & ignarus adhuc, omnem fere Sanctitatis & officii perfectionem, in asperitate vitæ, & in voluntaria corporis afflictatione statuerat; quocirca jam tum agitabat animo, simul atque per valetudinem liceret, nudis pedibus Hierosolymam petere, ac frequenti verberatione, longoque jejunio, tantas peccatorum pœnas ultro suscipere, quantas videlicet ab excelso magnoque animo, salutare odium sui, & ardens divinæ gratiæ promerendæ studium exigebat. Jamque rectis euntem sensibus, & optima quæque expetentem, longe vehementius incitavit divina visio. Etenim nocte quadam vigilanti, augustissima specie, ac beatissimo lumine fulgens, Maria virgo, una cum parvulo JESU, non modo se se palam ostendit; verum etiam incredibili benignitate spectandam aliquamdiu præbuit: quo viso mirifice recreatus Ignatius, tantum repente tædium, fastidiumque concepit eorum, quæ apud cæcos mortales prima putantur, ac præsertim, quæ cum inhonesta voluptate conjuncta sunt, ut

ut omnes rerum illarum, quamvis diuturno usu ac vetustate corroboratas imagines, ex hominis memoria confestim aspectus ille detersferit." Quot fere verba, tot *Enthusiasmi*, *Superstitionis*, & *emotæ mentis* indicia. Quamquam de Bonitate *Mariæ* non male sentiam, persuadere tamen mihi non possum, eam in gratiam *hominis* adeo *insulsi* iter longissimum *suscepturam fuisse*. Nescio insuper, quis ille *infans parvulus* sit. *Christum* enim ad *dextram Patris* sedentem, *infantem* non esse, pueri sciunt qui nondum *ære lavantur*; *transsubstantiationem* igitur *quandam* intercessisse *oportet*, aut *falsum* fuisse *Ignatium*. At hæc visio, *mirabilis* licet, *meræ tenebræ*, si cum iis conferatur, quæ jamjam referemus. *Ribad.* pag. 38. *Maffeus* pag. 26. referunt: „ Ignatium ipsam Trinitatem vidisse, multisque emblematibus postea cæteros de natura hujus mysterii edocuisse. Quadam die, ita Maffeus, dum indicta publica supplicatione, Minoressæ religiosum agmen instruitur, & Ignatius interim beatissimæ Virgini psallit, insistens gradibus templi Dominicani, subito in Deum ita rapta mens ejus est, quasi per opposita quædam, & maxime illustria symbola, Trinitatis ipsius Numen augustissimum cerneret, distinctum personis, unum essentia: qua visione tanto gaudio est delibutus, ut neque in ipso mox agmine lachrymis, & singultui crebro temperare voluerit; neque vero totum eum diem alia ulla de re, nisi de sanctissimo illo fidei christianæ mysterio, disputare: idque tanta similium & exemplorum varietate & copia; ut cuncti obstupescerent. Quin etiam per eos ipsos dies, non dubitavit homo literarum propemodum ignarus, librum de

Trinitate conſcribere, quoquo potuit ſtylo; uſque adeo cœleſtes typi in ejus memoria, atque intelligentia, divinas illas rerum altiſſimarum notiones impreſſerant. " Optandum eſſet, ut ad componendas *lites*, quæ inter Chriſtianos de *myſterio Trinitatis* exortæ ſunt, *liber* ille *Ignatii* ad manus eſſet: niſi enim βιογραφος ſimul, & *Ignatius mentiuntur*, tot ſimilitudinibus explicuit *Ignatius*, ut non poſſit non *tremendum Myſterium* in poſterum *intelligi*. Neſcio utrum *exemplar* hujus libri *D. Petavio* ad manus fuerit, quando *ante Nicenorum* de hoc dogmate enarravit *opiniones*. Perſpicue enim ſatis hoc *Myſterium* ibi explicatum. Interim hoc *uno exemplo*, ſi alia deeſſent, ſatis conſtare poteſt, quo ingenio ornatus fuerit *Ignatius*. Evidentiſſime conſtat, hoc *myſterium* explicari *perſpicue* non poſſe: vident autem homines fanatici, quæ alii, *oculatiſſimi* licet, ne quidem *animis comprehendere* poſſunt. Si explodas inania *cerebri figmenta*, *demonſtrationis* loco, *Religionis Irriſorem* te vocabunt. Succedunt duæ viſiones, quæ cum prima, licet *ſublimiſſima*, de palma certant. „ Neque vero (ita Maffeus) fuit hic finis mirabilium viſionum: ſiquidem rurſus per ſignificationes arcanas, & myſtica quædam exempla, oblatus eſt ejus menti modus ipſe, quem in hujus Univerſitatis molitione, ſummus ille rerum Opifex, tenuit: quas illuſtrationes atque doctrinas, ut omnes vires naturales excedunt, ſic poſtea negabat Ignatius poſſe verbis adumbrari, nedum exprimi. " Vix *quem* in *finem* hæc *Revelatio* facta ſit, *concipio*. In ſacris *quomodo* mundus creatus ſit, clariſſime narratur: neque qua ratione *Spiritus* corpora vel *movere*, vel non exiſtenti *exiſtentiam*,

per

per ſolius *voluntatis* operationem dare poſſit, *ullus mortalium* intelligere poterit. Magis miror, *Ignatio* viſionem *obtigiſſe*, quæ *nullis verbis* adumbrari, vel exprimi poſſit. Quod ſi enim Deus creationis *modum* illi oſtendere voluiſſet, ſine dubio hoc eum in finem contigiſſet, ut *aut ipſe ſolus; aut alii etiam* id *intelligerent:* Quicquid autem *intelligi*, id etiam, verbis *exprimi* poteſt. At talia non *curant* τεϱατολογοι. Novum idque manifeſtum *argumentum*, quid *malitia* cum *ignorantia* & *ſuperſtitione* conjuncta valeant, verbis proxime ſequentibus aperit *Maffeus*. „ Præterea cum Sacrificio Miſſæ in eodem templo Dominicano intereſſet, dum a Sacerdote de more hoſtia ſalutaris attollitur, apertiſſime vidit Ignatius, illa ſpecie Chriſtum Deum eundem & hominem, veriſſime contineri. " Quid judicas Lector de hac viſione? Si quis aſſereret, ſe vidiſſe *triangulum quadratum*, omnes eum *inſanire* unanimi conſenſu pronuntiarent. At *Ignatius* videt Chriſtum in *Hoſtia*, qui tamen in *cælo*; videt *Deitatem* ſimul & *humanitatem*; hoſtia hæc, id eſt *Deitas* & *humanitas*, a *Sacerdote comeditur*, &c. &c.

O proceres Cenſore opus eſt an Haruſpice nobis,
Scilicet horreres, majoraque monſtra putares
Si mulier vitulum, vel ſi bos ederet agnum?

At *myſterium* hoc, aliaque ejus generis, non in *Revelatione* divina, vel S. Literis *didicit*; ſed per *extraordinariam viſionem* cuncta edoctus eſt: ita *Ribad.* pag. 40. & *Maff.* pag. 28. *Poſterior* ita; *ad hæc intento precationi, ſeſe non ſemel tum Chriſtus Dominus, tum Virgo mater oſtendit. Quibus, & aliis*

id genus Clementiæ divinæ ſubſidiis, in recta fide uſque adeo confirmatus eſt ut etiam ſi nulla extitiſſent Chriſtianæ Religionis monumenta vel teſtimonia; nequaquam tamen dubitaſſet, ex iis tantummodo, quæ Deo ſibi aperiente cognoverat, mortem pro defenſione Catholicæ veritatis oppetere. Gratias tamen agimus *Deo O. M.* quod *S. Literas* ſartas tectaſque nobis ſervavit. Cum enim pauciſſimis *tale cerebrum* contingat, quali oneratus erat *bonus Lojola*, verendum fuiſſet, ne quid detrimenti pateretur genus humanum. *Hiſpanis* & *Italis* ſuffeciſſent quidem narrationes de *nocturnis viſionibus illuminatiſſimi Viri*: at alii tantam *lucem* ferre non potuiſſent: malunt *rationi* potius, quam *viſionibus* credere. Interim ex hoc ſatis patet, quam præclare *Parens nobiliſſimæ Societatis* de S. Literis ſenſerit. Non mirum autem noſtrum tot res incredibiles *vidiſſe*, *duplicis* enim generis habuit *oculos*. pag. 40. narrat *Ribad. eum oculos aliquando in præterlabentem aquam convertiſſe, oculis autem internis non ſolum omnia myſteria fidei, ſed & liberalium Artium fundamenta inſpexiſſe. Mendacem* oportet eſſe *memorem.* In ſequentibus narratur, eum præterlapſo non brevi tempore demum ad diſcenda *rudimenta linguæ latinæ* animum adpuliſſe, ut de cœteris optimarum artium ſtudiis nihil dicam. *Miræ* ſunt *illæ viſiones & revelationes.* Omnia ſcientiarum fundamenta per *inſomnia infunduntur; at ita*, ut poſtea non ſine *maxima diligentia* eas addiſcas: interim non diffitendum, *Diabolum* etiam in cauſa fuiſſe, quominus optatos fecerit progreſſus: *Hunc ipſum pag. 41. teſte Ribad. ſub ſpecie ſerpentis latentem ope igneæ crucis, quam irretortis oculis Ignatius aſpiciebat, detexit, detectumque atque cognitum baculo abegit.*

Illuminati ejusmodi *homines* non cibo potuque, ſed *chimæris & viſionibus* paſcuntur, atque adeo corpora ſimillima *aeri* & levibus *ventis* facta ſenſim ſurſum verſus centrum ſuum ſcandunt. *Utriuſque* dabo exemplum. pag. 27. Ita *Maffeus*: „ Factum eſt etiam aliquando (idque ipſimet qui interſuere teſtati ſunt) ut alienatus a ſenſibus, a Completorio Sabbathi ad alterum uſque proximi Sabbathi Completorium in altiſſimo quodam exceſſu perſtiterit; qua ipſa hora, multis aſtantibus, qui rei totius eventum attente expectabant, quaſi e profundo ſomno excitatus, repente ſuſtulit oculos, Jeſum perquam ſuaviter invocans; atque interim pii quidam homines mortuum rati, utique terræ mandaſſent, niſi contemplati omnia diligentius, ac pertentato corpore, latentem in eo vitam, ex tenui cordis palpitatione ſenſiſſent. " Vehementer intonat *Ribadeneira* in eos, qui in dubium vocant inſolitum φαινομενον: & ſunt ſane homines illi *increduli* digni omni pœna atque *contumelia*. Quid enim? an ignorant ejusmodi *ecſtaſes præſtantiſſimis Viris* contigiſſe. Certe non ſemel ejusmodi *divinas ecſtaſes* paſſus eſt *Mohamed*, *numeroſiſſimæ factionis Auctor*, quod vitæ Scriptores non minore fide, quam Maffeus cæterique digni, teſtantur. vide quæ collegit *Vir ingenioſus*, *Comes Boulainvilliers*, vita *Mahomed.* pag. 278. ſeq. Eo majori autem pœna digni increduli, quod adfuerint teſtes ſecundum *Ribad.* & *Maffeum oculati*; quanquam enim oculi in negotio *Tranſubſtantiationis* fallant, in cæteris ſolent eſſe ſatis *fidi*. Talis *Incredulus* etiam fuit circa aliam ecſtaſin *Reverendiſſimus Wake*, prout obſervat *de la Croſe* in *Bibl. Univerſali.* pag. 136. *Qu'il y en a*

(de

(de miraculis Ignatii loquitur *Archepiſcopus*) *des contradictoires, comme ce, que la veuve & les enfans de Paſcal jurèrent avoir appris de leur Pere, quil avoit ſouvent vû Ignace en extaſe, resplendiſſant de lumiere; s'elever cinq ou ſix toiſes au deſſus de la terre; & cela dans ſa chambre, qui n'avoit que 29. paumes de long & 14. de large ſur dix de hauteur.* Per ejusmodi mentis *exceſſus* fieri ſolet, ut non ſolum *corpus* interea temporis ſine *cibo* & *potu* ſubſiſtere poſſit; ſed & *ſenſim ſenſimque* ita reddatur *tenue* atque *ſubtile*, ut oculis humanis vix cerni poſſit. Hæc ſi obſerventur facile intelligi poterit, quod *Ribad.* pag. 59. *Maff.* pag. 37. narrat. „ Ad foſſam Clodiam (ita Maff.) certior factus a viatoribus, obſervari Venetiis omnia diligentiſſime, & e ſuſpectis præſertim regionibus venientes acceſſu prohiberi; flexit inde itinere terreſtri Patavium, quorundam conſilium ſecutus, qui id ipſum periculi metuentes, faciliorem ſibi ex ea Urbe Venetias tranſitum fore ſperabant: iidemque Ignatium adjunctum ſibi comitem, præ imbecillitate haud ita æquantem gradus, in campis circumpadanis repente deſtituunt, unius ope Chriſti ſubnixum; qui ſane pro ſua infinita clementia laboranti ſervulo in tanta ſolitudine minime defuit; ſed proxima nocte ſeſe illi, quemadmodum antea ſæpe fecerat, viſendum obtulit; recreatumque mirifice, intra ipſa Patavina mœnia primum, deinde Venetias ſine ullo errore aut difficultate perduxit. Nemo quippe ex Patavinis cuſtodibus ad portas; nemo ex Venetis exploratoribus ad Inſulas frequentiores appropinquantem (cum navim ingreſſi de more ſingulos vectores diligenter excuterent) Ignatium nulla munitum valetudinis teſſera, ne ap-

appellavit quidem. " Quod hic contigit *Ignatio*, propter adparitiones frequentes, id, si *Irenæo* Lib. I. Cap. IX. credendum, *Marci Hæretici* discipulis contigit. Crediderunt enim ejus discipuli: Δια την απολυτρωσιν ακρατητες και αορατες γινεσθαι τω κριτη. Alii quin etiam *propter Lojolam visionibus* sunt gavisi: hæc felicitas evenit *Senatori Veneto*. Rem narrat Ribad. pag. 63. Maff. p. 38. „ Ignatius in nave Patavina in area Marciana sub noctem expositus, cum neque viam ad publica Xenodochia nosset, nec portitori conducendo suppeterent nummi; assuetus longo jam usu male cubare, sub porticu Procuratoria, quam appellant, intendentibus jam se tenebris, vacuum opificis cujusdam fulcrum elegit, in quo fessos artus utcumque reficeret. Tenet fama, literisque multorum est memoriæ traditum, dum ille ibi noctem exigeret vicinum Senatorem cœlesti voce excitatum, increpitumque, quod in multa veste, mollique strato decumberet ipse, cum interim Dei famulus peregrinus non longe a vestibulo illius ædium jaceret in publico pauper, & omni humana ope ac solatio destitutus. Itaque ingenti metu & horrore perfusum prosiliisse confestim, & quæsitum diligenter Ignatium excepisse perhonorifice. " Adeone Deus tam prodigus est in edendis portentis? *Ignatius divinis* & perpetuis fere visionibus *irradiatus* pecuniam *abjicit*, & *pauper* esse *vult*, inque eo admodum *Deo placet*. Deus *extraordinario miraculo* excitat e somno hominem, ut Ignatii pauperis *curam* gerat. *Idem* tamen *homo*, *eodem volente Deo*, *perpetuæ paupertatis votum suscipit*: Adeo verum est, imprudenter eos facere, qui *magna Ingenia* ad *communes prudentiæ regulas* exigunt; quam *necesse sit*, ut hoc ob-

obſervetur, exemplorum aliorum inductione patebit. *Ignatius* e terra ſancta redux, in Italia paulisper commoratus, in *Hiſpaniam* patriam contendit: grave autem tum temporis inter *Chriſtianos Reges* vigebat bellum, & infeſta erant cædibus ac latrociniis itinera; admonitus igitur *Ignatius*, ut a via regia declinaret. *At ille* (verba ſunt Maffei) *quem ardens odium ſui, & amor imitandæ Chriſti patientiæ intrepidum redderet, recta nihilominus ire perrexit. Mox autem pro exploratore a militibus habitus, captus atque ludibrio expoſitus.* Si quis ad ſenſum communem negotium hoc exigeret, judicaret *ſtultitia* ſua dignam tuliſſe *pœnam Ignatium.* At male ille judicaret. Dum enim hæc *patiebatur, ſpecies quædam ei eſt objecta Chriſti Domini,* (ita Maffeus) *cum a Pilato per mediam urbem ad Herodis tribunalia miſſus eſſet, ab eo per ſummam injuriam atque indignitatem ſpreti & illuſi, & univerſo irridente ac ſibilante populo, per hominum ora ſemel iterumque traducti: cujus opprobrii ſe quoque factum eſſe utcunque participem, mirifice lætabatur.* En aliud ſpecimen *priore* luculentius. Referunt *Maff.* pag. 51. *Ribad.* pag. 79. & 114. „ Ignatium addiſcendis rudimentis grammaticis intentum, a Deo & Diabolo per inenarrabiles viſiones & myſteria præpeditum. Cæterum inquit Maffeus, ad illa ſpinoſa rudimenta grammaticæ capienda, ediſcendasque verborum inflexiones & nominum, cum alia ei erant impedimento, tum illud præcipue, quod animum ad rerum cœleſtium ſenſa concipienda longo jam uſu promtum & agilem, ſi amandi vocabulum, vel alia quæpiam ejusmodi vox admonuiſſet eorum, quæ pie ac religioſe cogitare & commentari conſueverat, ſubito pene ab-

abſtractus a ſenſibus, in contemplationem divinæ charitatis ac ſempiternæ beatitudinis tota mente raperetur. Ex quo fiebat, non ſolum ut nihil novi mandare memoriæ, ſed etiam, ut ſi quid antea impreſſum eſſet, id ipſum concurſu novarum & præſtantiorum imaginum ilico deleretur. Quam ipſam rem, quaſi futura præſagiens, pro ſua parte adjuvabat etiam vafer humani generis inimicus, eo maxime tempore crebra intelligentiæ lumina eidem offerens, & recondita patefaciens Scripturæ Sacræ myſteria. Quod ille cum cerneret, cumque adhibito ſæpe conatu evagationem hanc fruſtra cohibere tentaſſet; pro ea diſcretione Spirituum, quam diuturna exercitatione paraverat, facile ſenſit Diaboli fraudem, ſeſe à literarum ſtudio revocare conantis: ac quo conſilio Barcinonem ſeſe contulerat, id ipſum labore ac diligentia conſequi majorem in modum exoptans, hanc iniit rationem ejus abigendæ moleſtiæ. Templum erat Beatæ Virginis, cui a Mare cognomen eſt, Gymnaſio proximum. In id templum fuſis rite ad Deum, eandemque Virginem precibus, Ardebalum pro amicitia accerſit, rem illi totam ut erat exponit; deinde ſe ad pedes abjicit homini, etiam atque etiam obteſtans, ne ab incepto deſiſtat, ſe utique modo ſibi panis & aqua non deſit, in proximum biennium, & eo amplius ſi opus fuerit, ad ſcholas frequentem eſſe venturum, ſeduloque daturum operam literis; petere & rogare, ut ab ſe quotidie non minus quam a cœteris penſum exigat, ceſſantem, quaſi quemlibet unum de grege puerorum arbitratû ſuo, & verbis & plagis accipiat. Miratus Viri humilitatem ac probitatem Ardebalus, bonum

ani-

animum jubet habere, ſuamque illi operam denuo pollicetur. Atque hac ſubmiſſione victus denique Dæmon abſceſſit, & importunis illuſtrationibus Dei beneficio recedentibus operæ pretium Ignatius facere, & liberius in grammaticæ cognitione cæpit excurrere. Interea diſcendi mirabiliter avido, & omnia ſtudiorum compendia perquirenti, ſuaſere nonnulli, ad pietatem videlicet cum elegantiore doctrina jugendam, ut Eraſmi Roterodami, qui ea tempeſtate latinitatis auctor idoneus habebatur, enchiridion Militis Chriſtiani ſtudioſe perlegeret; quod ille facere cum cœpiſſet, celeriter ſentit, lectione ſpiritus fervorem in ſe, quaſi frigida ſuperfuſa, reſtingui: conſultoque per preces Deo, ita librum illum abjecit, ut neque in manus poſtea ſumſerit ipſe, & multo poſt Generalis creatus, omnia Scriptoris illius opera in Societate JEſu legi vetuerit; non quo ſingula hæretico veneno infecta putaret; ſed ne quis forte captus facetiis ac dicacitate Viri, ſenſim, ut fit, ab corruptis ad vitioſa deſcenderet.

Præter *regulam* ſupra *adductam*, unum atque alterum heic obſervandum. I. vix *ratio* dari poteſt, cur tantopere *Diabolus Ignatium* præpedire conatus ſit, addiſcendi prima linguæ Latinæ rudimenta: certe ob *Ignatium* factum non videtur, nec enim *periculum* erat, ut *ingenium fanaticum ſingulares* in hoc literarum genere faceret *progreſſus*; niſi forſan dicas, maluiſſe *Diabolum*, perpetuis *Ignatium ineptiis* & *phantaſmatibus impugnari*, quam *mente* ad alia *converſa*, inſtrumenta *veræ eruditionis* conſequi: forte exiſtumavit Diabolus, quod poſtea *Melchior Inchoffer Jeſuita Bavarus* contendit, *beatos*

in cœlo latine locuturos, connitendum igitur, ut ab *amore* hujus linguæ abstrahatur *Ignatius*, ne forte *illa agat in terris*; *quorum cognitio perseverat in cœlis.* Forte non malo animo hoc fecit Diabolus. Prævidisse videtur, *Ignatii* discipulos Scholis & Gymnasiis *præfuturos*, literarum humaniorum præcepta solicite *instillaturos*, graviora autem studia sæpe *neglecturos*, atque multos instrumento linguæ hujus *decepturos*, in quo tamen *Diabolus*, si obtinuisset, quod voluit, pessime sibi consuluisset. At veram causam noverit solus Diabolus. 2°. Cum Diabolus miras visiones ingessisset *Ignatio*, ut a studio linguæ latinæ avocaret, imo, quod mireris, eum in finem *recondita Scripturæ sacræ patefaceret* mysteria, Deus autem per preces consultus, itidem eum a *lectione libri Erasmi* absterreret, patet *clarissime evidentissimeque*, *Ignatium* divinam *inspirationem*, si quæ unquam illi contigit, a *diabolicis suggestionibus* distinguere haud potuisse. Quod si enim *Diabolus* æque *ac Deus* menti hominis *recondita mysteria*, & quidem Sacræ Scripturæ, *instillare* possunt, nulla ratio est, qua *divinæ operationes* ab infernalis genii *suggestionibus* distinguantur. Deo hanc facultatem tribuendam nemo dubitat. *Juxta Ignatium* autem idem potest *Diabolus*, igitur nescivit *Ignatius*, utrum omnes illæ *visiones*, in quibus res *sanctissimas* percepit, a Diabolo sint nec ne. Alio exemplo idem observavit *Illustris Anglus*, cujus antea mentionem fecimus. Verba adducemus, quandoquidem *Bouhursii* libellus, ad quem provocat, ad manus non erat. Ita autem mentem ejus pandit pag. 127. Bibl. Univers. „ Loyola étant à Boulogne, on lui présenta une Religieuse, qui avoit des frequen-

tes extaſes, durant lesquelles elle perdoit le ſentiment jusqu'à être inſenſible au feu. Ignace l'ayant vuë ſoutint à Ribadeneira, qu'effectivement Dieu operoit dans ſon ame & repandoit abondamment en elle l'onction de ſon Eſprit, mais que cela arrivoit rarement, & ſeulement à des perſonnes, qui lui étoient fort cheres: au lieu, que le Diable ne pouvoit rien ſur l'ame. La ſuite verifie, que cette ſainteté prétenduë n'étoit qu'une illuſion de l'Eſprit malin. De ces exemples & de quelques autres l'Autheur tire cet argument, que les R. R. P. P. Jéſuites ſoudront, quand il leur plaira, ſi le Diable peut contrefaire exterieurement les operations divines, ſuſpendre les ſens, cauſer des extaſes dans l'ame, & procurer à quelqu'un par ces ſingeries une grande reputation de Sainteté dans l'Egliſe Romaine: s'il peut troubler l'imagination ſans poſſeder le corps, ni ôter la liberté. Si Saint Ignace a pris actuëllement une illuſion du Demon pour un effet de la Grace: ſi le Diable lui a inſpiré de bonnes penſées en certains temps, & l'en a detourné en d'autres. Si à l'égard des pluſieurs actions de Loyola, il eſt incertain, de qui elles procédent, ou du bon, ou du mauvais Eſprit: on ne ſauroit deviner, qui de Dieu ou du Diable a eu le plus de part dans la conduite de ce nouveau Saint. "

3°. Tantum obſervo, judicium *Ignatii* de libello Erasmi certiſſimum ſignum eſſe *ſtultiſſimi ingenii*, quo oneratus fuit ineptus homo. Certe hic libellus non ſolum ob *ſtyli elegantiam* & nativum quendam ſermonis leporem, ſed rerum *optimarum & ſaluberrimarum copiam* atque ubertatem, *ſapientiſſimum quemque* & virtutis ſtudioſum vehemen-

ter

ter capit, plusque bonæ frugis continet, quam integra *ſcholaſticorum Theologorum* & Legendarum *volumina* * At nondum finis eſt viſionum. *Maffeus* pag. 99. narrat, „ quod Ignatius Romæ religioſe quotidie corpore Chriſti uſus ſit, quodque Maria Virgine potiſſimum præſide atque adjutrice, ſeſe ad Sacrum ſuo tempore faciendum, ac multa pro Chriſti nomine ſubeunda dies noctesque ſimul intenta quadam animi cura, ſimul inæſtimabili ſpiritus dulcedine & nova divini luminis copia præpararet. " Hunc pium Ignatii adfectum in *Mariam* Deus ipſe ſigno edito comprobavit: *etenim* (ita Maff. pag. 100.) „ orandi cauſa non longe ab urbe templum ingreſſo, qualia paſſim impoſita militari viæ cernuntur, ſtatimque, ut ſæpe ſolebat, abſtracto a ſenſibus, atque alta quadam animi contemplatione defixo, clariſſima in

---

(*) Succeſſu temporis diſcipuli Loyolæ, ope cognitionis variarum linguarum, opera præſtiterunt miraculis, ſi Diis placet, ſimilia. Unum tantum heic loci adferam, quod in medium protulit celeb. Heumannus conſpect. Hiſt. Litterariæ pag. 430. ubi agit de doctis Impoſtoribus. Verba ita ſonant: Imprimis commemorari meretur docta eademque religioſa illuſio Jeſuitarum, qua perſuadebant nonnullis Indiæ Brachmanibus, ut fierent Chriſtiani. Exponit eam Rich. Simonius, Tom. II. Epiſt. ſel. XXXII. p. 226. Scilicet Indis illi exhibebant hiſtoriam religionis catholicæ, ab antiquiſſimis inde temporibus deductam, ſermone Indico, & chartæ pergamenæ fumo infectæ inſcriptam. Indi, antiquiſſimam religionem eſſe veriſſimam, perſuaſum habentes, ſimulque antiquitatem chartæ admirantes, ſtatim victas dabant manus, ſuaque nomina profitebantur inter Chriſtianos.

luce per ſpeciem illi ſeſe Deus Pater oſtendit, JEſu Filio, bajulanti crucem & crudeliſſimis adfecto ſuppliciis, præſentem Ignatium ſociosque comendans; quos ille cum in fidem ac patrocinium lubentiſſime recepiſſet, ad Ignatium placido ac ſereno vultu converſus, hæc ipſa effari verba dignatus eſt: EGO VOBIS ROMÆ PROPITIUS ERO: Quo tanto tamque divino ſolatio mirum in modum erectus & confirmatus eſt Ignatius " Non difficile eſt conjectu, cur Chriſtus crudeliſſime habitus *Ignatio* oblatus fuerit. Quis enim neſcit *Ignatii diſcipulos* ob *ſalutaria* cum maxime *conſilia*, in generis humani *utilitatem ſuſcepta*, ob *Religionis*, *Ethicæ* cumprimis Chriſtianæ *puritatem* & ſimplicitatem, ob *niveos* denique & *incorruptiſſimos mores*, ex omnibus fere *Europæ Provinciis pulſos*, atque *infinitis calumniis*, publice ad noſtra uſque tempora *adfectos*, *proſciſſosque*. Si quæ viſio unquam experientia fuit comprobata, hæc fuit: ego vobis propitius ero Romæ; norunt hoc, quam pulcherrime diſcipuli Sanctiſſimi Viri. Sed pergamus. *Qui perpetuis ejusmodi viſionibus gaudent*, *rectæ rationis decreta parum curant*, *&* *ad ineptiſſimas ſuperſtitiones proni*, *aptique ſunt*. Probabimus *Ignatium* graviſſimo hoc morbo vehementer laboraſſe. pag. 7. apud. Maff. *narratur*, *Ignatium a puero præcipuo* quodam cultu veneratum *S. Petrum*, imo laudes ipſius *carmine hiſpanico* celebraſſe, (qui adfectus ſingularis ſignificabat, *quo animo* diſcipuli Ignatii futuri ſint in *cathedram Petri*) unde facile dijudicari poteſt, quibus præceptis *Religionis* in *Hiſpania* imbutus fuerit; interim ipſum ingenium magis adhuc ſtimulabat, ad ineptias amandas; hinc adeo ipſi placebat liber *de vita Sanctorum*,

hinc

hinc præclari illi impetus, de *votivis peregrinationibus*, cultuque *imprimis horrido & aspero.* Artium quippe, ita ipse *Maffeus* pag. 10. „ spiritualium & christianæ Philosophiæ rudis & ignarus adhuc, omnem fere sanctitatis & officii perfectionem in asperitate vitæ, & in voluntaria corporis afflictatione statuerat. Quo circa jam tum agitabat animo, simul atque per valetudinem liceret, nudis pedibus Hierosolymam petere, ac frequenti verberatione longoque jejunio tantas peccatorum pœnas ultro suscipere, quantas videlicet ab excelso magnoque animo, salutare odium sui, & ardens divinæ gratiæ promerendæ studium exigebat. " Qui *indolem* Religionis Christianæ, naturamque *veræ pietatis* intelligit, facile de actionum illarum *bonitate* judicare poterit. Talia item sunt quæ p. 13. narrantur. „ Navaretto profectus Hierosolymam petiturus, primum omnium Religionis causa celeberrimum beatæ Virginis ædem adire decrevit. Deinde reputans apud animum suum partim voluptates, quibus antea indulserat, partim etiam periculosum & grave bellum, quod sibi rursus a carnis illecebris atque ab inferioribus animæ viribus imminebat; omni ratione se contra domestici hostis insidias muniendum arbitratus, ergo non solum institutam, ex quo die Lojola discesserat, consuetudinem obfirmato retinuit animo, ut singulis noctibus pœnæ nomine se acerrime verberaret, sed etiam ratus nullum continentiæ præsidium posse firmius inveniri, quam Dei matris, ejusdemque Virginis perpetuæ patrocinium, recenti præsertim illius in se clementia ac benignitate invitatus; in ejus maxime clientelam fidemque confugit, ac studio virtutis incen-

census, ilico fecit, ut eidem Virgini sacratissimæ sese irrevocabili voto castitatis obstringeret. Quod religiosi animi obsequium & sacrificium pro sua infinita bonitate, ratum & gratum Deus ipse videtur habuisse: quandoquidem beatissima Virgine deprecante videlicet, ex eo tempore ad extremum usque diem, Ignatius plane omni sensu libidinis caruit. " Patet 1°. ex hisce, quo animo *Ignatius* fuerit erga *Deum*, & *Divam Virginem*: inter divinas virtutes *ratio* & *revelatio* etiam hoc refert; quod Deus solus intellectum *salutari luce* perfundere, *voluntatis decreta* moderari, *impotentiam* ejus & *æstum* frangere possit. Ut igitur *caste* & *pie* per omnem vitam vivere possit *Ignatius*, ad *Divam Virginem* confugit, ejusque præsidium petit. Unde sequitur, eum *matri Servatoris* nostri virtutes *perfectissimo Numini* debitas *concessisse*: falsum igitur erit *Apostoli Jacobi* dictum, omne bonum & salutare donum a Deo Patre luminum esse. Saltem *divisum Imperium diva Virgo* cum *Deo* habet. Solent autem discipuli *Ignatii* perspicuis aliquando id significare verbis. Nota sunt Epigrammata *Francisci Remondi* Is. Lib. I. *de Christo & beata ipsius matre.*

Hinc lactor ab ubere, hinc pascor a vulnere.

Ubera me matris, nati me vulnera pascunt,
Scilicet hæc animi sunt medicina mei,
Nam mihi dum lachrymas dolor elicit, ubera sugo,
Redeat ut dulci mixtus amore dolor,
At me pertentant dum gaudia, vulnera lambo,
Ut me læta, pio mixta dolore, juvent.

Vul-

Vulnera ſic nati lambo, ſic ubera matris,
Securæ ut varia ſint mihi ſorte vices.
Quis ſine lacte, precor, vel quis ſine ſanguine vivat,
Sanguine nate tuo, lacte puella tuo?
Sit lac pro Ambroſia, ſuavi pro Nectare ſanguis,
Et me perpetuo vulnus & uber alat.

2°. Abſit invidia verbo, ſi dicam *Ignatium*, dum *omni ſenſu* libidinis ſe caruiſſe ex eo tempore perhibet, *mentiri.* Erat *Ignatius* in flore ætatis; erat uti videtur *temperamenti cholerico ſanguinei*; tales autem a *ſtimulis veneris* non ſolent eſſe prorſus liberi. Aliud eſt fœminam non tangere, aliud omni *ſenſu libidinis carere.* Crediderim *Ignatium motus primo primos*, qui peccaminoſi non ſunt, interdum *plus ſatis ſenſiſſe.* Quod ſi tamen nihil eorum unquam ſenſit, id laudi ipſi duci non poteſt. (*) Poſtquam per varios caſus *Ignatius* Hieroſolymam tandem pervenit, abunde oſtendit, quam vehementer *caſtiſſimæ Religionis amor* ipſum ceperit. *Ut ad conſpectum* (ita Maff. pag. 41.) „ ſacratiſſimæ Urbis eſt ventum, incredibilem ex ipſo illius intuitu (*crederes antiquam ſtetitiſſe adhuc Hieroſolymam*) cepit animo voluptatem: ac deinceps partim in comitatu, partim etiam ſolus, loca illa

 Chriſti

(*) Certains Cenſeurs ſoutiendront peut-être, que les Panegyriſtes d'Ignace en voulant rendre ſa vertu trop ſublime, l'ont aneantie entierement; qu'il eſt impoſſible de dompter ſes deſirs quand on n'en a point; & qu'un homme chaſte ſans tentation, qui ſe feroit un merite de ſa continence, reſſembleroit à un letargique qui ſe glorifieroit de ce qu'il ne vole pas ſur les grands chemins. Ita Auctor des penſées libres ſur la Religion, l'Egliſe &c. pag. 266.

Christi Domini nostri, Mariæ Virginis, & Apostolorum nobilitata vestigiis, eximio quodam animi fructu venerabundus haud semel obiit: modo inclyti quondam templi reliquias; modo sepulchra Prophetarum intuens: hic nascentis & vagientis, illic docentis & miracula patrantis Filii Dei monimenta considerans. Ubi vero ad loca ejusdem acerbissimis pœnis insignia, & morientis in cruce sanguine consecrata, atque ad defuncti sepulchrum accederet, effusus in lachrymas humo pia oscula imprimere, immortales agere Domino gratias, incredibili quadam spiritus dulcedine & suavitate compleri. Ad hæc antiquum beatissimæ Virginis domicilium, itemque locum instituto primum Eucharistiæ mysterio, & S. Spiritus adventu memorandum, & alia ejusmodi quamplurima, quæ per otium deinde reviseret, a Mystagogo, quam accuratissime addiscere: insuper *pag.* 43. acris illum incessit cupiditas montis Oliveti illius celeberrimi revisendi, quo in summo cernuntur adhuc JEsu Christi ascendentis in cœlum expressa vestigia. Sacri montis cacumen subiit alacer, & divinorum pedum notas multa cum prece & ingenti gaudio veneratus, ad Bethphage properavit: ubi dum singula curiose perlustrat, subiit illius animum subito, minus diligenter in Oliveti fastigio sese animadvertisse, utra ex cœli plaga (*nam in hoc non exigua pietatis pars sita*) dextrum, utra sinistrum esset Christi vestigium: qua dubitatione, quasi quibusdam calcaribus incitatus, illico ad montem recurrit, adnotavitque intentis oculis vel minutissima quæque; sic ut locus in posterum dubitationi non esset: usque adeo inexpleblile studium sacrosancta illa re-

redemtionis humanæ monimenta, & incunabula Christianæ Religionis, penitus etiam atque etiam cognoscendi replendique mentem ejus invaserat. " O pium Cor, & Sanctis devotum pectus, *dignum*, quod omnes *reliquias* in *Unum collectas*, manibus contrectaret, atque deoscularetur! Novimus equidem a *Monachis* in terra sancta habitantibus passim ea, quorum mentionem facit *Ignatius*, quo sunt ingenio, ostentari; quamvis post *tot desolationes*, quas passa est Urbs, olim famigeratissima, non magis certum sit, ea vel *videri*, vel *ostendi* posse, quam certum est in Monasteriis *proditoris Judæ lucernam*, Christi *sudarium*, Joh. Bapt. dentem, *pennam Angeli Michaelis* & infinita alia crepundia reperiri. Quod si tamen vel maxime *domicilium B. Mariæ* conspiceretur cum cœteris, non magis religioso cultu hæc essent prosequenda, ac quævis alia vetustatis monumenta. Interim oblitus esse videtur *Ignatius*, visendi domicilii *beatæ Virginis* cupidus, ædem illam sacram Anno 1291. ab *Angelis* in *agrum Aconitanum*, *Lorettum translatum*: forte tamen *ædes illæ*, ut aliæ *reliquiæ*, *multiplicantur* per miraculum. Hoc exemplum *Patris Sanctissimi Ignatii*, *non imitandum* tantum, sed & ad alia *extendendum* existimarunt discipuli. Notum inter *principes* sociorum *Ignatii* fuisse Pr. *Xavierium*, qui tandem in *India Orientali*, & insula quidem de *Sanciau*, mortuus est. Hunc *Apostolum Indiæ* maximi æstimant sanctissimæ Societatis *Socii*, neque minori cultu venerantur *locum* quo sepultus est, quam *Ignatius terram sanctam*. Exemplum dabo, quod extat *Lettres édifiantes* &c. Tom. II. pag. 85. sq. nimirum P. de *Premare* cum Sociis, voti compotes facti, peregri-

nationem ad tumulum *Xavierii* inſtituendam exiſtumarunt; poſtquam verba tumulo ipſius inſcripta legerunt, addit Jeſuita: „ Nous baiſames plusieurs fois une terre ſi ſainte, quelques uns l'arroſerent de leurs larmes, & je me trouvois penetré de ſentimens ſi vifs, ſi doux, ſi conſolans, que je fus plus d'un quart d'heure comme ravi, & ſans pouvoir penſer a autre choſe qu'à goûter ce que je ſentois. Après ces premiers transports de ferveur, nous examinames exactement ce monument, puis avec des branches d'arbres & un morceau de viole nous bâtimes une pauvre tente, qui ne repreſentoit pas mal la cabane ſous laquelle Saint F. Xavier mourat. Enfin nous chantâmes le Te Deum avec les Litanies du Saint, & nous entrâmes dans la plus belle & la plus charmante nuit qu'on puiſſe peut-être paſſer en ce monde. Que le plaiſir qu'on goûte eſt pur, lorsque dans une occaſion comme cellecy, l'on ſe communique les uns aux autres tout ce qu'on penſe, & tout ce qu'on ſent au fond du cœur? *Et paucis interjectis:* On chantoit enſuite les Litanies de la très Sainte Vierge. Dans une autre Pauſe on diſoit le Chapelet, on revenoit aux louanges du Saint, & ces prieres étoient mêlées d'entretiens qui valoient bien des prières. L'on parcouroit les vertus de l'Apotre de l'Orient, je n'en trouvois aucune, dont je n'euſſe beſoin, & qui ne me manquat. Quelqu'un ſe ſouvint de cette nuit, que St. Ignace paſſa toute entière dans l'Egliſe de Montferrat, devant l'image de la très Sainte Vierge, lorsqu'il ſe voulut conſacrer entierement à Dieu. La veille que nous fimes au tombeau d'un Apotre, nous parut aſſés ſemblable

ble & nous la nommâmes notre nuit d'armes. "
(*) *Maffeus* Lib. III. initio pietatem ipſius ſingularem celebrat. Excerpemus quædam. pag. 163. „ Nullum, *inquit*, quamvis leve religionis obibat officium, quin ejus animi ardor ex toto corporis habitu, ac præſertim ex fronte atque oculis emicaret. Ex quo facile exiſtimari poteſt, qualem ille ſe in horaria precatione, Pſalmiſque & in Sacrificio Miſſæ præſtiterit. Sane cum initio Sacerdotii in medio Lateranenſi templo, Chriſti natalitia celebraret, ad aram, ſacris Apoſtolorum Petri, Pauli & Andreæ reliquiis inclytam, tanta eſt repente ſpiritus dulcedine delibutus, ut inter divinam rem peragendam lachrymas tenere nulla unquam ratione potuerit. Viſionum præterea extat libellus, ac luminum, quæ illi ferme ſacrificanti obvenere, quo maxime tempore ſocietatem ordinabat: quas viſiones ipſemet, pietatis & memoriæ cauſa, in ephemeridem retulit. Eum libellum qui attentius legat, clare perſpiciat, qua præparatione, quo ſpiritu ad ſacramentum altaris accedere conſueverit. Septem etiam urbis templa, & religione & Pontificum indulgentiis celeberrima, certis anni temporibus diligenter & caſte viſebat, pedes, & quidem per hyemem lacernatus haud ſine mantelo: nec ulla corporis laſſitudine, aut cœteros exemplo ſuo deſtitui, aut ſe tantorum bonorum communione fraudari patiebatur. Piacularia vero grana quæ dicuntur, & ce-

(*) De Xavierio vide Tom. I. du préſervatif contre la Réunion avec le ſiège de Rome. A. Infantio.

& cereas agni cœleſtis effigies, pictasque Sanctorum imagunculas, & alia id genus, quæ ab impiis irridentur, ita ſtudioſe tuebatur, & charas habebat, ut in ejus ſcrinio poſt mortem nihil fere aliud apparuerit. " Talis fuit pietas *Ignatii* fama ſuper æthera noti. *A tali* autem *pietate libera nos Domine!* permanſit tamen in ea ad *finem vitæ Ignatius.* „Cum enim ſibi (ita Maffeus pag. 157.) ultimum diem inſtare ſentiret, mirantibus cœteris, miſit, qui a Summo Pontifice ſibi decedenti ſalutarem expiationem, & indulgentiam, ritu catholico precaretur. " Scilicet ita *vivere* juvat, ita *mori.*

At conſideremus ulterius *ſingulares Ignatii*, quibus eluxit, *virtutes. Qui ineptiſſima ſuperſtitione capti ſunt, atque exiſtumant quasvis imagines menti oblatas de cœlo demitti, non poſſunt non in vultu, ſermone, & actionibus delirantis animi prodere ſigna.* Probemus hoc exemplorum inductione. pag. 14. & ſq. adfert *Maffeus* exemplum, in quo utrum magis *Lojolæ ambitio & iracundia*, quam *ſtolida inſania pateſcat*, judicium erit penes lectorem: „Quidam Maurus ſuperſtitioni Mahumedis addictus, inſidens mulo, Ignatium forte aſſecutus comitem ſeſe illi adjunxlt; ac nonnulla primum ut fit de itinere ſciſcitantur, variis dein ſermonibus eo deventum eſt, ut de ſingulari Mariæ virginitate differerent; quam cum nefarius ille ante partum quidem integram illibatamque fuiſſe fateretur; a partu vero nequaquam; contra Ignatius ab ejusmodi errore quibuscunque poterat rationibus hominem revocare contenderet; poſt multam altercationem magis magisque obſti-

obſtinatus impius ille, cum oblatam ſibi veritatis lucem intueri nollet, repente non ſine rabie quadam (*ſine dubio ob ſubtiliſſimas acutiſſimasque Ignatii rationes*) ſubditis mulo calcaribus anteceſſit, ſeque celeriter ex Ignatii conſpectu proripuit; quo facto vehementius irritatus Ignatius, parum abſuit, quin citato greſſu perſequeretur abeuntem, & pugione confoderet; facinus indignum exiſtimans, non tam contemtum relictumque ſuperbe ſe, quam de ſumma caſtimonia & ſanctitate Reginæ Angelorum (*nec enim Deus Rex Regum ſufficit*) auſum fuiſſe viliſſimum caput ore polluto detrahere: cumque militari etiam tum ſpiritu religionis officiique (*licet Deus incomparabilem Virum, uti olim Moſen & Prophetas viſionibus beaſſet*) momenta perpenderet, ſeſe vix pietati ſatisfacturum putabat, ſi tantas blaſphemias pateretur inultas, neque ab impuro dæmonis mancipio pœnas petulantis linguæ repoſceret. Verum tamen incitatum jam generoſi pectoris impetum retardabat ſuſpicio, latentis in tam ſpecioſa cogitatione piaculi, metusque probabilis, ne per hanc animadverſionem, & cœleſte Numen, & eam ipſam, quam defendere conabatur, Virginem offenderet. Cum igitur multa ſecum agitaſſet, motu corporis pariter atque animo varius, ad extremum, ſane quam præcipiti conſilio ſtatuit ad bivium usque procedere, unde Maurum ex habito colloquio ad proximum pagum noverat divertiſſe; in eo bivio laxatis omnino mulæ, qua vehebatur, habenis, ita de re tota interpretari, ut ſi beſtia ipſa per ſe Mauri veſtigiis inſiſteret, non dubitaret, quin accepta futura eſſet ultio Majeſtati divinæ: ſin minus, pro certo putaret, nequa-

quam

quam id a se officii Deum beatamque Virginem postulare. Hac ille mente processit ad bivium: cumque pagus ille, quem diximus, abesset diverticulo passuum non amplius 40. via facili ac spatiosa, plane divinitus factum est, ut sponte sua jumentum angustiore via Barcinonem versus iter arriperet. Atque hunc in modum Ignatius in re tam gravi nullo pia ipsius studia regente periclitatus, lethalis noxæ crimen felicius effugit, quam sapientius. " Cum ipse *Maffeus* quamvis mollissimis verbis insaniam *Lojolæ* arguat in hoc negotio, non opus est, ut pluribus hoc ostendamus. Hoc unum observamus: *Ignatium* mature satis ostendisse, quo animo esset in *quosvis dissidentes*, & qua ratione illi essent sua opinione *tractandi*. Homo a religione christiana alienus concipere non potest, Mariam post editum in lucem partum, Virginem mansisse. Adducit *Ignatius* nescio quas rationes, nec ideo convincit miserum hominem; *ergo* inquit *interficiendus* est ille *homo*. Insanum *caput*; quid si hoc animo fuisset *Maurus in te*, qui rationibus ejus cedere noluisti, num *dignus* fuisses qui confodereris? at *ille* male sentiebat, inquies, non *ego*. Hoc ipsum erat de quo inter vos quærebatur. *Ignatius* dissentientes, ut ex hac historia patet, pro *dæmonis* habuit *mancipiis*, quæ *invocata* cœlitus *ultione* essent *punienda*. Nimirum hæc est *indoles* & *natura Religionis Christianæ*. Imitari voluit *Caligulam*, qui, teste *Suetonio*, *Prætorium Virum* ex secessu *Anticyræ*, quam valetudinis caussa petierat, propagari sibi commeatum sæpius desiderantem, cum *mandasset* interimi, adjecit; *necessariam* esse *sanguinis missionem*, *cui tam diu non prodesset elleborum*. Et certe discipuli, quod *Maf-*

feus

feus taxare videtur, non minus quam *Ignatius*, militari ſpiritu *Religionis* momenta ſemper perpenderunt. Saltem haud *metaphorica* fuiſſe verba, quibus uſus eſt *Ignatius*, dum diſcipulos quaquaverſum mitteret, egregia præcepta cunctos mortales edocendi, dicens: Ite, omnia accendite & inflammate: ſæpiſſime *ſenſit orbis*, & *ſentit adhuc. Crudelitatis* in alios exercitæ exempla alia in *Ignatio* notat *Illuſtris Anglus loco cit.* pag. 129. *Superſtitioſi & fanatici, caſtæ religionis ignari, in victu & amictu ſingularem pietatem quærunt*, quo adparatu ignotos fallunt, notis autem deriſui ſunt. „ Silentio noctis ejus (ita *Maffeus pag.* 16.) cui dies feſtus Angelicæ ſalutationis illuxit, pretioſa veſtimenta, quibus erat ornatus, quam occultiſſime potuit, pannoſo cuidam ex infima plebe largitus, confeſtim optato illo ſacco ſe alacer induit, ac fune præcinxit; dextro pedi, quod ex reliquiis morbi ſingulis etiam tum noctibus intumeſceret, calceum induxit e ſparto; ſiniſtrum utique nudum relinquere, & capite item nudo prorſus decrevit incedere. *pag.* 18. Ut Minoreſſam acceſſit, ad publicum infimæ plebis hoſpitium precario ſeſe contulit, ibique ſanctæ paupertais ac pœnitentiæ ſtudio inter egentes ac ſordidos quam exequemur vitam exorſus eſt. Victum oſtiatim precibus infimis emendicare quotidie; totam hebdomadam, excepto die Dominico, jejunare; in ipſo cibatu ſimplici pane contentus, atque ubi ſitis urgeret, aqua profluente; ſomni parciſſimus humo nudus cubare, auctoque ſupplicio ſingulis diebus ter ſeſe flagellis quam acerrime cædere. Adhæc horas quotidie ſeptenas genibus nixus in Oratione vocali perſiſtere, nam ejus quæ mentalis

lis dicitur, ufum & confuetudinem (*lubens hoc crediderim, hinc qualis illa vocalis Oratio fuerit, haud obscurum*) adhuc ignorabat. Præterea Sacrificio matutino, vefperarum & completoriis officiis, attentiffima cura femper intererat: obibat etiam octavo quoque die facra Confeffionis & Euchariftiæ myfteria. Capillum relinquere cœpit impexum & fqualidum, quin etiam ungues ipfos excrefcere per diuturnam incuriam pati: atque in hoc tam afpero tamque horrido vitæ inftituto conftanter id omne refugere, quod ullam poffet adflictæ carni delectationem aut levamen adferre. " Alia *data occafione*, cum ex morbo convaluiffet, *damnavit inftitutum* hoc: „ *Vetabat* (ita *Maff.* p. 31.) corpus debito fomno ciboque fraudari, multis eo tempore doctus experimentis, ut moderata fobrietate vegetatur animus, fic immoderata vigilia vel inedia vires adeo frangi ac debilitari, ut mens earum minifterio deftituta vix munere fuo fungi, aut ad contemplationem rerum divinarum poffit exurgere. " Fanatici homines adeo Deo fe curæ effe credunt, ut abjectis divinæ Providentiæ mediis, quæ ad manus funt, quibusque ut cœteri homines uti poffent, nonnifi infolita expetant & fingularia auxilia. Haud femel in vita narratur *Ignatii*, quod oblatam *pecuniam* ad iter faciendum *cibumque* parandum *abjecerit*. (ita pag. 18.) mendico fua dedit veftimenta. „ Cum Hierofolymam contenderet, multi inter alia etiam hoc argumento diffuadere, ne fe ipfe, afflicta præfertim valetudine, itineri tam longinquo ac tam periculofo committeret. Deinde cum nec precibus nec fuafionibus eum de fententia dimovere poffent, inftare faltem & urgere, ne incomitatus abiret: multa poffe in tam

remo-

remotis ignotisque regionibus ac tanta rerum humanarum varietate contingere, quæ præsentem cujuspiam fidelis opem solatiumque requirerent. Omnino probabilia videbantur afferre, & humano judicio rem æstimantibus, etiam necessaria: nec vero deerant homines impigri, peritique linguarum, qui sese illi comites laboris ac periculorum libenter offerrent. Verum Ignatius quâ erat animi altitudine (*forte legendum superbia & stultitiâ*) in cœlum semper intentus, atque a divina Prodentia usquequaque pendere mirabiliter cupiens, amicis omnia sua in eum studia profitentibus ita remisit, ut diceret, in præcipuis hominis Christiani virtutibus non modo fidem & caritatem esse, verum etiam spem; ejus porro comparandæ gratia certum sibi esse, non modo sine viatico, sed etiam sine comite iter id ingredi; quod clarè perspiceret, si, qualia multa possunt homini accidere, peregrinanti paesertim, sibi quidquam evenisset, fieri non posse, quin aliqua saltem ex parte comitis præsidio fideique confideret: proinde quicquid in eo spei locasset, id utique ex ea detractum iri fiducia, quam totam in uno Deo clementissimo Parente ac Rectore vellet esse repositam. " Cum in Italiam navigaret, vix adduci potuit, ut nautici panis aliquid secum ferret; paucos autem, qui superfuerant nummos, reliquit in ipso littore. ita *Maff.* pag. 35. idem contigit denuo in itinere Hierosolymam suscepto. pag. 36. „ cum relictâ terrâ sanctâ in Hispaniam reverti vellet, hyems erat: ille studio paupertatis, quæ fuit illi semper omnibus commodis & emolumentis antiquior (*longe alia mens est discipulis*) nudis cruribus hyeme sæviente navem conscenderat, femorali-

bus tantum e tela, concisaque ad humeros aploide, ac scissili tunica breviore amictus, cum e cœlo densa caderet nix, ac tristi gelu cuncta inhorrescerent.

Fanatici homines non solum in *aspero cultu* corporis victuque *sanctitatem* quærunt; sed & in ipso *sermone* cum aliis *vultuque* præ se ferunt aliquid *singulare*, existimantes cæteros homines animadvertere debere, se *propiore Numinis convictu* gaudere. Audivimus supra quid fecerit *Apollonius* Tyanensis; eum sequitur *Heros Ignatius*. Cum ab Hispanis militibus pro exploratore habitus comprehenderetur, & ad Præfectum urbis duceretur, (ita Maff pag. 47.) „ repentino quodam timore perfusus, cæpit subito cogitare apud se, quonam modo ipsum alloqueretur. Etenim Ignatius, quod olim in regia sermonis flosculos & verborum elegantiam nimium studiose captasset, ad eam vanitatem expiandam, consulto post conversionem instituerat, rudi & agresti sermone cum ipsis quoque dynastis ac principibus agere, & quo magis vulgo contemneretur, omne liberalioris educationis & nobilitatis indicium studiose celare. Tum igitur subiit illius animum, expediretne tali tempore quidpiam de suscepta seu tarditate, seu rusticitate deponere? sed cum rem totam accuratius intuens ab humano timore profectam animadvertisset, usque adeo in semetipsum animo concitatus est, ut nulla habita ratione periculi, non modo mutata consuetudine ad orationis lenocinia non descendere, sed nullum prorsus neque gestus, neque verborum honorem habere Præfecto decreverit. “ *Quæ res cuipiam fortassis*

tassis (imo omnibus qui mente capti non sunt) *temeritatis potius quam consilii videatur esse: sed utique* (O adulatores, servum pecus!) „ Servorum Dei, præsertim in ipso fervore pœnitentiæ facta vel dicta, ad communem sensum ac normam exigenda non sunt. Cum igitur coram illo stetisset, ut erat seminudus & squalidus, ne aperto quidem capite, oculos humi defigit, multa ac varia sciscitanti nullam omnino reddit vocem; tantum ad illam interrogationem, esne speculator? non esse respondit, tum ille insanum ratus hominem, milites increpat, quod in conspectum dementem adduxerint. Cum autem a militibus pugnis & calcibus esset confusus, lætatus, quod sibi innoxio ad Christi exemplum (*parum a blasphemia hoc abest*) perpeti contigerit. Idem Maff. *pag.* 167. " *Nisi eum cohibuisset existimationis ratio propter salutem aliorum, simulata dementia, ad plebem in se concitandam, nudus onustusque cornibus, aut alio fœdo corporis habitu, prodire non dubitasset in publicum, & incessentes cæno vel stercore pueros* (nimirum propter religionem hæc omnia sunt perpetienda) *vocesque improbas & sputa, & omnes alias insanæ multitudinis contumelias libentissime pertulisset.* Mihi illius sapientis decreti, quod *Ephori* olim *Spartæ* contra *Clazomenios* publicari jusserunt, incidit recordatio, quod ita sonat: ἐξέστω Κλαζομενίοις ἀσχημονεῖν. En aliud *Cynicæ Philosophiæ* specimen, quod extat apud Maff. pag. 174. „ Venetiis Patavium pedibus cum iter haberet, domestica eaque admodum attrita lacerna ob inopiam indutus, Jacobo Laine comite, pecuarius quidam puer, conspectis eminus peregrinis, ad eos repente propius advolat; habitusque fortasse

O 2 (*causa*

(*causa dubitandi difficilis*) novitate permotus, defixis procaciter in Ignatium oculis, cachinnos tollere, eidemque licentius cœpit illudere. Cumque Ignatius vultu placido substitisset; conversus ad eum comes: Quin, ait, acceleras gradum pater, teque istius pueri petulantiæ subtrahis? Imo vero, inquit ille, cur puerum oblata sibi præter spem hac tanta oblectatione fraudemus? Itaque consulto etiam diutius hæsit in iisdem vestigiis, ac se curiosius intuendum ridendumque affatim protervo adolescentulo præbuit: plus nimirum ex hoc qualicunque sui contemtu ac ludibrio hauriens voluptatis, quam alii ex vulgi plausu faustaque acclamatione percipiunt. " Certe hæc actio *Ignatii* non solum fuit plane *stolida*, sed & *pessimi exempli:* contumeliæ enim illæ ob vestium sordes & novitatem illatæ, non solum nihil *Religioni prodesse* potuerunt; sed & *Lojola* quasi de *industria* petulantiam puerorum adversus se *excitans*, peccato manifeste occasionem præbuit. Non minus *insulsum* fuit, quod operam dederit, ut pro homine plane *mente capto* haberetur. *Paulus* in tertium licet cœlum raptus, cum audiit: Act. 26. *insanis Paule*, *sobrio responso* calumniam repulit. At *Lojola* forte æmulatus est non *Paulum*, *JEsu Christi Apostolum*; sed potius illum *Argivum*, de quo *Cicero: maluit esse insanus. Egregiam* hanc *Ignatii virtutem* strenue imitabantur primi discipuli (posteri enim altissimæ hujus Parentis sui virtutis immemores sunt,) atque eo nomine sine dubio mire placebant *Heroi* suo. *Petrum Fabrum* (ita Maff. pag. 76.) „ cum jam Philosophiæ curriculum peregisset, spiritualibus exercitationibus perpolivit, adeo propensum ad

pœni-

pœnitentiam, tantoque animi ardore ſuccenſum, ut hieme ſumma, concretum glacie flumen Sequanum, plauſtris impune prementibus in ſeparata Jacobæi vici domuncula propoſitas meditationes, & quidem inſidens nivi ſub dio peregerit, ſexque ipſos dies omni prorſus cibo potuque abſtinuerit, inediam longius utique protracturus, niſi eum (*forte cauſæ phyſicæ potuiſſent dari*) re animadverſa, conſultoque ſuppliciter Deo, vetuiſſet Ignatius.

Iidem omnes, ſacris iisdem *initiati*, *Hieroſolymam*, generoſo impetu incitati, iter facere inſtituerunt; *quia autem* (ita Maff. pag. 79.) *plerique Theologiæ ſtudia nondum abſolverant, ne interim conceptus ardor animi refrigeſceret, & ſimul ut ipſorum eo gratius divinæ Majeſtati obſequium eſſet, quo majorem ſibimet ipſi neceſſitatem ſervitutis ac religionis impoſuiſſent; implorato Beatiſſimæ Virginis patrocinio, ac Sancti Dionyſii Areopagitæ* (cærtum enim & extra dubitationis aleam poſitum, hunc *Epiſcopum Athenienſem* in *Galliam* veniſſe, atque *Pariſiis* fortunarum ſuarum ſedem fixiſſe: *nugæ* enim ſunt quas Sirmondus, quamvis Jeſuita, & alii *traditioni conſtanti* oppoſuerunt) *cujus in tutela Pariſii ſunt, in æde ſub-urbana, quæ mons Martyrum* (non ſine omine) *dicitur, ſub Confeſſionis & Euchariſtiæ myſteria voto ſeſe obſtrinxere ſinguli, emenſis Theologiæ ſpatiis continuo mortalibus rebus nuntium remittendi, atque in paupertate perpetua ſerviendi gloriæ divinæ, ſalutique animorum.* Hoc ſtrenue etiam Viri illi rerum theologicarum peritiſſimi fecerunt. Cum Venetias ad *Ignatium* contenderent, *ſuo quisque baculo* (*pag. 89. Maff.*) „ innixi, pedites viam capeſ-

 ſunt,

ſunt, & quidem tanta cum alacritate ac fervore ſpriritus, ut ne a Jacobo quidem Laine, viribus nondum e recenti morbo recuperatis, extorqueri potuerit, quo minus & pedibus laboraret ut reliqui, & inter ambulandum inſuper invalida membra diſcruciaret hiſpido inprimis & horrenti cilicio. Veſtitus erat omnium, ut peregrinorum & pauperum, nequaquam elaboratus, & ad modeſtiam ſubmiſſionemque compoſitus. Pendebat e ſcapulis mantica ex corio, in qua Sacra Biblia (*mirum hunc librum adeo* inintelligibilem, *& Ignatii* Decretis *contrarium, tanti habitum*) & Breviarium aſſervabantur, & ſcripta quæ diximus. Roſaria vero, ad Catholicam fidem vel inter ipſos Hæreticos profitendam, palam geſtabant e collo ſuſpenſa. *Hic erat* veſtitus *in* gloriam Dei. *Audi jam* opera *quæ fecerunt*, *in* gloriam *Dei.* „Ut rudimenta futuræ militiæ ponerent, Venetiis publicis valetudinariis inter ſe diſtributis, ægrotos ac pauperes omni ope adjuvare inſtituerunt. Confeſſionis & Euchariſtiæ Sacramenta gratis miniſtrare, qui per ſacerdotium poterant: cæteri ſolari jacentes, afflictos mærentesque ſpe cæleſtium bonorum erigere; adeſſe animam agentibus; cunctos denique ad patientiam fidemque adhortari. " (Hæc officia a nemine præſtari poſſent, niſi eo, qui extraordinarius *Ignatii Lojolæ* legatus eſſet.) „ Nec modo ſpiritualibus officiis fungi certatim; ſed ne viliſſima quidem, ac ſervilia corporibus pauperum curandis, defugere miniſteria: ſternere lectulos; everrere ſordes; purgare ſcaphia; cadavera defunctorum rite curata humi condere; interdiu pariter noctuque omnibus præſto eſſe; tanta cum diligentia ac alacritate, ut

cuncti

cuncti obstupescerent. Quibus in officiis cum aliorum omnium, tum Xaverii præcipue caritas ac virtus enituit: Is cum in quendam incidisset morbo Gallico misere deformatum, atque ad ejus aspectum exhorruisset; ut ea re infringi ac debilitari sensit caritatem in proximum, ita repente in semetipsum excanduit egregius Christi miles, ut manantem saniem ex ulceribus purulentis (cujus rei vel mentionem aures delicatæ refugiant) obfirmato animo semel iterumque non dubitarit exsugere. Qua re non modo se ipsum in præsentia præclare vicit; sed etiam in omne tempus propriam quandam, atque perpetuam in Elephantiacos atque Ulcerosos clementiam & misericordiam est consecutus: quam deinde, ubicunque terrarum fuit, quotiescunque se dedit occasio, diligenter exercuit. Quidam etiam e sociorum numero pauperem lepra toto corpore coopertum, cum præfectus nosocomii non admitteret, in suum lectum accepit ipse: cumque mane surrexisset, cunctis ingemiscentibus eadem ipse quoque morbi fæditate correptus, postridie non sine miraculo prorsus illæsus atque intactus apparuit. Ravennæ quidam, *pag.* 93. ex iis, cum hospitalis lectuli sordes ac manantia tabe stragula nauseabundus vitasset; quæ prima deinde occasio data est suimet puniendi, non prætermisit. In pago nescio quo pauper phtiriasi consumptus e vita migraverat, cum in eum pagum nostri venissent, distributisque cubilibus nullum jam superesset, nisi quod phtiriacum foverat; Pater ille amissam nuper palmam recuperare vehementer exoptans, nudus illico per summum animi ardorem easdem subiit lodices, ibique sese identidem versans,

cum ingentes animalium greges ea tota paviſſet nocte, ad ſudorem uſque defatigatus (*ſine dubio in gloriam*) *Dei* non leves ab ſe prioris faſtidii ac deliciarum pænas exegit. " Quis dubitet in poſterum tales *immortalitate* dignos eſſe? Dignos quos Deus inuſitatis donis adficiat; ſi non ob *merita ſingularia*, ſaltem in gratiam *Ignatii*, ad cujus *ingenium moresque* ſeſe totos compoſuerunt. *Xaverius* certe, ob *heroicas* has *actiones*, a *Papa* inter *Sanctos* relatus eſt, maximique hodie ab *omnibus diſcipulis Ignatii* habetur, quem etiam rebus in arctis *invocare* ſolent. Ita ſupra citatus *Pater de Premaré* Tom. II. *Lettres edifiantes*, pag. 63. poſtquam ventis contrariis præpediti portum attingere non poterant ſocii, ad *Deum* & *Xavierium* confugerunt. *Mais voyant* (inquit) *que les ſecours humains nous manquoient nous eûmes recours à Dieu, & à l'Apotre des Indes Saint Fr. Xavier, pour obtenir la grace d'arriver cette année au terme de nos deſirs.* pag. 64. notulam Auctor infra paginam adjicit, quæ digna eſt, ut hic legatur. „ Saint Fr. Xavier precha l'Evangile dans les Indes pendant dix ans, & c'eſt en memoire de ces dix années, qu'on fait quelques prières, ou quelque autre devotion, dix vendredis de ſuite en l'honneur de ce grand Saint. On a fixe cette devotion au vendredy, non ſeulement parce que S. Fr. Xavier mourut en l'Isle de Sancian un vendredry 2. de Decembre 1552. mais encore parceque pendant la dernière année de ſa vie le Crucifix de la petite Chapelle du Château de Xavier ſua du ſang en abondance tous les vendredis. Ce qui ne ceſſa qu'à ſa mort. " Novi quidem admiratores *Xavierii* jactitare multa ab ipſo inter *Indos* patrata *miracula*; at certe non

memi-

memini in *epiſtolis* horum ab ipſo factam mentionem. Saltem ita loquitur, ut *parum magnifice* ſentias de fructu laborum ſuorum. *Lib. V. Epiſt. Cap. II. ait: Confeſſiones ita fiunt, ut neque Indus intelligat ſacerdotem, neque intelligatur ipſe quid dicat. Lib. III. Epiſt. V.* ad Societatem *Goæ* collectam, anno tertio peregrinationis ſcripta, inquit: „ Verſamur inter Indos, tanquam mutæ ſtatuæ, multa enim illi & de nobis dicunt & agitant, ad quæ nos obmuteſcimus, patrii ipſorum ſermonis ignari. In præſentia in linguæ hujus percipiendæ elementis repueraſcimus. Ita Acoſta de procuranda Indorum ſalute Lib. IV, Cap. III. Ab Evangelii, *inquit*, ingreſſu poſt annos 40. (*atque ſic poſt annos* 19. *a Xavierii morte*) in tam numeroſa turba vix quemquam reperias, qui ſymboli duo capita intelligat, pecudes potius, quam homines habendi. *Idem, eodem loco:* Recitant illi bis terve in hebdomada Symbolum & preces Hiſpanico Idiomate, quorum ne ſyllabam quidem intelligunt. *pergit:* Ubi exquiſitius res agitur, ſacerdos ſermone Indico compoſita quædam in forma Catechiſmi recitat, cum tamen ipſe linguæ Indicæ prorſus ſit infans. *concludit tandem ita* Acoſta: Tota igitur catechiſandi ratio umbratilis, & ludicræ ſimilis. " Quicquid ſit, eventu comprobatum, quam grata Deo eſſet diſcipulorum erga Magiſtrum Ignatium habita veneratio & obedientia. *Non omittenda videtur* (ita Maff. pag. 103. Ribad. 167. *hoc loco res memorabilis, quæ Ignatio in illa Caſinati commoratione divinitus accidit; dum enim pro ſalute Baccalaurei Hozii, quem graviter ægrotare cognoverat, Domino ſupplicaret, repente vidit in ſpiritu* (quod ipſum ibidem D. Benedicto fertur olim in obitu

Germani Episcopi contigisse) „ animam socii, luce clarissima radiantem, deducentibus Angelis in sublime ferri, atque ipsa demum cœli beatissima regna conscendere, eidemque Ignatio paulo post, cum ad aram sacrificaturus accederet, in ipso Missæ introitu sanctis omnibus rite appellandis, lucidissimum cœlestium agmen subito apparuit, sic, ut in iis Hozium eximio fulgore micantem sine ulla dubitatione dignosceret. Qua ex utraque visione tanto est gaudio delibutus, ut multos dies præ dulcedine lachrymis temperare nequiverit. " Vix intelligo cur *secunda* visio, quæ priori *illustrior* haud fuit, successerit, nisi contendas priorem per visionem mentis contigisse, alteram *sensibus* objectam. At *Maffeus* utramque visionem appellat. Crediderim tamen, posteriorem *realem* fuisse atque *ideo* factam, quod *Ignatîus*, ut erant *tempora* & *ingenium*, aliter de immortalitate mentis convinci haud potuerit. Conjecturæ meæ pondus accedit ex iis, que de apparitionibus talibus in Vita *Francisci* & *Dominici*, quas evolvit *Ignatius*, notantur. Alias dicendum, Deum miracula *patrare frustra: incredulos*, qui hæc omnia in dubium vocant, non *moramur*; quid enim tam certum & exploratum, quod illi convellere non tentent? Sane ego nollem *sanctissimis animabus* hærentes capiti multa cum laude coronas detrahere, aut *gaudium*, quo superfusus erat *Ignatius*, male interpretari. Quis enim, cui talia contingant, adeo *ferreus* est, ut latentem lætitiam deprimere possit? Quod si enim *Ignatio* tam beato esse licuit, ut radiis *circumfusam* animam liquidum aera *tranantem* viderit, quis dubitet, quin exclamaverit: *Ecce! Ecce! Volat* discipuli mei purissima mens,

mens, corpore exuta: quid tandem *mihi* continget, qui *totius sanctissimæ Societatis auctor* sum? Non *radiis* tantum, sed *sole* integro circumfusus, & comitantibus non Angelis tantum, sed *Archangelis*, imo *Dominico*, *Benedicto*, & *Francisco* μετα πολλης φαντασιας superas evadam ad sedes, regnum in discipulos meos, inocentissimas oves, multis *criminationibus* & *persecutionibus vexandas*, obtenturus. Neque vanum fuisse hoc gaudium mirabile ostentum, quod mox insecutum erat, probavit. „ Idem enim Hozius, cum acrius denuo in proximorum salutem incubuisset, e magnis diurnis nocturnisque laboribus letali morbo correptus, ex hac vita migraverat, cum aliis miræ cujusdam sanctimoniæ relictis indiciis, tum vero, quod qui ante obitum subniger fuisset, ac vultu deformior, in ejusdem demortui facie tantus repente nitor ac venustas apparuit, ut eo spectaculo *Codurius* consors provinciæ animum exsaturare, & præ lætitia fletum cohibere non posset. " Mirum ipsum Hozium simul non collachrumasse.

Fanatici ut alios *emendent*, non *adhibent* ea *media*, quæ *recta ratio* & *Revelatio* per Christum tradita subministrant: insolitis opus est & ridiculis: ita enim excitatur in aliis *admiratio* & *stupor* quidam. *Parisiis* (ita Maff. pag. 169. Rib. p. 423. „ amicum a turpi cujusdam fæminæ consuetudine frustra sæpe revocare conatus, cujus ille flagitii causa vicum subinde petebat, non longe ab urbe positum; denique egressus hominis & itinera dissimulanter explorans, deterrendi ejus consilium tale commentus est. Stagnum erat prop-

propter viam, qua transeundum erat illi de more; eo prævertens Ignatius, tempestate perfrigida sese nudus aquis collo tenus immersit, ibique salutares amico tetendit insidias, nam ut propinquantem aspexit, Deum precatus, ut ea res utrique feliciter eveniret, horribili repente in adversum intonuit voce: Quo quo miserrime properas? Non intelligis in quanto versere periculo? Nonne intentum in te divinæ justitiæ gladium vides? Perge porro, perge nefariam illam explere libidinem. Ego me hic tamdiu tua causa macerabo, quoad cœlestes iras meo malo avertam abs te. *pag.* 170. *pro salute alumni totum triduum omni cibo potuque abstinuit. pag.* 171. „ Cum ad quendam adiisset, gravi & contagioso ulcere laborantem, & ministrandi causa decumbentem subinde attrectasset, in discessu metus Ignatium subiit, ne ex eo contacta dextra pestilentiam contraxisset, quæ suspicio cum solicitaret hominem vehementius, eumque ab ejusmodi caritatis officio in posterum avocaret, ille cognita fraude confestim in semetipsum exarsit, dextramque in os identidem inserens increpuit ultro: qui de una manu tam anxius, quid universo corpori facies? Atque hac fortitudine, & presentem depulit metum, & ad eadem porro exsequenda pietatis opera sese vegetum atque hilarem præstitit. Parisiis (*pag.* 173.) per jocum invitatus a Nobili quodam, vellet ne trudiculis ludere (quibus in oblonga mensa per angustum fornicem eburnea pila trajicitur) ego vero ludam inquit Ignatius. At enim qua sponsione, subjicit ille, qui pecunia careas. Tum Ignatius: hac sponsione, respondit, ut certo utique dierum numero tibi

tibi deserviam: verum tamen arbitratu tuo, si viceris tu; meo, si superior ipse discessero. Cum ea conditio placuisset: age sane in certamen descenditur; cumque nihil minus calleret Ignatius, divinitus factum est (*nimirum miraculum hoc ad Pietatem & Excellentiam Viri demonstrandam a Deo factum*) ut in singulos omnino trajectus victor evaderet: subinde exclamante adversario, se merito plecti, qui Ignatium provocasset; seque divinum judicium (*adeo pius erat ille homo*) prorsus agnoscere. Peracto deinde certamine, victum victor ab inanibus curis & occupationibus in aliquos dies abductum, e sponsione, spiritualibus exercitationibus diligenter excoluit; torpentemque situ ac deliciis animum ipsius, ad salutarem Dei metum, æternæque vitæ cogitationem excitavit." Simile quid, quod supra silentio transii, contigit militi cuidam: rem narrat *Ebingerus*, pag. 817. in vita *Francisci*. *Quidam miles Sancti Francisci operibus & miraculis detrahens, cum quadam vice luderet ad taxillos, vesania & incredulitate plenus circumstantibus ait. Si Franciscus est Sanctus, decem & octo veniant in taxillis; mox in eis senarius triplicatus apparuit, & usque ad novem vices quolibet suo jactu ter senos accipit. Breviter*, at satis *acute* de miraculo, quod in gratiam *Lojolæ* divinitus accidisse testatur *Maffeus*, judicat *Doctissimus Barbeyrac, Traité du Jeu*, Lib. I. Cap. II. pag. 25. dicens: *C'est sans contredit prostituer, si j'ose ainsi dire, les miracles.* Quod supra mecum monuit *Maffeus* id hic repetendum; nimirum excellentium Virorum, qualis *Ignatius* fuit, actiones, nec ad *rationis*, nec ad *perspicuæ revelationis* normam exigendas. Hoc enim si faceremus, *Ignatius stultus* & *insanus* habe-

haberetur. Ad *quam* igitur *decempedam* metiemur *Ignatii* præclara facinora? rem ego ita capio; homines illi perpetuis *visionibus*, iisque *inusitatis*, gaudent; visiones illæ eo ipso, dum *inusitatæ*, ab *illis solis* rite dignosci possunt, qui *eodem sydere* adflati sunt: ita potest sine dubio *haruspex* de *haruspice*, *Dominicus* de *Ignatio* recte judicare, cæterorum hominum facultas cogitandi quæ *ratio* dicitur; & *norma*, seu rectæ rationis *principia*, vel voluntas Dei, sive *naturalis*, sive *revelata*, secundum quæ de suis actionibus judicare solent, plane *diversæ* sunt; hinc cum nos eos mente *captos* & *insanos* dicimus, actionesque eorum *ineptas* & *ridiculas*, recte quidem judicamus, si *ad mensuram communem* judicia nostra exigimus: at secundum *ingenium eorum*, qui perpetuis visionibus gaudent, *actiones illas* nec *insanas* & *stultas*, nec *rectas* atque *sobrias*, sed *nec stultas nec rectas*, sed *ultra* omnem *sapientiam* & *stultitiam* positas dicere possumus. Verbo, ut *Philosophorum* in re obscura sermone utar, potius quid *non sint*, quam *quales sint*, explicari potest. Interim concedimus facile, *Ignatium* singulari fuisse erga omnes adfectu, atque ardentissimo desiderio, alios ad *mores suos* adducendi, id est emendandi, tactum fuisse, adeo quidem ut *minus laudabiles* actiones fecerit, vel *eum in finem* ut *lucrifaceret* miseros homines. Discipuli *Magni Viri*, at sine *damno suo*, ulterius progressi sunt. Ut enim homines etiam *eminentissimæ dignitatis* in *cœlum transferrent*, *fraude*, *malitia*; imo *ferro*, *igne*, & si quid aliud *intensissimus* in proximum *adfectus* excogitare potest, usi sunt, vel ut alii uterentur, quod perinde est, omnibus viribus connisi. Certe quod non sine sale

Julius

Julius Gallio, *Senecæ frater*, apud *Cassium* de *Claudio* dixit, eum *unco* in *cœlum* raptum, id auxilio *Jesuitarum* innumeris contigit. (*) Hæc quæ jamjam adduximus, in causa sunt, ut facile credamus, quæ de *obedientia cæca Pontifici* & *Superiori* habenda, monuit *Ignatius*. Recta ratio cæcam obedientiam, præsertim in rebus ad salutem spectantibus, prorsus non admittit; at *Spiritus* illorum, qui *perpetuas habent visiones*, sunt subjecti *Spiritibus* eorum qui *infallibiles* sunt in terris. „ *Ita* Maff. pag. 180. obedientiæ studium, quibuscunque rebus potuit, semper ostendit. Romano quidem Pontifici, cujus in verba præcipuo sacramento juraverat, ita erat præsto, ut ad ipsius nutum sese paratum exhibuerit; confecta jam ætate, unius baculi adminiculo, pedibus, quocunque opus esset, peregre proficisci, vel etiam navigium ascendere plane exarmatum, seque eodem Pontifice jubente mari ventisque sine ulla dubitatione committere. Quem ipsius animum Vir quidam primarius cum haud satis probaret, & in ejusmodi re consilium prudentiamque requireret, prudentiam quidem non obedientis, verum imperantis esse respondet Ignatius. Et sane cum in Societate nostra virtutem hanc cæteris omnibus anteferret; tum nihil huic laudi tam contrarium dicebat esse, quam in superio-

(*) Evolve librum, cui titulus: Von den Jesuiten wider Kœnig und fürstliche Personen abscheuliche hochgefæhrliche Practiquen, Anschlægen und Thaten, gedrukt zu Hanau 1611. bey Thomas Willier. Recensetur libellus in Biblioth. Halensi. pag. 504. Tom. V.

periorum juſſis & conſilio examinando moram vel potius arrogantiam, negabatque obedientis nomine dignum haberi oportere, qui legitimo ſuperiori non cum voluntate judicium quoque ſubmitteret. Id enim demum Deo eſſe gratiſſimum holocauſtum, cum omnes animi vires, ac præſertim intelligentia & mens, quæ ſummum in homine obtinent locum, in obſequium Chriſti (*Vicarius enim Chriſti & Chriſtus non multum differunt*) coguntur. Qui vero inviti ac diſſentientes actu exteriore duntaxat, juſſa præpoſitorum exſequerentur, hos inter viliſſima mancipia vel pecudes potius (*inſanivit ergo* Seneca, *qui eos, qui antecedentium turbam ſequuntur, pecudes imitari dixit*) numerandos ajebat, neque adeo vel ambitioni vel temeritati adſcribendum, quod Ignatius, poſtquam ſanctiſſime in animum induxiſſet ſe abdicandi Præpoſiti Generalis dignitate, diſcipulorum auctoritati & precibus ceſſerit. *Maff. pag.* 150. narrat, Ignatium per Chriſti Domini ſanguinem petiiſſe atque obteſtatum, ut ſine ullo ſui reſpectu communi utilitati proſpiciant, & quamprimum ſibi ſufficiant virum & animo & corpore firmiorem; id, quo liberius faciatis, inquit, ego in Nomine Patris & Filii & Spiritus ſancti, Unius Dei ac Creatoris mei, depono Generalatum ſimpliciter NB. & abſolute, meque abdico hoc munere privoque, & omnibus animæ meæ viribus obſecro tum Profeſſos omnes, tum ſi quos Profeſſi adhibere hanc deliberationem volent, ut huic meo tam juſto deſiderio faveant, piamque oblationem libenter admittant. Cum autem communi ſuffragio fratrum conſenſum probatumque fuiſſet, ut ſocietati denuo præeſ-

ſet,

ſet, ſanctiſſimum votum irritum fuit, tanta erat obedientiæ in hoc homine cuſtodia. " Ex hiſce quæ de *indole, ingenio* & rebus geſtis *Lojolæ* adduximus, ſatis patet quid de *decretis ipſius* & *miraculis* ſentiendum ſit. *Ribadeneira.* pag. 409. omnia Societatis inſtituta *ſingulari Dei Providentiæ* tribuit & *ſanctiſſimæ voluntati.* Nollem ego hoc in dubium vocare: quemadmodum enim Seculo ſeptimo Deus *Muhamedem* excitavit, ut Chriſtiani *molles, effœminati, rixoſi, diſputaces*, punirentur; ſic *Factionem* illam *celeberrimam* circa tempora *Emendationis Sacrorum*, divinitus natam crediderim, ad *probandas* & *igne perſecutionis purgandas* fidelium mentes. De *Religione nobiliſſimæ Societatis* multa dici poſſent, ſi ex *diſcipulorum decretis* de *Lojolæ* mente judicare vellem; at hoc nec ad *inſtitutum meum* pertinet, neque æquitati *conſentaneum* eſt. Hoc certum: tantum abſuiſſe, ut *Ignatius errores in doctrina* & *cultu*, qui Eccleſiam Romanam deformarunt, emendaverit; ut potius *omnia*, quæ ad eosdem *confirmandos, defendendos*, atque ubique terrarum *diſſeminandos* facere potuerunt, *contulerit. Illuſtris Anglus Biblioth. Univerſ.* Tom. II. pag. 131. *Ignatium Hæreticum* fuiſſe, vel ſecundum *ipſa decreta Jeſuitarum* non contemnendis rationibus probare voluit. At ad *controverſias* delabi, quæ ad inſtitutum *non pertinent*, jam quidem nolumus.

CAPUT X.

Miracula Pythagoræ, Apollonii, Francisci, Dominici, Lojolæ, non sunt a Deo, quia doctrina eorum omnibus Dei Virtutibus contraria.

HActenus ex ipsis *Pythagoræ*, *Apollonii*, & cæterorum, qui miraculis *illustres* fuisse dicuntur, vitarum *scriptoribus* ostendimus, quibus *moribus* & *ingenio* instructi fuerint, quasve *præceptiones* de *Deo*, *cultuque* divino habuerint: reliquum jam est, ut dispiciamus, utrum ex iis firma peti possint argumenta, ad *miracula* illa decantata *confirmanda* aut damnanda. Omnia autem quæ de hoc argumento dici possunt, ad *tria* revocanda sunt capita: aut enim dicendum, miracula illa vel *Deo vel Angelis* bonis tribuenda, aut 2°. statuendus est eorum auctor *Infernalis Genius Diabolus*, aut 3°. denique dicendum, quæcunque de *miraculis illis* tradiderunt βιογραφοι, prorsus esse *ficta* & *falsa*. *Rei* ipsius *natura*, argumentique *gravitas* postulat, ut de singulis paulo prolixius agamus. Probabimus autem hoc & duobus sequentibus capitibus, miracula illa *nec Deo*, nec *bonis Angelis* adscribi posse. Argumentum primum, quod in hoc capite urgebimus, hoc est. *Quicquid omnibus Dei virtutibus contrarium est, id a Deo originem habere non potest. At miracula Pythagoræ* &c. &c. *talia sunt. Ergo.* Antequam autem hoc fiat, quædam præmittenda sunt, quæ fundamenti loco in quæstione

nehac enodanda, ponenda ſunt. Primum *eſt* : *ſola ratio ea facultas eſt, quæ nexum alicujus propoſitionis perpendere & dijudicare poteſt.* Propoſitio hæc a nemine, qui verba, quibus exprimitur, intelligit, in dubium revocari poteſt. Ipſi *Sceptici*, qui omnia in dubium revocant, nonniſi ea facultate, quam rationem vocamus utuntur, ad cæterorum opiniones, uti putant, refellendas. II. *Sola ratio ea facultas eſt, quæ divinas & humanas res examini ſubjicit.* Quantæcunque ſint in Scholis lites de *uſu rationis in Theologia*, omnes tamen in eo conveniunt, ad propoſitionem aliquam, ſive *ratiocinatione ſola* elicitam, & natura notam, *ſive revelatione* prolatam, examinandam, *opus eſſe ratione*, ſeu ea facultate, qua utimur, ad nexum duarum, aut plurium idearum perpendendum: omnium ſectarum patroni, quando probare volunt, a ſe diſſentientes errare, provocant ad quasdam rationes, quæ impediant, quo minus cum iis ſentire queant; id eſt, utuntur ea facultate, quæ verum a falſo diſcernere ſolet. Ipſe *Huetius*, qui *ſcepticiſmum* erudito libello defendere voluit, quando *Apollonii* Tyanenſis miracula & præcepta examini ſubjicit, eadem incedit via, qua illi, qui *Dogmatici* vocantur. III. *Quæ contradictoria ſunt credi non poſſunt.* Cum enim *credere* nihil aliud ſit, quam *propoſitioni adſentiri*, ſeu affirmare, inter duas pluresve ideas eſſe nexum, contradictio autem duas ponat ideas, quæ ſe invicem deſtruunt, patet neminem contradictoria credere poſſe. Sic nemo credere poteſt, dari *circulum quadratum.* In hoc omnis lis poſita eſt; utrum hæc vel illa propoſitio contradictoria ſit, nec ne, quæ tamen facile dirimi poſſet, ſi partium ſtudia abeſſent. IV *Solius rationis ope co-*

gnoſci poteſt, non ſolum Deum exiſtere, ſed & eundem optimum, ſanctiſſimum, liberrimum, omniſcium, juſtiſſimum &c. Hanc propoſitionem nemo niſi *Atheus* in dubium vocat, neque neceſſe eſt, ut pluribus eam probemus, quandoquidem ii, quibuscum nobis res eſt, de Exiſtentia Dei perſuaſi ſunt. Novi quidem attributa divina a nobis *adæquate* cognoſci non poſſe; at ſufficit, quod *tantum* de iis cognoſcamus, quantum *neceſſe* eſt ad Deum ab omnibus aliis rebus *diſtinguendum* atque *colendum*. V. *Quæcunque ergo decreta, ſive aſſerta, virtutes illas divinas, quarum mentionem fecimus, ſubvertunt, illa admitti non poſſunt, ſed falſa ſunt.* Quod ſi enim verum eſt, Deum præſtantiſſimis illis virtutibus ornatum eſſe, eo ipſo falſæ ſunt omnes illæ propoſitiones, quæ negant Deum aut iis virtutibus præditum, aut plane contrariis. Cum autem hæc ipſa theſis majorem ratiocinii noſtri partem abſolvat, ut in ſcholis loqui ſolemus, paulo prolixius eam illuſtrabo. Dico igitur, *doctrinam*, quæ per *evidentem conſequentiam* probaret, Deum non eſſe *optimum, ſanctiſſimum, juſtiſſimum, ſolum omnipotentem, omniſcium*, maniſeſſime falſam eſſe; ideæ enim, quas de Deo virtutibusque divinis habemus, *omnis cultus religionisque* fundamentum ſunt; poſtquam igitur perſpicuis atque ſolidis argumentis perſuaſi ſumus, Deum *Optimum, Liberrimum, Sanctiſſimum exiſtere*, uti *omnium rerum*, ſic *hominis* cumprimis *curam* gerere, velle ut homines recte de *ſe ſentiant*, ſe *ament*, *colant ea ratione*, quæ tanto Numine *digna* eſt, obligati ſumus, *pravas* omnes *opiniones*, quæ ſanctiſſimis ipſius virtutibus detrahunt, *cultumque* iisdem *contrarium* abjiciendi & damnandi: aut enim

prot-

prorsus *nulla Religio vera* est, atque omnis nostra de Deo cultuque ejus cognitio, mera est mentis illusæ persuasio; aut ea demum Religio *vera est*, *cultusque ea dignus*, quæ *immutabiles notiones* de *Numine Excellentissimo* pro *fundamento* habet; quæ *nihil* præscribit, nisi quod Deo *dignum*, quodque secundum rectæ ratiocinationis leges, ex *natura Dei* & *Revelatione* elici potest. Quod si igitur aliquis me, ad *superstitiosas ineptasque opiniones* de Numine credendum inducere vellet, is *evidenter* demonstrare deberet, ex *notionibus*, quas de Numine Excellentissimo habemus, per *evidentissimam consequentiam* probari posse, eas notiones, quas ego *ineptas* atque *Numine indignas* existumo, ex *natura Dei*, *proprietatibusque* elici posse: at hoc facere non poterit, nisi *absurdissime* statuat, *eandem rem* simul *esse* & *non esse*, *idem subjectum contrariantes* & *oppositas* habere posse proprietates, id est, *Deum solum omniscium*, & *non solum*; *sanctum*, & *non sanctum* &c. esse posse. V. gr. si quis dicat, Deum *non Liberum* esse, sed *cæco impetu agere*, ejus opinionem *admittere* non possum, quia omnis Numinis *reverentia* hac adsertione tollitur. Item si quis dicat, Deum iisdem *imperfectionibus* obnoxium, quibus *nos homunciones* laboramus, quod non semel *Poëtæ Græci* & *Romani* perhibent, necessario falli eum oportet; cum posita *detestabili hac opinione*, omnes igniculi pietatis suffocentur. His olim rationibus persuasi *disciplinæ sanctissimæ alumni*, grassanti atque universum fere orbem *devastanti superstitioni fortissima* opposuerunt *pectora*. Imo *amplius dico* atque *defendo*, hominem *Religionis* Christianæ *ignarum*, verum de Dei *Existentia*, *Providentia* & *mentis immortalitate persuasum*, quique

præterea novit, *ſolo cultu rationali* Deum eſſe *proſequendum, amandum, adorandum*, inque eo *omnem fiduciam reponendam*, hunc hominem, inquam, *obligatum* non eſſe puto, *Religionem Pontificiorum*, non qualis ab *erudito quodam Præſule deſcribitur*, ſed ut *publicæ confeſſiones, cultusque publicus* teſtantur, *amplectendi* : ita enim credendum eſſet *monſtroſum transſubſtantiationis* dogma, quod omni *rationi* & *ſenſibus* contrarium; ita *ſenſibus* nulla eſſet in *rebus* in *oculos incurrentibus* habenda *fides*; innumeri *ſancti* & *ſanctæ* invocandi, *reliquiæ* religioſo cultu *proſequendæ* &c. &c. Verbo, *Creaturis* exhibendus eſt *cultus*, ſoli Deo omniſcio & omnipotenti in *ſolidum competens*; cultus *abſonus* & *ridiculus*, qui certis *ritibus* & *corporis exercitationibus* abſolvitur. At mens, ratione *recte utens*, adduci nulla ratione poteſt, ut *credat*, ejusmodi *doctrinam* veram eſſe atque divinam. *Poſtulat* enim, ut credam aliquid, quod ne quidem credi poteſt, & cujus ne quidem animo poſſum *ſiſtere ideam*; *poſtulat* ut *adorem* illos colamque, qui *quid cogitem agamque neſciunt*. Cultum *præſcribit*, qui mentem non *perficit*, emendat, atque a *pravis* abducit *ſtudiis* & *opinionibus*. Supponamus igitur, *Miſſionarium* quendam Eccl. R. decretis *addictum*, in ſuam ſententiam pertrahere velle hominem a Sacris Chriſtianorum *alienum*, idque non iis argumentis, quibus *ſanctiſſima Religio* ſolidiſſime *probari* poteſt, ſed iis argumentis, quæ *κατ᾽ ἐξοχὴν* Eccleſia R. defendit, v. gr. *neceſſe eſſe ut credamus* Eccleſiæ ſine *examine*; *hominem Italum* pro *infallibili* judice in rebus ad æternam ſalutem ſpectantibus habendum, licet utrum Deo grata præcipiat, ignoremus; ut nihil jam dicam de *cultu* exhibendo *Mariæ*, *Sanctis* &c. &c.

&c. Ejuſmodi homo, a ſuperſtitione *alienus*, at de capitibus primariis Religionis Naturalis perſuaſus, ſine *læſione conſcientiæ* album calculum adjicere non poteſt rationibus *Miſſionarii*, licet *decretiſuis inſpergat* dogmata quædam *Religionis chriſtianæ*. Quomodo enim *verum* a *falſo* diſcernet ejuſmodi homo? Annon ſuſpecta debet eſſe illi *Religio*, quæ *apertiſſimam contradictionem*, pro *veritate* omnium *graviſſima credituque* maxime *neceſſaria* obtrudit? An amplecti poteſt *Religionem*, quæ *Idololatriam* non ſolum permittit, ſed *inculcat* etiam atque *defendit?* Annon, inquiet, *præſtat* certiſſima Religionis capita, quæ me *recta* docuit *ratio*, tueri, quam cum *incertis* & forte non *contemnendis* amplecti decreta a *ſenſu communi abhorrentia?* Facile credo, prudentem *Miſſionarium* alia via ingreſſurum, atque multa ſilentio preſſurum, ſi perſpexerit ſibi rem eſſe cum homine artis ratiocinandi haud imperito: at ita parum candide agit. Proponenda *Theologia*, qualis eſt *Hiſpanorum* & *Italorum*. Scio nullos eſſe inter Gentiles, qui evidentiſſimis rationis principiis, ſpreta omni *Idololatria* & ineptis opinionibus, addicti ſint; hoc tamen non impedit, quo minus caſum ejusmodi ſupponere poſſimus. Quod ſi talis Idololatra eſſet, uti ſunt Gentiles omnes, radicitus ſine dubio primo evellendus eſſet ille morbus, eo ipſo, quia rectæ rationis decretis adverſatur: hoc autem utrum faciant illi inter *Pontificios*, qui ſe miſeris mortalibus *lucem præferre* ajunt, nemo Eruditorum ignorat. Hactenus oſtendimus, admitti non poſſe *ulla decreta*, rectæ rationis principiis *contraria*, ſi *nulla* adſint *miracula.* Ponamus autem per abſurdum, *ineptam abſurdamque doctrinam miraculis* confirmari,

firmari, *nec sic tamen* posset ea pro vera *admitti*; neque enim *certius est*, miraculum *Deum* agnoscere auctorem, quam *certum est*, Deum *optimum* & *sanctissimum* esse. Quinimo cum *miraculum* fiat, ad *Idololatriam* & *inepta, opiniones* stabiliendas, *tuto* concludi potest, id *a Deo non esse*, neque adeo miraculo huic quicquam tribuere potest homo, de religionis naturalis certitudine persuasus. *Contrarias propositiones* admittere non potest, quas tamen oporteret, si crederet, *miraculo* ad *Idololatriam probandam* edito quicquam roboris inesse. Si enim verum est, *creaturas* esse *adorandas*, *colendas*, falsa est illa propositio; Deus *solus* est colendus. *verbo*: aut ille, in cujus gratiam editur *miraculum* credit *Deum solum*, vel *Angelos bonos* facere miracula posse, aut *malignas aliquas substantias*. Si *prius* est, admittere nunquam poterit *miraculum*, quod Dei *virtutibus apertum* indicit *bellum*; unde necessario ad *secundum* delabetur. Similis est ratio propositionis contradictoriæ: *pone* miracula facta, (qualia innummera jactantur) ad *confirmandam Transsubstantiationem*. Non jam dicam, credi non posse secundum *Decreta Pontificiorum*, asserentium *sensibus fidem* circa hoc negotium habendam *non esse*, quod tamen quam maxime postulatur, si quis de edito portento judicare velit; hoc unum sufficit ad *miraculum rejiciendum*, quod propositio hæc: *Unum idemque corpus, eodem tempore, in multis locis est simul*, *apertissimam involvat repugnantiam.* Quod si multa *millia* miraculorum fierent, ad *probandum*, dari *circulum quadratum*, ne tantillum quidem hoc moveret hominem *rationis capacem*; novi quidem *artis cogitandi eruditos Auctores*, omnem lapidem movere, ut *præceptis* quibusdam &

axio-

axiomatibus, uti loquuntur, *difficultatibus*, quæ in hoc negotio occurrere ſolent, *ſatisfaciant*; at fruſtra ſunt: parum *peritos* artis cogitandi fallunt; non item eos qui *accuratius* rem contemplantur. Eadem fere eſt ratio, ſi quis credat a *bono Angelo* portentum poſſe edi. Qui angelos dari bonos credunt, ſciunt, illos *nihil aliud* intendere & agere, quam quod *Deo* & *voluntati* ejus *convenientiſſimum eſt*. Ergo credere non poſſunt, Angelum, *Dei amore* & *æſtimatione* ardentem facturum miraculum, quod *confirmaret* rem *Deo longe indigniſſimam* maximeque *contrariam*. Si quis *diceret*, ſe virum *pietate* & *eruditione* eminentem *amare* & *venerari*, ſimul tamen *omnibus in circulis* dictitaret, virum illum ſub ſpecie *probitatis impudentiſſima* quæque *ſcelera perpetrare*; is aut pro *inſano* haberetur, aut *mendace*. Quo autem *majore* luce cognitionis inſtructi ſunt *Angeli*, quo *majore* Dei amore tacti ſunt, eo *minus* credibile eſt, eos quicquam *facturos* unquam, quod ſanctiſſimis Dei virtutibus detrahere poſſet. Unde concludimus, *portentum, a quocunque editum, ad ineptam Deoque contrariam doctrinam ſtabiliendam, Deum Auctorem habere non poſſe.* Atque ita *facile* erit judicare, utrum miracula, quæ in gratiam *Pythagoræ*, *Dominici* &c. edita dicuntur, *Deum* Auctorem habeant, nec ne. Legenda, quæ ſupra fideliter ex *βιογραφοις*, de *vita*, *ingenio* & *præceptis* excerpſi; certe ea adeo ſunt *inepta*, *ridicula*, *nugacia*, *blaſphema*, ut qui neget, ea *Deo* eſſe *indigniſſima*, *abſurdiſſimaque*, aut mente *captus* ſit, aut *omnem* Numinis *reverentiam* prorſus ex animo *eraſerit*. Viri cordati inter *Pontificios* hoc non diffitentur. Notum eſt judicium *Melchioris Cani* de *Legendis Sanctorum*,

ctorum, *Dominici cumprimis & Francisci.* Eorum Lib. XI. Locor. Theolog. Cap. VI. meminit, creditque vitarum illarum Scriptores, seu potius, uti *Aristophanis* voce utar, ψευδῶν συγκολλητας cuncta confinxisse. Idem *sentiunt* duo *Abbates Eruditi* Lenglet *du Frenoy*, *Introduct. ad Hist.* Cap. XVII. & Cl. *Fleury* Dissertat. I. in Hist. Eccles. cujus verba in latinum conversa exhibet Vir Cl. *Georg. Wallinus* in libello de *Sancta Genovefa* pag. 29. ut alios multos taceamus. De *Pythagoræ* & *Apollonii* doctrina, quam supra proposuimus, non est ut multis agamus. Non dicam sub judice litem esse, utrum *Pythagoras* atque *Apollonius* Thyanensis, sententiæ, quam *Spinoza* superiore seculo defendit, addicti fuerint nec ne, de quo jam quidem non agimus, lectoremque ablegamus ad *clarissimi* & *eruditissimi J. Brukeri* elaboratissimum Histor. Philosoph. Opusc. Pars. II. & III. (*) Hoc *unum* dicimus, *miracula*, quæ *Pythagoræ* tribuuntur, Deum *auctorem* habere non posse, quia *facta* non sunt ad *Idololatriam* & *Polytheismum*, pestilentissimum morbum, *subvertendum*, sed *confirmandum* & *stabiliendum*: hinc *toties* de Deorum *apparitionibus*, *modisque eos conciliandi* sermo; hinc *festorum*, *rituum ineptissimorum* commendatio; hinc *perpetuum silentium* de λογικη λατρεια. Si quæ hinc inde *inspersa* sunt prudentiæ *præcepta*, ea certe tanti non sunt, ut *miraculis* probentur, quæ insuper tot *nugis* & *ineptis præceptionibus tecta* atque

---

(*) De miraculis, quæ inter Gentiles facta fuisse dicunt, legendus Cl. Stakhause Tom. III. defensionis Historiæ Biblicæ.

que *obruta* ſunt, ut vix ac ne vix homines *laudabile* ab *inutili* diſtinguere potuerint. *Illuſtris* de *Verulamio Serm. fidel.* Cap. XVI. ait, ſe *non credere Deum miraculum* editurum ad *Atheum* convincendum. Atque *probabilis* quam maxime hæc eſt ſententia, quia *miracula* majorem vim in animum *Athei* habere non poſſunt, quam perſpicua argumenta, quibus perſuaſio de Numinis exiſtentia innititur. Idem dicere poſſumus de integris gentibus, quæ *non attendunt* ad ea argumenta, quæ *oculis* objiciuntur *noſtris*, atque ſine difficili argumentatione ab omnibus, qui *aliquam attentionem* adhibent, *intelligi* poſſunt. *Indignæ* ſunt nempe quibus *plura* concedantur. Hinc nunquam vel *Pythagoras* vel *Apollonius* ad *miracula* tanquam certiſſimum *exiſtentiæ* & *providentiæ* divinæ argumentum provocaverunt. Cætera omnia ad religionem ſpectantia, quæ *Pythagoras* & *Apollonius* docuerunt, aut *levia* ſunt, aut *utplurimum inepta*, *ſuperſtitioſa*, Deoque *indigna*; atque adeo a Deo *miracula*, ſi quædam ab iis patrata fuiſſent, eorum originem habere non poſſunt. *Tantum abeſt*, ut mollius *ſentiam* aut *judicem* de *doctrina*, *præceptis* & actionibus *Franciſci*, *Dominici*, *Lojolæ*; ut potius excuſari poſſe credam *Pythagoræ* & *Apollonii Vitarum Scriptores*, ſi cum *Ribadeneira* (quem ingenioſus Gallus Petrum de *Badineria* appellavit) cæteriſque *mendaciorum* & plusquam anilium fabularum auctoribus conferantur. Legat *B. Lector* quæ ſupra adduximus de *Franciſci vulneribus*, *ſermonibus*, quos cum *beſtiis habuit*; *eorumque* ad Sacra facta *attentione*; de *viſionibus ineptiſſimis* & *abſurdiſſimis*, de *origine roſarii*, *cantionis*, dictæ *Salve Regina*; de *cultu Mariæ*, & *Sanctorum*, de eornm *potentia*,

potentia, *meritis*, *operationibus* poſt mortem; de *Transſubſtantiatione*, *moribus plane ſtultiſſimis*, *ingenioque prorſus fanatico* & corrupto &c. &c. Et ſatis ſuperque poterit judicare, *utrum Deus Auctor* ſit illius *doctrinæ & præceptorum*, cumprimis, ſi *vitam Christi* & *Apoſtolorum*, eorum *doctrinam* præcepta, *vitam*, *cultumque*, cum *turpiſſimorum hiſtrionum ingenio comparare voluerit*. Quod ſi *hiſtriones* illi vel *pretioſiſſimo pignore* inter ſe *certaſſent*, quis alterum *ſuperare* poſſet *nugaciſſimarum* & *ſtolidiſſimarum fabellarum narratione*, vix *aliter* rem *inſtituere* potuiſſent. (*) Adeo *inepta*, *abſurda*, *ridicula*, ubique reperias. Unde aut ad ſuperſtitionem *creduli* ſunt, *menteque capti*, qui *credunt*, Deum ipſum *miracula* editurum, ad *dogmata* adeo *inepta*, *ſibique contraria propaganda* & *defendenda*; aut *Athei*, qui in ſinu *omnem Religionem* albis rident dentibus. Conſideremus age *quasdam* Dei *virtutes*, atque *ſupponamus*, Deum *miracula* feciſſe, ad *doctrinam præceptaque Pythagoræ*, *Franciſci* &c. comprobanda. Sumamus Dei *ſanctitatem*: per hanc *nonniſi* ſua natura virtutibusque *digna* commendare, & mortalibus inculcare poteſt. Quicquid vero mentem ad Dei communionem adducere poteſt, id Deus *non poteſt non inculcare* & *amare*. Sic ſui *amorem*, *fiduciam*, *adorationem*, ita *ſibi*

(*) Unde recte pronuntiavit Baylius titulo Franciſcus. Perſonne n'a plus fait de tort à François d'Aſſiſe, que ſes propres Enfans; ſi en publiant ſon hiſtoire ils avoient paſſé l'éponge ſur les choſes, qu'il valoit mieux enſevelir dans le ſilence, ils n'auroient pas donné lieu aux Proteſtans de le tourner en ridicule.

sibi soli vindicat, ut alteri communicare non possit; neque adeo creatura ulla ratione obstringi potest, ut extra Deum felicitatem suam, atque veram sanctitatis normam quærat. Quod si statuamus, Deum miracula fecisse ad doctrinam *Pythagoræ*, *Dominici* &c. comprobandam, statuendum (*absit blasphemia*) *eundem* Deum sibi *contrarium*, id est, *non sanctum* esse. Injungunt enim *præcepta Apollonii*, *Francisci* &c. ut *Deos*, *Deasque*, *Dæmones*, aut quod perinde est respectu veri cultus, *D. Virginem*, *innumeros Sanctos* colamus; ut *necessitatibus* variis pressi, *reliquias* quorundam, in cœlum *fortasse* translatorum, ante omnia *adeamus*, & per eas *auxilium* a Deo *expectemus*; *cultus*, quem poscit Religio *Pythagoræ*, *Francisci*, &c. adeo *ineptus*, adeo ab *omni ratione* alienus, ut ne *micæ* quidem *bonæ mentis*, nedum *eximiæ* alicujus *sanctitatis* exemplar ex eo adpareat. *Nihil* habet Religio *Pythagoræ*, *Apollonii*, ineptiarum, quin multo magis in *triumvirorum illorum*, *Francisci* &c. reperiantur præceptionibus. *Tædet* ineptias repetere, & *camarinam hanc* movere. *Satis exemplorum* supra adduxi. Quod si ergo *miracula*, quæ illis tribuuntur, *a Deo* ipso *originem* habent, necessario *concludendum*, *Deum*, qui omnis Sanctitatis fons habetur, *sanctissima*, naturæque divinæ *convenientissima*, simul vero *ineptissima*, *naturæque* suæ quam maxime *contraria*, injungere, *id est* (absit blasphemia) *sanctum non esse*, neque adeo Deum. Sumamus *Dei Bonitatem*, *qua sublata* tollitur omnis Numinis *Reverentia*. Per hanc *virtutem solam* factum credimus, ut in terram nos posuerit, *non male*, *sed bene* faciendi; hinc non solum nobis *antequam* nati essemus abunde *prospexit*; sed &

leges

leges tulit *naturæ* humanæ adeo *consentaneas*, *utilesve*, ut *satis* incredibilem ipsius *amorem* erga genus humanum *deprædicare non possimus*. Quod si vero Deus in gratiam *Gentilium* & *fanaticorum hominum* miracula patravit, quibus *cultus ineptissimus* & *decreta absona inculcantur*, tollitur attributum Dei omnium excellentissimum, nimirum Bonitas: *præscripsisset leges* naturæ humanæ *utiles*, *rationi convenientissimas*, atque *omnes homines* per rectæ rationis *decreta obligasset* ad eas *custodiendas* & *servandas*: *Idem* tamen *Deus* per *extraordinaria portenta* leges illas *subvertisset*, atque *voluisset*, ut contrarium plane ejus, quod ratio dictat & revelatio confirmat, crederent: *miracula* edidisset, imo miraculorum *infinitam copiam*, ut homines crederent: *eum* Deo *omnium maxime placere*, qui *mentis corporisque* cultu *neglecto*, *abjectis* optimarum Literarum *disciplinis*, quaquaversum nulla *necessitate indigente*, per omnem terram *curreret*, *fabulis* omnia repleret, *paupertatem* non ferret *oblatam*, sed *invitaret*, atque ab hominum cæterorum societate *remotus* singulis diebus extraordinarium auxilium exspectaret, vitamque perpetua *quadam* corporis *maceratione* profunderet; licet huic instituto *omnis ratio* repugnet & prudentia. Si Deus *serio* hæc postulat, quæ potest esse inter tam *diffidentia* & *contraria* Dei præcepta mentis *tranquillitas* & *serenitas*? Quis non *crederet*, Deum *ideo* nos *creasse*, ut voluptatem *caperet* ex *dubitatione* nostra & continuis *conscientiæ morsibus*? Quis *amaret* eum, *quem* novimus omnibus *conniti*, ut *excruciemur* legum a se præscriptarum *perpetua pugna*? *Amor verus* est, ut recte definivit *magnus Leibnizius*, *vi cujus voluptatem percipimus*, *ex ejus*, *quem amamus*, *felici-*

tate.

tate. Num autem ille *felicitatem* noſtram quærere *dicendus* eſſet, qui in *cauſa eſſet*, ut in quo felicitas vera ponenda eſſet ignoraremus, atque hanc ipſam ob cauſam *perenniter excruciaremur?* Si *cultus*, quem præſcripſit *Pythagoras*, *Franciſcus* &c. Deo placet, quod *ſtatuere* debemus, ſi *miracula* ad eum confirmandum fecit, tum non ſolum *miſeris* mortalibus, qui longe aliter *ſentiunt*, & aliter ſentire per rationes *non minus validas*, quam *portenta* ſunt, aliter *credere non poſſunt*, illudit; ſed & neceſſario concludendum, omnes, qui cum Viris illis non idem *ſentiunt*, *agunt*, aut *potius ineptiunt*, *Deo non placere. Optimi* ergo *excellentiſſimique viri*, qui *rectæ rationi* & *Revelationi vacivas aures* præbuerunt, per omnem vitam tamen *certo* perſuaſi eſſe non poſſunt, ſe ita agendo *Numinis voluntati*, quantum in hac rerum caligine fieri poteſt, *convenienter* egiſſe. Atque hujus rei cauſa *non eſſent ipſi*, ſed Deus, qui adeo *contraria præcepta* mortalibus injunxiſſet. Fateor me intelligere non poſſe, qua ratione *Bonitas* Dei, poſita miraculorum illorum *veritate*, ſtare ulla ratione poſſit. Si miracula *Apollonii*, *Lojolæ* &c. *à Deo* ſunt, tollitur Dei *Sapientia.* Sapiens non ſolum *optimum finem* ſibi proponit; ſed & circumſpectis omnibus rationibus ea *eligit media*, quæ ad finem optimum præſtantiſſimumque conſequendum *facere poſſe exiſtumat*: *Inſipiens* vero, aut id *intendit*, quod vel factu eſt *prorſus impoſſibile*, aut *difficillimum* ſaltem; vel *mediis* tandem utitur ad finem obtinendum *ineptiſſimis.* Quod ſi igitur Deus miracula fecit ad fidem *conciliandam* hominibus iſtis, voluit ſine dubio ut *miracula illa* & *decreta* ſint, ut cum Paulo loquar, *πασης αποδοχης αξια*: *digna*, quæ ab omnibus,

qui

quibus sana mens est, & *salus curæ cordique*, pro *divinis* habeantur; at *idem* effecisset, ut *decreta* illorum hominum non solum essent *omni rationi contraria*, ineptaque: sed & ita finxisset *homines illos*, quibus ceu *instrumentis* usus, ad doctrinam illam docendam & propagandam, ut ab insanis & *mente captis vix distingui possent*: *dedisset* nobis insuper *facultatem*, quam *rationem* vocamus, quæ ita comparata, ut nonnisi ea, quæ *Deo digna* sunt, pro *norma* voluntatis suæ habeat; at *idem voluisset*, ut *eandem* propter edita a se portenta *ejuraret*. Quis unquam in sapientis *animum*, nedum Dei, tam *stolidum consilium cadere posse* sibi persuadebit? Tandem nec *Justitia divina* stare potest, si credamus, *miracula* Viris illis adscripta Deum operatum: licet enim justitiam divinam *per omnia* ad nostræ rationis leges exigere non possimus; hoc tamen satis scimus ab hominibus non exigere, ut ea credant & faciant, quæ *rationi & voluntati suæ* sunt e *diametro opposita*. Quod si tamen *admittamus*, *miracula* illa esse divinæ auctoritatis, rei ipsius *natura* postulat, ut doctrinæ, per miracula confirmatæ, *pleno animi adsensu adstipulemur*; *postulat*, ut credamus, nos sine *dispendio salutis* nihil negligere posse, quod ad *tuendam* illam doctrinam cultumque *proferendum* facere posse existumabimus; *jubet*, ut vitam nostram *universam* ad decreta illius *disciplinæ* componamus: at ita, (absit blasphemia) *injustissima* Deus ab hominibus, *rectæ rationis capacibus*, postularet; non enim in *potestate* hominis *positum* est, *credere* quodcunque volumus: *credere* non possumus *contradictoria*, qualia multa in vitis hominum illorum proponuntur credenda; non possumus per *con-*

scien-

ſcientiam Deum ſolum colere, ſimul autem *homines quosdam*, quos ineptiſſimi Monachi *cœlo dignos* judicarunt; non poſſumus a *Deo ſolo* auxilium *expectare* in *vita* & *morte*, ſimul tamen *ineptiſſimis cærimoniis* & nugis, incredibilem, ad *mentis* & *corporis* morbos tollendos, *vim* adſcribere; non poſſumus *credere*, quo quis *magis ſtolidus atque ineptus* ſit, *eo magis* Deo ſapientiſſimo *placere*: quæ tamen *omnia* Deus a nobis *poſtularet*, ſi miracula illa a Deo eſſent. Ex quibus concludimus, *neminem* miracula illa pro *divinis* admittere poſſe, *niſi ſimul* omnes *notiones Numinis ſubvertere*, atque in *Atheiſmum prolabi velit*: atque in hoc capite *Baylio* aſſentior *credenti*, *ſuperſtitionem* vitium eſſe longe *deteſtabilius* ipſo *Atheiſmo*; quamvis enim in eo mihi *peccaſſe* videatur *Vir doctiſſimus*, quod ſine *ulla limitatione* aſſeruerit, Atheiſmum tolerabiliorem ſuperſtitione; recte tamen mihi, ſi de *certo ſuperſtitionis genere* intelligas, ſenſiſſe *videtur*: certe hic locum habet *Plutarchi* ſententia, quam pluribus exornavit *Baylius*, *minus peccare* civem illum, qui dixerit, *nullum plane* in quodam Imperio Regem eſſe, aut *omnem* illum *curam* Reipublicæ *abjeciſſe*, quam *præeſſe* quidem eum, at *inſipientem*, *injuſtum*, *rapacem*, *violentum*. Certe ſi *Spinozæ* ſententiam confero cum opinione *hominis*, qui *adſerit*, *Deum miracula patrare* ad res *ineptiſſimas*, *ridiculas*, *abſurdas*, *impias confirmandas*, easque hominibus pro *lege præſcribendas*, *mitius illum* quam *hunc errare* contendo, cumprimis ſi *perpendo*, quam *vim* in animos hominum, *Societatemque civilem* habeat utraque *opinio*. At de hoc jam non agimus.

CAPUT XI.

Miracula Pythagoræ, Apollonii, Francisci, &c. non sunt a Deo, quia Religionis Christianæ veritatem & divinitatem subvertunt.

INter *Seculi nostri*, quo vivimus, *felicitatem* refero, quod Religionis Christianæ *Veritas* atque *Divinitas*, a Viris excellentissimis, summoque ingenio præditis, non solum solidissimis rationibus sit *comprobata* atque *stabilita*; sed & contra omnes incredulorum objectiones *fortissime defensa*. Nostrum non est, eandem veritatem, tam egregie demonstratam, repetitione prolixa rationum, quibus eam probare solent V. D. tueri. De miraculis vehementer fuit non semel disputatum; omnes tamen qui credunt miracula dari, confitentur, Deum nonnisi ad *res sanctissimas, divinissimasque* comprobandas, *miraculis* uti. Neque jam disquiram utrum *vere* gesta sint illa miracula, quæ primis Seculis post Christi discessum facta esse dicuntur. Fateor, Deum, postquam semel Religionis Christianæ divinitatem miraculis *confirmavit*, data occasione decreta sua miraculis confirmare *posse*; licet causam non videam, cur Deus, postquam satis superque hominibus hac in parte prospexit, identidem idem præstare debeat. Quicquid autem de eo sit, hoc certum mihi atque persuasum est; Deum miracula facere non sole-

re *ad probanda mendacia*, ſed ad *ſanctiſſimam doctrinam* confirmandam. Supponamus igitur denuo, miracula, quibus illuſtres fuiſſe dicuntur homines noſtri, a Deo fuiſſe facta; *doctrinamque, cultum*, atque *vitam Pythagoræ* cæterorumque, cum doctrina, præceptis, vitaque *Chriſti* & *Apoſtolorum* conferamus; & apparebit ni fallor clariſſime, a quo miracula illa, & quem in finem edita ſint. *Dogmata*, quæ *Chriſtus* & *Apoſtoli* docuerunt, *vel* erant talia, quæ *ſola ratione cognoſcuntur*; qualia ſunt, Deum eſſe *optimum*, *ſapientiſſimum*, *liberrimum*, *ſanctiſſimum*, totius generis humani rerumque omnium *Conditorem* & *Conſervatorem*; *mentem* a Deo *creatam*, certisque legibus, ad ſalutem omnium & ſingulorum facientibus, obnoxiam, pœnæ adeoque & præmiorum capacem, immortalem denique & æternum perennaturam: *vel* erant *decreta*, quæ *ſola Revelatione* Dei innoteſcunt; nimirum de peccati origine, corruptione generis humani, de Meſſia, ejus perſona, officiis, operibus, adminiſtratione totius operis gratiæ &c. Quod *priora* attinet, non ſolum perſpicue ubique traduntur & inculcantur, ſed & longe *evidentius* ea proponuntur, ita ut ex *Philoſophorum* & *Theologorum* ſententia mirifice rationis *decreta* confirment. Quod ſi jam opiniones de Deo, quas foverunt *Apollonius*, *Franciſcus*, cæterique, quorum opiniones vitamque perluſtravimus, contemplamur; non ſolum nihil invenimus, quod graviſſimis illis *capitibus aliquam* poſſet adferre *lucem*; ſed ea prorſus *obfuscari* atque refelli, quod in antecedente capite ni fallor perſpicue oſtenſum fuit. Hæc ipſa tamen *Theologiæ* Naturalis capita, *fundamenti* loco, in *omni Revelatione* ſunt ponenda.

Quod si igitur cætera non accederent, quæ fidem omnem detrahunt decretis horum hominum, hoc *unum* sufficeret. At nolumus in hoc uno subsistere, pergamus ad naturam sanctissimæ Religionis, prout a *Christo* & *Apostolis* tradita est, contemplandam. Ea docet, omnes homines post transgressionem primi in *miserrimum statum prolapsos*, ex quo emergendi, sine divino auxilio, nulla ratio; Deum autem pro *imperscrutabili sua* sapientia & *misericordia* hominum misertum esse; eumque in finem Christum Θεανθρωπον in terras ablegasse, qui *cruenta morte* efficeret ut miseri mortales spem *veniæ* & *immortalitatis* adquirerent; in hoc *æterno λυτρω* veram nostræ cum Deo *reconciliationis causam* quærendam. Deum Triunum *solum* invocandum, & *pura mente* colendum. Omnes cæteras *creaturas*, neque *omnipotentes*, neque *omniscias*, cultu Numini soli debito non esse prosequendas; in *vita* & *morte præsidium unicum* in Dei *misericordia*, *sanguine* Christi adquisita, *quærendum*; *per id* enim, non actionum nostrarum *dignitatem*, nos spem habere posse *futuræ felicitatis*; eum in finem in vera animi *puritate*, quæ mentis *emendatione*, & pravarum cupiditatum *excisione* comparatur, omnem nostram vitam *transigendam*, atque identidem nobis in *animum revocanda* sanctissimæ Religionis officia, unde etiam *Symbolis* quibusdam externis in oculos incurrentibus, *resque sanctissimas* referentibus, nostræ voluit infirmitati occurrere. Hæc aliaque decreta, quæ omnibus sanctissimæ disciplinæ alumnis notissima sunt, tradit divina Revelatio per Christum & Apostolos nobis concessa. Religio autem *Francisci* &c. non solum aut *nullibi* de sanctissimis illis veritatibus loquitur,

quitur, aut *aliud agendo & leviter;* ſed prorſus eſt *decretis Chriſti* contraria. Deus *non ſolus* colendus, quod tamen evidentiſſime & *ratio* & *Revelatio* oſtendit, ſed & *Maria*, ſed *Apoſtoli*, *innumeri Sancti*, *Divæ*, *noti*, *ignoti.* (*) Imo hi ipſi, *Franciſcus*

(*) Sanctos imaginarios & inſanos in Eccleſia Romana coli, dudum a viris doctis probatum eſt. Adducam multorum loco, quæ unus ex Bibl. Britannicæ auctoribus in medium protulit: Hic vero tomo primo, Parte I. pag. 118. ita loquitur: Les Heros, que l'antiquité a deifiés après leur mort, s'étoient diſtingués par l'Invention des arts & des ſciences, ou par des biens, qu'ils avoient fait au public; mais parmi les Saints de Rome on trouve 1. des extravagans, qui meritoient plutot d'être renfermés dans de petites maiſons, que d'avoir des ſtatues dans les temples, s'il en faut croire leurs propres legendes. 2. des Payens, comme S. Agyris & S. Evodie: le tombeau de la première étoit en grande veneration à Ravenne: mais, Papebroch, l'an 1660. decouvrit par ſon Epitaphe, qu'elle avoit été Payenne; & Mabillon rapporte, que le culte de la dernière étoit fondé ſur cette inſcription gravée ſur une pierre antique: D. M. JULIA. EVODIA. FILIA. FECIT. MATRI. & ſur ce que dans ſon tombeau on trouva une urne lacrymale pleine d'une liqueur rougeatre, qu'on prit pour du ſang, & d'où l'on conclut qu'elle avoit ſouffert le martyre: mais une urne lacrymale, les mots Diis Manibus, ſont des marques de Paganiſme; & après tout, ce devoit être le tombeau de la mere, & non d'Evodie elle même. 3. d'Imaginaires, comme S. Oreſte: S. Viar: Sainte Veronique & S. Amphibolus: l'hiſtoire de ces Saints eſt trop curieuſe pour la paſſer ſous ſilence. Horace Carm I. Od. 9. fait mention d'une montagne près de Rome appellée Soracte, qui ſelon Virgile étoit ſous la protection du Dieu Apollon. On a changé ce

nom en S. Oracte & enfin en S. Oreste, & on en a fait un Saint, à l'honneur duquel on a bati un couvent sur cette montagne, qui est aujourd'hui sous la protection de ce Saint, au lieu de celle d'Appollon. S. Viar n'a pas encore pu avoir l'honneur d'être canonizé: car quoique les Espagnols sous le Pontificat d'Urbain VIII. se soient donné beaucoup de mouvement pour le placer au nombre des Saints, produisant pour cet effet une pierre avec cette inscription : S. Viar. Les Antiquaires reconnurent malheureusement pour ce nouveau Demi-Dieu, que cette pierre n'étoit qu'un fragment d'une ancienne Inscription Romaine, en memoire de quelqu'un qui avoit été Præfectus viarum, c'est-a-dire, Intendant des grands Chemins. Ste. Veronique a été long-temps en possession des plus grands honneurs. On prétend que JEsus Christ a laissé deux empreintes de son visage sur deux mouchoirs, dont la première fut envoïée par lui en present à Abgare Roi d'Edesse, la seconde donnée à une femme appellée Veronique, qui lors qu'il fut mêné au Calvaire lui avoit prêté son mouchoir pour s'essuyer: Le prémier de ces mouchoirs est gardé religieusement à Rome dans l'Eglise de St. Sylvestre; & le second dans celle de S. Pierre, où l'on voit sur un autel bati par Urbain VIII. une statue de Veronique avec cette inscription. Salvatoris imaginem, Veronicæ Sudario exceptam, ut loci Majestas decenter; marmoreum signum & altare addidit conditorium, extruxit & ornavit. Mais après une possession de plusieurs siècles on s'est avisé de degrader cette Sainte du prémier ordre, & de faire voir, que les Anciens appelloient l'empreinte du Visage du Sauveur, vera Icon, & que quelques Ignorans ont fabriqué de là le nom de Veronique. Quant à Amphibolus Evêque de l'Isle de Man, disciple & compagnon de Martyre de St. Alban, il auroit été à souhaiter, que le savant Usserius lui eut fait grace; car en faisant connoitre, que pendant plusieurs Siècles on avoit veneré comme un Saint & un Martyr une espèce de manteau, que les Ecclesiastiques portoient en ce Siècle là, il semble tourner trop en ridicule une Religion si devote.

cus &c. quorum in memoriam *festa* singulis annis *instituta* sunt, *invocandi*, quorum *meritis* Deus *propitius* futurus sit *omnibus peccatoribus.* Si ulla unquam *propositio* perspicue in Sacris tradita est, hæc certe est: *Christus unus intercedit pro nobis apud Patrem, vi meriti sui:* At si *illos* audias, prorsus *falsa* est hæc *propositio.* Aperta satis adsunt, præter dicta, testimonia, quibus hoc probetur. *Christo* æquiparant *Mariam.* Citat *Ebingerus* pag. 471. librum *cui titulus*: „ Magnum speculum exemplorum, editum a Johanne Majore, Soc. JEsu. Duaci 1641. Fol 484. ibi hæc leguntur. Frater Leo habuit hanc visionem; videbat namque in somnis, & ecce judicium parabatur, & angeli canebant tuba, & gens congregabatur in prato quodam magno, & ecce duæ scalæ positæ erant, una ex una parte, alia ex alia parte, una erat rubea & alia alba, & ambæ attingebant a terra usque ad cœlum. Apparuit autem Christus in summitate rubeæ scalæ, quasi iratus & offensus, & B. Franciscus prope ipsum inferius, & descendens aliquantulum clamabat ad fratres suos fortissime, dicens: Venite fratres, venite, ascendite ad Dominum qui vocat vos, confidite, ne vos timeatis, venite. Fratres autem multi conveniebant ad judicium, confisi de clamore Patris currebant, & incipiebant ascendere scalam rubeam volenter; cum ascenderent, alius cadebat de tertio gradu, alios de quarto, alius de decimo, alii de medietate scalæ, & alii quasi de summitate scalæ. B. vero Franciscus ridens, motus compassione ad tantam ruinam, rogabat Christum judicem pro filiis suis. Christus vero ostendebat manus suas & latus B. Francisco, in quibus videbantur renovatæ plagæ ejus, de qui-

bus etiam ſtillabat ſanguis recentiſſime, & dicebat: Ecce iſta fecerunt mihi fratres tui. Dum Franciſcus perſeveraret, poſtulans miſericordiam pro fratribus, poſt brevem morulam iterum aliquantulum deſcendebat & clamabat: Non deſperetis ſed confidite, currite ad ſcalam albam, currite & aſcendite, ibi ſuſcipiemini, per eam intrabitis. Currentibus autem fratribus ad ſcalam albam ex admonitione paterna, & ecce Beata Virgo Maria apparuit in ſummitate ſcalæ & recipiebat eos, & ingrediebantur regnum ſine labore. " Chriſto etiam *æquantur* noſtri homines, *Dominicus* & *Franciſcus*, eorumque *meritis* fit, uti Deus *nobis propitius* ſit. Sic *Alcoran.* Franciſc. pag. 6. *Franciſcus ad literam S. Evangelium obſervavit, non transgreſſus apicem unicum vel Jota.* Si blasphemis hisce verbis fides habenda, Chriſto certe ſimilis eſſet. pag. 13. ,, Franciſcum Filius Dei ſibi per omnia aſſimilavit. *pag.* 14. Eccleſia militans vexilliferum ſummi Imperatoris JEſu Chriſti meruit Franciſcum inſeruiſſe cœlis, & advocatum apud Dominum poſſidere. *ibid.* Franciſcus fuit exemplar omnis perfectionis. *pag.* 15. a protectione Franciſci adjuti, a diabolo non ſinuntur opprimi. Animæ a purgatorio in ſuo natalitio liberantur. Franciſcus eſt in gloria Dei Patris, Philip. III. Franciſcus gloria ſanctorum, ad quam nos perducat B. Franciſci meritis JEſus Chriſtus, qui cum Patre & Spiritu Sancto vivit. " Ut alia loca *ſimilia*, ſupra jam ex parte allata, *ſilentio involvam*, Similia tribuuntur *diſcipulis*, imo *omnibus ſanctis*. Nuper cum amicis trajecto lacu Tigurino *Ruperti villam* contendimus; aditurus autem Cænobium *fratrum Capucinorum*, & *Bibliothecam* eorum perluſtraturus, vidi valvis templi,

templi, quod adjacet Cænobio, adfixam ſchedulam; inſpexi quid eſſet & legi: erant autem ſequentia verba: Vollkommner Ablaſs an dem Feſt des Heil. *Bonaventuræ.* Juvat ex *Calendariis Sanctorum* exemplo indulgentiarum, quæ feſtis diebus Sanctorum promulgantur, hoc oſtendere. Adduxit diligenter, per omnes menſes eundo, indulgentiarum illarum rationem ſæpius nobis citatus *Ebingerus.* Primum ſpecimen ſit e *compendio privilegiorum fratrum minorum, Venetiis* 1532. *edito:* In fine *Octobris* hæc leguntur, *in Feſto Beatiſſimi Patris noſtri Franciſci, & per ejus octavam indulgentia plenaria in ejus Eccleſia trans Tiberim, & ad Sanctum Paulum,* 158. *mille ac* 968. *anni &* 285. *dies.* In Ingolſtadienſi Calend. menſis Septembris hæc extant. Am Tag *St. Franciſci* Malzeichen, den 17. dieſes Monats, iſt aller Ablaſs vergœnnet wie am Tag der 5. Mærtirer im Jenner, und noch darzu von *Gregorio* dem *IX.* 30. Jahr. *Summa* 476 Jahr, 100. Tag und 24. *Quadragenen.* Im *Octobri* am Feſt *S. Franciſci*, Stifter des Ordens der Barſyſſer, ſo auf den vierten dies fallt, erlanget man Ablaſs wie am Neuen Jahrs-Tag im Jenner, darzu noch *Alexander* der *IV.* vergönnt 40. Jahr, *Johannes* der *XXII.* 10. Jahr 50. Tag, *Sixtus* der *IV.* hundert Jahr und ſo viel *Quadragenen.* Denjenigen, ſo an dieſem Tag Meſs leſen, 50. Jahr und ſo viel *Quadragenen.* Wiederum hat *Johannes* der *XXII.* auf jeden Tag im achten Ablaſs verliehen 100. Jahr und 50. Tag. *Sixtus* der *V.* vergœnt vollkommlichen Ablaſs. In dem Calender für die Brüderſchaft des heil. Roſenkranzes *JEſu Mariæ* ſtehet den 4. *Auguſti in Feſto Dominici* vœlliger Ablaſs. ibid. vide 419. Nunquam *jubentur* homines vitam ſuam ad *divinæ Revelationis*

normam componere, atque ex ea tanquam *divite thesauro* sibi de futuris prospicere. *Visiones* & *inepta decreta* actionum nostrarum norma sunt: in *vita*, *morte*, *adversitatibus*, hujus vel illius Sancti, v. gr. *Francisci*, *Dominici* &c. opem, non vero *Dei*, *implorantes* servati. Legantur exempla eorum, qui *Lojolæ*, *Francisci* &c. *ope* servati sunt, & patebit, *eam vim meritis* illorum, imo *vestimentis*, & cujusvis *corporis partibus* tribui, quæ Sacræ Literæ *unice divinis Christi passionibus* tribuere solent. Quid dicam de *Transsubstantiatione*, dogmate omnium, quotquot unquam ingenii humani *stultitia* excogitavit, *absurdissimo* & maxime *ridiculo?* certe eam *miraculis* & *visionibus*, ne quid *audaciæ* & *stultitiæ* deesset, *Triumviri* illi stabilire voluerunt. Verbo sanctos illos ita *βιογράφοι describunt*, ut digni essent qui *Christo*, si vera esset fabula, *æquiparentur*. Prolixus est locus apud *Antoninum Episcopum Florentinum*, Histor. Part. III. Tit. 23. & 24. in quo *disertis verbis Dominicus* Christo, si non *præfertur*, certe *æquiparatur*: ne igitur *finxisse* quid, aut *mentitus esse* videar, cum dixi *Christum* & *Dominicum* eodem loco haberi, verba ipsa, quamvis non sine *sacro horrore*, adponam; ita autem *Episcopus*; *Dominutus Christus est Dominus absolute & auctoritative: Domînicus possessive.* „ Ipse habuit multas visiones divinas: semel vidit Christum, volentem mundum judicare & finire: sed Virgo Maria rogavit quod exspectaret, mitteret prædicatores Dominicum & Franciscum, & iterum cum vidit cœlum apertum, & de omni genere religionum fratres in gloria: & suos Dominicanos non vidit, sed a filio Dei fuit dictum, quod erant sub chlamyde Virginis Mariæ, quos ibi vidit; & dicit quidam Magister ordinis

Mino-

Minorum, qui compoſuit librum magnum de die Dominico valde magiſtralem, quod in dicta viſione poſſet dici, quod tunc viderit Dominicus Deum per eſſentiam, ſicut Paulus in raptu. Apparebit autem magna ſimilitudo ejus ad Chriſtum, ex diſcurſu vitæ & operum ejus. Itaque NB. quia Domino Chriſto ſimilis, aptiſſime denominatus eſt Dominicus. Dominus ait, ego ſum lux mundi. Eccleſia de Dominico canit; Vos eſtis lux mundi: Domino prophetæ omnes teſtimonium perhibent *Act.* X. de Dominico & ordine ſuo Zacharias Cap. XI. dixit in perſona Dei: aſſumpſi mihi duas virgas, unam appellavi Decorem, *aliam* Funiculum. Decor eſt ordo Prædicatorum, Funiculus ordo Minorum; quia funiculo manifeſto cinguntur. Antequam Dominicus naſceretur in mundo, imagines duorum depictæ cernebantur, Venetiis in Eccleſia S. Marci: quarum una erat admodum religioſi, in habitu ordinis prædicatorum cum lilio in manu. Altera ſimilitudinem habebat Apoſtoli Pauli, prout pingi conſuevit, ſuper quam ſcriptum erat, Agios Paulus; ſub figura vero ad pedes ſic: PER ISTUM ITUR AD CHRISTUM: ſub figuram alteram ſcriptum erat: Agios Dominicus: ſub ipſo vero: FACILIUS ITUR PER ISTUM. Nec mireris de ſcriptura ejusmodi, quia doctrina Pauli, ſicut & cæterorum Apoſtolorum, erat doctrina induens ad fidem; Doctrina Dominici ad obſervationem conſiliorum, & ideo facilius per ipſum itur ad Chriſtum. 2°. Dominus naſcitur ſuper terram nudam, ſed ne nimis lædatur a frigore, a matre Virgine in præſepio collocatur. Dominicus natus infantulus ſub nutricis cuſtodia poſitus, egreſ-

ſus e lectulo, quaſi jam carnis delitias abhorreret, ſuper nudam terram jacere ſæpe eſt repertus. 3°. Domino nato ſidus coruſcans eminuit, quod Magos ad ipſum perduxit, per eum mundum univerſum illuminandum inſinuans. Dominicus oritur & ſuper baptizandum mater ſpiritualis ſtellam aſpexit in fronte, novum jubar præmonſtrans Seculi. 4°. Dominus duodenis a parentibus in templum adductus in eo permanſit puer ſolus. Dominicus a propinquis in puerilibus annis in Eccleſiam fertur divino imbuendus officio in ea relictus. 5°. Ab inde uſque ad juvenilem ætatem de Domino authentice nihil reperimus, niſi quia proficiebat ætate, ut verus homo, ſapientia & gratia apud Deum & homines: ſed hoc apparenter. Dominicus autem non ſolum corpore creſcebat, ſed & mente virtualiter. 6°. Dominus cum a Johanne baptizaretur in Jordane, deſcendit Spiritus S. in columba ſuper eum, ad deſignandam plenitudinem gratiæ, deſertumque petiit. Dominicus fame invaleſcente in univerſis Hiſpaniæ partibus, cum videret egentes plurimos, neminemque conſolatorem, in fervore ſpiritus venditis libris & ſuppellectili pretium pauperibus diſperſit & dedit, & Spiritu Sancto quaſi noviter & apparenter repletus, ſtatim regulam ſub Didaco Epiſcopo apprehendit, at alterum baptiſmum & ſpirituale deſertum a delitiis & mundalibus ſequeſtratum. 7°. Dominus poſt diſcipulos congregat paucos, & in brevi multiplicat, mittens eos binos ad prædicandum Regnum Dei. Dominicus ex modicis ad vitam religioſam ſecum aſſumtis ad multitudinem provehitur copioſam, quos ad evangeliſandum deſtinavit & ſanandum infir-

infirmos. 8°. Dominus elegit paupertatem in ſe & Apoſtolis: Sed habebat loculos a fidelibus oblata conſervans, eosque Judas deferebat: ſed Dominicus verus erat paupertatis amator, fratres ſuos ad ipſam exhortans. 9°. Dominus quando ducebat diſcipulos ita famelicos, ut per ſata transeuntes, ſpicas vellentes manibus confricarent ad edendum; & cum jam eſſet meridies, fatigatos ex itinere miſit illos in Sichar, ad emendum cibos, & inde forte præ fame non totis manibus manducabant aliquando. De qualitate ciborum ſatis creditur non comediſſe carnes, niſi agnum paſchalem, propter obſervantiam legis. Dominicus, Patriarcha, qui aliquando totam quadrageſimam non quidem ſine cibo, ſed pane & aqua peregit, hanc aſperitatem ſuis moderavit, vinum & lacticinia concedens. 10°. Forte aliquis dicet a ſimilitudine diſcrepare, quod Dominus diſcipulis ſuis dixerit: neque calceamenta habebitis in pedibus; cum tamen Dominicus cum ſuis calceati procedant in publicum. Sed ſciendum quod mandatum illud temporale extitit; ſuper quo diſpenſavit in ultima cæna: nam & Dominum calceatum videre poſſumus in eo, quod ait Baptiſta, cujus non ſum ſolvere dignus corrigiam calceamentorum ejus. Petro quoque in Actis dictum fuit ab Angelo, accipe caligas tuas: niſi quis dicat caligatum fuiſſe, ſed non calceatum: quod non eſt conſuetum: & Marcus optimus ejus imitator calceamentum fractum cerdoni obtulit ad ſarciendum. Sic igitur Dominus & diſcipuli aliquando calceati inceſſerunt, & ſic Dominicus in urbibus calceatus; extra in itinere frequenter diſcalceatus abibat. 11°. Dominum natum non alia perſona, quam mater ſua Virgo Maria pan-

nis

nis involvit, & jam adulto tunicam ſuam inconſutilem & alias veſtes mater ipſa conſilio manuum ſuarum texuit: cujus autem coloris fuerit, non invenitur. Ne videlicet eo noto falſi Prophetæ induti minus agnoſcerentur eſſe lupi rapaces. Dominico & ordini ſuo Beatiſſima Virgo Maria habitum geſtandum oſtendit, ac etiam colorem. Nam beato Reginaldo graviter infirmanti apparuit, & ſanavit, habitum oſtendens, quo Dominicus cum filiis ſuis eſſet induendus: cappa videlicet magna, & tunica cum ſcapulari, albis. 12°. Dominus & Dominicus Virgo uterque mente & corpore & humilis valde, ut Scripturæ conclamant: ſic Dominicus Virgo puriſſimus & humilis multum. 13°. Dominicus cum Chriſto proprium non poſſidebat lectulum, poſt lachrymarum fluvium vix humi dans corpuſculum. 14°. Domini oratio ſemper fuit exaudita, cum voluit; unde & Patri dixit: Ego ſciebam, quia ſemper me audis. Nam etſi in horto, cum oravit calicem a ſe transferri, non fuerit exauditus: hoc ideo quia ſecundum ſenſualitatem poſtulans, ſecundum rationem exaudiri nolebat. Dominicus autem cuidam religioſo Viro ſibi familiari in dominica locutione inſinuavit, nunquam ſe a Deo aliquid poſtulaſſe, quod ad votum non obtinuerit. 15°. Dominus Apoſtolos ſui exemplo ad vitam mixtam, id eſt contemplativam & activam prædicando dedicavit: matrem ejus Virginem & Magdalenam ad contemplativam. Maria enim ſtabat ſecundum pedes Domini, & audiebat verbum ejus. Luc. X. Martham vero & alias mulieres ad activam: Sic Patriarcha Dominicus, ut alter Noe, Arcam ſuæ Religio-

ligionis ex lignis bitumine charitatis conglutinatis tricameratam fecit. Fratres una ſecum ad contemplanda cœleſtia & prædicanda ſalutis proficua in una collocans: moniales recluſas ad contemplationem aſſumens, in ſecunda: utriuſque ſexus homines ad activam applicans, qui dicerentur de pœnitentia fratres & ſorores, ſeu militia JESU Chriſti in terra manſione. 16°. Diſcipuli Chriſti ſcilicet LXXII. ſemel ſcandalizati ex doctrina Chriſti quam non intelligebant, receſſerunt ab eo: quibus recedentibus Chriſtus remanentibus ſecum ait: Nunquid & vos vultis abire? At Petrus pro omnibus reſpondit, Domine ad quem ibimus? Et B. Dominicus, cum ſecum haberet aliquos diſcipulos, una die tentati receſſerunt ab eo: tantum remanentibus tribus, quibus Dominicus ait: Nunquid & vos vultis cedere? Cui unus reſpondit: Abſit Pater, ut relicto capite ſequamur pedes. Domum ſicut & diſcipuli Chriſti qui receſſerant, redierunt ad eum, ita & diſcipuli Dominici oratione ejus reverſi ſunt. 17°. Dominus multas deriſiones, detractiones & perſecutiones, uſque ad mortem fortiter toleravit, quærentium eum in verbo capere, aliquando lapidare, aliquando præcipitare. Dominicus contumelias, ſubſannationes & oblocutiones non curavit: ita ut quidam paleas a tergo ei pro deriſu alligarent, alii lutum & alia in eum vilia jacerent. 18°. Dominus dilexit nos & lavit nos a peccatis noſtris in ſanguine ſuo. Dominicus vero charitatis perfectione non vacuus, noctem impendebat Deo, meditationi & orationi vacans: Trinam diſciplinam quaſi quotidie de manu propria non cordula, ſed catena ferrea uſque ad ſanguinis effuſionem

nem capiebat: pro ſuis culpis unam, quæ minimæ erant: pro in purgatorio exiſtentibus aliam: tertiam pro iis qui verſantur in mundo. 19°. Dominus cum iter faceret verſus Hieruſalem, videns civitatem flevit ſuper eam, multaque prædixit occulta cordium, & eventus futurorum, propter quod in laudem ejus dicebatur; Propheta magnus ſurrexit in nobis. Dominicus cum civitatibus propinquaret, cernens mente, amare flebat propter peccata eorum, multaque ut verus Propheta occulta & futura revelavit: ſicut mortem Regis Arragonum in bello: Converſionem Hæretici a diu futuram, quem propterea liberari juſſit ab incendio. " Hactenus *Antoninus*; ex quo quilibet poterit judicare, quam *impie* ac *ſcelerate*, imo blaſpheme, auſi fuerint *impudentiſſimi* mortalium *Monachum Dominicum*, tanquam *idolum* in Eccleſia Dei *adorandum* proponere, eumque cum *Chriſto*, *Deo* & *Servatore* noſtro, comparare. (*) Accipe *ſpecimen* de utroque, *Franciſco* nempe & *Domi-*

(*) Notum in vulgus eſt, Franciſcum cum Chriſto comparatum fuiſſe. Ab. Ruchat. Hiſt. de la Reformation de Suiſſe, Tomo V. pag. 308. hæc refert. On trouva dans le couvent des Cordeliers de Rive un tableau: On y voit François d'Aſiſe, leur Patriarche, repréſenté d'un gros ſep de vigne, d'où ſortoient pluſieurs beaux ſermens habillés en Cordeliers, avec cette Inſcription, tirée de l'Evangile Joh. XV. 1. Je ſuis le vrai ſep & vous êtes les ſermens. Confer Bibliotheque raiſonnée Tom. XXXII. ſeconde partie. Em. Cardinalis Quirinus Lib. I. Commentarii de rebus ad ſeipſum pertinentibus, pag. 61. hæc refert. In urbe Remenſi luſtravi Abbatiam Canonicorum Regularium S. Auguſtini &

aliquot alias ædes Regularium cœtibus addictas, at præ cæteris curiosius Ecclesiam illam ordinis S. Francisci, in cujus fronte extabat olim ut bene noram Inscriptio ista: Deo homini & S. Francisco, utrique crucifixo. Hanc tamen minime inveni, sed ejus loco alteram hanc appositam fuisse deprehendi: Crucifixo Deo homini, & S. Francisco. Quomodo prima obliterata fuerit ante annos quadraginta, magnorum Vicariorum authoritate, narrarunt mihi iidem Cœnobitæ, imo unus ex istis statim ad cellam suam advolavit, indeque libellum attulit ab Joh. Bapt. Thiers de iis inscriptionibus compositum, meisque oculis eum subjecit, haud tamen dissimulans, non innocuas duntaxat sibi semper visas fuisse binas illas Inscriptiones, sed concinnas elegantesque. Quanto in pretio sit apud Americanos Franciscus, exponit inter alios Monsieur le Gentil, nouveau Voïage au tour du monde, tomo primo pag. 99. de urbe Lima loquens ait. Le plus beau & le plus grand Monastere est celui des Pères Cordeliers, qui occupe un terrain considérable. Il a sept cloitres, & il n'en peut guères moins avoir; attendu le nombre des Religieux, qui composent cette Communauté. J'en comptai 600, au chœur le jour de la fète de St. François. On m'assura que les ornemens de l'Eglise montoient ce jour là à plus de dix millions de piastres: On ne pouvoit rien voir en effet de plus magnifique: Comme on accorde une indulgence pleniere à ceux qui contribuent à cette magnificence, & qu'on a une Devotion à St. François, que l'on n'a point à quelqu'autre Saint que ce soit, chacun s'empresse d'y sortir en prêt ce qu'il a de plus precieux, ce qui joint a la richesse entière du couvent monte à une somme considérable.

Idem pag. 106. Je fus invité à une Dispute de Philosophie morale ches les PP. Cordeliers: on me presenta une these, dans laquelle je ne vis qu'une seule proposition; S. François notre Saint Père, avant que d'avoir recu les cinq playes ou stigmates, ne pouvoit pêcher mortellement, & après les avoir recuës, il ne pouvoit

Dominico. pag. 63. Vitæ Dominici, a *Dillingero* conſcriptæ, & apud *Surium* pag. 60. narratur; Chriſtum Dominum voluiſſe fulmine percutere orbem, at interceſſiſſe Mariam quo minus fieret; placatum ergo Chriſtum dixiſſe, ſe Dominicanos

pas même pêcher veniellement. Divus Franciſcus Pater noſter ante ſuſcepta vulnera non potuit peccare mortaliter, & poſt illorum ſuſceptionem, nec venialiter quidem.

Poſtquam auctor ſe ad Monachum quendam convertiſſet atque dixiſſet, theſin illam ſibi videri dubiam valde, & quod Eccleſia vel de conceptione Mariæ nihil decreviſſet, iratus valde Sacerdos: après, inquit (de Monacho loquens) m'a avoir traité d'étourdi, d'heretique, & donné tous les noms odieux, que ſon zèle & ſa devotion pour St. François lui inſpira; il ajouta, que pour le repos de ſa conſcience il ſe voyoit obligé à m'aller denoncer au Principal Inquiſiteur, qui étoit là préſent. Jugez de ma frayeur, le ſeul nom d'Inquiſiteur & d'Inquiſition me fit enviſager un abime de maux; Je me regardois comme une victime, qu'on ſacrifieroit volontiers à l'honneur de S. François, & il me ſembloit dejà entendre tout le peuple s'écrier unanimement, Crucifige, Crucifige. Mon imprudence ne peut s'excuſer, & l'experience devoit m'avoir inſtruit de l'abus, que ces gens là font de certaines marques exterieure, de religion, qui ne ſont pas le fondement abſolu de notre foi. Que l'on renie Dieu, que l'on blaſpheme, que les adulteres & les ſacriléges publics reſtent impunis, ce ne ſont que de vetilles dans ce pays: mais attaquer S. François le Thaumaturge du Perou, dire que malgré la Sainteté de ſes mœurs & le rang que ſes vertus lui ont donné dans le Ciel, il a pu pêcher comme le reſte des enfans d'Adam, lors qu'il étoit ſur la terre, c'eſt un crime digne du feu. Confer Uſſerium de ſucceſſ. Eccl. 323. ſq.

nicanos fratres miſſurum, ut ſalutarem doctrinam male ſanis hominibus proponant. *Eleganti* carmine rem fædam expreſſit *Jacobus Bidermannus* Societ. JEſu, Epigram. pag. 15. ſic autem ſonat:

Numen ubi celſo deſpexit ab æthere terras,
Vidit ibi ſtudiis omnia plena tribus.
Inde ſuperciliis incedere grandibus omnes,
Inde manum vetitis omnem inhiare lucris,
Ignibus inde omnes ardere cupidinis, & mox
Iſta triplex plectet crimina fulmen ait:
Arreptoque manus, implevit fulmine, quale
Sparſerat in clades ante Gomorrha tuas.
Jamque ſtatas vindex in pœnas dextra ruebat,
Accidit ad Domini cum bona Virgo pedes.
Et quo ſpectat, ait, tanti Deus ira furoris?
Quemve tribus ferient tela triſulca minis?
Cerno quidem terræ funeſta piacula, cerno,
Et dudum votis execror illa meis.
Si tamen irritant iſti tua fulmina mores,
Quando tuo intactus fulmine mundus erit?
Parce pia punire manu. Non cernis ut ægro
Hic Medicus orbi tendat & ille manus?
Hic Franciſcus erat, Franciſci erat ille Gemellus,
Alter ibi viſus Virgini & alter erat;
Fulmina nunc pejor timet altera mundus. An alter
Fulmina Franciſcus, qui remoretur, adeſt?

At ſimilia pariter de *Ignatio* & *Societate ſua* prædicare ſolent *Jeſuitæ:* probat hoc præter ſupra dicta Jurieu aux prejugés legitimes. Tom. III. pag. 258. dicens: „ Quelques gens regardent avec

horreur, ce que les Annaliſtes de l'Ordre des Cordeliers ont inventé pour faire de leur Saint François un JEſus, juſqu'à lui imprimer des ſtigmates & des cicatrices de crucifixion dans les pieds, dans les mains & dans le coté; afin que dans le corps auſſi bien que par l'ame & par les actions S. François fut la parfaite copie de JEſus Chriſt. Mais les Jeſuites n'en diſent pas moins de leur St. Ignace, & quand ils ſont appellez à rendre raiſon, pourquoi ils ont pris le nom de Societé de JEſus, ils diſent, que comme noſtre Seigneur JEſus en qualité de Sauveur de nos ames, n'a pas eu d'autre ſoin depuis le moment de ſa naiſſance juſqu'à ſa mort, que celui de noſtre ſalut; telle auſſi a été la vie de St. Ignace, qui étoit toute conſacrée au ſalut des ames. La vie de JEſus Chriſt fut manifeſtée dans les œuvres & dans les mains, & dans la conduite de St. Ignace, & ce Saint ſe transforma en celui dont la Societé porte le nom. (Valderama Sermo de Canoniſatione Ignatii.) *Et un* autre Jeſuite dit, que Dieu dans ces derniers temps a parlé à nous par ſon fils Ignace, lequel il a établi heritier de toutes choſes, & à qui rien ne manque pour la ſouveraine gloire que le mot; *Par quel il a fait les ſiècles.* Ce ſont les paroles du Jeſuite Deza, qui applique à ſon Saint Ignace, ce que Saint Paul diſoit de JEſus Chriſt dans le commencement de l'épitre aux Hebreux. *Jeſuita Valderama denuo:* que la Societé de JEſus a été fondée de le moment de ſon admirable conception, quand il joignoit en une ſeule perſonne l'humanité à ſa Divinité eternelle. C'eſt la première Societé que Dieu a érigée entre les hommes, & dont le premier Collège a été le ventre

de la Vierge. *Item*, ils difent de leur St. Ignace: ce n'eft pas une chofe fort étonnante que Moife ait fait de grands miracles, puis qu'il avoit le nom de Dieu gravé fur fa verge. Il n'eft pas auffi fort étonnant que les Apotres ayent fait de grands miracles, puis qu'ils les faifoient par le nom de Dieu. Mais que St. Ignace avec fon nom, écrit dans un petit papier, ait fait plus de miracles que Moife & autant que les Apotres, c'eft ce qui nous le rend admirable. " (*) Nihil jam dicam de cæteris, quæ *Lojolæ*, *Francifco* & *Dominico* cum Ecclefia Romana communia funt; quærimus enim duntaxat, quid trium illarum *factionum*

(*) Cum Biographia I. Lojolæ, quam fupra dedimus, conferendus eft Anonymus famigeratiffimi libri, cujus Titulus vel Infcriptio hæc eft; Hiftoire des Religieux de la Compagnie de JEfus, contenant ce qui s'eft paflé dans cet ordre depuis fon établiffement jufqu'à préfent. Liber impreffus dicitur Ultrajecti, de qua re jam quidem ego follicitus non fum. Hoc patet, Autorem libri fuiffe hominem, qui incredibili diligentia & quantum quidem in hac rerum caligine fieri poteft, absque partium ftudio, vitam, mores facta, fcelera, fraudes Societatis &c. JEfu accurate repræfentarit, omniaque, quantum in tot diverfis hiftoriarum & factorum monumentis reperiuntur fcitu digna, expofuerit. Delineavit Ignatii Fundatoris hujus Societatis vitam, adhibitis longe numero, quam quidem mihi ad manus erant, pluribus Scriptoribus, quique adeo cum noftris conferendus eft. Legenda cumprimis ejus Prolegomena hiftoriæ præmiffa, attentione certe digniffima, ex quibus multa in ufum revocare potuiffem, fi animus fuiffet, de Jefuitarum fatis, dogmatibus, fraudibus &c. pluribus agere, at hoc ab inftituto noftro alienum plane fuit.

num Principes senserint, non autem quæ fuerit ante eos & post, recepta Ecclesiæ doctrina. Quod si igitur *vera essent miracula* his viris adscripta, si *divinæ* essent *originis*, *falsissimam* oporteret esse *Religionem Christianam*: *Impostores* essent *Apostoli*, qui de *Christo*, ejus *meritis*, *morte*, *intercessione*, longe *aliter* locuti *essent*, quam *veritas* permitteret; tribuerent *soli Christo*, quæ *Dominico*, *Francisco*, *Lojolæ*, etiam competunt; quis autem in posterum *fidem* poterit habere *Legatis* Christi in *cæteris* quæ narrant, si in iis quæ *summam rei* complectuntur, *turpiter* nos *deceperunt?* *Credere* autem Deum *miracula* patrasse ad *singulorum doctrinam confirmandam*, idem esset ac *adserere*, Deum *contraria velle*, & *serio quidem velle*, quod idem est ac Deum prorsus *tollere*. Pergamus a dogmatibus ad *præcepta Christi* & *Apostolorum*, eorum vitam moresque: conferamus ea cum præceptis *Monachorum* illorum, vita, & universa vivendi ratione. Præcepta Christi *rationi* sunt *convenientissima*, toti generi humano omnibusque membris *utilissima*, *sanctissima*, *æquissima*; petita partim ex *rectæ rationis legibus*, partim ex *indole* & *natura Religionis a Christo & Apostolis inculcatæ.* Præcepta, quorum compendium est *Amor Dei* & *proximi.* Ad horum præceptorum observantiam *gravissimis* inducit *S. Scriptura argumentis*; petitis a *Dei Exemplo*, *Bonitate*, *Misericordia*, *Imperio*, quod habet in *Creaturas*, ipsarum rerum *excellentia*: *promittit* idem Sanctissimus Deus, se *favore* suo *auxilioque* adfuturum iis, qui ad *normam sanctissimæ disciplinæ* animum vitamque *componere* volunt. Verbo, *præcepta* hæc Evangelii adeo sunt *excellentia*, ut multi *Deistæ*, quibus *mysteria* & *dogmata* Religionis Christianæ *sordent*,

dent, *iſta laudent & admirentur.* Quod ſi jam ad *noſtros* Θαυματεργες nos convertamus, *meras* invenimus *ineptias*, *ſuperſtitiones*, præceptaque & *rectæ rationi* & *Chriſti* decretis e diametro *oppoſita.* Non opus eſt ut prolixus ſim in excutiendis præceptis *Pythagoræ* & *Apollonii.* Sunt quædam quæ in ſe ſpectata *pulchra* & *bona* videntur, cum *univerſa* autem *doctrinæ facie collata*, *fineque* & *ſcopo*, ad quem inculcantur, *ſuperſtitioſa.* Ut nihil dicam, quod multa ſub *involucro emblematum* ſint *tecta* atque *abſcondita*, adeo quidem ut interpretes in *diverſiſſima* abeant, cum ſenſum eruere volunt. Quod ſi tamen rationi eſſent *congrua* & *egregia*, nondum inde inferri poſſet, Deum *ad ea inculcanda miracula* patrare debuiſſe. Quod *Franciſci* cæterorumque *Monachorum* attinet præcepta, ea plerumque *rationi* & *Evangelio* ſunt *contraria*, *inepta*, *blaſphema*, *ſocietati humanæ nocitura. Vota* illa adeo a Monachis *celebrata*, nimirum *paupertatis voluntariæ*, *caſtimoniæ*, & *obedientiæ cœcæ*, Rationi, Evangelio, & Societati contraria ſunt. Verum eſt Chriſti diſcipulos, omnesque qui Chriſto nomen dare voluerunt, in *prima conſtitutione* cæleſtis Regni, *paupertatem* ferre debuiſſe. Neque enim tum aliter ſtatus rerum permittebat. Cum enim omnes, qui ex *Judæis* & *Gentilibus* ad Religionis Chriſtianæ *publicam profeſſionem* animum adjungebant, ex *familiis paternis* ejicerentur, omniumque *odio* atque *execrationi* objicerentur, Dominumque ſuum, quandoquidem aliter *converſionem* ſuam, & *mentis mutationem* probare haud poterant, ſequi tenebantur, *paupertatis onus* in ſe ſuſcipere debebant: at non *placebant* ideo Chriſto quia *pauperes:* neque *omnibus*, qui Relig. Chriſtianæ unquam nomen dare vole-

bant, *injunxit*, ut *aurum argentumque* in mare projicerent, ex aliorum *laboribus* ac *ſudoribus ventrem* ſuum *ſaginarent*, atque ita tanquam *mendici* per orbem *vagarentur* & *ſtipem* peterent. Huic enim præcepta *perſpicua*, *praxis Apoſtolorum*, & *divina* atque *humana* contrariantur *Jura*. At *Monachi* noſtri tanquam præceptum *neceſſarium*, ad ſummum perfectionis *gradum* aſcendendi, *commendant*, & quidem *ſine neceſſitate*; ipſi vero *aliena vivere quadra* malunt; nolunt *honeſtis laboribus* vacare; *præſtare* credunt, ſi innumeri homines *opes conferant* non ſine moleſtia, imo cum *familiarum ſuarum* & totius *Societatis maximo damno*, ut *ventribus ſuis bene ſit* & *lateribus*. Notum eſt, quis ſtatus hodiernus ſit *Franciſci*, *Dominici*, & *Lojolæ* diſcipulorum. *Votum perpetuæ abſtinentiæ*, quam *Regula* præſcribit, *temerarium*, *ineptum*, *Deo* & *Juri Naturæ contrarium*. Si *Franciſcus*, ſi *Dominicus*, *ſi Lojola*, *cælibem* voluere vivere *vitam*, neque ad conjugium ineundum ulla ratione impulſi ſunt; fruantur hac ſua μισογαμια: at omnibus aliis hoc *jugum* imponere *velle* & *abſonum* & *impium* eſt. Frænum nemini *injiciendum*, quandoquidem non omnes *eodem* vel *ingenio*, vel *temperamento*, & facultatum corporisque utuntur *modulis*. Quam vim autem habuerit in animos hominum injecta illa *cælibatus neceſſitas*, demonſtrant *leges ipſæ eccleſiaſticæ* Pontificiorum, *Apoſtolica Taxa*, & *omnium ſeculorum experientia*.

Votum denique *cæcæ obedientiæ* revera *cæcum* eſt, & *pecoribus* non *homine* dignum; neque enim hoc *votum* jubet ut Deo in *omnibus*, quæ *Ratio* & *Revelatio* poſtulant, obediamus, quod ipſum præceptum,

ceptum omnibus mortalibus injunctum; sed ut *sputa Papæ*, & aliorum *Monachorum decreta*, per universam vitam, spreto omni *rectæ rationis usu*, lingamus, atque *antecedentium turbam*, id est *traditiones semel receptas*, licet *absonas*, *iniquas*, Dei voluntati *contrarias*, sequamur, defendamus, omnesque qui *contra eunt*, omnibus diris devoveamus. Hæc *summa* est *præceptorum optimorum*, *sanctissimorum scilicet virorum*, quæ qui *observat*, saltem *externa specie*, & secundum consuetudinem, ille non solum *sanctus*, sed homo *purissimus*, *sanctissimusque*. Notum enim est, hæc officia cæteris hominibus, quos *Laicos* vocant, non *imponi*; sed iis, qui de *meliore luto* sunt, atque *sanctiora animalia*. *Cætera* enim *turba*, paucis quibusdam *ritibus*, *cærimoniis*, viam ad *cœlum* sibi munire potest. De hisce regulis tam *magnifice* sentiunt *Monachi nostri*, ut a *blasphemia* parum absint: ita in *Alcorano* Franciscan. p. 114 hæc extant: „ Qualis sit Regula Francisci declarat ipse Franciscus dicens: est liber vitæ, spes salutis, medulla Evangelii, clavis Paradisi, status perfectionis, pactum æterni fœderis. *Item:* Christus petiit a patre, & impetravit Regulam & ordinem Minorum, sicut testatus est Diabolus. *ibid.* Christus dixit ad Franciscum: quis plantavit hanc fratrum Religionem? Nonne ego? *ibid.* Christus ipsam regulam composuit & ordinavit, & a calumniatoribus ipsam defensavit. pag. 6. Franciscus ad literam S. Evangelium observavit, non transgressus apicem unicum vel Jota, & solus ipse cum suis habet regulam in Evangelio fundatam spirituali modo & forma. " At hoc non *sufficit*; ut quanti Deus æstimet *illos*, qui ut *regulam illam* observent, nomen

dant *S. Francisci familiæ*, vix ſatis verbis exprimere poſſunt. En quædam ſpecimina *impudentiæ craſſiſſimæ* & *impietatis deteſtandæ*. pag. 166. Alcorani *dicitur*: „Dominus JEſus inſpiratione & allocutione induxit plures in ordinem Reges, & alios, cupiebat enim Rex Conſtantinopolitanus ſcire, quomodo deberet mori, & oſtendit ei Chriſtus Franciſcum ſtigmatiſatum, & placebat Chriſto, quod obiret frater minor, qui dimiſſo Regno obedivit cœleſti viſioni. Multis aliis idem revelavit, ex quibus eſt M. Alexander de Ales, qui rogans Dominum, quem ordinem intrare deberet, accepit a cœlo reſponſum, qui de mane ad ipſum primi pro eleemoſyna petenda accederent, eorum ordinem deberet intrare. Et factum eſt ita. *ibid.* Guncero Monacho de Barravia in Vaſconia apparuit mulier pulcherrima, dicens, accipe me in uxorem. Qui reſpondit, non accipio te, quia ſum Monachus. Ipſa reſpondit, ego ſum regula Franciſci, accipe me, tunc ſalvaberis, ex qua revelatione factus eſt frater minor.“ Mitto alias ejusmodi ineptas & blaſphemas voces, quibus ſcatet Alcoranus Franciſcanorum, longe *ineptior* Muhamedanorum *ineptiſſimo libro*, ejusdem nominis. (*) Quid *Dominicus* de *origine Roſarii*, & *cantilenæ*, *ſalve Regina*, *pallio* item, *ejusque efficacia* ſenſerit, ſupra dixi. At inter præcepta, ſanctiſſima

(*) De Alcorano Franciſcanorum & variis ejus editionibus vide Cl. Schelhornii Amœnitates Tom. III. pag. 161. & novam editionem gallicam; de ipſo vero deteſtando Conformitatum libro vide quæ collegerit Auctor der Halliſchen Bibliothec. Tom. I.

ſima ſcilicet, omnibus qui ſalvari volunt, *injunctum eſt*, ut *cantilenas* illas *ineptas* canant, Deumque hac ratione ſibi *concilient.* Et quid opus eſt pluribus verbis? Nemo ignorat *Monachos* illos omnes, quorum miracula expendimus, *Sacras Literas* & *rectæ rationis* uſum faſtidiviſſe, atque exiſtumaſſe, *quo magis* a *regulis* illis duabus recederent, ſuaque *cerebri deliramenta* ſequerentur, eo ſe *ſanctiores* & *cœlo propriores* eſſe. Hinc omnia præcepta, quæ omnibus in univerſum hominibus præſcribunt, ad *ſequentia capita* referuntur: *crede* quod credit *Papa*: *aras* & *altaria* adito: preces *quasdam* per *longam ſeriem* demurmurato: cærimonias a *Monachis injunctas* cuſtodito; *Mariam* Sanctosque omnes *invocato*: *Miſſam* aliquando *celebrato*; peccata tua in *aurem* cuidam delecto *Monacho* inſusſurrato: *Sacra loca*, ut veniam obtineas, *adito*; *ſanctiſſimas reliquias oſculator* : mentem tuam, morti *proximam, Chriſto* & *omnibus Sanctis commendato* &c. &c. talia ſunt quæ abſolvunt *Ethicam Chriſtianam*, ſi ineptiſſimos noſtros audias Monachos. Tales *ineptias* inculcaſſe *Franciſcum, Dominicum, Lojolam*, vitarum *Scriptores*, & adducta ſuperius teſtimonia, ſatis ſuperque probant. An *hæc* autem cum *doctrina* JEſu Chriſti *conveniunt?* An hæc *talia* ſunt, ut Deus, Deus inquam *Sanctiſſimus*, excitaret *homines*, qui *ſuperſtitionem*, ubique paſſim *obtinentem*, *confirmarent?* Credat Judæus apella, non ego.

Certe adeo in oculos incurrunt hæ *ineptiæ*, & *ſuperſtitioſi ritus*, ut qui alias *pertinaciter Eccleſiæ Romanæ* decreta defendunt, diſſenſum ſuum tegere non poſſint. *Illuſtris Auctor Delineationis Eccleſiæ vere Catholicæ*, non uno loco hoc ulcus tangit: Addu-

Adducamus quædam exempli loco. pag. 252. inquit: Fehrner ſind nicht vor Römiſch Catholiſch, am wenigſten fyr allgemein Catholiſch zu halten, alle ſonderbahre Andachten und Neben-Cultus; als da ſind: des Roſenkranzes, des Scapuliers von *St. Auguſtinus* Gürtel, von *St. Franciſcus* Strike, zu dieſem oder jenem Bilde; *item* die Brüderſchaften dieſer und jener Heiligen, wie imgleichen, die auf etliche Wochen, Tage, oder Stunden geſezte *Devotiones*, und Andachts-Dienſte zu gewiſſen Heiligen, und dergleichen. pag. 254. Weiter iſt nicht vor Römiſch-Catholiſch, noch weniger vor allgemein-Catholiſch zu halten, die ybermæſsig groſſe und faſt alleinige Verehrung und Anruffung der Heiligen; worbey des lieben GOttes (auſſert was etwan in der Meſſe geſchiehet, bey welcher doch auch die meiſten durch Recitierung des Roſenkranzes und heimlicher Ableſung allerhand Gebeter ihre Andacht zu der Mutter des HErrn oder andern Heiligen richten) faſt ganz vergeſſen, ſelbiger wenig und nur obenhin angebetet, auch auf ihn nicht das Vertrauen allein, wie es geſchehen ſollte, ſondern de *facto* weit mehr auf die Heiligen geſezet wird. pag. 264. Noch weiter iſt nicht fyr Rœmiſch-Catholiſch, vielweniger fyr allgemein-Catholiſch zu halten, die Einbildung, ſo die occidentaliſchen Chriſten wohl des mehrentheils eingenommen hat, daſs in denen ſo genannten Gnaden-Bildern der heiligen Jungfrauen, und Mutter des HErren, zuweilen auch eines andern Heiligen, eine gewiſſe gœttliche Kraft ſteke, Gnaden zu ertheilen, Krankheiten zu heilen, und Wunder zu thun. Daher geſchiehet es auch, daſs ſie zu einem Bild mehr Andacht

Andacht und Zuversicht tragen, als zu einem andern, nachdem sie darfür halten, dass eines mehr Kraft und Macht zu helfen habe, als ein anders. Zu einem, der Einbildung nach recht kræftigen, lauffen sie mit Hauffen, bringen Geschenke, zünden Wachskerzen demselben zu Ehren an, oder opfern, sie liegen davor auf den Knien, und beten das Bild (von dem gemeinen Manne kann man es je nicht læugnen) durch einen wahrhaften Gottesdienst an. pag. 274. Es ist nicht zu zweifeln, dass der *Cultus* derjenigen, die heutiges Tages so grosse Andacht zu denen also genannten Gnaden-Bildern tragen, *der Heiden ihren gleich gebe.* Wann einmal ein solches Bild in Ruff kommen ist, so glaubet man festiglich, es befinde sich darinnen eine gewisse himmlische Kraft, die demselben einverleibet sey, und sich bey selbigem ausbreite. Dahero kommt es, dass man *die Rosenkranze*, *Tüchlein*, *Gebet-Bücher*, *Bilder*, *Ablass-Groschen*, *Creuzlein*, und andere Ding daran hælt oder reibet. Man glaubet so dann, dass durch das Bild eine übernatürliche Kraft in diese Ding gleichsam transplantiert werde. Hætte man diese *Opinion* von diesen Bildern nicht, so wære keine Ursach anzuzeigen, warum man an dergleichen Oertern lieber, als an andern, die Heiligen anruffe, und bey selbigen mehr als anderswo ihrer Hylfe sich getrœste. Also yberredet man sich festiglich, weil man es gern haben will, der Heilige, der durch die *Statuam repræsentieret* wird, *præsidiere* unfehlbar diesem seinem Bilde, auf eine ganz besondere Weise, und wyrke dabey Wunderwerke. Derowegen gehet man wallfahrten dahin, und nicht an einen andern Ort. Man ist

auch

auch der beſtændigen Meynung, daſs die Hylſe vom Himmel, und die Kraft der Heiligen ſo feſt an dieſes geweyhete Bild gebunden ſey, daſs, wann ſelbiges zerfiele oder wegkæme, alsdann auch der Heilige aufhœren würde an dieſem Ort zu ſeyn, und Wunder zu thun. Alia loca prudens omitto. Non examinabo utrum jure meritoque ineptus cultus, decretis *Eccleſiæ Romanæ*, quod *illuſtris Auctor* negat, attribui debeat. Neque enim hic controverſias tractamus. *Reſponſum* petat *illuſtris Vir* a Doctoribus *Italis*, aut *Principe totius Eccleſiæ*, & ſentiet eos pro nobis ſtare. At talia, tamque inepta decreta, cultumque ſtolidiſſimum, vel induxerunt illi Triumviri, vel confirmarunt. Denique ſi vitam *Chriſti* & *Diſcipulorum*, cum vita *Pythagoræ* & cæterorum conferamus, nihil invenimus, quod in nobis aliquam *inſolitæ virtutis opinionem* excitare poſſit. *Chriſtum* ſanctiſſimum noſtrum *Servatorem* cum *ineptiſſimis* hominibus *conferre* religio prohibet. *Diſcipulos* quod attinet, dudum viri docti eorum *ſimplicitatem*, *integritatem*, *candorem*, procul omni *ambitione* ac *oſtentatione*, probarunt; atque inde *teſtimonium* petierunt, pro *certitudine* rerum, quas *narraverunt*. Hoc *unum agunt*, ut res a ſe *viſas auditasque* ſine verborum *circuitione* enarrent, cæterum *laudem omnem Chriſto Domino* ſuo *tribuunt* & ejus *miracula* narrant. Poſt diſceſſum Chriſti inuſitatis donis erant ornati, quibus *ſenſu ipſo edocti* erant, ſe ex voluntate *Legislatoris* miſſos, ad *ſanctiſſimam diſciplinam* ubique annunciandam. Stylo utuntur *idiotico*, ſimplici; non jactitant *perpetuas viſiones*, *ecſtaſes*, *confabulationes* cum *Chriſto*, & *ſanctis*. JEſum crucifixum ſanctiſſimaque ejus Decreta *unice* meditantur,

tur, ebuccinant, paratique *hac ratione* vitam suam, si quidem necesse fuerit, *profundere*. Cum *Stephanus* sanctissimus Vir cœlo *receptus* erat, nihil narrant de *portentis* ipsius, & *miraculis* post mortem editis, *neminem* ex Christianis ad eum *implorandum* hortantur, neque *reliquias* cuiquam ostentant. Nulla *insania* in *cultu*, *victu*: pecunias non *abjiciunt*; *curant* ut *pauperes* inde *subleventur*; non sunt *vindictæ cupidi* & quoslibet *dissentientes orco* addicunt. Verbo, *tales sunt*, quales sanctissimæ disciplinæ *alumnos* decuit. Prorsus autem *ingenio* fuisse ab his *diverso Pythagoram* cæterosque, supra ni fallor abunde ostendimus. De *Pythagora* & *Apollonio* hoc quidem loco non est ut multa dicamus. *Pythagoras* & *Apollonius* Circumforaneis similiores sunt, quam publicis *veritatis* & *sapientiæ* Doctoribus. *Mysteria*, quæ jactitarunt, aut *verborum sunt* μετέωρα, aut *ænigmata* potius & *ampullæ* verborum, quam *sententiæ perspicuæ* omnium captui accommodatæ. Cætera quæ alicujus momenti sunt, *ratione solum* addisci poterant. *Franciscus* autem, cæterique, ita se gerunt, si vitarum Scriptoribus fides habenda, ut ab *insanientibus* & *mente captis*, si pauca intervalla excipias, non *distingui* possint. Vix pagina *sine portentis*, *visionibus* aut *actionibus vesanis* restat. Quemadmodum in fabula *Heroës* ubique personam agunt eminentem supra cæteros; ita illorum *laudes solas* ebuccinari audias. Deus miracula facit, *insolita*, *extraordinaria*, *peccata* condonat, in *cælum recipit* expansis manibus, propter *merita*, *virtutes Dominici*, *Lojolæ*, imo *amplius*, si quis *vestimento* Dominici indutus, si quis *pedes* eorum *lambit*, *dentes*, *ossa*, *digitos*, & quid non? Deus *gratiose* de homine illo *sentit*, & inter

inter *ſuos refert.* Mox *Trinitas* adparet, mox *Chriſtus*, ſed *infantulus*, mox *Maria* cum *elegantiſſimis fœminis*, mox vident in cœlo *Monachos*, *cucullo indutos*, mox *duobus* ſimul *locis* ſunt Apoſtoli noſtri, mox per multos *pedes* de *terra* elati; non ſunt *edocti* ex Sacris Literis, ſed *viſionibus* paſcuntur; iidem *ignorantiſſimi*, *ſtupidiſſimi*, & tamen volunt *eſſe lumina mundi*, *Doctores* mundi. Vota faciunt Deo *inepta*; in *terram ſanctam itinera inſtituunt*, Muhamedanos *converſuri*, ignari vel *primorum Religionis elementorum* & *linguarum orientalium*. Neque hic, auxiliis deſtituti, ſanctiſſimam Religionem *ediſſerunt* miſeris mortalibus, ſed *lapides*, *ſaxa* & *montes mirantur.* Redeunt uti ſunt profecti. Pecuniam *abjiciunt*, ut poſſint *mendicari*, & *mendicantur*, ut alios in *admirationem rapiant* Homines *ab erroribus* non *revocant*, ſed *ineptis ſuperſtitionibus* plures *addunt.* *Papæ* & ipſius *decretis* unice *adhærent*, *mutaturi* in ſingulas horas *ſententiam ſuam*, ſi quidem *Pontifici* placeret. In *cultu*, *victu*, cæteroque vitæ *habitu*, *ridiculos* ſe faciunt, *ſingularemque* ex eo capiunt *voluptatem*; omnis eorum *cura*, *ſolicitudo*, omnis *labor* eo tendit, ut *Papæ imperium*, receptasque, licet *impias* & Deo *contumelioſas* opiniones, *ſtabiliant.* Atque hæc omnia faciunt *nemine* jubente, nulla *auctoritate* inducti, vel *argumentis* perſuaſi. An autem *credibile* eſt, Deum tales *miſſurum* eſſe ad ſanctiſſimam doctrinam ſuam *confirmandam*, aut nova quædam dogmata hactenus non audita *commendanda?* Certe ita omni *Agyrtæ* & *Fanatico* credendum eſſet; ita *fatui* ex *morodochiis* eſſent *protrahendi* & pro *doctoribus* publicis in poſterum *habendi*: ita vileſceret in animis hominum *ingenuus diſcipulorum Chriſti candor*

& *pu-*

& *pudor*. Ita *frustra* nos Christus *monuisset*, ut a *deceptoribus* caveremus. Verbo, ita *quicquid dixerunt*, fecerunt *Apostoli*, omnem *fidem* amitteret, quia quod Apostoli *unice intenderunt*, *laudarunt*, atque morte *confirmarunt*; *Franciscus*, *Lojola*, *Dominicus negant* & *subvertunt*. Unde *concludimus*, miracula *Francisci*, *Lojolæ* & *Dominici* a Deo esse non posse.

CAPUT XII.

Miracula Pythagoræ & cæterorum non sunt a Deo, quia posita illorum veritate, merus induceretur in rebus sacris Scepticismus.

QUoties inter nos, qui ab *Ecclesia Romana* gravissimas ob rationes *discessimus*, & illos qui *Papæ decretis* adhærent, *sermo* est de *examine* Religionis, quod nostra sententia *omnibus* in universum hominibus *competit*, inter alia nobis objicere solent ecclesiæ Romanæ Doctores, examen omnibus hominibus *concessum viam sternere* ad *Scepticismum*. Hoc argumento cum alii, tum imprimis eruditi quidam *Ecclesiæ Gallicanæ Doctores* usi sunt, omnemque ingenii aciem, atque eloquentiæ vim, ut id probarent, *impenderunt*. Multa ad speciosam illam objectionem regesserunt illi ex nostris, qui controversias illas examini subjecerunt. Quidam eo usque progressi,

ut *tela* hæc in ipſos *retorſerint* hoſtes. Inter omnes autem eminet *Theologus* ſuo tempore *doctiſſimus* atque *pientiſſimus* ὁ νυν εν Ἁγιοις, Joannes la *Placette*, in *erudito libello*, de *inſanabili Eccleſiæ Romanæ Scepticiſmo*. *Præſtantiſſimus* ille *Theologus*, per *ſingula* Eccleſiæ Romanæ *decreta* eundo, oſtendit, *impoſſibile* eſſe, ut aliqua *certitudo* locum habere poſſit, ſi recepta hujus Eccleſiæ dogmata valeant. Non juvat, argumenta, quibus ſuam ſententiam ſuperſtruxit *eximius Theologus*, referre; neque enim id jam quidem agimus. Hoc unum dicimus, omnes fere qui Eccleſiæ Romanæ Doctores audiunt, *examen Religionis* tantopere *deteſtantes*, atque ad *auctoritatem* tantum Eccleſiæ ejuſque *infallibilitatem provocantes*, non poſſe non in eam ſententiam adduci, ut *credant*, religionem eſſe *rem omni rationi contrariam*; ſaltem ita *comparatam*, ut *rigidum examen* ſuſtinere *non poſſit*: credendum igitur *ſimpliciter* omni *abjecto examine*, id eſt, *cæco aſſenſu* tandem in caſtra *quarundam factionum* tranſeundum. Atque hoc a *Scepticorum* opinione haud procul eſt remotum: Illi enim *adſerebant*, nullum dari vel in *ſenſibus*, vel in *ratione*, veri inveniundi *criterium*, ſed omnia eſſe *æque certa*; interim in rebus ad vitam *quotidianam*, *cultumque* Religionis ſpectantibus, *receptis opinionibus* moribusque Patriæ *adhærendum*. Ita Sextus Emp. Lib. LIX. pag. 560. de ſuo Sceptico ait: Ταχα γαρ ασφαλεστερος παρα τους ως ετερως φιλοσοφουντας, ευρεθησεται ο Σκεπτικος: κατα μεν τα πατρια εθη και τους νομους, λεγων ειναι Θεους, και παν το εις την τουτων θρησκειαν και ευσεβειαν συντεινον ποιων; i. e. fortaſſe

fortasse enim stabilior ac constantior invenietur Scepticus, quam ii, qui aliter philosophantur: siquidem profitetur Deos congruenter patriis moribus & legibus, & facit quicquid pertinet ad eos pie colendos. Certe si quis *illustris Huetii* libellum de *imbecillitate ingenii humani* attente pervolvit, atque alia ejusdem *celebratissimi Auctoris* cogitata *confert*, vix aliter sentire poterit, quam *illustrem Virum*, perspectis ab una parte *rationibus gravissimis*, quæ pro *examine* Religionis *pugnant*, partim *impossibili conciliatione* hujus *examinis* cum *decretis Ecclesiæ Romanæ detecta*, credidisse, nihil magis e re & *sua* & *Ecclesiæ esse*, quam *Scepticorum* sententiam tueri, atque adeo omnia fundamenta, quibus *ratio* utitur in examinanda Religione, *subvertere*. Hac enim ratione viam esse stratam (cum homines haud facile omnem religionis sensum extinguant) ambabus manibus *auctoritati* aliorum in causa Religionis *sese subjiciendi*, & ad eam tanquam *sacram Ancoram* confugiendi. Et certe, si *nulla* rationi inest *vis* verum a falso discernendi, *Religio* amplectenda est *sine examine*, id est, *credendum* aliquid quod e *re nostra* esse existumamus. Nolumus huic argumento inhærere, sed afferemus jam *novum argumentum*, quo probabimus, Ecclesiæ Romanæ Doctores *Scepticismum* fovere. Petitum hoc est ex ipsis *Miraculis*, quibus eluxisse dicuntur *Franciscus*, *Dominicus* & *Lojola*. Quod si enim Miracula illa (uti contendit Ecclesia Romana) *a Deo* sunt, Deusque illis *probare* voluit *decreta*, quæ foverunt atque docuerunt *celebratissimarum Familiarum Auctores*, mea opinione *certum* atque *perspicuum* est, *universalem Scepticismum* cum in *cæteris rebus*, tum in *Religionis negocio cum-*

primis locum habere. Ut autem id probem, *tribus* utar argumentis. Primum eſt petitum a *ſenſuum miniſterio.* IIum. ab *evidentiſſimis* rationis *præceptis.* *Clariſſimis Scripturæ locis*, imo *tota Scriptura Sacra* IIIium. Quod ad *primum* attinet, notum eſt, *ſenſus* rite *diſpoſitos* ab Optimo Max. Numine nobis *datos* eſſe, ut iis tanquam organis *adjuti*, de objectorum externos ſenſus ferientium *exiſtentia* & *diverſitate* judicium ferre, atque hac ratione non ſolum unum ab altero *diſtinguere*, ſed & quæ ad commoda noſtra promovenda facere poſſunt, *cognoſcere* poſſimus. Miracula omnium confeſſione ſunt opera Dei *extraordinaria*, quibus Dei voluntas mortalibus ſignificatur, quæque vehementius animos hominum ex voluntate Dei movere debent, quam ea, quæ quotidie oculis noſtris ſubjiciuntur. Quod ſi igitur Deus miracula facit, ad tollendam *fidem*, quam hactenus ſenſibus habuimus; actum eſt de *miniſterio ſenſuum*; credere enim debemus neſcio cui rei *potius*, quam *externis ſenſibus*. Atqui Deus per inuſitata miracula *effecit*, ſi vitarum illarum Scriptoribus fides habenda, ut *idem corpus* in pluribus locis *fuerit ſimul*; ut *idem homo infans* & non *infans* fuerit. Ita *Lojola* & *Franciſcus* Chriſtum non ſemel oculis ſuis viderunt in *hoſtia*; *iidem* in pluribus *locis eodem tempore vere* apparuerunt. Hæ aſſertiones non ſolum rectæ rationis decretis, ſed & *ſenſibus omnibus repugnant.* Si enim omnes in univerſum homines *hoſtiam* contemplarentur, & vel *juramento* confirmare tenerentur, quid *oculis ſuis* contrectaviſſent, nihil aliud dicere poſſent, quam ſe *vidiſſe placentulam farinaceam*, nullum *caput*, *truncum* nullum, artus *nullos*, *nulla* plane hominis alicujus *lineamenta*, adeo ut *illuſtres*

Tillot-

Tillotsonius recte dixerit, controversiam de *Transsubstantiatione* omnium optime a *Gentilibus*, oculis saltem *instructis*, *dirimi* posse. Supponam igitur, Deum per *Miracula* edocuisse *Dominicum*, *Franciscum*, & *Lojolam*, Christum *præsentem* esse in hostia, item homines illos *duobus* in *locis* eodem temporis articulo fuisse, necessario *sequitur*, sensibus *fidem* tuto haberi non posse, imo *nec tum* fidem illis esse habendam, quando *eorum* ministerium necessarium. Cum autem horum hominum *judicio* non semel tantum hoc contigerit, sed *millies*, omnis in posterum *sensibus fides detrahenda*. Quid enim? Si Deus *inusitatis miraculis usus* ad ea stabilienda, quæ *omnibus sensibus* repugnant, an *cuiquam* mortalium in posterum *licet* credere, sensus nos *non fallere*; objectum, quod videtur ante oculos positum, adeo clarum ut vel *lippi* animadvertere possint; idem panis in *minutas partes* secari, *ori admoveri*, frangi potest. Verbo, *repugnant sensus* omnes contra persuasionem de *existentia hominis* in illa placenta farinacea, & tamen Deus miraculo confirmat, panem non esse panem. Erat teste *Athenæo proverbium apud Græcos*: *θαυματα μωροις*; *miracula stultis*. At plane immutandum hoc erit dicendumque, θαυματα σοφοις. Ita sapientissimus quisque in posterum judicare tenebitur, *sensus vel optime dispositos* homines *necessario*, quoties de objectis judicare volunt, in errores *præcipitare*. Quod si enim *inusitatis miraculis* Deus *transsubstantiationem confirmavit*, voluit sine dubio, ut miraculo, (repugnantibus licet omnibus sensibus,) *fidem habeam* & quidem *semper*. Quemadmodum enim *credere teneor*, ea quæ per miracula in V. & N. Testamento facta, licet

miracula ipſa non *repetat* Deus; ita etiam poſtquam Deus ſemel per *portenta Franciſco* aliisque inſignibus viris *ſignificavit*, corpus unum idemque (hactenus enim ſuppono rem eſſe poſſibilem) *eodem tempore* in pluribus locis eſſe, hoc *credendum firmiter tenendumque.* Unde inſuper ſequitur, *neminem hodie fidem* habere poſſe iis, quæ *oculis ſuis* videt, *manibus* tangit &c. Eundum erit in caſtra *Egoiſtarum*, id eſt eorum *Philoſophorum*, qui putant, præter mentem noſtram *nihil extra nos* exiſtere: corpora, quæ *videntur*, aut videri a nobis exiſtumantur, *non eſſe vera corpora*, ſed φαντασματα quædam, mentem noſtram *deludentia.* Cur enim *magis credam*, me *cœlum*, *aquam*, *piſces*, *lapides*, videre, quam *fruſtulum panis?* Unde *certus* ſum, Deum mihi *oculos* dediſſe ad videndum, ſi *miraculum* fecit ad me *edocendum*, oculis *ſanis* imo *lynceis* non eſſe *credendum?* Senſus quidem externi verum corpus offerunt; mensque judicat fieri non poſſe, ut idem ſimul ſit & non ſit: at ſenſuum *omnium* & *Rationis Auctor* clamat, his *fidem* haberi *non poſſe.* Unde ſequitur, poſita *divinitate Miraculorum*, *Franciſco* cæterisque adſcriptorum, *ſenſuum externorum miniſterium inutile* eſſe prorſus, ad cognoſcenda & diſcernenda objecta extra nos poſita. *Secundum meum argumentum*, quo probo *Miracula* in *Franciſci* &c. gratiam a Deo facta, *Scepticismum* inducere, petitum ab eo, quod hæc adſertio *certiſſima* & *evidentiſſima rationis principia* ſubvertat. In antecedentibus audivimus, vitarum Scriptores adſerere, Deum non ſemel *miraculum* feciſſe, ad *Transſubſtantiationem* comprobandam; item non ſemel factum, ut homines illi eodem tempore fuerint in duobus locis; hæc propoſitio

positio *non solum probat*, in posterum fidem *sensibus* haberi non posse, sed & omnis *cognitionis humanæ fundamenta* subvertit. Inter *axiomata* æternæ veritatis & prima omnis cognitionis humanæ fundamenta sine dubio hoc referendum: *idem simul non potest esse & non esse.* Huic axiomati innititur omnis *ratiocinatio*, & quæ inde resultat *scientia.* Quod si autem *Deus miraculum* fecit, ut probaret (denuo suppono rem esse possibilem) unum idemque corpus eodem tempore esse in pluribus locis simul, *manifestissime voluit* ut concluderem, idem *corpus posse adesse & non adesse, unum esse & non unum. Unum* & *mille, uni loco adfixum;* & in *plurimis tamen spatium occupans &c.* quo posito, scientiæ omnium *certissimæ evidentissimæque*, quales *Arithmetica, Algebra, Geometria*, prorsus redduntur *incertæ* imo *falsæ.* Non possum enim dicere *numerum binarium* bis sumtum ex. gr. *æqualem* esse numero *quaternario.* Perceptio enim *æqualitatis*, quæ est inter duos illos numeros, *fallax* est: tollitur insuper omnis *certitudo*, quæ nititur aliorum testimoniis; non possum in posterum provocare ad testimonia *virorum optimorum* atque *fide dignissimorum.* Deus enim per miraculum *effecit*, ut homines illi *Franciscus* & *Lojola*, si vitarum Scriptoribus fides, *duobus* in *locis simul* fuerint visi: hæc aperta admodum sunt, ut ampliore explicatione opus non sit. At non solum omnia humanæ cognitionis tolluntur fulcra atque præsidia, sed cumprimis tollitur omnis nostra *certitudo*, quam habemus de *Veracitate Dei*, cæterisque virtutibus divinis cultusque Deo digni *natura.* Probavimus Capite X. posita divina origine Miraculorum, a Francisco & cæteris editorum, omnes notio-

nes de *sanctitate*, *bonitate*, *justitia*, *sapientia* Dei subverti. Quod si autem miracula illa Deus fecit, non solum *illæ virtutes* subvertuntur, sed & *evidentissime certissimeque* sequitur, nos nullum amplius *conceptum* rectum habere, de eo quod Deum *decens* est, deque cultu divino recte instituendo. Deus *miracula* facit, ut probet cultum *ineptum* & *absurdum*, quem foverunt *Pythagoras* & *Apollonius*, *sibi placere*; Idem Deus per *Franciscum* & cæteros *miracula facit*, ad *alium cultum* priore non *minus ineptum* & *ridiculum* stabiliendum. Per Christum edidit *miracula* ad *sanctissimum excellentissimumque cultum* & *disciplinam statuminandum*: quid inde concludi potest aliud, quam non solum *perinde esse Deo*, quacunque demum *ratione* colatur; sed & *eum sibi contrarium* esse, *contraria velle*, omnes *ideas* de religione naturali *logomachias* esse; cultum *abominandum Ægyptiorum* non minus esse *castum rationique* convenientem, quam *Christianorum*: *saltem* nos *nescire* utrum *hac vel illa ratione* Deus colendus sit: accedit, quod nulla fere gens sit, quæ miracula in sui gratiam facta non soleat *jactitare*. Certe, si *Miracula* quæ per *Franciscum* cæterosque edita dicuntur a *Deo sunt*, nulla causa adest, cur negemus, hoc alibi *locorum* apud *alias gentes* fieri non potuisse. Si enim semel Deus per *miraculum* cultum *ineptum*, suisque virtutibus *contrarium*, tuetur & *comprobat*, quæ causa esset, cur aliis in locis ad *diversum cultum* stabiliendum idem facere non posset? Ita *cultus* certe pro *hominum*, *temporum* & *locorum diversitate*, poterit ab *hominibus* aut *Imperantibus* mutari. Verumque erit adeo *ingeniosissimi Pascalii* dictum: *Un meridien decide de la verité, ou peu d'années de possession. Les loix fondamen-*

tales

tales changent; le droit a ses epoques. Plaisante justice, qu'une rivière ou une montagne borne! verité au deça de Pirenées, erreur au delà. Eodem fere redit *tertium* meum *argumentum*, quo probare contendo, miracula illa *Scepticismum* in *rebus theologicis* ſtabilire. Probavi capite XI. *poſita veritate & divinitate miraculorum*, a Deo in gratiam *Franciſci &c. præſtitorum*, ſubverti *veritatem & divinitatem* Religionis chriſtianæ. Quo ipſo ſimul argumento per legitimam evidentemque illationem ſequitur, *neminem* veram alicujus revelationis *indolem* atque *certos characteres* cognoſcere poſſe. Exiſtumarunt omni tempore Chriſtiani, & adhuc exiſtumant, nullibi certiora atque evidentiora divinæ alicujus revelationis reperiri indicia, quam in *ſanctiſſima* Chriſti *diſciplina*, adeo ut nihil concipi poſſit Deo *dignius*, naturæque humanæ *aptius & accommodatius*. At ſi vera ſunt *miracula*, quæ Deus in gratiam *Lojolæ* & cæterorum fecit, cadunt *omnes illi characteres* Revelationis veræ & Deo dignæ. Cum enim cultus doctrinaque JEſu Chriſti, plane alius ſit naturæ, quam cultus per *Dominicum* & ſequaces *inſtitutus*, ad *utrumque* autem *ſtabiliendum* miracula divinitus facta fuerint, oportet *utrumque*, licet *adverſa* ſecum *fronte pugnantem*, approbemus. *Confucii* ergo *Philoſophia*, *Alcoranus Muhamedis & Franciſcanorum*, item *Biblia Sacra eodem* habenda erunt *loco*: ſaltem non magis *certum* erit *revelationem* per Chriſtum factam *divinam* eſſe, quam *alium quemvis cultum ſtolidiſſimum* licet & *ineptiſſimum*. *Error* itaque & *veritas*, *Hæreſis & Orthodoxia vana* erunt *nomina*. Quod *uno tempore* per miracula *confirmatum fuit*, id alio tempore & occaſione *deſtructum*. Ex quibus omnibus tandem

concludimus, *posita veritate & divinitate* Miraculorum a Deo in gratiam *Francisci*, *Lojolæ*, *Pythagoræ* &c. præstitorum, concedendum, *sensuum ministerium*, *rationem* & *Revelationem nullius esse usus*, *atque adeo cum in cæteris*, *tum in rebus cumprimis theologicis Scepticismum esse fovendum*, *quod est absurdissimum.* (*) Ut autem eo magis constet, in quas *difficultates* homines conjiciantur, si *Miraculis Francisci*, *Dominici* & *Lojolæ* fidem habeant, atque præcepta eorum atque actiones, tanquam Numinis decreta, venerentur, *instituto parallelismo* ostendam, non *minoribus* virtutibus atque actionibus illustribus eluxisse *Muhamedem* quam *Triumviros istos*; atque adeo *posita divina origine miraculorum Francisci* & cæterorum *incertum* esse, utrum *Muhamedis* potius, quam *hominum illorum præcepta* sint audienda. Quæ de *Muhamede* afferentur ex vita *Muhamedis*, conscripta ab *eruditissimo Viro*, *Joh. Gagnier*, qui summa diligentia & fide, fatentibus harum rerum peritis, ex scriptoribus Arabibus collegit, desumta sunt. Agemus autem primo de miraculis ipsius & visionibus, deinde reliquas ejus actiones, præcepta, ingenium & mortem contemplabimur. Audivimus in antecedentibus capitibus circa *nativitatem* non solum *Pythagoræ* & *Apollonii*, sed & *Francisci*, *Dominici*, & *Ignatii*

(*) Unde mirandum valde est, celeb. Magliabechium de miraculis Francisci & Dominici adeo magnifice sensisse. Vide vitam Benedicti Accolti Aretini pag. 194. in vitis summorum Virorum per Meuschenium editis.

Ignatii Lojolæ inſignia edita fuiſſe portenta. (*) At non *minus illuſtria* cum Muhamedes natus eſſet, edita ſunt. Ita *Gagnier* Tom. I. pag. 78. „ Tous les prodiges, qui accompagnerent la naiſſance du Prophete de Dieu, ont été rapportés par ſa mère Amenah . . Nous donnerons ſeulement les plus remarquables: Premierement les Satans furent precipitez du haut des étoiles, & des ſignes du Zodiaque, ou ils s'ètoient nichés, pour écouter à la derobée ce que les Anges diſoient: ils en faiſoient part enſuite aux Magiciens, aux Sorciers & aux Pithoniſſes: auſſi par leur chute les Oracles des Idoles ceſſerent ſur la terre. Secondement, le feu ſacré des Perſes gardé par les Mages, & qui avoit brulé ſans intermiſſion depuis Zoroaſtre, durant l'eſpace de mille ans, fut éteint tout à coup. En troiſième lieu, les eaux du lac *Sawa*, qui appartenoit aux Enfans de Hamdân furent taries entierement. En quatrième lieu, il y eut tremblement de terre violent, qui fit une grande fente aux Palais de Coſroes Roi de Perſe, & de la même ſecouſſe quatorze tours de ce Palais, où il y en avoit vingt-deux, furent renverſées. " Vide plura Tom. II. pag. 386. ſq.

Miraculis plurimis *illuſtres* fuiſſe *Franciſcum* &c. ſupra ſatis audivimus: *Muhamedes* non minus multa edidit, ſi Scriptoribus vitæ rerumque geſta-

---

(*) De miraculis Muhamedis vide, præter ea quæ Grotii libro de Ver. Rel. Chriſt. editionis Kœcheri a Viris doctis monita ſunt, Abulpharai ſpecimen Hiſtoriæ Arabum, apud Pokokium, pag. 187. ſq.

geſtarum credimus. Tom. II. pag. 267. „ Il a operé plus de miracles que tous les autres Prophetes enſemble. On aſſure, qu'il en a fait jusqu'à mille; d'autres diſent jusqu'à trois mille, ſans y comprendre l'Alcoran, qui eſt lui ſeul le plus grand de tous les miracles. Il a fendu la lune en deux: les pierres l'ont ſalué; une poutre ou un tronc de palmier a gemi en ſa preſence: des ſources d'eau ont tari d'entre ſes doigts; " taceo alia miracula plura.

Qualia *ſtigmata* impreſſa ſint *Franciſco* a Chriſto, pluribus ſupra diximus. *Simile* quid contigit *Muhamedi*. pag. 88. Tom. I. rem ita narrat *Gagnier*: „ Mais qui eſt encore plus ſurprenant, à l'âge de trois ans Masruh ſon frere de lait & lui étant aux champs avec les troupeaux dans un lieu écarté, deux Anges ſous la forme de deux hommes vetus de blanc, ſe préſenterent à eux, portant un grand baſſin do'r plein de neige. Ils tirerent Muhamet à part, l'emmenerent ſur une colline voiſine, le coucherent par terre, lui fendirent le ventre, & lui ouvrirent enſuite la poitrine. Ils en tirerent une certaine tache noire; ils lui laverent après cela le corps avec cette eau de neige; ils lui remplirent le ventre de lumiere, & l'ayant renfermé & rejoint promtement, ils le laiſſerent parfaitement gueri, & dans le même état qu'il étoit auparavant. " Et quemadmodum vulnerum vibices *fideles teſtes* in corpore *Franciſci* videbant, ſic nec *Muhamedi* deſunt *teſtes*: „ Il y a (*ita Auctor vitæ pag.* 92.) une tradition qui porte, que la trace de l'ouverture, que les Anges avoient faite dans le corps de Mahomet, y pa-

y parût toujours après cela; qu'elle regnoit depuis les creux de l'estomac jusqu'au bas du ventre, & qu'elle ressembloit à une courroye très déliée. Anas, un de compagnons & des amis familiers du Prophete de Dieu disoit: J'ai vû moi-même cette suture sur sa poitrine; elle y demeura toujours depuis tant qu'il vecût. " *Ipse* quin etiam *Dominicus* ejusmodi Miraculum patrasse dicitur, quod admodum simile est illi, de quo mentionem facimus. Extat apud *Ebingerum* pag. 834. qui collegit ex vita Dominici, quæ extat in *Bibliotheca Ratisbonensi.* „ Quidam (*ait*) de partis Pedemontis monstrose inflatus beato Dominico se vovit, tunc dormienti Beatus Dominicus apparuit, ventremque sine dolore scindens, immunditias omnes extraxit, & iterum manu sua sacra unctione consolidans, ipsum perfecte sanavit. "

Legendæ testantur, Deum in verbo suo *prædixisse*, venturum in mundum *Lojolam*, *Franciscum, Dominicum.* Ita *Gabriel Bareleta* probat, divinitus illos Ordines esse institutos, *ex Zachariæ* Cap. VI. ubi sermo est de quatuor quadrigis egredientibus de medio duorum montium. Nil dicam de tot *testimoniis*, quæ ad probandam *excellentiam* ordinis *Francisci* & *Dominici* adferuntur. At ne hilum quidem illis *cedit Muhamedes.* Tom. II. pag. 365. ex Alcorano ostendit *Gagnier* ipsius divinam originem. „ Il a été annoncé dans les livres des anciens Prophetes, dans lesquels ses noms & ses épithetes sont expressement marqués, comme aussi les noms, & les épithetes de ses compagnons, de ses successeurs & de sa nation.

tion. pag. 366. Il marcha ſur les mêmes traces qu'avoit marché le Prophete envoyé le plus près avant lui. pag. 368. Dieu a commandé au monde de lui obeir, il l'a ſoumis à ſon arbitre & à ſa conduite, & il lui en a donné le gouvernement en propre & en Souveraineté, avec une parfaite infallibilité, ſuivant cet Oracle de Dieu même dans ſa Parole: le cœur du Prophete n'a point fauſſement imaginé ce qu'il a vû. Et cet autre: Sa vuë ne s'eſt point detournée, & il ne s'eſt point égaré. "

Sancti noſtri innumeras habuerunt *viſiones*, *ecſtaſes*, *familiaria colloquia* cum *Maria*, imo quidam *Deum ipſum* viderunt: hæc *felicitas* etiam *Muhamedi* contigit: *celebre* eſt *iter ejus nocturnum*, & *viſiones*, quas ibi habuit, *extraordinariæ ſunt*. vide *Gagnier Tom. I.* inde a pag. 195. ad 294. *Angelus Gabriel* non ſemel cum *Muhamede familiariter* loquitur, *ſolatium* addit *adflicto* & *triſti*, *auxiliumque* Dei præſentiſſimum *promittit*. Tom. I. p. 142. „ Tandis que le Prophete de Dieu étoit ainſi accablé de douleur, l'Ange Gabriel deſcendit du Ciel tout éclatant de lumière. Muhamet le voyant recommença à ſuer, & fut ſaiſi d'un grand tremblement, car l'Ange lui apparut ſous une prodigieuſe forme, & d'une grandeur étonnante. Il avoit cent têtes, & cent paires d'ailes, qui s'étendoient d'orient en occident. " Vide etiam pag. 159. ubi ingentes videt *catervas* Angelorum *gladiis* inſtructorum. pag. 326. *equis* inſident *Angeli*, & *fortiſſime* pugnant contra hoſtes *Prophetæ*.

Imo

Imo *Deum* etiam, quemadmodum *Ignatius*, oculis *corporis videt.* Tom.I. pag. 263. „ Parmi ceux qui tiennent pour la realité de ce voyage en corps, même juſqu'au ſeptieme ciel, il y a une autre diſpute, ſavoir, ſi le Prophete vit Dieu des yeux de ſa tête ou des yeux de ſon cœur; c'eſt ainſi qu'ils s'expriment. Tous les Alfaquirs ou Canoniſtes, les Traditionnaires ou Scholaſtiques, tiennent, qu'il vit Dieu des yeux de ſa tête. Quelques autres aſſurent ſur l'autorité d'Ata & d'Abu-Horaira, que ce fut ſeulement des yeux de ſon cœur. Mais dit Gjannabi le premier ſentiment eſt plus generalement ſuivi. “

Leges, ſeu uti *Sancti noſtri* loqui ſolent, *Regula*, ſecundum quam *Franciſci*, *Dominici* & *Lojolæ* diſcipulis vivendum eſt, a Deo eſt. *Le livre de l'Alcoran* (ita Tom. II. 366.) *lui fut apporté du ciel, quoiqu'il fut idiot, ignare & non lettré, ne ſachant ni lire ni écrire.*

Roſarium & *ſanctum Carmen*, *Salve Regina*, *divino conſilio*, ſi *Legendarum* Scriptoribus credas, *Franciſco* & *Dominico* datum. *Muhamedes* in itinere illo nocturno *a Deo* accepit *normam quotidianæ precationis.* Vid. Tom. I. pag. 245. Solent *Muhumedani* per diem quinque formulas precum fundere, quas Muhamedi a Deo traditas aſſerunt. „ C'eſt ici (inquit Gagnier in nota) l'origine & l'inſtitution de la Liturgie journaliere des Muhametans. Elle ne pourroit pas avoir de commencement plus noble, s'il étoit vrai comme on le croit, qu'elle procède immediatement du Trhone de Dieu. “

Rosarium & *Salve Regina Amuleti* cujusdam loco est, uti supra audivimus. Et tali quoque *sacro instrumento* instructus est Muhamed. Quum enim *Incantatoris* cujusdam fraude in *morbum* esset conjectus, ἀπο μηχανης auxilium fuit præstitum, ope sectionum quarundam Alcorani. Tom. II. pag. 44. „ Dans ce moment l'Ange Gabriel descendit du ciel, apportant les deux derniers chapitres, ou Surates de l'Alcoran, qu'on appelle les deux Amulets, ou préservatifs contre les enchantemens, & qui contiennent ensemble onze versets, autant qu'il y avoit de nœuds dans le filet du Sorcier & à mesure que l'Ange recitoit chaque verset, chaque nœud se denouoit de lui-même; & à chaque aiguille qu'il tiroit, il en couloit de l'eau. Cependant le Prophete se sentoit soulagé peu à peu, jusqu'à ce que le onzieme nœud étant defait, il se trouva comme un homme debarassé des liens, qui l'auroient tenu garotté; & il se vit enfin entièrement delivré. Alors Gabriel prononça ces paroles: Par cet amulet je te degage présentement, & je te munis pour l'avenir contre tous les charmes, enchantemens & prestiges des sorciers.

Notum est *Sanctos nostros* eâ apud Deum gratia fuisse, ut *quicquid petierunt* & adhuc petunt, pro *viventibus* & *mortuis*, *voti* reddantur *compotes*. Eodem loco apud Deum se esse gloriatur *Muhamedes*. Vide Tom. II. pag. 170. unde in notis *Editor*. „ Nous voyons ici, & dans d'autres endroits de cette histoire, que Mahomet fait la fonction de Mediateur & d'Intercesseur, soit pour les morts, & pour les Musulmans qui reconnoissent

ſent cette qualité. Ils diſent communement, qu'au jour du jugement il ſera le premier Interceſſeur, & le premier dont l'Interceſſion ſera admiſe de Dieu. "

Si quis *S. Dominici veſtimento*, aut ad modum hujus factionis *facto habitu veſtium indutus* eſt, non ſolum a multis *morbis* levatus eſt, ſed & contra *hæreſes* munitus. Supra quid veſtimentum *Dominici* valuerit, audivimus; poſterius affirmat *Alphonſus de Caſtro, de Hæreſ.* Lib. I. pag. 23. apud Ehingerum, dicens: „ Teſtor Deum, non mentior, me præſente, quidam in concione publica ad populum prædicans, in die quo agitur ſolennitas ſancti (de Dominico loquitur) qui ordinem, inſtituebat, dixit Fraternitatem ſuam ac ſocietatem laudibus extollere volens, eum qui habitum illius ſemel induerit non poſſe eſſe hæreticum. " Quicunque Religionem admiſit ipſius *Muhamedis*, jam erat a *peccatis*, quæ commiſerat, *abſolutus.* Tom. II. pag. 87. Quum quidam nomen dare vellet *Islamismo*, convertit ſe ad *Muhamedem* & dixit: „ O Apotre de Dieu! je m'engage par ſerment, à condition que vous me remettiez mes vieux pêchés, & que vous oubliez le paſſé. L'Apotre de Dieu me repondit: O Amru! pretez ſeulement le ſerment, cela ſuffit; car la ſeule profeſſion de l'Islamiſme abolit tout le paſſé, & la fuite pour cauſe de Religion efface tous les pêchez commis auparavant. "

Templum, cui nomen *St. Portiuncula*, quo loco mirabiles viſiones habuit *S. Franciſcus*, *Deo jubente* fuit *ædificatum.* *Mecquæ* Templum *ejusdem*

est *originis*, si *Muhamedanos* audimus. Tom. I. p. 313. „ Les Juifs disoient aux Musulmans, notre Kebla est plus ancienne, que la votre, & la maison sainte de Jerusalem est plus excellente que votre Ca'aba : Au contraire repliquoient les Musulmans, la Ca'aba l'emporte pour l'antiquité & pour l'excellence. Afin donc de determiner la dispute, ce verset de l'Alcoran descendit du ciel : Certainement la prémiere Maison, qui ait été mise aux hommes, " (pour l'objet de leur culte religieux) *c'est celle qui est à Becra* (c'est à-dire a la Mecque.) *Dominicus* quamvis Miraculis *illustris*, & ad *emendandum* genus humanum *a Deo missus*, potuit tamen *contra sacra conscientiæ jura* & præcepta *Salvatoris* homines *instigare* ad errantes in *fide persequendos*. Talibus enim Sanctis *omnia* licent. Eadem facultas concessa *Muhamedi*. Tom. II. p. 383. „ Il lui étoit permis de prendre des depouilles des ennemis tout ce qu'il vouloit, avant qu'on en eût fait le partage ; & outre cela après le partage fait, il prenoit la cinquième partie, & laissoit les quatre autres à partager entre les siens. Il lui étoit permis de commettre le meurtre dans la Mecque. " Vide passim Tom. I. Lib. III. de expeditionibus contre Infideles susceptis.

Per τα λειψανα *corporis Dominici*, *Ignatii*, & *Francisci* multa sunt edita *miracula*. *Muhamedi* quidem tot *numero* non tribuuntur; at certum tamen, si fides scriptoribus, eum *vivum* adhuc & *spirantem*, ope *sanguinis sui* & *urinæ*, multos *sanasse*: *il avoit* (ita Tom. II. pag. 385.) *le sang très pur, aussi bien que l'urine, ensorte que par l'usage que l'on faisoit de l'un & de l'autre, on recouvroit la santé.*

Nec

Nec *ſanctis noſtris* ſimilis tantum fuit Muhamedes in plerisque, ſed & *ſanctiſſimo Patri, Pontifici Romano.* Non minus enim *ſibi* vindicare voluit *jus in univerſum Orbem*, quam *Papa. Uter* autem *validioribus* inſtructus ſit *rationibus*, noſtrum non eſt decernere. pag. 384. Tom. II. „ Il lui étoit permis de partager les terres, avant même qu'il s'en fût rendu maître: Car Dieu lui avoit donné la poſſeſſion de toute la terre. C'eſt ce que prouve Gazali en produiſant le partage, qu'il fit de pluſieurs champs, qui appartenoient aux enfans de Samin Al. Duri.

Qui *defuncti* Dominici cadaver contemplabantur, animadvertebant *ſuaviſſimum odorem* ex corpore ipſius *egredi:* talem *odorem* avidis naribus traxerunt amici *defuncti Muhamedis.* Tom. II. pag. 301. „ Ali trouva que tout ſon corps rendoit une très-ſuave odeur, auſſi bien mort que vivant: & c'étoit une odeur de Muſc. Car Omm Salama, une de femmes du Prophete, nous en aſſure en ces termes: Après que l'Apotre de Dieu fut mort, je mis ma main ſur ſa poitrine, & quoi qu'il y eût une ſemaine que je n'avois ni mangé, ni abſolution ſacrée, néanmoins je ſentis ma main toute remplie, d'une odeur de Muſc très agréable. Pendant qu'Ali faiſoit l'ablution, il prit à la derobée une pièce d'étoffe ou un chiffon d'un vieil habit déchiré, & l'ayant trempé dans cette eau, il le mit en câchete dans ſon ſein ſous ſa chemiſe; il en expérimenta dans la ſuite des effèts tous miraculeux. En effèt un jour comme on lui demandoit, d'où venoit ſa faculté intellective qui étoit ſi vive, & cette prodigieuſe

mémoire qu'il avoit, il répondit: Dans le tems que je lavois le corps du Prophete, j'apperçus quelques gouttes d'eau qui pendoient à ses sourcils, & à ses paupieres: je les sucois aussi-tôt, je les avalois, & je sentis depuis que ma mémoire s'étoit merveilleusement fortifiée. " Vide insuper pag. 309. 317.

Speculum vitae *Francisci* apud *Ebingerum*, p. 243. testatur de *Francisco*. ,, S. Franciscus resurget ante resurrectionem, potest exspectari devote, sed non asseri temerarie. Tamen devotioni multum ratio suffragatur, ut sicut *S*. Franciscus fuit similis singulariter Christo passione; sic etiam conformis sibi, præ aliis, anticipatione resurrectionis, & maxime ad confortandam fidem. " Non minoribus *fulgebit* honoribus *Muhamedes*. Audi *Gagnier* cap. XIII. Lib. II. ,, Il sera le prémier, en faveur duquel la terre s'entrouvrira, pour le faire sortir du tombeau. 2°. Il sera le premier, qui ressuscitera au son de la trompette. 3°. Il s'avancera vers le lieu du Jugement, escorté de soixante & dix mille Anges. 4°. Il sera preconisé à haute voix par son propre nom au lieu du jugement. 5°. Il se tiendra à la droite du Thrône sur un marchepied glorieux &c. &c. " Videatur integrum caput. Hæc sufficiant: plura vitas istorum hominum inter se conferenti occurrent, quæ probant, non *minus fide digna* esse, quæ traduntur a *Scriptoribus Arabibus* de *Muhamede*, quam ea, quæ *Legendistæ* de *Triumviris* illis *superstitionis propagandæ* enarrant. Comperiet, in ipsa *Religione*, si apparatum rerum ineptissimarum, quas tradiderunt *Triumviri isti*, *Fran-*

Franciſcus, *Dominicus*, & *Ignatius*, ſpecies, aut nullum, aut exiguum eſſe *discrimen*. Verbo, ſi *miracula* illa *Ignatii Lojolæ*, *Francisci*, *Dominici* ſunt à Deo, cauſa non eſt, cur *Muhamedis* reſpuamus Religionem. Quod ipſum denuo *oſtendit*, in quas difficultates ſe conjiciant illi, qui *ineptiſſimis Legendis fidem* habent.

CAPUT XIII.

Diſquiritur, utrum Miracula illa Diabolo ſint tribuenda.

PRobavimus ni fallor ſatis, miracula illa, quibus illuſtres fuiſſe dicuntur *Pythagoras*, *Franciscus* & cæteri, nec *Deum* poſſe habere *auctorem*; nec *Angelum bonum*. Reſtat ergo ut inquiramus, cui tandem hæc Miracula ſint tribuenda. Alterutrum autem eligendum: Nimirum aut dicendum, *Diabolum* eorum miraculorum *auctorem* eſſe; aut prorſus eſſe illa *falſa*, atque a *maleferiatis hominibus effecta*. Inter illos, qui putant, non minus *Deum*, quam *Angelos bonos* & *malos* poſſe patrare miracula, plerique in eam concedunt ſententiam, ut putent, miracula illa a *Pythagora* cæterisque edita ab *alia cauſa* oriri non poſſe, quam a *Diabolo*, generis humani hoſte acerrimo aſtutiſſimoque. Et ad eam ſententiam tuendam non leves adferri poſſe videntur rationes. Et *primo* quidem ipſius *rei natura* huic opinioni *robur* vide-

tur addere. Sane ipſa *decreta* horum hominum *rationi* adeo ſunt *adverſa*, adeo *puerilia*, adeo Numinis Majeſtati *contraria*; cultus adeo *ineptus*, *ridiculus* & *portentoſus*, ut vix cogitari poſſit, aliam dari cauſam *impudentiſſimæ ſuperſtitionis*. Non jam repetam quæ ſupra dixi, de inducta per *Pythagoram* & *Apollonium* ſuperſtitione, quam ſit *fœda* & *cultui recto* contraria; hoc unum de *Religione cultuque Franciſci* &c. dicam, ſi quis omnem operam diligentiamque impenderet, ad *Religionem omnem* ex animis hominum *radicitus evellendam*, atque *fœdiſſimas* & *impudentiſſimas fabulas*, imo *Atheiſmum* ipſum *ſtabiliendum*, vix *quicquam* tantis *erroribus* addere poſſet. Non unum ſpecimen ſupra adduxi, quibus multo plura addi poſſent, niſi illa quæ adduximus talia eſſent, quæ *impudentiam* & *ſtoliditatem* rei ſatis probare poſſent. Vix igitur *fieri* poſſe putant quidam *Viri docti* & probi, ut tam *inepta*, tam *impia*, rationi & revelationi *contraria*, ab homine, cui vel *mica ſanæ mentis* & *ſenſus aliquis*, atque *reverentia Numinis* ineſſet, excogitari poſſent. *Quærendam* igitur *Naturam* aliquam *malignam*, Deoque *inimicam*, quæ *tantarum blaſphemiarum fautrix ſit atque inventrix*. A *Diabolo* autem ſi diſcedamus, talem vix *inter homines reperiri* poſſe. Accedit, quod Patres *primitivæ Eccleſiæ* crediderint, *malignos Dæmones idololatriæ* ubique *graſſantis promotores*, atque Religionis chriſtianæ *ſurgentis*, atque omnes fere terræ angulos *perrumpentis*, *hoſtes* eſſe. Res notior eſt, quam ut multorum exemplorum inductione probari debeat. *Secundo:* vix alia ratio dari poſſe videtur, cur *tot homines* tanta fuerint ſuperſtitione *dementati*, atque ad amplectendas tot ineptas opiniones *inducti*,

ducti, quam si supponas, *Diabolum* ipsum *falsis miraculis* ita *auctores* & *spectatores* fascinasse, ut revera crediderint, quicquid *dictum factumque* fuit ab his hominibus, *extraordinaria* quadam *Numinis potentia* accidere. Et certe, si quis cogitet, *quot* hominum animos superstitionis illius contagio *pervaserit*; quo usque *progressus* sit fœdissimus cultus, quam inepta turpiaque facinora *produxerit*, quamque alte hodie in multorum animis sit radicata opinio de *veritate rerum gestarum*, vix impedire possumus nos, quo minus credamus, *Diaboli operam* intercessisse. Equidem quod miracula *Pythagoræ* attinet & *Apollonii*, certum est, ea non tantam vim habuisse in animis hominum, ut multum illis tribuerint; dubium certe, utrum *Pythathagoras* vivus divino honore fuerit *cultus*. Post mortem id factum testatur *Val. Maximus* Lib. VIII. Cap. XVI. asserens: *Crotoniatas tanto studio Pythagoram post mortem veneratos esse, ut domum ejus Cereris Sacrarium fecerint, & quoad Urbs Crotonensis floruerit, Deum in hominis memoria, & hominem in Deæ Religione cultum fuisse. Idem fecisse Romanos* ex fragmento marmoreo evincit *S. Bayerus* in *Spicilegio Antiquitatum*, pag. 136. ut jam nihil de nummis *Samiorum*, in quibus *Pythagoras* Lucido & scintillante corpore conspicitur, dicam. Vide *J. Gronov. Thes. Antquit.* Tom. II. & *Harduini Chronologiam Veteris Testamenti*, pag. 91. quod ante me observavit *doctissimus Vir*, *Theod. Crüger* in *Dissertat.* de *aureo femore Pythagoræ.* Quantacunque autem fuerit *Pythagoræ* post obitum nominis *fama* atque *celebritas*, non tamen effecit, ut *integræ gentes* & *populi*, cogitata ipsius atque *decreta* pro *norma cultus* habuerint atque Religionis. Singu-

læ nationes privos habebant *Deos*, neque ad normam *philoſophicorum decretorum*, ſed *Pontificum* & *Sacrificulorum* nutum, ſacra publica adornabantur. At *decreta* & opinio de *præſtitis miraculis Franciſci* &c. tam late ſparſa atque in tanto honore habita ſunt, ut hodienum in *tanta Literarum luce*, in *Italia*, *Germania*, *Luſitania*, *Hiſpania*, *Gallia*, *feſta ſolemnia* in honorem illorum ſint *inſtituta*, magnaque pompa *celebrata*. *Undique* populi eſt *maximus confluxus* ad *honores divinos* illis *exhibendos*, atque *auxilium* rebus in arctis ab ipſis *repetendum*. (*) Notum inſuper, paſſim ab Eccleſiæ Romanæ Scriptoribus miracula illa & decreta *defenſitari*. Noti ſunt labores *Alani*, *Sedulii*, *Ferrandi*, *Gretſeri* & aliorum, in defendendis *ineptiis* & *ſtolidiſſimis* actionibus *Franciſci*. De quo videatur *Bayle*, voce *Franciscus Aſſiſius*. *Tertio Scriptura Sacra* ita loqui videtur, ut *Diabolum auctorem* habeat falſorum miraculorum cultusque idololatrici. Paſſim ad loca Scripturæ ſolent provocare illi ex Theologis, qui Diabolum *veri nominis miracula* patrare poſſe contendunt. Ita dicunt, vocari eum Θεον τȣ αιωνος τȣτȣ. 2. Cor. IV. Ἀρχοντα της εξȣσιας τȣ αερος. ad Epheſ. II. illas αρχας & εξȣσιας &c. apud eundem Cap. VI. *tenebrarum Rectores* denotare; oſtendere hoc *Magorum Ægyptiorum hiſtoriam*; *Achabi* per prophetas falſos *factam tentationem*, *ſolutionem* ipſius Diaboli conceſſam a Deo, ad ſeducen-

(*) De feſtis ridiculis, in gratiam quorundam Sanctorum inſtitutis, vide le Journal Univerſel. Tom. VII. pag. 355. ſq.

ducendas gentes. 4to. tandem *Franciscus*, *Lojola*, *Dominicus*, adeo familiariter usi sunt Diabolo, uti vix concipi possit, quin, si Diabolo potestas est *miracula patrandi*, *frequenter fuerint delusi*. Mox quasi cum *stulto ludunt*, eum *objurgant*, *repellunt*; ille frequenter *adesse*, *testimonia* de *veritate miraculorum* & *doctrinæ edere*, conatus eorum *sufflaminare*, ad varia *tentanda* impellere. Plura supra adduximus exempla. Hæ sunt *præcipuæ rationes*, quibus quis induci posset ad credendum, miracula, quæ *Francisco* cæterisque tribuuntur, *auctorem* agnoscere *Diabolum*. Quanquam autem quod *præsentem controversiam* attinet, parum *nostra* intersit, utrum a *Diabolo* illa miracula sint, vel *effecta*: fatemur tamen, nobis magis verisimile videri, portenta a *maleferiatis hominibus excogitata*, ad superstitionem *alendam*, & *confirmandam*, quam a *Diabolo* patrata. Nolo, quæ in genere de *auctore Miraculorum* dixi supra, repetere. Sum in ea sententia, *veri nominis* miracula a *Diabolo* patrari non posse. Præcipuas adduxi rationes supra. Ad ea autem, quæ jamjam in contrarium attuli, non difficile est mea opinione respondere. Et quod *primo* ipsam doctrinam & dogmata spectat, cultum item *quinque Virorum istorum*, non diffitemur nihil illis ineptiis *stolidius* excogitari posse. At nec ideo *Diabolo* hæc sunt *attribuenda*. Notum superstitionem, *exceptis Judæis*, olim totum occupasse orbem. *Chaldæi*, *Assyrii*, *Ægyptii*, *Græci*, *Romani*, ut de aliis populis nihil dicam, *ineptissimas* foverunt *opiniones* de Deo, rebusque divinis. Cultus erat *impurus*, *ineptus*, *barbarus*. Eum ut pluribus describam nulla cogit necessitas, notissi-

ma enim hæc ſunt. (*) At quis *credat tantam* eſſe Diaboli *potentiam*, ut *univerſum* fere *orbem invito Deo* ſibi *ſubjecerit*, omniumque mentes tot ineptis opinionibus *infecerit? Majus ſane*, abſit blaſphemia, Diaboli eſſet in hoc Univerſum *imperium*, quam *Omnipotentis Dei. Ingenioſiſſimus Anglus*, qui Hiſtoriam *Diaboli* nuper edidit, præter alia etiam quæ intendiſſe videtur, oſtendere voluit, quam *ineptum ſit*, omnia quæ unquam *male & ridicule* acta ſunt, *Diabolo* adſcribere. *Melius* nobis tam *late* graſſantis ſuperſtitionis *originem* pandit *Apoſtolus Paulus, ad Romanos Cap. I.* Quando enim *ſemel* mentes culturam *rationis* negligunt, neque decreta *illius* audiunt, facile fieri poteſt, ut ſenſim ſenſimque prolabantur in *ineptas*, Deoque *contumelioſas opiniones.* Contigit hoc illis, quibus Revelatio *divinitus* fuit *conceſſa*, at ab iisdem *turpiter neglecta, pedibusque conculcata:* quid mirum, ſi tam turpiter aberrarunt *illi*, quibus tam *felicibus* eſſe non licuit? *Communis* fere hodieque recepta *opinio* eſt, Diabolum, ſi quod *enorme* peccatum patratum, ejus eſſe *auctorem*: quæ perſuaſio partim à φιλαυτια generis humani, partim ab *opinionibus Gentilium*, de *operationibus Dæmonum* inſolitis, orta. *Nolunt* homines etiam *perverſiſſimi agnoſcere* naturæ ſuæ *malitiam*, in alia longe negotia *culpam ſuam* transferre ſolent. Inter *Ethnicos* late quaquaverſum ſparſa fuit *opinio* & adhuc dum per *Orien-*

(*) Vide de his doctiſſime differentem Artur Young, in der hiſtoriſchen Unterſuchung abgœttiſcher Verderbniſſe der Religion. &c. Libellus Berolini editus. Anno 1749. in 8.

Orientem paſſim viget, *Dæmones* quosdam generi humano inimicos, non ſolum multa inſolita in terræ noſtræ globo facere poſſe; ſed & *homines, invitos* ſæpe, ad *impuras* atque *impias actiones* impellere: Hæc *peſtilens opinio* poſtea a *Pontificiis* fuit varias ob cauſas *propagata*, & ad noſtra uſque tempora a *multis fideliter cuſtodita*, quod ex profeſſo Viri docti, qui de *potentia Dæmonis*, *Sagarum* & *Spectrorum* egerunt, oſtenderunt. Ex quibus ſimul patet, quid de *ſecunda ratione*, id eſt *propagatione* ineptæ opinionis de ſanctitate *Franciſci*, cæterorumque, *cultu* item *inepto* plane ſentiendum ſit. Ego non miror tot *miſeras mentes* infauſtiſſimo ſuperſtitionis ſydere fuiſſe *adflatas*. In mentem nobis revocemus *tempora*, quibus vixerunt *Franciſcus* & *Dominicus*, & in auras *evaneſcet* opinio de *Diaboli* potentia in *propagandis ſtolidis* opinionibus, *cultuque barbaro*. Paſſim inter *Clericos* & *Monachos* ſumma erat rerum divinarum & humanarum *ignorantia: S. Literæ* in pauciſſimorum erant *manibus*, aut ſi *verſio* erat quibusdam ad manus, nemo erat, qui ad *fontes* recurrere poterat; *philoſophia* & *rationis cultura* plane *exulabant*: omnia *ineptis ritibus* erant *cooperta* & *corrupta*: *Pontifices* ipſi erant ut plurimum rerum divinarum *ignorantiſſimi*, *γαςερες αργαι*, per vim *intruſi*, *impudentes*, *luxu* & *mollitie diffluentes*, *avaritiæ dediti*, *parati* omnem caſtæ Religionis *ſenſum* in hominum animis accenſum extinguere, atque *dominium in conſcientias* ad ſe rapere. Quam *ſtrenue* autem id fecerint, neminem, niſi rerum in *Eccleſia* geſtarum *ignarum*, fugit. Acceſſit eodem tempore, quod *barbarum* illud *crudeliſſimumque* Inquiſitionis *Tribunal* fuerit in præcipuis Europæ partibus *inductum*; per

quod

quod tantus *metus* hominibus *injectus* eſt, ut maluerint potius *rationi* & *conſcientiæ* vim *inferrre*, quam *examen* inſtituere rerum *credendarum*. Fuerunt quidem omni tempore, qui *ratione* & *revelatione* duce, meliora edocti, non omnia *Romanæ Curiæ* decreta *amplecti*, vel adprobare voluerunt: At hi *pauciſſimi* erant, moxque *ſuppreſſi*, *violentiſſimisque* perſecutionibus ad *εχεμυθιαν* *redacti*. Ubi autem *examen* Religionis pro *crimine* habetur, haud mirum, ſi homines tandem *obbrutescant*. Natura mortales ad *ignaviam* proni ſunt, atque haud ſponte ad ea feruntur, quæ cum aliqua moleſtia conjuncta ſunt. Poſcit autem examen Religionis *animum* a præjudiciis *vacuum*, *ſolertem*, & *laboris patientem*, *fortem* item contra quævis *obſtacula*, *remoras injectura*. Opus eſt *ingenio* non plane *ſtupido*, ſubſidiis item ad veritatem inveniendam neceſſariis: at *pauci* inquirunt, *quibus fundamentis* ſuperſtructa ſit *religio* cum *lacte materno* quaſi hauſta. Omnia fere eruditionis *præſidia* tum temporis *ablata* erant. In *collegiis* & *cænobiis* ignorantiſſimi homines dominabantur, & *ineptias* docebant; unde quo quis *ineptior*, *ſtolidus magis* & *ſuperſtitioſus* erat, eo magis *Curiæ Romanæ* & *Gnathonibus charus acceptusque* erat. Et quid mirum eo tempore *opinionem* de virtutibus Sanctorum & cultus, ineptiſſimi licet, *neceſſitate* paſſim radices egiſſe in animis hominum; cum hodienum in *tanta literarum luce* paſſim in *Italia*, *Hiſpania*, *Gallia* id agatur, ut cultus *ineptiſſimus* non minuatur, ſed *conſervetur*; opiniones *ſtolidiſſimæ* & *Deo inimiciſſimæ* non *ſupprimantur*, ſed *alantur* atque *retineantur*. Si quis, ut omnia alia taceam, legat, quem cultum *cives celebratiſſimæ Urbis*, & totius *Orbis compendii*, *Pariſium*

risios puto, *S. Genovefæ* tribuant; quibus *laudibus* eam in cœlum tollant, quas *virtutes* & *miracula* adſcribant, non *mirabitur* in aliis locis, ubi tanta *Virorum eruditorum copia* non eſt, *ſuperſtitionem altiſſimas egiſſe radices.* Legendus *eruditus tractatus Cl. Wallini de hoc argumento.* 3°. Quod *allata* ad rem confirmandam Scripturæ Sacræ *loca* ſpectat, non videntur illa probare Diabolum miracula patrare poſſe; & ſi *poſſet*, nondum probatum eſſet, ea, de quibus ſermo eſt, ipſi adſcribenda: tribuitur aliqua poteſtas Diabolo, quam in dubium non revoco, perſpicue enim ſatis *S. Literæ* teſtantur, eum potentia, *humana* majore, inſtructum eſſe. At qui *plus valet* quam homines, non ſtatim habet facultatem *miracula* patrandi, id eſt *leges naturæ* a Deo factas *mutandi.* Nonniſi gradibus perfectionis diſtincta eſt potentia *Angelorum,* & *mentium humanarum.* At Dei potentia *nullius limitibus* eſt circumſcripta. Quod ſi *Diabolus* rerum phyſicarum magis eſt quam *Philoſophus* peritus, atque multa efficere poteſt in aere, & circumjacentibus corporibus, quæ arte humana fieri non poſſunt, neque explicari, qua ratione ab eo perficiantur; nondum ſequitur, ejus *potentiam* eo uſque ſe extendere poſſe, ut *rebus non exiſtentibus* exiſtentiam dare, aut *contra leges naturales* agere poſſit. Loca Scripturæ, ad quæ provocatur, ſingillatim examinare jam quidem non vacat, cum in libello hoc ex profeſſo non id agamus, ut probemus Diabolum miracula patrare non poſſe. Legantur *Cl. Virorum Turretini, Sercii, Noltenii* reſponſiones ad loca Scripturæ, quæ communiter in hoc argumento urgentur. Hoc unum, quod locum *Apoſtoli* ad *Epheſios VI. v.* 12. attinet,

attinet, dico: mihi valde arridere explicationem *doctissimi Havercampii*, qui in notis ad *Tertulliani Apologet. Cap. XXII.* post *Thomam Galeum* existumat, Apostolum *allusisse* ad philosophorum tum temporis florentium *receptas sententias.* Affert ille duo loca ex *Diogene Laertio*, docente, *Chaldæos* & *Pythagoram* credidisse, *aera* plenum esse *Dæmonibus*, quibus adductis ita loquitur: „ Quæ quamvis ridicula, tamen in mente habuisse videtur mihi Apostolus Paulus, cum scriberet ad Ephesios, Cap. VI. 12. luctam nobis esse πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας ἐν τοῖς ἐπουρανίοις. Non quasi simile quid probaret, sed ut confirmaret Christianum suum in pugna, quam habiturus esset, & haberet jam cum perversis & stultis etiam opinionibus, quæ passim animos hominum vel ab infantia occuparant, Gentilibus a Poetis suis talibus fabulis & dæmonomachiis innutritis, apud quos:

Mulciber in Trojam, pro Troja stabat Apollo,
Æqua Venus Teucris, Pallas iniqua fuit.

Judæis etiam nescio quos Angelos mortis somniantibus. Hactenus *Havercampius.* In *Magis* Ægypti nihil animadverto, quod *Agyrtarum* superet *artes.* Diabolum aliquando *ligari*, aliquando *solvi*, non nego; neque tamen si gentes seduxit, *miracula* patravit, nisi dicas omnes *impostores*, qui *vanis strophis* famam adquirunt, & hominibus variis artibus *imponunt*, *miracula patrare*: Quod denique *familiare* illud *Diaboli* cum *Francisco* & cæteris *commercium* attinet, non magis *credibile* mihi videtur, quam *miracula* ipsa, quibus nobilitati esse dicuntur homines nostri.

ſtri. Sane *Diabolus* non eſſet *Diabolus*, id eſt *verſutiſſimus* & *callidiſſimus* ſpiritus, ſi talia a *ſtolidis hominibus* & *fanaticis* paſſus eſſet. Non adeo *ineptit ille*, ut ludos ſe facere a quovis inſano patiatur. Non minus igitur *ficta* a mendaciorum, id eſt, vitarum Scriptoribus puto, quæ de *Diabolo* dicuntur, quam illa, quæ de *inſolitis* illis *portentis* narrantur: τερατολογοι illi omnia commenti ſunt, quæ *Heroes ſuos nobilitare* poſſent. At non adeo obtuſa pectora geſtant *noſtræ ætatis* homines, ut quæ de Diabolo dicuntur, adeo facile credant. Amiſit ille imperium ſuum plerisque in locis, quia non *omnibus fabellis*, quæ de eo narrantur *paſſim*, *fides habetur*. Quemadmodum in *Comœdia ſervus* aliquis varie ludens gratiam aliquam conciliare debet fabulæ; ita in vitis *Sanctorum*, aut *Ceritorum* potius, *Diabolum* male docti *impoſtores* inducere voluerunt. At *fraus* & *inſcitia* pellucet. Quod ſi vero Diabolus ſpeciem *hominis inducere* poteſt, atque ita *familiariter*, uti vitarum Scriptores perhibent, *cum hominibus agere*, ſermocinari, *vel ſine miraculis* ingenia *inertia*, *ſtupida*, & ad ſuperſtitionem effuſiſſimam *veluti natura facta* decipere poterit. Concludimus igitur, *minus veriſimile* eſſe, miracula, quæ *Pythagoræ*, *Dominico*, çæterisque adſcribuntur, *a Diabolo orta*.

CAPUT

CAPUT XIV.

Miracula, quæ Pythagoræ, Apollonio, Francisco, Dominico & Lojolæ tribuuntur, a credulis & maleferiatis hominibus efficta sunt.

IN antecedentibus capitibus probavimus, miracula, quæ *Pythagoræ* cœterisque tribuuntur, neque *Deum*, neque *Diabolum* auctorem habere. Reliquum ergo est, ut ostendamus, ea facta *nunquam* fuisse, sed a *credulis* & *maleferiatis* hominibus excogitata, atque deinde *adaucta* a posteris. In antecessum tamen monemus, nos dum miracula illa efficta dicimus, *non negare*, ipsos illos homines, quibus talia adscribuntur, *ineptis actionibus, quæsitaque* quadam præ cæteris hominibus *excellentia*, vel *magis* vel *minus*, *auctores* fuisse, ut talia a *credulis* partim, partim *maleferiatis* hominibus, in *vulgus* spargerentur. Non semel in superioribus monui, omnes in *universum*, gradibus quamvis *stultitiæ* & *malitiæ* distincti sint, ita *locutos* fuisse, ita *vitam moresque* suos *instituisse*, ut a *morionibus* & *fanaticis* parum *absfuerint*. Age ergo incipiamus a *Pythagora*, visuri, quibus testibus innitatur opinio de *Miraculis* ab ipso præstitis: Inter, eos qui tot miraculis illustrem fuisse *Samium Philosophum* perhibent, referendi *Jamblichus* & *Porphyrius*. Is qui historiam aliquam, aut rem gestam narrat, aut *ipse* vidit, aut a Viris *fide dignis*, qui

qui eo tempore, quo res gesta dicitur, vixerunt, accepit. *Incertas traditiones*, *rumusculos*, *famam* & *veri* & *falsi* nunciam, pro *indubitatis* historiis non admittimus. Necesse insuper est ut is, qui rem a se *visam*, vel *auditam* narrat, sit *Vir probus*, *amore*, *odio*, *ira vacuus*. Quod si enim *causæ* adsint *gravissimæ*, quæ eum ad rem male narrandam *inducere* potuerunt, haud facile admittimus. Incidit autem *Porphyrii* & *Jamblichi* ætas in *Seculum* post Christum natum *tertium* & *quartum*. *Pythagoras* autem, secundum *Dodwellum*, Olympiade LII. secundum *Lloydium* & *Bentlejum quadragesima tertia vixit*. Cum igitur duo illi Scriptores *tot* annorum *intervallis* demum post *Pythagoram* vixerint, necesse est, ut ad testes *antiquos* satis, *fideque dignos* provocent, quando nobis persuadere volunt, miracula illa *vere* gesta esse. *Jamblichus* autem & *Porphyrius*, locis supra citatis, ubi incipiunt narrationem editorum miraculorum, ad nullum plane provocant testem qui *ea viderit*, sed quasi ex *tripode* narrant, existumantes, *ulterius* in illam rem non esse inquirendum. *Jamblichus* initio operis sui satis prodit quibus fundamentis βιογραφια sua superstructa sit: „ Neque, *inquit*, scrupulum nobis injiciet, quod jam diu neglecta jacuerit hæc Secta; peregrinis quippe disciplinis, & arcanis quibusdam symbolis involuta; quodque etiam suppositítiis atque adulterinis scriptis obfuscetur, multisque aliis id genus difficultatibus obsepiatur; abunde enim nobis præsidii est in Deorum voluntate, qua propitia multo etiam his magis ardua sustinere pronum fuerit. Secundum Deos autem, ipsum etiam divinæ hujus Philosophiæ principem parentem-

que nobis ducem adſciſcemus. " Ita loquuntur *ſcilicet*, qui *hiſtorias* ſcribere volunt. Poſt enarrata multa miracula *Pythagoræ*, ſed nullis *teſtimoniis* ſuperſtructa, interjectis paucis verbis *de Pythagoræ pietate* & *philoſophia*, *ita de Pythagoreis* judicat p. 116. „ Omnes pariter Pythagorei proni ſunt ad fidem adhibendam talibus, qualia de Ariſteo Proconeſio, & de Abaride Hyperboreo commenta referuntur, & quotquot alia ſunt generis ejusdem. Omnibus enim hujusmodi adhibent adſenſum: Multa quoque NB. & ipſi comminiſcuntur, ſæpeque talium, quæ fabuloſa videntur, mentionem faciunt: tanquam nihil non credentes, quod ad Deum refertur. Narrata *deinde* fabella *quadam ſtatim ab iis admiſſa, pergit* Jamblichus *dicendo*: adeoque iſti in omnibus, non ſe ſtultos eſſe exiſtumant, ſed eos, qui ſunt increduli. Non enim Deum quædam poſſe, quædam non poſſe, ut ſcioli putant; ſed poſſe omnia ſtatuunt. - - Fidem autem ſuis opinionibus inde fieri cenſent, quod qui primus earum auctor extitit, non vulgaris homo fuerit, ſed Deus; eratque hoc unum ex illorum dictis, quisnam fuerit Pythagoras? Ajunt enim ipſum fuiſſe Apollinem Hyperboreum; hujus vero rei indicia haberi, quod in ludis ſurgens femur aureum oſtenderit, quodque Abarim Hyperboreum hoſpitio acceperit, & telum quo vehebatur, ab eodem tulerit. " Hactenus *Jamblichus*: ſimiliter autem *Porphyrius*. Obſerva igitur fontem unde manavit *fama* de editis miraculis. Nimirum diſcipulos Pythagoræ *non puduit* aperta mendacia comminiſci, ut *famam* Auctoris Sectæque, atque *eruditionem* & *pietatem* ejus quaquaverſum *extenderent*. Quis autem non exiſtumaret, homines illos

illos, dum adeo candide loquuntur, *historiam de miraculis evidentissimis* testimoniis *comprobaturos*? At nihil minus. Initio Cap. XXVIII. ait Jamblichus: τα απ᾽ αυτοις θαυμαστα εργα επιδειξωμεν εαυτοις, και τω λογω κοσμησομεν. *Dum narrant Pythagoram uno eodemque die Metaponti* in *Italia* fuisse, & *Tauromenii* in Sicilia versatum, tanquam ad rem *indubitatam*, & ab omnibus confirmatam, *provocant*, dicentes: διαβεβαιουνται σχεδον απαντες. Unde patet *expudoratæ frontis* homines fuisse, qui *rem* in se prorsus *impossibilem* lectoribus tamen pro *re gesta*, & quidem *certissime gesta*, venditant. Quod *Pythagoras* Abaridi *femur* suum *aureum* ostenderit, ait πανυ τετρυλληται. Nimirum *Plutarchus*, *Diog Laertius*, *Ælianus*, Scriptores omnes tot Seculis *post Pythagoram* nati, *fabulam* illam recensent, ergo res est πασης αποδοχης αξια. De testimoniis autem citatorum Auctorum mox videbimus. Earum itidem auctoritate nititur fabula de *fluvio Pythagoram salutante*, cujus, ut & aliorum τερατων, dum mentionem facit *Cl. Rittershusius* in Notis ad *Porphyrium*, pag. 29. recte addit: „Videntur autem mihi istæ narrationes, ejusmodi esse, ut inter veras historias Luciani locum suum facile tueri possint. Nam quid non Græcia mendax audet in historia? Ut verbis Satyrici utar. Του αυτου κομματος esse existimo, quod de Amoniano, Syriani cognato, Philosopho, scribunt. Eum habuisse Asinum sapientiæ auditorem: Credo quod ipsius anima prius inhabitarat corpus alicujus Philosophorum." Ita *acute & ex vero* doctus ille Vir. Antequam vero *Jamblichum* & *Porphyrium* dimittamus, atque altius ascendamus ad cætera testimonia de *Pythagoræ* miraculis audienda & examinanda,

da, duo de viris illis monenda ſunt, quæ oſtendunt, non multum *auctoritati* eorum, quoad narrationem de vita & rebus geſtis *Pythagoræ*, *tribuendum*. *Primum* eſt, quod & in univerſum Viri docti dudum notarunt *Jamblichum*, atque *Porphyrium labanti* ſuo tempore *ſuperſtitioni* ſuccurrere, & contra *Religionem Chriſtianam*, quæ caput extulit, omnibus viribus *deprimere* voluiſſe. Hoc autem ſe *conſecuturos* ſperarunt, ſi *quem* ex *Philoſophorum grege* in ſcenam producerent, qui *ſanctitate* vitæ & rerum geſtarum *excellentia*, cum *Chriſto*, ſanctiſſimo noſtro Servatore *conferri* poſſet. Idem de *Philoſtrato* monent omnes, & *palpari* poteſt vaniſſimi hominis *inſtitutum*. *Alterum* quod moneo hoc eſt, nimirum omnes, quotquot ſcripta *Porphyrii* & *Jamblichi* legerunt, deprehendere; homines illos *omnem operam diligentiamque* collocaſſe, ut aliis perſuaderent, ſe inuſitata quadam *rerum divinarum cognitione* ditatos eſſe: hinc tot *inania* & *inepta* de *viſionibus*, *ecſtaſibus*, *ſermone* cum *Dæmonibus*, *communione* cum *Diis*, narrant, ut facile animadvertas, *Impoſtores* fuiſſe, qui *malitia* & *ſuperbia* compulſi, quidlibet, quod *auctoritatem ſuam ſuperſtitionemque* turpiſſimam *confirmare* poſſet, ſint *mentiti*. Prolixe hoc oſtendere poſſem, niſi otia mihi feciſſet *clariſſimus* & *doctiſſimus Brukerus*, hiſt. philoſ. Tom. II. & III. ubi *copioſiſſime eruditiſſimeque* hoc argumentum *tractat*, & inductione exemplorum *invicte* probat. Non adſunt, ut altius aſcendamus, teſtes *majore fide digni*. *Diogenes Laertius Lib. VIII. Sect. XI.* duorum miraculorum mentionem facit, nimirum *aurei femoris*, & *ſalutantis* ipſum *Neſſi fluminis*: at præterquam, quod *Laertius* recentior ſcriptor ſit, quam ut ſine ulteriore exa-

mine

mine ſidem illi adhibere poſſimus, de priore ait: λεγεται. de poſteriore: πολλυς ην ο φασκων. *Plutarchus*, *partim* miraculum de *piſcibus* aliter narrat, *partim* in *Numa* manſuefactæ aquilæ, & monſtrati aurei ſemoris mentionem faciens, *Impoſtorem* vocat *Pythagoram*. Quod miraculum de piſcibus attinet, rem ita narrat *Jamblichus* pag. 27. „ Cum Sybaride Crotonem iret, circa littus piſcatoribus ſupervenit, adhuc in profundo mari ſagenam piſcibus onuſtam attrahentibus, quantaque piſcium multitudo numero etiam definito capta eſſet, prædixit. Illis pollicitantibus, ſe quicquid imperaturus eſſet, facturos, ſi eventus prædictis reſpondiſſet, mandavit, ut omnes ad unum piſces vivos dimitterent, poſtquam ſingulos dinumeraſſent; quodque imprimis admirandum, piſcium ne unus quidem, multo inter numerandum elapſo tempore, diuque piſcibus extra aquam detentis, extinctus eſt, quamdiu ille præſens adſtitit. Poſtea piſcatoribus pretium ſolvit, & Crotonem contendit. " Hanc hiſtoriam longe *aliter Plutarchus* & *Apulejus* narrant. *Plut. Sympoſ. VIII. quæſt. VIII.* rem ita narrat: βολον ιχθυων πριαϑαι ποτε φασι τον πυθαγοραν, ειτε αφειναι κελευσας την σαγηνην, i. e. *fertur capturam piſcium emiſſe aliquando Pythagoras, ac captos dimitti juſſiſſe.* *Apulejus* ſimiliter, in *Apologia* pag. 294. ait: „ Pythagoram memoria prodiderunt, cum animadvertiſſet, proxime Metapontum in Littore Italiæ a quibusdam piſcatoribus everriculum trahi, fortunam jactus ejus emiſſe, & pretio dato juſſiſſe illico piſces eos, qui capti tenebantur, ſolvi retibus, & reddi profundo. " Nihil dicam de temporum rationibus, quas turpiter confudiſſe oſtenderunt *Viri eruditiſſimi*,

ſimi, *Bentlejus* & *Lloydius*. *Ælianus* Lib XI. Cap. XXVI. itidem refert, *Pythagoram eodem tempore* duobus in locis fuiſſe, a Neſſo fluvio *ſalutatum*, & *aureum ſemur* oſtendiſſe; provocat ad hoc probandum ad *Ariſtoxenum Muſicum*, qui de vita *Pythagoræ* libros ſcripſiſſe dicitur, laudatos *Laertio*, *Porphyrio*, *Gellio*, *Ciceroni*. At, ſi vel maxime ponamus, hæc ab *Ariſtoxeno*, qui *Cicerone* teſte *Dicæarcho* æqualis fuit, narrata, nihil tamen hoc *ponderis* adderet teſtimonio Æliani, ſed potius probaret, hunc ipſum *Ariſtoxenum* fuiſſe hominem nullius fidei, credulum, atque mendacem. Qui enim nobis perſuadere vult, hominem uno eodemque temporis articulo in pluribus locis eſſe, & fluvios verba facere, num ille ullam meretur fidem? At ille *Ariſtoxenus* non fuit αυτοπτης rerum geſtarum. Narrat *Laertius* Segm. XLVI. poſtremos *Pythagoreorum* vidiſſe *Ariſtoxenum*, qui floruit circa *Olympiadem CXX*. *Pythagoras* autem LX. adeo ut ad mininum juxta calculum *Menagii* CXC. effluxerint anni a morte *Pythagoræ* ad tempora *Ariſtoxeni*. *Cicero*, qui non ſemel cum *laude* meminit *Pythagoræ*, altum ſilet de *portentis illis*.

Hermippus etiam librum de vita *Pythagoræ* ſcripſiſſe dicitur; fragmentum quod ex eo adfert *Laertius*, ſatis oſtendit, quid de *Pythagora* ſentiendum. Ita enim ſonat. „ Ait enim illum, cum in Italiam veniſſet, ſubterraneam feciſſe domum, matrique mandaſſe, quæ agerentur, tabulis inſcriberet, tempusque adnotaret: deinde illum deſcendiſſe, ac dum rediret, acta matrem demiſiſſe; exacto autem tempore aſcendiſſe Pythagoram ex effoſſa domo, ſqualidum ac macie confectum, advocataque concione dixiſſe,

dixisse, ex inferis se ascendere, atque ut sibi fidem faceret, recitasse quicquid effecisset. Eos vero iis, quæ dicebantur, affectos, in lachrymas ejulatusque prorupisse, Pythagoramque jam divini quidpiam habere existumantes, uxoressuas illi in disciplinam dedisse, ut quidpiam ex illo addiscerent, easque Pythagoricas vocatas esse. " En *veram* Miraculorum omnium, *Pythagoræ* adscriptorum, *originem!* Idem observavit *Sophoclis Scholiastes*, quem citat *Menagius*. Hanc famam discipuli *creduli* & *inepti* propagarunt. Hinc eodem *Laertio teste*, *Segm. II. Pythagoram* Apollinem Hyperboreum esse opinati sunt. Eum tanquam *Deum* a discipulis habitum, similiter affirmat *Malchus* & *Philostratus* in vita *Apollonii.* Hinc ipsum *Pythagoram impostorem* appellarunt *Timon*, *Plutarchus*, *Lucianus.* Certe præter ea, quæ *Hermippus* de spelunca, in quam se abdidit, narrat, aureum *illud femur*, quod ostentasse dicitur, satis ostendit *impostorem* fuisse. Tali arte usus est *Alexander*, apud *Lucianum* in *Pseudomante. Subinde*, inquit *Lucianus Tom. I. pag.* 771. *inter gestandas tædas*, *atque inter mysticas saltationes*, *femur illius de industria renudatum*, *aureum apparebat*, *pelle*, *ut conjicio*, *inaurata circumdata*, *& ad tædarum fulgorem relucente.* Idem quin fecerit *Pythagoras* nullus dubito. Ita *donum Prophetiæ* inter *humeros* latitasse *Muhamedi*, ajunt ipsius admiratores. Vid. *Gagnier Tom. II. pag.* 298. *Colligamus* igitur in *summam*, quæ hactenus dicta sunt, ad probandum testes miraculorum fide dignos non esse. Observetur ergo 1°. *Nulla monumenta* scriptorum, vel a *Pythagora.* vel ab alio fide digno teste superesse. 2°. *Multos* fuisse *Pythagoras.* 3°. *Discipulos* fuisse *credulos* & *mendaces.* 4°. Te-

 stimo-

ſtimonia omnia *recentioris* eſſe *ætatis.* 5°. Multa *impoſturæ indicia* in *Pythagoræ* actionibus deprehendi. 6°. *Emblematicam* philoſophandi *methodum* multis ineptis *fabulis* occaſionem dediſſe. & 7°. tandem, *Porphyrium* & *Jamblichum*, multa *incerta traditione* accepta, ſine *examine* admiſiſſe, multa *exaggeraſſe*: unde mea opinione facile eſt conjectu, unde *fama de portentis* a *Pythagora* editis fuerit orta.

Tranſimus ad *Apollonium* Tyanenſem, prorſus *Pythagoræ* ſimilem *Prophetam.* Vitam ipſius, ut notum eſt, conſcripſit *Philoſtratus*, de quo *omnes fere Eruditi* peſſime ſentiunt, eumque potius *fabularum* ſcriptoribus, quam rerum geſtarum *fidelibus narratoribus* annumerant. Eundem nullas hiſtoriæ leges in conſcribenda hiſtoria *Apollonii* adhibuiſſe, *communis* Eruditorum *vox* eſt. & 1°. quidem, ut paucis hoc oſtendamus, provocamus ad tot *aniles* & *ineptas narrationes*, quæ paſſim in hoc libro *Philoſtrati* referuntur. Deum enim *Apollonii Itinera* narrat, omnem operam impendit, ut lectori *incredibilia* & *portentoſa* propinet, quæ tamen *ita comparata* ſunt, ut nonniſi *ſtupidi* plane, vel *infantes* decipi poſſint. *Nervoſe* in compendio ea proponit *Ill. Huetius*, *Demonſtr. Evang.* pag. m. 1063 .„ Adeone, inquit, fungum fuiſſe quenquam, vel ut perſuaderet ipſe ſibi, vel ut aliis ſe perſuadere poſſe ſperaret, prægnanti Apollonii matri Proteum, & aliis in templo Ægienſi aſpectabilem præbuiſſe ſe Æſculapium? Animalium voces intellexiſſe Apollonium, facultate hac ab Arabibus imbutum, qui vel corde, vel hepate draconis comeſo, futura ex avium garritu præſentiant? quam peritiam & Indis Paracenſibus largitur. Interiit

teriit ne funditus genus illud hominum τετραπηχων Caucafum incolentium, quorum nonnullos Apollonius, ac nemo deinde vidit? Quis eum credat vidiffe Empufam? Quis credat mulieres Veneri dicatas, fuperne nigras, inferne albas, apud Indos reperiri? Quid factum hoc mulierum genere, quod hodie occurrit nuspiam, nifi quas forte fol fufcavit fuperiore corporis parte, quæ velatæ non erant? Quanti ftuporis eft figmentum illud de puteo culpæ, per quem Indi jurare folent, de Cratere veniæ, de doliis duobus, imbrium uno, altero ventorum; quibus apertis regio ventis perflatur, & rigatur imbribus; fecus vero, fi occludantur? Jocularis vero eft tota hæc Brachmanum fcena; qui vel adfpectabiles fe faciunt pro libitu, vel oculorum obtutus effugiunt; nec ipfi folum choreas ducunt, fed terram etiam, virgis ferientes, affurgere, ac velut tripudiare faciunt, ipfi vero in aerem tolluntur. Hinc metempfychofeos recoquit dogma, & nugas ad naufeam funditat. Tum in convivio Brachmanum tripodas defcribit, crateras, & fercula, fponte & αυτοματως ad convivas accedentia, & Tantali deinde poculum illud amicitiæ nunquam deficiens. Quam infulfum eft, quod de ephefina pefte fub pannofi & mendici fenis, ac deinde fub Moloffi fpecie delitefcente excogitavit? Apollonii vero nocturna pervigilatio ad tumulum Achillis, ejusque cum Achille congreffus, pueriles funt ac germanæ gerræ; inter quas palmarium hoc eft, quod ait Achilles, Nereides ad fepulcrum fuum fæpe ventitare. Nereidem etiam quandam Selera infulam tenere alio loco garrit. Quid quod Ulmus apud Gymnofophiftas loquens inducitur a nugi-

vendo illo Hiſtorico, & Apollonium ſalutans? " Hæc *eruditiſſimus Huetius.* Si quis autem adeo *impudens* eſt, ut talia pro *veris* venditet, num fidem meretur in cæteris? Qui *verecundiæ* limites ſemel *transgreſſus* eſt, eum oportet gnaviter eſſe *impudentem.* Fecit id omni ſtudio *Philoſtratus.* Non ſufficiunt innumeræ *fabulæ* hactenus ex *Huetio citatæ*; ſed miracula & portenta, ne quid deſit, addenda: partem eorum ſupra adduximus. Plura inveniet *Lector*, ſi *mendacem Hiſtoricum* evolvere voluerit. Hinc recte *Euſebius in Hieroclem* pag. 439. ſeq. ait: „ Nempe ego quidem lubentiſſime probabilibus rebus, & ad verum propius accedentibus fidem habens, licet etiam quædam magnifice magis per exaggerationem, ad commendationem Viri boni afferantur, ea credenda eſſe amplectendaque mihi perſuadeo, modo ne monſtroſa ſint plane & ſtolidis figmentis referta. " Et pag. 447. poſtquam aliquot ex recenſitis *Huetio* fabulis adduxiſſet, addit; *δια της περι τȣτων, ως αληθων, αφηγησεως και των λοιπων απαντων εξεφηνε τε και διηλεγξε την μυθολογιαν.* Accedit *ſecundo loco*, quod perſpicuum ſatis, atque evidenter a *Viris doctis* demonſtratum ſit, *Philoſtratum* id agere, ut *Apollonium* ſanctiſſimo noſtro *Servatori* opponat, atque omnia, quæ *ipſe & diſcipuli* fecere *digna* mortalium fide atque attentione, *ineptiſſimo Philoſophaſtro* tribuat atque accommodet. Præter *Euſebium* in ſtituto parallelismo oſtenderunt *doctiſſimi Viri*, inter quos diligentia omnes ſuperavit *eruditiſſimus & amiciſſimus* Vir *Joh. Jacobus Brukerus* ſupra laudatus, Tom. III. *Hiſtor. Philoſophicæ.* Si *teſtes* inſpiciamus, non *minor* adeſt de miraculis *dubitandi cauſa. Philoſtratus* res ab *Apollonio* geſtas

non

non vidit, plus *centum* quippe annis *Apollonio recentior.* Teſtes, ad quos provocat, ſunt *Damis Babylonius*, *Maximus Ægienſis*, & *Maragenes.* De *Damide* (verba ſunt Cl. Editoris Philoſtratorum, *Olearii*) „ cujus cumprimis auctoritate Philoſtratus nititur, id non obſervare non poſſum, eſſe in ipſa hac Philoſtrati hiſtoria maxime luculenta ſummæ ſimplicitatis ejus veſtigia, ita ut jocis paſſim luſibuſque modo Apollonii, modo Indorum Philoſophorum patuerit. Non mirum igitur, hominem ſimplicem multa retuliſſe *παραδοξα*, fando accepta: multa a Philoſophis audita, quæ ſenſu *μυϛικωτερω* interpretari debuiſſet, in *τερατολογιας* convertiſſe: multa, quæ ab iis patrari videret, arte quadam, eo, quod captum ſuum excederent, in mera miracula vertiſſe. " In eandem ſententiam concedit *Cl. Brukerus Tom. III. Hiſt. Philoſoph. pag.* 311. & ſane hinc inde non pauca ſunt hujus rei veſtigia. *Lib. III. Cap. LIV. p.* 132. edit. *Olearii* ipſe *Philoſtratus* de rebus a *Damide* narratis *dubitat* : *επει δε και*, inquit Philoſtratus, *οδε ο λογος αναγεγραπται τω Δαμιδι, σπȣδασθεις εκει περι των εν Ινδοις μυθολογȣμενων θηριων τε και πηγων, και ανθρωπων, μηδ᾽ εμοι παραλειπεσθω. Και γαρ κερδος ειη, μη τε πιϛευειν, μητε απιϛειν πασιν.* i. e. „ Quoniam autem & ille ſermo a Damide fuit in literas relatus, qui inſtitutus ibi de iis, quas Græcorum fabulæ apud Indos celebrant, beſtiis, fontibusque fuit & hominibus, mihi quoque minime eum prætereundum puto. Id enim lucri inde forte quis reportabit, ut neque fidem adhibeat, neque deroget omnibus. " Num ita *loqui* ſolent homines, qui de *probita.*

probitate testis, quem *unum* ſequuntur, *certi perſuaſique* ſunt? *Eodem Libro Cap. XLIII. pag.* 131. narrat *Philoſtratus*, *Jarcham Philoſophum Indum Damidem* ſalſe riſiſſe. „ *Simul vero adverſus* Damidem (*de Jarcha ſermo eſt*) liberali joco uſurus, tu vero, inquit, nihil ne prænoſcis Aſſyrie, idque cum tali viro verſatus? Per Jovem, reſpondit Damis, quantum mihi opus eſt prænoſco. Cum primum enim in Apollonium huncce incidiſſem, plenusque ſapientiæ ille mihi viſus eſſet, gravitatis item ac temperantiæ, ut & continentiæ; cum item memoriam in eo deprehendiſſem, doctrinam item ſummam, maximumque diſcendi ſtudium, Dæmona quendam nactus ſum; hujuſque fruens commercio cognovi, quod indoctus qui ſim & parum ſapiens, eruditionis laudem ſim conſecuturus, barbarusque antea, in virum bene inſtitutum evaſurus, quod item illum ſecutus, & cum eo philoſophiæ operam navans Indos viſurus ſim, viſurus ſim etiam vos, inde & cum Græcis ſim converſaturus, ipſe factus ab eo Græcus. Veſtra autem quidem effata res maximas ſpectantia, Delphicum aut Dodonæum, aut aliud quodcunque volueritis, Oraculum ſtatuite: mea vero quoniam Damis eſt, qui iſta prævidet & prævidet tantum, quæ ad ſe ipſum pertinent, præſtigiatricis ſunto aniculæ, de pecudibus & aliis hujuſmodi vaticinantis, quibus dictis in riſum effuſi ſapientes omnes fuere. “ Sane *locus* ille *dignus* eſt, qui attente conſideretur. *Primo* enim ex eo patet, *Jarcham* ipſum *Damidem* pro *ſimplici*, *fatuoque* habuiſſe. Ex antecedentibus patet, *Jarcham* illum magnifice de *Apollonio* ſenſiſſe, ejuſque virtutes *admiratum.* Converſus

autem

autem ad *Damidem*, longe *alio* utitur ſermonis *genere*. Atque vel ipſa reſponſio docet, qualis homo fuerit *Damis*. *Secundo*, hic ipſe *Damis* tamen antequam *Dæmonium* accepit, ſtatim ac videt ipſum *Apollonium*, altiſſime, ſi fides Philoſtrato, animum ejus inſpexit, dignumque *inſolitæ virtuti* ejus ſtatuit *pretium*: unde hæc ſapientia? Alias ſapiens *nonniſi* & *eruditus* de ſapiente *recte* judicat. Ille vero barbarus, de *re* omnium *longe difficillima*. 3°. *Impudens homo Socrati* & *Pythagoræ* ſimilis eſſe vult, quibus *Daimon* aliquis contigit. Aut *fanaticum* igitur hominem, aut *Impoſtorem* fuiſſe oportet *Damidem*, qui talia narret. Sine dubio hac ratione *fidem* voluit conciliare *anilibus fabulis*, at fruſtra. Si quis in *carmine paſtorali paſtores* ovium inducit loquentes de rebus *ſummis*, ad *Rempublicam* aut *ſublimia* eruditionis *capita* ſpectantibus, de quibus in *ſcholis* agitur, ille merito *exploderetur*, carminis hujus *naturam* ignorans. *Damis* noſter jactitat *familiare* aliquod cum *Dæmone*, non *ſine Numine* datum *commercium*, confidens fore ut homines credant, non ſolum dominum ſuum *Apollonium Deum* eſſe, ſed & *ſervum propiore* Numinis frui *amicitia*. At ita *inepte* ſermonem inſtituit, tot *male cohærentes narrat fabulas*, gerris ſiculis *ridiculas magis*, ut pro *Dæmone* & *ratione fungum* ei obtigiſſe *credas*. Miror igitur *Philoſtratum* hæc ex ſcriptis *Damidis* narraſſe. At ſi recte genium hominis novi, fraudem intendit *Sophiſta*. Videtur hac re innuere voluiſſe, *Damidem* diſcipulis *JEſu Chriſti* ſimilem fuiſſe, qui, poſtquam in Chriſti diſciplinam traditi, ignorantiam *rerum divinarum* exuerunt, atque *cæleſti* quadam *virtute* donati ſunt. Adparet interim ex eo, *quam fidum* rerum geſtarum

rum *testem* secutus sit *Philostratus*. Certe si *nugivendulus* ille tanta est *impudentia*, ut *Dæmonem* aliquem sibi obtigisse, contra *omnem veri speciem*, jactare ausit, quis in *cæteris* rebus *quas* enarrat fidem *præstabit?* Quam stulte autem credulus, & insanus *Apollonii admirator* fuerit, patet ex initio captæ inter *Apollonium* & *Damidem* familiaritatis. Lib. I. Cap. XIX. pag. 23. Dum antiquam Ninum pervenit *Apollonius*, occurrit ei *Damis*. „ Is (*ita* Philostratus) amore ejus captus & itineris cupidus: ibimus dixit, Apolloni, tu quidem Deo, ego autem te duce usus. Namque & ego non nullo tibi ero pretio. Si enim aliud nihil, Babylona ducens iter novi, & quicquid est urbium, inde haud ita pridem redux, vicosque in quibus commoda sint plura. Imo & linguas barbarorum, quot quot sunt: sunt autem Armeniorum alia, alia Medorum & Persarum & Cadusiorum; omnesque eas ego intelligo. Ego quoque o amice, ille respondebat, has omnes novi, cum nullam tamen didicerim. Et admirante Ninio, noli inquiebat mirari, quod omnes hominum norim linguas, nam & quæ silentio homines premunt novi. Adoravit igitur eum Assyrius ut ista audiit, & quasi Dæmonem consideravit, eique ita adhæsit proficiens in sapientia, & quicquid audiret memoria retinens. " Adeo felix ingeniorum *explorator* est *Damis* iste, ut, quem vix de facie noverat, statim pro *Dæmone* quodam haberet. Si *nasum* habuisset *Ninius* ille, *Circulatori* illi tam *splendide*, ut hic facit, *mentienti*, non solum aures vacivas non præbuisset, sed *impostorem civibus suis deridendum* propinasset. Quod si ineptus homo talia credidit, quis dubitet, quin centies eum

cir-

circumvenerit *Apollonius*. Quam parum inſuper ſibi conſtet *Philoſtratus* in ediſſerendis *Damidis* rebus, etiam ex hoc citato loco conſtat, *collato* cum iis quæ *Lib. VII. Cap. XXXVIII.* dum in carcere erat *Apollonius*, de Damide refert: ait nimirum. „ Tum primum Damis naturam Apollonii accuratius perſpexiſſe, divina quod ſit, & humana major. Neque enim ſacra ulla obeuntem (qui enim in carcere potuiſſet?) neque precationibus uſum, neque verbum proferentem ullum, pediças contemtui habuiſſe: rurſusque crure illis inſerto, ut vinculis qui eſſet conſtrictus, ſeſe geſſiſſe. *His adductis, hæc ſalſe* Philoſtratum *&* Damidem *ridens addit* Euſebius *pag.* 450. „ Ego vero vitio vertere quidem diſcipulo nolim tarditatem ſuam, quod omne cum eo conſumens ævum, & ſuperſtitioſorum quorundam rituum interventu mirabilia eum patrare videns, nihil eum mortali præſtare natura exiſtimarit: at vero etiam poſt tantum opus patratum, qualis ille exiſtat, ignorat: & ut fas ſit ignoranti, ob ipſum angitur atque timet, perinde ac ſi homo ſit nudus, ne quid ei, quod minime vellet, eveniat: " Dum *Babylonis* mentionem facio, monendum ſimul eſt, *Damidem aperti mendacii* reum eſſe; capite enim XXI. Lib. I. narrat quid *Babylone* geſtum fuerit. Atque ita urbis illius *magnificentiam & ſplendorem* enarrat, ut *crederes*, ea ætate nondum *Babylonem* fuiſſe *deſolatam*, contra quam *Plinius*, *Pauſanias*, *Tacitus*, teſtantur, de qua re videndus *Bochart. in Chanaan Lib. IV. Cap.* 15. Eum *timide ſatis Olearius*, *aperte* autem & *ſimpliciter* impudentis mendacii accuſat *Cl. Brukerus pag.* 240. *Hiſt. Ph. Tom. III.* Lib. II. Vitæ Apollonii Cap. XIII. pag. 51. fabuloſa mul-

ta

ta narrat *Damis* de *Caucaso*, ut nempe *Prometheus* in eo fuerit ligatus &c. addit *Philostratus*, και δεσμα ο Δαμις ανηφαι των πετρων λεγει, ȣ ραδια ξυμβαλλειν την υλην, i. e. *dicitque vincula Damis ex petris suspensa superesse, quarum difficile sit mateteriam conjectura assequi.* Quæ causa est, cur *Philostratus* fabulam recenset, cum ipse inter fabulas referat? Unde quam fidem mereatur ille *Damis* pulchre videmus. Non semel insuper *Damis* in hac *Legenda* monet, quid *Apollonius* ab his vel illis *Magis* & *Philosophis* didicerit; ipse tamen ait *Apollonium* omnia scivisse. Diligenter loca annotavit *Cl. Brukerus*. Observarunt insuper *Docti viri*, quæ *Libro III. & VI.* de rebus apud *Indos* & *Æthiopas* gestis dicuntur, ex *Ctesia*, *Agatharchide*, aliisque ejus *furfuris Scriptoribus* derivata, dudum autem ab iis, qui ea loca peragrarunt, *falsi convicta.* Cum autem *Philostratus*, (utar verbis Cl. Olearii) *ita omnia ista referat, ut Apollonium Damidemque oculis suis ea dicat usurpasse, vel mendacissimas fuisse oportet Damidis, ex quibus ista habuit, ephemerides, vel ipsum pro arbitrio suo, quicquid in mentem veniret, ex* πολυμαθεια *sua derivatum, eis affinxisse.* Denique refert ipse *Philostratus* Lib. I. Cap. III. non *Damidem suos commentarios* ipsum in *lucem* edidisse; sed per *quendam familiarem* cum *Juliæ Severi uxori* innotuissent, in manus *Philostrati* incidisse, & hujus *Reginæ jussu* ab eodem in *ordinem* fuisse *digestos*. At quis præstabit fidem, amicum illum *Damidis* non multa ex suis *addidisse? Juliam Philosophiæ studiis* deditam fuisse memorant *Dio* & *Philostratus*; sed & *Rhetoricæ*. Και γαρ τȣς ρητορικȣς παντας λογȣς επηνει, και ησπαζετο.

Unde

Unde ſatis *probabile*, ipſum *Philoſtratum* Sophiſtam, omnem ſuam *eloquentiam* adhibuiſſe, atque *fuco* orationis *exornaſſe*. At parum inter ſe conveniunt plerumque *Veritas* & *Rhetorica*. Quid de *Mæragine* ſentiat *Philoſtratus*, ipſe aperuit Lib. I. cap. III. ȣ γαρ, inquit, Μοιραγενει τε προσεκτεον, βιβλια μεν ξυνθεντι εις Απολλωνιον τετταρα, πολλα δε των περι ανδρα αγνοησαντι. Cl. *Olearius* in præfat. pag. 32. ex his verbis concludit, *Philoſtratum* in *adornanda* illa *hiſtoria Mæragenis* nullam habuiſſe rationem. Inter alia argumenta & *hoc* utitur; quod *ingenio ſcopoque Philoſtrati*, qui *Apollonium* a magiæ ſuſpicione purgare maxime nitatur, rectius *convenerit*, librum *Mæragenis*, in quo magiæ ille fuerat inſimulatus, plane *rejeciſſe*, inutilemque judicaſſe: at ex hoc ipſo patet, *qua fide* uſus ſit *Philoſtratus*, in *conſcribenda* vita *Apollonii*. Quis dubitet, quin in *quatuor* illis *libris* multa fuerint, quæ ingenium, mores, atque acta *Apollonii* demonſtrare potuiſſent? Quum autem *teſtimonia*, quibus nititur *Philoſtratus*, adeo *imbecilla*, imo falſitatis admodum *ſuſpecta* ſint, facile patet, quam vim in animos legentium habeant *miracula*, quæ *Apollonio* tribuuntur. Quod ſi tamen pleraque, quæ narrat *Philoſtratus* (quod tamen, ſi rationem in conſilium adhibemus, fieri non poteſt) admitteremus, *miracula* tamen in gratiam ipſius a *Deo* facta eſſe, perſuadere nobis nulla poſſemus ratione. In antecedentibus probavimus, hominem hunc ineptiſſime *omniſcientiam* ſibi attribuiſſe, perpetuum comitem *Deum* jactitaſſe, ad *ſuperſtitionem* ubique *graſſantem*, *alendam* & latius *diſſeminandam*, operam omnem, atque diligentiam *adhibuiſſe*; verbo, *ſuperbum Sophiſtam* & *impudentem impoſtorem*

 fuiſſe.

fuisse. Unde facile *lector* animadvertit, quid sentiamus de præstitis ab eo miraculis. Cl. *Olearius*, & post eum *eruditissimus Brukerus*, sententias Virorum doctorum, de miraculorum illorum auctoritate, in *tres dispescunt classes.* Sunt qui putant, omnia quæ de portentis ipsius dicuntur a *Philostrato & Damide*, temere esse *conficta.* Alii putant, *non esse in dubium revocandam narrationem Philostrati & Damidis*, sed posse admitti; at miracula illa *artis* esse opus, atque *Apollonium impostorem.* Sunt denique qui existimant, *Diabolum*, Religionis castissimæ infensissimum *hostem*, operam suam contulisse ad inusitata illa *prodigia* efficienda. Omnes illæ *Virorum doctorum* sententiæ, *non omni* carent *veri specie.* Per me fruatur quisque suo ingenio. Nullam tamen ego, ut verum dicam, *causam video*, cur *Diaboli* operam *intercessisse* credam. Nescio qua ratione factum sit, ut multi *eruditi* tam *faciles* sint, in *admittendis* Diaboli *operationibus.* Inter Gentiles omni tempore multa *insolita* facta sunt, quæ aut *sacerdotum fraudibus* attribuenda, aut *mendacibus & credulis hominibus.* Quis non credebat *olim*, in *Oraculis Gentilium* divinam quandam *vim*, aut hostis infernalis potentiam, intercedere? Re autem *propius* introspecta, adeo *pellucet* fraus a *sacerdotibus adhibita*, ut qui hoc non videat, sit parum attentus. At *inquiunt*, quædam ex *narratis miraculis* ita sunt *comparata*, ut omni *fraude & arte adhibita*, fieri tamen non *potuerint.* Ita est: at prius *prabandum* certis & *indubitatis argumentis*, ea portenta facta, antequam de *causis* & *origine* eorum disquiramus. Postquam *tot* adsunt *argumenta* & testimonia, *Damidem* verum neque dicere *potuisse*; neque *voluisse*, utpote *ineptum*, *credulum*, *simplicem*,

cem, *mendacem*; *Philostratum* res *confuse* & *inepte* *congestas*, atque *narratas*, pro lubitu *exornasse*; *ipsum* vero *Apollonium impostorem*, *mendacem* & *fanaticum* hominem fuisse, quid *vetat*, quo minus *statuamus*, nihil ab eo factum unquam, quod *vires humanas superet?* Verum etiam est, *Lucianum* & *Apulejum Apollonium* pro *Mago* habuisse. At quid erat *Magus* secundum illius ætatis *opinionem*? nimirum homo qui *familiari Dæmonum consortio* se frui, atque *insolita* se patrare posse jactitavit, ipso opere autem nihil *efficere* potuit. Qui actiones & vitam *Apulji*, *Alexandri*, (cujus τραγωδιαν *acutissimus* recenset *Lucianus*,) *Jamblichi*, *Porphyrii*, aliorumque evolvit, *facile animadvertet*, quales homines fuerint *Magi* illi. Crediderim itaque, *Apollonium* ubique adfectasse *personam* hominis, qui *extraordinariis dotibus* esset ornatus, atque *dictis factisque* suis *vim divinam* attribuisse; *Damidem*, hominem extreme *ineptum* atque stolidum, *avidis auribus* cuncta *Apollonii* dicta *excepisse*, & pro *Oraculis* habuisse; *utrosque famam* atque *existimationem* singularem aucupatos esse: *Philostratum denique*, centonem illum a *Damide* relictum, in ordinem *digessisse*, *exornasse*, atque ex odio *Christianæ Religionis* data opera pleraque *confinxisse*.

Succedant *Franciscus* & *Socii*. Qua *fide* nitantur ea, quæ de *miraculis* eorum dicuntur, jam videndum. Cum probamus vera esse, quæ de *Miraculis Christi* narrantur, provocamus ad *discipulos* ejus qui αυτοπται erant, neque adeo *falli* poterant, nisi dicas omnes *lumine oculorum* destitutos fuisse. Asserimus insuper eos *fallere noluisse*, quod ex universa eorum *indole* ac *vita* elucet. Erant

equidem *piscatores*, *simplices*, *nullis literis* tincti; at *candidi*, *mentis sanæ*, nulla superstitione *capti*. Res a se *centies visas* recensent; *circumstantias* rei gestæ *narrant*; neque ad *perpetuas visiones* provocant & *ecstases*; sed *nativa* quadam *ruditate* enarrant, se fuisse *piscatores*, *vocatos* autem per *Christum* ut *testes* essent *rerum* per ipsum *gestarum*, utque *sanctissimam* ipsius *doctrinam* omnibus annunciarent. *Fatentur* insuper, se *inusitatis donis* instructos, *dono* nimirum *linguarum*, & facultate *miracula* patrandi, quibus usi fuerint ad homines de rebus gestis, sanctissimæque disciplinæ *divina origine*, persuadendos. Supponamus jam quidem primo *duodecim*, uti perhibet *Bonaventura* cæterique, *F. Assisio* fuisse *discipulos*, perpetuos *vitæ comites*, rerumque gestarum *testes*: hoc supposito tamen fatemur, nos eis *fidem* habere non posse, quod tot *ridicula*, *absurda* narrent; & ipsi tam *inepti* fuerint atque *stolidi*, ut aliis testibus opus esset, ad *probandum* hos homines *potuisse veritatem dicere*. Omnes actiones, quas de *Francisco* narrant, *insolitæ* & *portentosæ* sunt, imo *adeo* ab *omni* verisimilitudinis *specie* abhorrent, ut qui ea se *credere posse* ait, hominem oporteat esse aut *stolide credulum*, aut *projectæ audaciæ*. Exemplorum satis superque attulimus supra, quibus specimen unum atque alterum addemus. Supra notavimus, neminem de *veritate* rei gestæ certum esse *posse*, nisi satis de *testium*, cum ipse non viderit, *veracitate persuasus sit*. At homines *inepti*, ad *superstitionem creduli*, tales non sunt, de quorum *probitate* persuasi esse possumus. Quis enim præstabit fidem, hominem ad *miraculum credulum*, *superstitiosum*, *fanaticum*, semper *verum* dicere? Quis *distinguet* rem vere gestam a

fabula

fabula & *turpi mendacio?* Quis *probabit*, hominem ejuſmodi *peccatum* exiſtumare, ſi *pia*, uti loquuntur, *utatur fraude?* Qui enim non ſemel, ſed *sæpiſſime* impudentiæ limites transgreſſus eſt, eum in cæteris etiam *gnaviter* impudentem fore exiſtumamus. At veniamus ad exempla & actiones quasdam, teſtimoniaque proferamus de diſcipulis *Franciſci. Philippus Bosquierus*, qui *Antiquitates Franciſcanas ſcripſit*, capite primo ait, Franciſcum duodecim habuiſſe diſcipulos, *uti Chriſtus.* „ Quidam eorum (*ita Bosquierus*) fuit raptus uſque ad tertium cœlum, ut frater Ægidius. Quidam fuit tactus labiis ab Angelo, calculo ignito, ſicut Eſaias ſc. Philippus Langus. Quidam loquebatur cum Deo, ut amicus cum amico, quaſi alter Moſes, videlicet frater Sylveſter puriſſimus. Quidam volabat ad divinæ ſapientiæ lumina, ut aquila, quaſi Evangeliſta, ſc. Frater Bernardus humillimus, qui ſcripturas profundiſſimas declarabat. Quidam fuit ſanctificatus a Domino, & canonizatus in cœlo, dum adhuc viveret in hoc mundo, quaſi ſanctificatus in utero ſc. Frater Ruffinus, nobilis de Aſſiſio, vir Chriſto fideliſſimus. " De fratre *Ægigido* ergo primo unum alterumque ſpecimen *candoris* & *ſapientiæ* adferemus: in *Alcorano* Franciſc. pag. 21. hæc ſunt. „ Frater Ægidius dixit: Ille homo Franciſcus nunquam deberet nominari, quin homo præ gaudio lamberet labia ſua, Tantummodo deſuit ſibi unum, ſcilicet corporis magnitudo; ſi enim haberet tale corpus, quale ego habeo, ſcilicet ita robuſtum, procul dubio totus mundus eum ſequi minime potuiſſet. pag. 50. Frater Ægidius Laicus cuidam Magiſtro Theologiæ, Prædicanti Sanctæ Claræ, & ejus ſorori-

bus dixit: Tace Magister, quia ego volo prædicare; qui statim tacuit & frater Ægidius eructavit melliflua. *ibid. pag.* 51. Frater Ægidius dicebat, se quatuor vicibus natum, primo ex genitrice, secundo ex baptismo, tertio in ingressu ordinis, quarto, quando sibi Deus sæpe apparuit, & fuit raptus. Et in hac nativitate, ut dicebat, perdidit omnem fidem ex aperta visione eorum quæ sunt fidei. *pag.* 52. *ibid.* Diabolus tam terribilis ei apparuit, quod præ timore loquelam amisit, & cum Diabolus super eum ascendit & oppressit, Frater Ægidius surgere non valens, traxit se ut potuit, ad vas aquæ benedictæ, qua fide aspersus, fuit a Dæmonis molestia liberatus. *ibid.* Doctrinæ Fratris Ægidii. Nihil est in quo magis placeas Deo, quam quod te per gulam suspendas. Quod sic interpretabatur: homo suspensus non est in cœlo, & tamen est sublevatus a terra, & semper respicit inferius, ita nos oportet humiliari. pag, 53. Frater Ægidius cuidam dixit. Si vis Religionem intrare, cito interfice Parentes, sed non materiali gladio, sed mentali, quia qui non odit patrem, & matrem, non potest esse Christi discipulus. *Addam unum exemplum ex* Antiquitat. Francisc. *pag.* 164. Cum Sanctus Ludovicus, Rex Franciæ, decrevisset per Sanctuaria peregrinari septennio, auditaque fama veridica fratris Ægidii & mirabili sanctitate ejus, proposuit in corde suo omnimode visitare, unde in ipsa sua visitatione divertit Perusium, ubi audierat fratrem Ægidium commorari. Et veniens ad portam fratrum, sicut peregrinus pauperculus, & ignotus paucis comitibus sociatus, requisivit instanter fratrem Ægidium, nihil portario de

sua

ſua conditione revelans. Portarius vero ivit ad fratrem Ægidium dicens: quod quidam peregrinus ipſum requirebat ad portam. Statim vero frater Ægidius vidit in ſpiritu, quod ille erat Rex Franciæ, & quaſi ebrius de cella egrediens, curſu velociſſimo ad portam accedens, ruerunt ambo in amplexus mirabiles, & oſcula devotiſſima genu flexi ac ſi amicitia antiquiſſima cognoviſſent ſe. Et his ſignis charitativi amoris, nullum verbum alter ad alterum proferendo, ſe in omnimodo ſilentio ab invicem diſceſſerunt. Cum ergo Rex recederet, unus de ſociis ejus perquiſitus a fratribus, quis ille eſſet, qui cum fratre Ægidio ruiſſet in charitativos amplexus? reſpondit, quod ille erat Dominus Ludovicus Rex Franciæ, qui in peregrinatione pergendo voluit videre fratrem Ægidium: & his dictis ipſe & ſocii Regis velociſſime receſſerunt, fratres autem dolentes, quod frater Ægidius nullum bonum verbum dixerat dicto Regi, dicebant, multipliciter conquerendo: O Frater Ægidi, & quare tanto Regi, qui venit de Francia videre te & audire & habere aliquod verbum, nihil ei dicere voluiſti? Reſpondit ei Franciſcus Ægidius; clariſſimi fratres, non miremini, ſi nihil ipſe mihi & ego illi aliquid noluimus dicere, quare ſtatim quod nos amplexati fuimus, lux divina ſapientiæ revelavit mihi cor ſuum & ſibi cor meum: & in ſpeculo æterno illo conſtituti, quicquid ille cogitaverat mihi dicere, vel ego ſibi volueram dicere, ſine ſtrepitu labiorum vel linguæ, cum plena conſolatione audivimus melius, quam ſi labiis loqueremur. Et ſi voluiſſemus ea, quæ intus ſentiebamus, vocalis ſoni miniſterio explicare, propter defectum humanæ linguæ, quæ non poteſt,

 niſi

nisi cum imaginatione figurarum, divina explicare secreta, potius ad desolationem utriusque, quam ad consolationem, fuisset ipsa locutio. Et propterea sciatis, quod ipse Rex recessit mirabiliter consolatus. Ad laudem Domini nostri JEsu Christi. " Ex *paucis* his *speciminibus* (plura enim nauseam crearet adduxisse) quid de *Ægidii* nostri *prudentia* in enarrandis rebus sentiendum sit, facile judicabit cordatus Lector. Pergamus ad cæteros, atque promiscue, prout in *Alcorano* & *Antiquitatibus heroica facta* narrantur, ita *lectori propinabimus* legenda. pag. 39. Alcor. „ Franciscus & Bernhardus steterunt sub porticu, nihil tegumenti habentes, cum esset intensissimum frigus, tunc mulier quædam credebat eos esse ribaldos & fures. *ibid.* Frater Bernhardus per octo dies stetit non sentiens consolationes divinas. *ibid.* Frater Bernhardus videbat unum fratrem palafrenum magnum equitantem, & post eum fortiter sufflabat dicens: nimis est altus & grossus equus, non sic docet regula. Fuit enim B. Bernhardus totus charitativus. *pag.* 40. Frater Leo cum B. Franciscum non reperisset in cella, vidit eum tam alte elevatum, quod tangere poterat pedes ejus, quos osculando & amplexando dicebat; Deus propitius esto mihi peccatori, & per merita hujus sanctissimi Viri fac me tuam misericordiam invenire. Aliquando vidit eum levatum ad cacumina montium. *pag.* 42. Frater Leo B. Franciscum post mortem ejus affectabat videre, & ob hoc se jejuniis, & Orationibus afflixit, cui apparuit B. Franciscus, potus, jucundus & splendidus, habens alas cum pennis fulgentibus, & cum unguibus ad modum aquilæ decoratis. Tunc Frater Leo interro-

terrogavit, quare ſic volaret? Reſpondit. Inter alia dona, quæ Dominus mihi conceſſit, eſt, ut devotos ordinis mei adjuvem, quaſi volans in tribulationibus eorum citius invocatus animas ad cœleſtia regna perducam, Dæmones vero unguibus feriam, ac fratres reprobos & ordinis perſecutores, dura punitione corrigam & diſcerpam. " *Mentiuntur* autem aliquando *ſancti Viri*, quod *male* interpretandum *non eſt*; factum enim hoc ſine dubio ad *bonum finem.* ita pag. 41. ait, *Leonem ſolum* ſtigmata Franciſci *tetigiſſe*; pag. autem 48. eandem felicitatem contigiſſe *fratri Ruffino* memoratur. ibid. „ Frater Joannes tam ſimplex fuit, quicquid videbat B. Franciſcum facere, faciebat & ipſe, quando Franciſcus eccleſiam ſcopabat, juvit eum, ſi B. Franciſcus ſpuebat, & ipſe ſpuebat, ſi genu flectebat, & ipſe genua flectebat, & cum ſuper hoc a B. Franciſco reprehenderetur, reſpondit, ego promiſi omnia facere, quæ tu facis. *pag.* 56. Conradus de Offia in feſto purificationis rogavit B. Virginem, ut ſibi aliquam dulcedinem daret de illa conſolatione, quam exhibuit S. Simeoni: ſtatim fuit exauditus. Nam Domina noſtra apparuit magno lumine cum puero ſuo ſpecioſo præ filiis hominum, & poſuiteum in ulnis fratris Conradi, quem devote accipiens & labia labiis imprimens, & pectori pectus aſtringens, totus liquefiebat in oſculis & amplexibus charitatis. *pag.* 57. Frater Conradus fuit magnus prædicator, & quinque mortuos ſuſcitavit, ut aſſeruit Diabolus. *ibid.* Frater Jacobus de Romancio dixit, quod frater Juniperus per ſex menſes tulit ſilentium. Hujus odorem ſeu adventum Frater Johannes de Vallibus dixit ſe ſenſiſſe per

28. milliaria. " Sine dubio ille *totus* factus eft *nafus*, quod quidam apud *Poëtam* Deos rogavit. p. 59. „ Frater Simon de Affifio nunquam grammaticam didicit, & tamen de Deo tam alte loquebatur, quod verba ejus fupernaturalia videbantur, qui aliquando ad fuperiora raptus adeo infenfibilis eft effectus. *pag.* 64. Frater Juniperus habuit quendam fratrem in difcipulum, tam patientem, quod fi per totam diem verberatus fuiffet, nihil dixiffet, quando frater Juniperus dicebat, plora, ftatim plorabat, fi ftatim dixit, ride, tunc ridebat: cum ejus mortem audiffet Frater Juniperus dixit: Non habeo amplius bonum in ifto mundo, & omnia utenfilia domus frangens dixit, quod totus mundus in morte ipfius erat deftructus, & quod fi fratribus non fuiffet in horrorem, de offe capitis fui duas partes faceret, de una fcutellam, in qua comederet, & de alia fcyphum, in quo biberet. *ibid.* Frater Juniperus dixit, ego vellem juxta mortem meam, quod tantus fætor exiret de corpore meo, quod nullus poffet appropinquare, & quod finaliter me infoffatum projicerent, & ibi folus abominabilis morerer, & relinquerer canibus devorandus. *pag.* 71. Johannes de Alverna femel in fylva rogavit Chriftum, ut appareret fibi. Tunc Chriftus apparuit fibi ter vel quater, dorfum ei oftendens, & nihil dixit, fed frater tam diu lachrymabatur, donec ei Chriftus faciem oftendit & manus fuas extendit, ficut facit facerdos, dum fe ad populum vertit. Tunc ftatim acceffit ad pedes Chrifti, quos fibi ad ofculandum porrexit, quas lachrymis ut altera Maria rigavit, demum manus fuas ad ofculandum præbuit. Et frater Johannes furgens ad

pectus

pectus Domini acceſſit, & amplexatus eſt eum, & Chriſtus verſa vice eum oſculatus eſt. Deinceps de quacunque profunditate Theologiæ prædicare potuit centies plus, quam ſi eſſet in fornace ejus anima, & cor ardebat, & præ nimio fervore fortiter cogebatur clamare. Raptus ſemel elevabatur a Deo ſuper omnem creaturam, & anima ejus abſorpta & abſumta in abyſſo divinitatis, & ſepulta in pelago deitatis, & infinitatis divinæ, in tantum quod nihil creatum, nihil formatum, nihil imaginatorium, nihil ſenſibile, nihil comprehenſibile & hujusmodi cor, vel lingua poſſet cogitare vel loqui. Erat enim anima ejus dilatata ſicut gutta vini in latitudine maris, & nihil videlicet niſi Deum in omnibus, & ſupra omnia, & infra omnia, & extra omnia, & ibi ſenſit tres perſonas in uno Deo &c. Sic meditando & ejulando, & lachrymando, ad lumina ineffabilia prædicta pervenit. *pag.* 65. Frater Andreas de Anania quadam vice cum appetiſſet aviculas aſſatas comedere, & præparatas ante ſe haberet, nolens appetitui condeſcendere, ſigno crucis facto mandavit, ut abirent, quæ ſtatim revixerunt & avolarunt. *pag.* 73. Johanni de Alverna miſſam celebranti apparuit Chriſtus cum pulcherima barba, indutus veſte rubea, hinc certificatus fuit, quod propter iſtam miſſam placatus fuit Deus pro toto mundo, & maxime pro ſuis recommendatis. *pag.* 78. Magna copia piſcium tam magnorum quam parvorum audivit prædicantem fratrem Antonium, omnes tenebant caput aliquantulum extra aquam, majores ſtabant in loco profundiori, ubi aquarum non erat profunditas; parvi & mediocres vero juxta Antonium

pro-

propinquiores aſtabant, & cum prædicaſſet, aliqui piſces vocem emittebant, aliqui aperiebant ora & ſubmittebant capita; deinde piſces a B. Antonio licentiati, lætati cum mirandis ludis receſſerunt. *pag.* 80. Quidam nomine Bonelus noluit credere, quod hoſtia conſecrata eſſet corpus Domini, & dixit quod ſua aſina comederet hoſtias; quod audiens B. Antonius miſſam celebravit, & hoſtiam conſecratam aſinæ detulit & oſtendit; ſtatim Aſina genu flexit, & capite inclinato reverentiam exhibuit, quod videns Bonelus factus eſt Catholicus. *pag.* 96. Frater Johannes Buca tam ſanctus fuit, quod homines bibentes de lotura corporis ejus liberabantur ab infirmitatibus. *ibid.* S. Bonaventura de Balneo tam ſanctus fuit, quod M. Alexander de Ales diceret aliquando de ipſo, quod in eo videbatur Adam non peccaſſe. *ibid.* Frater Drodro tam ſanctus fuit, quod ei Angelus ſervivit ad miſſam, & alius angelus ei aquas præparavit ad ambulandum. *ibid.* Frater Gualterius, Epiſcopus Pictavienſis, injuſte a Papa Clemente quinto eſt depoſitus, & poſt mortem ejus citatus eſt Papa in cedula apparere coram æterno judicio, & ſtatuta de ſubita morte Papa diſceſſit. " Tædet jam quidem plura deſcribere. *Ejuſdem metalli* ſunt reliqua quæ dicuntur. *Provoco* jam ad *omnium conſcientiam*, utrum homines, qui adeo *ſplendide mentiuntur*, tam *aniles*, ſæpe *blaſphemas fabulas* recenſent, pro *teſtibus* haberi poſſint rerum *vel per ſe*, vel *per alios geſtarum*, præſertim in re *maximi momenti?* Accedit, quod homines illi, quantum ex adductis patet *exiguam* conſcientiæ *rationem* habuerint. Quam præclare de *Sacris Literis* ſenſerint, vel *diſcipuli Francisci*, vel Auctores *le-*

gen-

gendarum, patet ex *citationibus locorum Scripturæ*, quibus utuntur, ad *divinam* originem *Francisco* conciliandam. Sumamus unum atque alterum exemplum, ex *Alcorano Franciscanorum*. pag. 9. „Fecit Deus magna in B. Francisco qui potens est, Luc. I. nam posuit in ipso prodigia. Psal. XLV. & B. Franciscus potest dicere illud Daniel. III. signa & miracula fecit apud me Deus excelsus. *pag.* 12. Quomodo, & ad quid Deus fecit Franciscum, ostenditur Genes. I. & II. ubi sic scribitur: Faciamus hominem, id est Franciscum, ad imaginem & similitudinem nostram, & præsit piscibus maris &c. *pag.* 16. Hunc Franciscum figuravit Joseph missus a patre ad fratres suos. Genes. XXXVII. & Esaj. VI. Ecce ego mitto me. p. 18. Vitis, de qua tres propagines ortæ sunt, Genes. XL. significat tres ordines, scilicet Minorum, pauperum Dominarum, Fratrum, & Sororum de pænitentia *pag.* 19. Ego ero illi in Patrem, & ipse erit mihi in filium, non solum de filio Dei intelligendum est, sed de illis sanctis hominibus, circa mundi finem venturis, id est Francisco & Dominico. *pag.* 23. Figura prophetalis, Ezech. IX. etsi primo sit de Christo, tamen secundario est de Francisco, secundum visionem fratris *Pacifici*, qui vidit in facie B. Francisci Tau S. in fronte. *pag.* 84. Abbas Joachim, & alii quidam videbant Franciscum stigmatisandum, juxta dictum Christi Johan. VIII. Abraham vidit diem meum & gavisus est. *pag.* 174. B. Franciscus cum sua profundissima humilitate vicit Luciferum, de quo Esaj. Cap. XIV. & universos Spiritus malignos. *pag.* 189. Cum Bonaventura deberet de crastino prædicare de B. Francisco, in loco S. Mariæ de

por-

portiuncula, tenens librum Apocalypſeos ante ſe, cœpit inſtantiſſime orare Deum, quatenus dignaretur ſibi revelare, de quo fuit dicta illa Prophetia Apocal. VII. de angelo habente ſignum Dei vivi: & vox de cœlo venit dicens: F. Bonaventura, figura illa liberaliter dicta eſt de B. Franciſco. " Plura non addam. *Tædet* ineptiarum & blaſphemiarum. Forte *quis dixerit*, negari haud poſſe, teſtes illos omnes homines fuiſſe *rudes literarum*, *ſimpliciſſimos*, *credulos* etiam quam maxime; at hoc non *impedire*, quo minus *teſtimonium* exhibere poſſint de rebus, quas oculis ſuis viderint. Ad hoc enim nihil aliud requiri, niſi ut quis *cæcus* non ſit, & plane *mente non captus*. Reſpondeo, verum eſſe, non *ſingulare acumen* ingenii poſtulari, ad *teſtandum* de re *oculis ſubjecta*. Interim dum *ſole meridiano clarius* pateſcit, homines *impudentiſſimos* quaslibet fabulas ab aliis narratas *admiſiſſe*, atque *incredibili ſuperſtitione dementatos* fuiſſe, quis (cum teſtimonia de veritate præſtitorum miraculorum ad manus non ſint) *dubitare* poterit, quin *millies* fuerint *decepti*, quin *inſomnia* cum rebus *vere geſtis* confuderint; imo *omni* poſito *pudore* & promiſcue quicquid in *buccam* venit *deblateraverint*? hinc veluti *oracula* ſuas nugas recitant. Frater *Ægidius* dixit; frater *Antonius* videt &c. Nullas *rei*, *perſonarum & temporis circumſtantias*, referunt. Quod ſi *talia* admittenda ſint, nihil *unquam* tam *inepte* & ſtolide fuit *dictum*, quin *ſacrum* erit atque *divinum*. Si diſcipuli *Chriſti* fuiſſent adeo *inepti*, ut de ſe *ſtultiſſima* quæque *narraſſent*: ſi omni ſua agendi ratione perſonas hominum *fanaticorum* & *ſuperſtitioſiſſimorum* egiſſent, quis tandem *crederet* ſtupenda miracula, quæ a Chriſto facta perhibent? Nemo

certe

certe, nisi cui pro ratione *pepo* obtigisset. Hæc in *genere* de *testibus*, & *qualitate* testium, dicta sunt. Consideremus autem unum atque alterum, quod magis adhuc ostendat, quam *incertis*, imo *vanissimis traditionibus*, innitatur narratio de portentis & miris, quæ tribuuntur *Francisco*. Inter omnia *portenta*, quæ de *Francisco* narrantur, *portentosissimum* sine dubio est id, quod de *stigmatibus*, corpori ejus impressis, narratur. Res in se spectata adeo ab *omni verisimilitudinis specie* abhorret, ut aliquot *centuriæ miraculorum* vix mihi *fidem facere possent*, rem vere gestam. *Antiquissimus* testis, qui admirabilem illam fabulam narrat, est *Bonaventura Cardinalis*. Hic *natus* est An. 1221. obiit autem An. 1274. *mortuus* autem est *Franciscus* An. 1226. non potuit igitur ille *testis* esse rei adeo *inusitatæ*. Sed rem ab aliis forte *narrari* audivit, nisi ipse *excogitavit*. Redit ergo tota vis narrationis ad auctores, qui *Bonaventuræ* rem *miram* & *insolitam* narrarunt. Ponamus autem, discipulum Francisci *Bonaventuræ* narrasse, quæritur denuo, utrum discipulis, adeo *stolidis* & *ineptis*, ut supra audivimus, *fides* sit *habenda?* *Alcorani* pag. 8. asseritur, *Bonaventuram* fabulam istam habuisse *ab illis*, *qui hoc viderunt & palparunt*, *& juramento confirmarunt*. *At supra audivimus ex eodem Alcorano p.* 41. Fratrem *Leonem solum* cum *Francisco* fuisse in monte *Alverne*, & huic soli *tangenda vulnera* concessisse. Quod, ut audivimus, alio loco negatur. pag. 235. apud Bosquierium, novem vulnera viderunt. Quis autem *mentitus* sit, frater Leo, an multi illi qui *Bonaventuræ* narrarunt, an *Bonaventura*, explicent nobis *manes B. Francisci*. pag. 197. Provocatur ad *testimonium B. Mariæ* & *Angelorum*, ad probandum

mira-

miraculum illud *miraculoſiſſimum.* At hæc teſtimonia non *valent*, apud *artis hiſtoricæ peritos*. p. 198. meminit *Alcoranus Bullæ Gregorii Papæ IX. de ſtigmatiſatione B. Franciſci.* Quantum teſtimonia illa valeant, facile eſt dijudicare. Non dubito *Bullam* a *Papa* editam, ad *confirmandam* rem *miram* & *inſolitam.* Notum enim eſt, quid *valuerit* eo tempore, quanquam & noſtro, *ſuperſtitio* & impudentia Pontificum. Et ſi eo *dementiæ Papa* pervenire potuit, ut in *Sanctorum* numerum referret *Franciscum*, *Bullam* etiam edere potuit; de quo argumento Capite ſequente agemus. *Omnis* ergo *fides* de ſtigmatibus impreſſis nititur *auctoritate* fratris *Leonis* & *Franciſci.* Qualis homo fuerit autem ille *frater Leo*, partim ſupra audivimus, partim hic unum alterumque ſpecimen adſeremus. pag. 40. Alcorani: *Frater Leo cum B. Franciſcum non reperiſſet in cella, vidit eum tam alte elevatum, quod tangere potuit pedes ejus, quos oſculando & amplexando dicebat: Deus propitius eſto mihi peccatori, & per merita hujus ſanctiſſimi fac me tuam miſericordiam invenire. In Antiquitat.* Franciſc. inde a pag. 210, uſque ad pag. 230. ſpecimina *ſtoliditatis ſummæ* hujus *Leonis*, qui appellandus potius *Aſinus*, leguntur. ita pag. 216. „ Glorioſæ innocentiæ, quæ corpus decorat, animam ad gratiam introducit & ad gloriam, amator S. Franciſcus, propter magnam puritatem & columbinam innocentiam, quam in F. Leone cernebat, ipſum frequentius ducebat pro ſocio, & ad ſecreta ſua, tam diebus, quam noctibus, ſæpius admittebat. Quapropter inter omnes Socios S. Patris, qui plus de ſecretis ejus & mirabilibus ejus ſciverit, fuit F. Leo prædictus. Nam ipſe frequenter eum vidit elevatum in aere,

ipſe

ipſe etiam audivit eum frequenter cum Chriſto loquentem, & cum B. Virgine, & cum Angelis. Inſuper vidit lucem igneam de cœlo ſuper S. Franciſcum deſcendentem, & vocem de ipſa luce audivit cum ipſo loquentem. Ipſe autem quadam die, cum pariter incederent, vidit ante faciem S. Franciſci crucem pulcherrimam præcedentem, & Chriſtum in iſta pendentem. Et videbat, quod ipſa crux mirabilis cum S. Franciſco ſtante ſtabat, & cum ambulante ambulabat, & quocunque Franciſcus pergebat, illa ante faciem ejus præcedebat, & erat crux illa tanti ſplendoris, quod non ſolum S. Franciſci illuminabat faciem, ſed etiam illuminabat & decorabat aerem circumquaque, & Frater Leo clara luce cernebat. " Plura tædet adſcribere. *Huic homini* fidas ergo in narratione *rei inuſitatiſſimæ*: ſane ejuſmodi homini facile perſuadeas *rotunda eſſe quadrata*, & aera plenum eſſe *alatis bobus*. Miraculum autem hoc ejus *eſt naturæ*, ut ſi *vere obtigiſſet*, atque fidis teſtibus *confirmatum* fuiſſet, per omnes terras illius *fama* fuiſſet ſparſa. Nullus Hiſtoricorum, qui tum temporis *vivebant*, atque res *notatu dignas* chartis commiſerunt, ſilentio prætermiſiſſet. At *Matthæus Paríſius* qui iisdem *temporibus vixit*, atque ſuperſtitioſus valde erat, dum horum ſtigmatum *mentionem facit*, *ait: neque in latere, neque in pedibus, vel manibus, unicum veſtigium vulnerum deprehenſum*. Obſervavit hoc dudum *illuſtris Mornæus* Myſt. Iniq. pag. m. 730. & Hoſpinianus de Orig. Monach. pag. 221. Novi hunc Scriptorem *Pontificiis* quibusdam eſſe *exoſum*, quod in vitis *Pontificum* enarrandis *liberius* verſatus fuerit: at ſufficit quod *idem* ſuperſtitioni *addictiſſimus* fuerit. Quænam ergo, quæres,

res, *origo* eſt & fons, *opinionis* de *veſtigiis* impreſſis *Franciſci* corpori. Si ipſum *ingenium* & mores diſcipulorum, qui τεράτα illa ψευδῶς *ſtudioſe collegerunt* & *propagarunt*, mecum perpendo, nihil aliud mihi *perſuadere* poſſum, quam *Franciſcum*, & per *vivam quandam imaginationis repræſentationem* non ſemel de *vulneribus* Chriſti cogitaſſe, *&*, *cum ſtudio* ſingulari incitaretur Chriſtum *imitandi* in iis quæ naturam humanam *ſuperant*, quæque a *nemine mortalium* poſtulantur, per ſomnum ei totius rei narratæ *ſcenam* alte adeo animo fuiſſe impreſſam, ut ſomno *excitatus* re vera ſibi *perſuaſerit*, tale quid factum eſſe. Hoc quin *narraverit* vel *fratri Leoni*, vel alii, non *dubito*; at homines *extreme dementes* & *ſuperſtitioſi*, fabulam ad *ſuperſtitionem* craſſisſimam *propagandam*, & initæ Societati decus conciliandum (hoc enim miraculum duobus ante obitum annis contigiſſe dicitur) *aptiſſimum* videntes, pro re *certiſſime* geſta ubique *venditarunt*, *multisque circumſtantiis exornarunt.* Si cui hoc difficile ſit creditu, eum oportet *perpendere.* 1°. Haud difficulter fieri poſſe, ut accedente *forti imaginatione* & *adpetitu*, homines tandem *confundant* res in *ſomnis oblatas*, cum *rebus geſtis.* Hiſtoria *ſagarum*, *melancholicorum* & *mente captorum*, hoc ſatis probat. 2°. *Miraculum* ipſum, ſive *circumſtantias*, ſive *cauſam efficientem* & *finalem* reſpicias, ita ab omni veri ſpecie *abludit*, ita in omnes *ſanctiſſimæ Religionis partes* & *capita* peccat, ita *denique abſurdum* & *blaſphemum* eſt, ut nemo illud *admittere* poſſit, niſi qui aut extrema divinarum & humanarum rerum *ignorantia* laborat, aut *omnem religionem albis dentibus ridet*; *ſupponenda* enim ſunt *multa miracula*, eaque *eum* in *finem* facta, ut *craſſisſima*

Idolo-

idololatria & *superstitio*, confirmetur. 3°. Si vel *centesima pars* earum rerum, quas *Franciscus* sibi tribuit ex mente *βιογραφων vera* est, *evidentissime* patet, hominem hunc *ineptum*, *fanaticum*, & *simplicissimum* fuisse. Quid ergo impedit, quo minus rem in *somnio oblatam*, rem item sine dubio *desideratam*, pro vera habuerit? In *Alcorano Francisc.* totidem verbis dicitur, *Franciscum falsas* aliquando *visiones* habuisse: ita enim verba sonant: *Franciscus surgens de Oratione venit ad fratres turbatissimus, dicens: Ego vellem quod istum habitum non invenissem: Dominus enim NB mihi revelavit, quod de Ordine meo exibit Anti-Christus, & Secta ejus. Sed a Maffeo confortatus Franciscus, vidit aliam visionem, quod per Fratres suos convertetur totus mundus, & quod tantum mali erunt de ordine Anti-Christi.* 4°. Si *urgeas*, tot circumstantias, cum miraculo seu potius *mendacio* conjunctas, velim cogites, hoc in *omnibus miraculis fictis* locum habere. Aperiantur *legendæ*, *historiæ de crucium*, *idolorum*, *statuarum*, *sanctorum valore*, *reliquiis*, *miris*, *quæ gesta dicuntur*, & videbis, nihil unquam tam *absonum*, *incredibile*, *narratum*, *traditum*, *acceptum*, quin multis *circumstantiis vestitum*, *exornatumque* fuerit. 5°. Tandem si quis potius sibi *persuadeat*, *Franciscum*, una cum paucis quibusdam *discipulis*, fabulam illam *excogitasse*, forte etiam ut aliquam mendacio speciem conciliarent, in *extremis corporis partibus*, *figuras* vulnerum acceptorum *incidisse*, atque *credulam & stultam plebem* turpiter *decepisse*, is me quidem non habebit prorsus *repugnantem*. Nota est historia *Jacobitarum Bernensium*. Nota alia exempla. Similem *imposturam* refert *Christoph. Khevenhiller* in *Annalibus Ferdinand.* Part. III. pag. 52. ad an-

num 1588. Adducit illam *Ebingerus* loco citato pag. 88. ita autem narratur. Eben in diesem Jahr war eine Nonn, so sich *Maria de la Visitation* genannt, aber in gemein wurde sie *la monca de Portugal*, Nonn aus Portugall geheissen. Diese hat ganz Spanien nach ihr gezogen, Dann sie so viel *Miracula* und Gnaden von Gott, nach Prophezeyungen fingiret, dass ihr auch die allerwizigsten, gelehrtesten, und heiligsten Mænner geglaubt, und sie als eine Heilige æstimieret. Unter andern hat sie die fünf Wunden Christi an Hænden, Füssen, in der Seiten gewiesen, oft in *ecstasi* gewesen, fast nichts geessen, und den Kopf alle Wochen, als wann sie *ad imitationem Christi* die dornene Kron, mit blutigen Wunden und Rissen aufgehabt hætte; daher sie durch ihre Scheinheiligkeit in ein solchen *Credit* kommen, dass sie in Portugall in ihrem Kloster Aebtissin worden, da ihre untergebene Nonnen zu Zeiten an ihr, dass sie heimlich geessen, und andere Sachen gebraucht, gemerkt, und davon der *Inquisition parte* gegeben. Und wie gleich dazumal Erz-Herzog Cardinal Albrecht von Oestreich bei seinem *Guberno Inquisitor Major* in Portugall gewesen, hat er sie zu examinieren den Erz-Bischoff zu *Lisabona*, *Fray Augustin*, erwehlten Erz-Bischoff zu *Braya*, den *Doctor Paul Alphonse*, geheimen Rath, den *Patrem Georgium Petronum ex Societate*, den *Licentiatum Antonium de Mendoza*, des Kœnigs Rath, den *Petrum Fray Joan de Gueva*, *Dominicaner*, des Erz-Henzogen Beichtvater benennt, welche grossen Fleiss angewendet, auf die Farth zu kommen, und letstlichen auf die Stein kommen, dass sie zu den Wunden rothe

und

und ſchwarze *Miſtur* gebraucht, und zu der Verzükung in die Biegen, an Hænd und Füſſen Pergament gehabt, damit wann ſie ſich movieret, es, als wann es die Glieder thæten, gekracht; auf dem Kopf hat ſie ihr ſelbſt kleine Wunden, als wann Thœrner geweſst wæren, ausgeſtochen, und ſich ſehr ausgehüngert, und das ohne *Compact* des Bœſen Feindes, und zu keinem andern End, allein daſs ſie begehrt vor heilig gehalten zu werden. Als nun der Betrug offenbar worden, und ſie ſolchen mit groſſer *Contrition* bekannt, wurde ſie abſonderlich eingeſperrt, und wie ſie zuvor eine Teufels-Mærtyrin geweſst, alſo hat ſie mit groſſer Reu und Leid dergeſtalt abgebüſſt, daſs ſie eine rechte Büſſerin geſtorben. Der *Fray Luis de Granazia*, ein gelehrter gottſeliger Mann, (wie es ſeine ausgegangene Bücher bezeugen) hat dieſe Nonn auf das hœchſte defendiert, und wie er hernach den Betrug geſpührt, hat er ſich alſo geſchæmt, daſs viel davor gehalten, es habe ihm das Leben gekoſtet, wie er dann in wenig Wochen hernach ſeliglich verſchieden. *Ita* Khevenhiller. Veriſimilior tamen mihi videtur prior ſententia, ſi ad animum revoco *mores ingeniumque Franciſci* & diſcipulorum. Mecum ſentit *B. Lutherus Tomo l4to. atino Jenenſ. fol.* 192. *b.* dicens. „Ego puto, inquit, merum figmentum, ad ludibrium eſſe quod ipſi de hac re dixerunt. Sed eſto ſane, quod Franciſcus putavit in corpore ſtigmata, ut pingitur, tamen non ſunt ipſi impreſſa propter Chriſtum, ſed ea ipſe ſibi impreſſit ex ſtulta aliqua devotione, ſeu potius inani gloria, qua titillare ſe potuit, quod tam vehementer dilexerit Chriſtum, ut etiam vulnera ejus corpori ſuo impreſ-

ſerit. " Non magis credo quæ de *indulgentia*, uti loquuntur, divino conſilio *Eccleſiæ Sanctæ Mariæ de Portiuncula* dicuntur in *Alcorano Franciſcanorum*. Rem attentione noſtra dignam haud exiſtimaremus, niſi *illuſtris Abbas Lenglet du Fresnoi* fabulæ hujus *patrocinium* ſuſcepiſſet: Refert autem *ſummam* rei prorſus inſolitæ Lengletus in methodo tractandi Hiſt. pag. 349. edit. germ. ita: „Cum aliquando S. Franciſcus in ardentiſſimis occupatus eſſet precibus, apparuit illi Angelus atque præcepit, ut intraret templum, ibi enim adventum ſuum exſpectare Chriſtum, Mariam, & innumerabilem Angelorum multitudinem. Cum eo pervenerat, plenarias indulgentias expetebat a Chriſto„ concedendas illis, qui ædem Portiunculæ eſſent viſitaturi. Hoc cum impetraſſet, Pontificem, Deo ita jubente, Honorium convenit, atque ab eo poteſtatem indulgentias publice promulgandi, non tamen definito die, quo hoc futurum eſſet, accepit: Chriſtus eum in finem denuo comparuit, diemque indulgentiarum conſtituit; nimirum ingens multitudo Angelorum templum, in quo ipſum Chriſtus exſpectaret, intrare juſſerunt. Cum eo pervenerat, in genua coram Chriſto procidit, eumque ſupplex rogavit, ut diem, quo indulgentiæ eſſent promulgandæ, definiret; indulſit hoc Franciſco Chriſtus, & Calendas Auguſti ſibi placere reſpondit. Atque hoc die ædem S. Portiunculæ fuiſſe initiatam. " Hanc hiſtoriam inter *Pontificios* in dubium vocavit *Dominus de Sainte Beuve*; hoc uſus *argumento*, quod *Bonaventura*, qui vitam *Franciſci* conſcripſit, *viſionis* illius mirabilis nullam *fecerit mentionem*. *Viſionem* igitur illam *excogitatam*, ut *feſto* illi major accederet

cederet *auctoritas.* Ad hæc multa regerit *illustris Abbas.* 1°. Provocat ad *testimonium Stephani Baluzii*, qui *Miscellan. libro 4to.* veritatem hujus visionis solide probasset. 2°. Credibile non esse, hanc visionem admissam esse, nisi homines de ejus veritate certissime fuissent persuasi. 3°. Ante finem Seculi 16. vel *neminem*, vel *paucissimos* iri inventum, qui miraculo illi fidem detraherent; cur a *Chemnitio* hoc factum sit, facile constare. 4°. Seculo XIV. & XV. *Dominicanos & Franciscanos* mutuis odiis & disceptationibus *exarsisse*, nunquam autem *Dominicanos Francisci* discipulis, de veritate hujus visionis, *controversiam* movisse. 5°. Cum certum sit & exploratum, *Pontifices* huic ædi *indulgentias* concessisse, certo inde *inferri* posse, hoc factum ob *visionem illam* plane singularem.

Ad hæc respondeo. 1°. Mirum est *eruditum* Virum, rem *ineptam*, Deoque *contumeliosam* defendere. Fabula extat in *Conformitatum* libro, quem in *indice* adpellavit *sacrum & horribilem.* Vellem ut *memor* fuisset eorum, quæ de *miraculis Monachorum* pag. 227. Cap. XIII. *prudenter* monuerat. 2°. Vellem ut *integram* enarrasset fabulam. Tot enim *ineptis & portentosis* circumstantiis impudentissima narratio *stipata*, ut nauseam creare jure possit. 3°. Cum *illustr. Abbas* ad *Baluzium* provocet, qui narrationem *solide* probaverit, testimonium, quod affert, hic lectoris oculis subjiciam, quod exstat *Miscell. Tom. IV.* pag. 490. *Edit. Paris.* ita autem sonat. „ Testimonia de indulgentia concessa Ecclesiæ Stæ. Mariæ de Portiuncula. In nomine Domini, Amen. Ego Frater Benedictus de Arecio, qui olim fui cum Sancto

Francifco, cum adhuc viveret, & divina gratia operante ipfe Pater Sanctiffimus ad fuum ordinem me recepit, qui fociorum fuorum focius fui, & cum ipfis frequenter & in vita Patris noftri, & poft ipfius receffum, de hoc modo ad Patrem cum eisdem difcretis ordinis collationem frequenter habui, confiteor me frequenter audiviffe a quodam Sociorum fupra dictorum beati Francifci, qui vocabatur Frater Mathæus de Marignaco, qui fuit homo veritatis & probatiffimæ vitæ, quod ipfe fuit cum B. Francifco apud Perufium, ante præfentiam Sanctæ memoriæ Domini Papæ Honorii, cum petivit indulgentiam omnium peccatorum pro illis, qui contriti & confeffi convenirent ad locum Sanctæ Mariæ de Angelis, quæ alio nomine Portiuncula nominatur, prima die Calendarum Augufti, a vefpere dicti diei ufque ad vefperas fequentis diei. Quæ indulgentia cum fuiffet tam humiliter quam conftanter a Beato Francifco poftulata, fuit tandem a fummo Pontifice liberaliffime & gratiffime conceffa, quamvis diceret ipfe Pontifex, non effe confuetudinis Apoftolicæ fedis talem indulgentiam facere. Hæc fupra dicta confiteor ego Frater Rainerius de Mariano de Arecio, focius venerabilis fratris Benedicti, me audiviffe frequenter a fupradicto fratre Mathæo Socio beati Francifci, cui fratri Mathæo & ego Frater Rainerius fui Socius fpecialiffimus. Item coram fratre Angelo Miniftro, fratre Bonifacio Gardiano, fratre Bertolo de Perufio & aliis fratribus in loco Portiunculæ, Petrus Calfanus dixit, quod interfuit conftructioni Ecclefiæ Sanctæ Mariæ de Portiuncula & audivit tunc B Francifcum plura prædicantem coram venerabilibus Epifcopis, & habebat quandam

dam cedulam in manu & dixit: Ego volo vos omnes mittere ad Paradiſum & annuncio vobis indulgentiam, quam habeo ab ore ſummi Pontificis. Omnes vos, qui veniſtis hodie, & omnes qui venient annuatim tali die, corde bene contrito, habebunt indulgentiam omnium ſuorum peccatorum. Ego volui pro octo diebus, ſed non potui. " Hoc eſt *ſolidum* iſtud & *omni exceptione majus* teſtimonium. Certe non *opus* fuiſſet ut ad *Baluzium* provocaſſet *illuſtris Abbas*; idem teſtatur *Liber Conformitatum* & *Bosquierus*; at fruſtra eſt hoc *teſtimonium.* Frater ille de *Arecio* hiſtoriæ de mirabili viſione ne verbo hic meminit, de qua unice quæſtio eſt. *Audivit ſaltem* a fratre de Marignaco, *indulgentiam* in gratiam *Portiunculæ* ab *Honorio* conceſſam, quod nec *Bonaventura* negat. An autem non potuit hæc *indulgentia* concedi a *Pontifice* ſine illa *viſione?* Ille ipſe frater de *Marignaco* interfuit, cum Franciſcus ab *Honorio* ſingulare illud privilegium peteret; at *non aſſerit* ſe *audiviſſe Chriſtum angelosque* cum *Franciſco* colloquentes; quod unum volumus. Totius ergo narrationis fides nititur *auctoritate Franciſci*, qui diſcipulis narravit, eam ſibi contigiſſe viſionem. 3°. Huic autem *tuto* fidere non poſſumus, non ſolum ob *ingenium* plane *ineptum* & *fanaticum*; & quod *innumera* de ſe (ſi fides Legendis) narravit, quæ *ſtolida plane* & *incredibilia* ſunt: ſed & quod *res ipſa* fieri non potuit, quia *Deo* & *ſanctiſſimæ Religioni* eſt *contraria.* Si quis centies *clamaret*, ſibi per viſionem *revelatum*, *Jeſum* non verum eſſe *Meſſiam*, nemo tamen ei fidem haberet, ſed pro *inſano* aut *impoſtore* haberetur. At hæc, quæ viſione ſibi obtigiſſe narrat *Franciſcus*, *ſimilia* ſunt huic *propoſitioni.*

Quid enim aliud eſt, *negare Chriſtum unicum* & *verum Redemtorem*, quam *aſſerere*, omnes quotquot ad *ædem* aliquam *confluxuri* ſunt, propterea *remiſſionem* peccatorum *habituros?* Audi verba quæ extant in *Alcorano*, pag. 145. ſeq. *Chriſtus dixit, Franciſce multum ſolicitus es cum tuis ſociis pro ſalute animarum, quia datus es in ſalutem gentium. Et ipſe jacebat quaſi raptus in conſpectu Deitatis, & tandem reverſus ad cor dixit, ſanctiſſime Pater noſter, ſupplico ego peccator, quatenus facere digneris hanc gratiam humano generi, quod concedas veniam & indulgentiam omnibus & ſingulis, venientibus ad locum hunc, omnium peccatorum ſuorum univerſaliter & generaliter: & ipſa divina Majeſtas ſtatim locuta eſt, dicens: ſatis grande eſt, quod petiiſti, ſed majoribus* (addit Gloſſator: O irriſorem Satanam, quaſi aliquid majus ſit remiſſione peccatorum,) *dignus es frater Franciſce, & majora habebis, & ego orationem & petitionem admitto.* Quis *talia dicenti* tandem credere poterit? An adeo *Chriſtus* ſibi eſt *contrarius?* Atque hæc etiam cauſa eſt, cur *Chemnitius* ſine prolixo examine *fabulam* rejecerit. Satis ille oſtendit, quam *contrariæ* ſint illæ *indulgentiæ ſanctiſſimo Dei verbo*, & æterno Chriſti λυτρω. Unde ex hac *ſola ratione* illam potuit rejicere. Utrum igitur *Chemnitius negando*, an vero *Ill. Abbas affirmando*, præjudicatis opinionibus aliquid conceſſerit, judicium eſto penes *eruditum lectorem*. 4to. ſed ait *doctiſſimus Vir*, qui factum ut homines *rem* adeo *inſolitam* admiſerint? At *argumentum* hoc plus probaret quam probandum erat, atque adeo nihil probat. Si vera eſt hæc argumentandi ratio, ſequeretur omnes *ineptias*, omnia *ementita* miracula, quibus nemo *eo tempore*, quibus facta dicuntur,

con-

contradixit, pro certissimis *veritatibus* esse admittenda. Quot *insulsæ fabulæ* demum Seculo XVI. proscriptæ, quas tanquam *Oracula* admittebant *Monachi*? Si quis *tempus*, quo vixit *Franciscus*, consideret, si *grassantem* ubique *superstitionem*, *ignorantiam*, *Paparum auctoritatem*, *suppressum* omne Religionis liberum *examen*, sibi ante oculos ponat, facile *cogitari* potest, qua ratione *inepta* illa *visio* cum innumeris aliis sine contradictione admitti potuerit. *Bonaventuræ Legenda* non melior libro *Conformitatum*. At quis ante *Lutherum* tandem ineptias illas *explosit*? 5to. Causa in promtu est, cur *Dominicani* hanc visionem in dubium non revocarint. *Negandæ* fuissent omnes *stultæ actiones* & *portenta*, quæ *Francisco* tribuuntur. At cum *legenda Dominici* ejusdem *furfuris* libellus sit, neque minus *ridiculus* & *ineptus*, timebant ne in se *retorquerent* telum *Dominici* discipuli: & si quid tale *editum* fuisset, *dubium* non est, quin mox *publica auctoritate* fuisset *suppressum*. Quod in specie *Antonium* attinet, certum est vel ex adductis supra speciminibus, hominem fuisse *ineptissimæ superstitioni addictissimum*. Quis autem speret, *talem*, si vel maxime inepta esset fabula, *reclamaturum*? Scripsit historiam suam circa annum 1458. quo tempore *altissime radicatæ* fuerunt opiniones de *portentosis actionibus Francisci*. Sexto, Fabula non in *omnibus circumstantiis* similiter narratur. In *Antiquitat. Bosquieri* dicitur *Satanam* prius convenisse *Franciscum*, antequam *Honorium* conveniret, in *Alcorano* postmodum demum. 2°. *Sylva* illa secundum *Bosquierum* plena erat *rosis* antequam ad *Honorium* pervenit, aliter *Alcoranus*. 3°. In *Alcorano* nonnisi 6. *rosarum*, apud *Bosquierum* 24. *mentio* fit. At hæc levia.

Sep-

Septimo, *infirma* eſt *ratio:* indulgentia *S. Portiunculæ* conceſſa, ergo *certum* etiam eſt, *cauſam* illius beneficii fuiſſe *inuſitatam illam viſionem.* Quis enim neſcit *quamlibet ædem ſacram*, quælibet cænobia, præ ſe ferre *divinam inſtitutionem?* inepti *Monachi* quidvis *garriebant*, ut cultui ſuo ritibusve *ſpeciem* conciliarent. Octavo, manet ergo mea opinione firmum argumentum, a *ſilentio Bonaventuræ* petitum. Homo iſte *Franciſci* erat *cupidiſſimus*; omnes *fabulas*, ineptiſſimasque actiones, portenta omnia, quæ corradere potuit, in *chartas conjecit*, quæ cauſa erat ergo cur inſolitam *viſionem* ſilentio premeret? Narravit *fabulam de ſtigmatibus*, quæ anno ſequenti dicitur facta fuiſſe, quæ ergo *cauſa*, cur de *viſione* altum ſileret? Cumprimis autem obſervandum, quod ipſe *Ill. Abbas* monet, *Bonaventuram* mentionem facere *conſecratæ ædis Portiunculæ.* Quis ergo crederet, eum *mirabilem viſionem*, quæ conſecrationi originem dedit, *ſuppreſſurum?* Si alii *eodem tempore* hiſtorias ſcripſiſſent, de *rebus* inter Chriſtianos *geſtis*; fieri potuiſſet, ut *nullam* rerum illarum *mentionem* feciſſent; atque tum ex *ſilentio* illo tuto nihil colligi potuiſſet; at *Bonaventura data opera*, & *ſingulari ſtudio*, *collegit* omnia, quæ *Franciſci* auctoritati *conducere* poterant; unde ex *illo ſilentio* firmum argumentum peti poteſt, de *viſionis* illius *futilitate.*

Franciſcum excipiat *Dominicus. Inſtituti ratio* poſtulat, ut videamus, utrum fama de præſtitis ab ipſo miraculis, *firmioribus præſidiis* innitatur, quam *cæterorum*, de quibus hactenus mentionem fecimus. *Dillingerus*, cujus *βιογραφια Dominici* ad manus erat, cum laborem illum primum ſuſcepimus,

pimus, ut *Legendistæ solent*, ad testes αυτοπτας non provocat, singulasque circumstantias, prout veri nominis *Historicum decet*, *non* expendit; sed tanquam Κυριας δοξας narrat. *Altius* igitur *ascendendum*, ut ad fontem *rei gestæ* perveniamus. Inter illos, uti supra allata ostendunt, qui prolixe de miraculis *Dominici* egerunt, merito referendus est *Antonius*, *Episcopus Florentinus*. Is scripsit *summam historialem*, *uti vocat*, *seu Chronicon tripartitum*, *a mundo condito*, *usque ad annum* 1458. *ex pluribus Historicis consarcinatum*. *Natus* is est secundum *Warthon* an. 1389. *denatus* an 1459. Is ergo inter testes αυτοπτας referri nulla ratione potest. *Dominicus* enim *natus* est an. 1170. *mortuus* vero 1221. Auctor præterea judice *Dupineo* & *Caveo*, nullius judicii, qui *ineptissimas fabulas* hinc inde lectas adfert. Sane si homo ille *ulla* fuisset *eruditione* instructus, aut *veritatis amore* tactus; tam *impudenter* & *blaspheme* de *Dominico*, ejusque *virtutibus* loqui *non potuisset*. Mittamus ergo illum, & propius ad fontem accedamus. *Surius*, qui *vitas Sanctorum* collegit, Tom. IV. exhibet *Theodorici de Appoldia vitam Dominici*: floruit is teste *Caveo* circa annum 1289. Cum autem *Dominicus* anno 1221. ad *plures abierit*, vix poterit esse testis αυτοπτης *miraculorum*, quæ tribuuntur *Dominico*. Fatetur etiam unde *sua* hauserit. Ut autem hoc planum fiat, quædem ex eo adducam. Titulus libelli hic est: *Vita Beatissimi Patris Dominici, Ordinis Prædicatorum primi Institutoris*, *Authore F. Theodorico de Appoldia*, *Dominicano*: sed stylum passim correxit F. Laurentius Surius.

Man-

Mandatum Munionis Magiſtri Ordinis Fratrum Prædicatorum ad F. Theodoricum de Appoldia, in quo nihil mutavimus.

„ Dilecto ſibi in Chriſto Fratri Theodorico de Appoldia domus Erphordenſis provinciæ Teutoniæ, frater Munio Magiſter Ordinis licet indignus, ſalutem & augmentum continuum cæleſtium gratiarum. In remiſſionem peccatorum, & in augmentum nihilominus meritorum vobis injungo quatenus dictandi Legendam Sancti Dominici Patris noſtri ſecundum datam vobis gratiam, de qua gero fiduciam in Domino pleniorem, meritum ſubeatis, ut non in vacuum gratiam Dei videamini accepiſſe. Hæc inter alia diligentius attendes ut ſit veritate firmiſſima, integritate completa, gratioſa doçere. Volo autem quod Prior veſter, qui pro tempore fuerit, vobis adſit auxiliis conſiliis & ſolatiis conſolationibusque opportunis. Valete & orate pro me. Datum in Urbe Veteri Idibus Aprilis.

Epiſtola F. *Theodorici de Appoldia* ad *Nicolaum Magiſtrum* ordinis, in qua itidem nihil mutavimus.

Patri filiorum amabili *Nicolao* (*is ut notat Surius erat nonus Magiſter Generalis*) Magiſtro fratrum ordinis Prædicatorum Venerabili F. Theodoricus de Teutoniæ provincia per proſperitatem provincialium (*Surius legendum putat temporalium*) meritorum pertingere ad æternorum præmia gaudiorum. Libellum quem de Patre divino Dominico, & ordine ab ipſo inſtituto compoſitum, ſibi

bi deferri veſtra dignatio imperavit, in abjectis quidem ſchedulis & petiis primum jam ſenex conſcripſi propriis manibus, oculisque caligantibus & compegi: de cujus materia proemium vos inſtruet. Reperto igitur ex chronicis tempore quo ſancti hujus Parentes extiterunt, ea, quæ circa ortum & progreſſum & exitum vitæ ipſius geſta ſunt, ſecundum decurſum temporis diſponere curavi: Ita tamen quod propter convenientiam materiæ poſtmodum quæ acta ſunt, præpoſui & quæ ante, poſtpoſui ſubjungendo. Legi ſanctorum Patrum Bernardi & Franciſci vitas, cum multa integritate editas elegantique ſtylo compoſitas, inſigni ſinceraque devotione probatas, noſtrique eximii Patris præſulgentem & prælucidam valde diſſimiliter ſcriptam vitam. Cupiens igitur ſtatum Ordinis noſtri plenaria certitudine non carere, poſterisque nobilitatem aviti generis intimare, paternæ ſanctitatis ingenuitatem, prout potui, verbis ſimplicibus deſignavi. Multa de verbo ad verbum ſicut in exemplaribus reperi, poſui: Quandoque tamen propter conſequentiam aliquid immutavi. Cumque ex iis quæ ad manum habebam exemplaribus omnia conſummarem, allata mihi ſunt ad petitionem meam quædam ſcripta, quæ & precio comparavi, propter quæ opus præteritum, ut illa insererem, penitus diſſipavi. Erant enim illa magnæ auctoritatis utpote dicta teſtium Juratorum, quæ Papa Gregor. IX. adprobavit magnorumque meritorum & exemplorum ſanctitatis præcipue expreſſiva. Prævenit præterea me litera venerabilis Patris fratris noſtri Munionis, tunc Magiſtri ordinis, mihi iſtum laborem injungens & ſtudium pro peccatis. Non

ut

ut volui, nec ut debui, feci tamen quod potui, ut videtis. Verum vos Reverendissime Pater quod vestrum est, manum peritam apponite, & de hac informi materia opus, sic ut scite, perficite gloriosum. Decreveram certe huic operi superaddendo, detrahendo, immutando, ornando, ordinando ulteriorem diligentiam adhibere, si facultas expensarum & opportunitas temporum adfuisset. Quibus deficientibus destiti, & ut adspicitis dereliqui. Veruntamen quamdiu vivo, his laborem impendere, si requiritur non recuso. Ignoscite obsecro mihi pro nomine Jesu Christi. Expavi & dolui primum, quod ad aures vestras mea imperitia pertingere debuit, nec credidi hoc futurum. Sciendum quod venerabilis Pater noster Jordanus, secundus ordinis nostri Magister, Successor S. Dominici dignissimus, libellum de initio ordinis composuit, in quo primorum Patrum & fratrum sanctorum gesta gloriosa & mirabilia opera conscripsit, ne in oblivionem venirent Patres tam excellentes eorumque exempla tam eximiæ sanctitatis. De quo libello prima Sancti Dominici Legenda conscripta est. Postea de mandato Joannis Episcopi (qui quartus a S. Dominico Magister extitit) F. Constantinus secundam Legendam edidit, multa insignia superaddens. Succedens sanctus Pater Humbertus, Magister Ordinis V. ex prædictis tertiam conflans Legendam, multis superadditis non modicum ampliavit. Tandem dilectus Pater noster F. Gerardus prior Provincialis Teutoniæ, rediens de generali Capitulo in Lucca celebrato, detulit quædam præclara gesta sancti Dominici de Bononia, quæ ex ore sororis Cæciliæ Romanæ, quam B. Domini-

cus

cus ad Ordinem receperat, conſcripta ſunt. Quæ ſicut vidit & audivit plena fide ſinceriſſime enarravit, quæ uſque ad annum Domini 1290. religioſiſſimam & honeſtiſſimam vitam duxit. Prætcrea dicta illuſtrium Virorum, videlicet novem fratrum, quorum teſtimonia credibilia facta ſunt nimis, authoritate Gregorii IX. approbata & jam aliis proferenda, Patris noſtri eximiam prædicant ſanctitatem. Accedunt ad hæc revelationes ſanctorum, quæ ſpernendæ non ſunt; revelationesque veterum fideliſſimæ & omni credulitate digniſſimæ, per quas & Prædicatorum Ordinis auctoritas & fundatoris ejusdem inclyta merita declarantur. Ex his omnibus præſentis opuſculi materia ſumta, in unum libellum conſcripta eſt fideliter & compacta; cui authoritatem præſtat geſtorum veritas, ſine qua nulla valet authoritas. Quis vero prædictis patribus authoritatem ſolet derogare, quorum hic ſententiæ & plerumque verba de verbo poſita ſunt? " Hæc, prolixiora licet, deſcribere volui, ut pateat qua *auctoritate* nitatur auctor, ad quem tanquam *fide digniſſimum* provocat in hoc negotio *Surius*. Obſervetur duntaxat. 1°. *Dominicum* 1221. mortuum: vitam autem *Theodorici de Appoldia* ſcriptam circa annum 1290. 2°. Eodem tempore vixiſſe dicitur illa *Cæcilia Romana*. Narravit ergo fratribus *Dominici*, quæ ante ſeptuaginta & plures annos acciderunt. Quot bone Deus *fabulæ* interea temporis & mendacia fingi poſſunt? 3°. Vita illa *multorum* innititur *revelationibus*. Cujus autem *ponderis* ſint *revelationes*, ad res vere geſtas comprobandas, notius eſt, quam ut probetur. 4°. Ipſo teſte *Theodorico*, Legendæ Scriptores *ſemper adjecerunt*

cerunt multa; adeo ut incertum non ſit, utrum poſteriores multa *mutaverint*, *finxerint*. *Miraculo* proximum eſſet, ſi *Monachi* illi aliquid eorum *omiſiſſent*, quæ ad *ornamentum* ſocietatis facere poſſent. *Oudinus Tom. III. de Script. Eccleſ. pag.* 199. *ad annum* 1240. *teſtatur*, *Conſtantinum Urbevetanum Epiſcopum*, & ex primis diſcipulis *Dominici*, vitam fundatoris conſcripſiſſe circa annum 1245. vel 46. & extare *Msctum* in *Biblioth. Joh. Grævii*, Viri dum viveret *doctiſſimi*. Cum autem mortuus ſit *Dominicus*, ut dixi anno 1221. *Conſtantinus* autem diſcipulus fuerit, mirari licet, cur demum 25. poſt mortem elapſis annis in *chartas* conjecerit, quæ digna erant memoratu. At cum ad manus non ſit hoc *Manuſcriptum*, non licet plura addere. Ex omnibus circumſtantiis patet quam incerta ſint, quæ de *portentis Dominici dicuntur*. Hoc unum addo, veriſimile quam maxime, *Theodoricum* ex vitis *Franciſci* & *Bernhardi* excerpſiſſe, quæ in rem ſuam eſſe videbantur. Ita in vita *Bernhardi*, quæ apud eundem *Surium* extat, legitur ita: *Mater cum Bernhardum haberet in utero, ſomnium vidit præſagium futurorum, catellum ſcilicet candidum totum, in dorſo rufum & latrantem ſe in utero habere.* Idem contigiſſe matri *Dominici* ſupra audivimus. Sunt *alia multa veſtigia* hujus rei, quæ, ſi tanti res eſſet, facile colligere potuiſſem. At miracula *Bernardo* adſcripta non *majorem* merentur *fidem*, quam *Dominici*. Neque de nihilo eſt, quod qui ex modernis *Pontificiis* de *Albigenſium* & *Waldenſium* decretis Religionis egerunt, altum ſileant de miraculis *Dominici*; certe multum faceret hoc ad pervicaciam illorum hominum demonſtrandam & augendam. Ipſe *Boſſuetus*, qui Lib. XI. pag. 206. ſeq.

ſeq. de vita & moribus *Waldenſium* ait, eorumque pertinaciam in erroribus, conſtantiam in morte enarrat, laudesque *Bernhardi* canit, *ampliſſimam* habuiſſet *occaſionem*, pro ea qua floruit *eloquentia*, demonſtrandi malitiam illorum hominum, qui primo *Bernhardum*, poſtea *Dominicum*, viros eminentiſſimis virtutibus & miraculis ſi Diis placet illuſtres, ſpreverint. At ille altum ſilet, nec verbo meminit boni *Dominici*. Ex iis, quæ ſupra adduximus, inſuper patet pleraque *Dominici* miracula, non ſolum *ridicula*, ſed & Deo contumelioſa eſſe. *Ridiculum* videtur ipſi *Melchiori Cano*, viro erudito, credere, *Dominicum Diabolum coegiſſe*, ut *ardentem facem digitis teneret*. In cujus *Epiſcopi* ſententiam *concedit Langletus* du *Fresnoy*, qui introduct. ad hiſtor. pag. m. 316. ex *credulitate* talia *orta* putat. At crediderim quidem lubens, poſteros, ob *nimiam credulitatem* & *ignorantiam* talia *admiſiſſe*; vix autem mihi perſuadeo, *primum* fabellæ *auctorem* nihil aliud intendiſſe. Ex totius enim *Dominici Legenda* patet, *auctores ineptæ compilationis* id egiſſe, ut *Dominicum* ultra modum *extollerent*, ac *Chriſto Domino*, noſtro unico *Servatori*, *æquipararent*. At quantacunque *credulitas* hic fingatur, quam in dubium revocare nolo, neceſſe eſt *fraudes* & *mendacia* acceſſiſſe. Unde non ſolum *creduli* fuerunt primi *auctores* de præſtitis miraculis *Dominici* & *Franciſci*, ſed & *fraudulenti impoſtores*. Mirum autem *eruditos Viros*, quorum jamjam mentionem feci, *unum* atque *alterum miraculum* rejicere, cætera *omnia* admittere. Ego vero *cauſam* non video, cur *uno* vel *duobus admiſſis* cætera *repudiem*. Cum de *credulitate* teſtium circa unum miraculum *conquerantur* Viri docti,

eo ipso *ostendunt*, se *parum fidere testibus* illis; at si illi ex *nimia credulitate* unum falsum admittere vel fingere potuerunt, quæ causa est *dubitandi*, quin in *plurimis* aut *omnibus* hoc *fecerint?* Si *auctoritate* discipulorum Christi, aut potius eorum *fidelitate* & *veracitatis studio* compulsus, *verum miraculum*, verbi gratia, quod *Cananeæ* in nuptiis factum est, *admitto*, causam non video, cur in *aliis* testimonium eorum in *dubium vocem*. Dum enim *credo* miracula ab una parte *fieri posse*, ab altera autem de discipulorum testantium *fide* & *pietate* persuasissimus sim, causa non est, cur *unum alteri præferam*, licet *magis* vel *minus* insolitum sit. Si igitur *illustres Viri*, *Canus* & *Langletus*, *certi* sint atque *persuasi*, auctores *Legendæ Dominici* fuisse omnes *viros probos*, *fide dignissimos*; causa non est, cur id, quod de *Diabolo lucernam* ferre *coacto* narrant, in *dubium vocent*; præsertim cum non semel idem *Dominicus Diabolum* ludos fecerit. Scio *ineptam* esse *Incredulorum ratiocinationem* ita sonantem: Cum *omnium* seculorum *experientia* doceat, innumera miracula omnibus temporibus atque locis *excogitata*, & pro veris *venditata*; ergo sequitur plane *nulla* dari *miracula*. Nemo non videt, quam *absonum* hoc sit. At qui *admittit unum eundemque testem*, ad rem maximi momenti *probandam*, *eundem eodem in negotio occupatum*, nulliusque *fraudis suspectum*, pro *genuino teste* habere tenetur. Causa cur Viri docti *testimonium Legendæ* de Diabolo non *admittant*, aperta est. Nimis *ridicula* & a *verisimilitudine* abhorrens *videtur narratio*. *Persuasissimus* autem sum, si *cætera miracula*, quorum pleraque supra adduxi, *sine partium studio* examini subjicerent, atque secreta mentis cogitata *libe*-

re proferre in animum inducerent, *cætera non minus*, *quam hoc*, quod eos offendit, *repudiaturos*, atque inter *ineptas fabulas* & *mendacia* relaturos. Qui totum illum *Centonem* evolvit, atque a *ſectæ ſtudio liber* eſt, niſi *vim animo ſuo inferre* velit, judicabit, *ſuperſtitioſos* & *fraudulentos* homines, omnem illam *fabulam excogitaſſe*, ad *decus familiæ ſuæ*, aut *factioni ſuæ*, conciliandum. *Partium ſtudium* vel eruditiſſimos homines impedit, quo minus verum cernere poſſint. Si *illuſtris Huetius* eodem animo *Dominici*, *Franciſci* & *Lojolæ* vitam legiſſet, quo legit hiſtoriam Apollonii, atque ad *easdem regulas*, quod natura rei poſtulat, *examinaſſet*, nullus dubito, quin *Philoſtrati vitam Apollonii*, & *Monachorum illorum* vitam in eandem *claſſem relaturus* fuiſſet. Quam parum inter ſe conveniant *Legendarum Scriptores* in *Roſarii origine* detegenda, dudum oſtendit *Cl. Rivetus*, *Apolog. pro S. Virgine Maria*, Lib. II. cap. XII. ad quem *lectorem* amandamus.

Reſtat tandem, ut verbum addamus de miraculis *Ignatii Lojolæ*. Quam dubia illa nitantur fide, adeo perſpicue oſtenderunt Viri præſtantiſſimi, *Wakius* & P. *Baylius*, ut ad eos *ablegare lectorem* poſſem, niſi laboris, quem ſuſcepimus, indoles poſtularet, ut, quod nos facturos promiſimus, oſtenderemus, miracula illa non *vere geſta*, ſed a *maleferiatis hominibus excogitata*. Mortuus autem eſt *Ignatius* anno 1556. Primus, qui vitam ipſius reſque geſtas ſcripſit, fuit *Ribadeneira*, qui ſe majorem neceſſitudine contubernii cognitionem Ignatii hauſiſſe ait: edita fuit hæc *Ignatii* βιογραφια An. D. 1572. *elapſi* ſunt ergo *poſt obitum Ignatii ſedecim* anni. Sed quod *mirum* eſt, *Ribadeneira*

diſcipulus, & ut ipſe ait in præfatione, *ſanctiſſimæ ipſius vitæ a puero ſpectator*, non ſolum *nullius miraculi* mentionem facit; ſed *clare* & *diſerte* aſſerit, *neceſſe* non eſſe, ut homines, *ſanctimonia vitæ illuſtres, miraculis nobilitentur.* Poſtquam enim Lib. V. Cap. XIII. induxit aliquem ita loquentem: „ Sed dicat aliquis ſi hæc vera ſunt, ut profecto ſunt, quid cauſæ eſt, cur illius ſanctitas minus eſt teſtata miraculis, & ut multorum ſanctorum vita ſignis declarata, virtutumque operationibus inſignita? Reſpondet: Ut ſolus ille hæc poteſt efficere, ita ille ſolus novit, quo loco, quo tempore miracula, & quorum precibus facienda ſunt. *Probare deinde contendit* exemplorum inductione, *& locis* S. Scripturæ, *non* neceſſe *eſſe, ut hoc fiat*: Neque omnes ſancti Viri, inquit, miraculis excelluerunt: Neque qui illorum aut magnitudine præſtiterunt, aut copia, idcirco reliquos ſanctitate ſuperarunt. Non enim ſanctitas cujusque ſignis, ſed charitate, æſtimanda eſt. Probat *inſuper ex* S. Literis, *donum miraculorum* falſis doctoribus *concedi.* Hæc tamen, inquit, dixerim, non ut miraculorum vim elevem, ſed ut prudens lector intelligat, rem totam Deo committendam, qui dona ſua unicuique diſtribuit prout vult. Potuit ille, pro ſua occulta ſapientia, noſtræ hoc imbecillitati dare, ne miracula unquam jactare poſſemus: potuit utilitati, ut authore inſtituti noſtri minus illuſtri, a JEſu potius, quam ab illo nomen traheremus; & noſtra nos appellatio ſacra moneret, ne ab illo oculos unquam dimoveremus: quem non ſolum, ut communem humani generis Liberatorem ac Principem, ſed etiam ut præcipuum Ducem colere atque imitari debemus, mini-

minimam hanc ſocietatem ſui nominis glorioſo titulo decorantem. Potuit hoc etiam tribuere temporibus, quibus hæc miracula neceſſaria non ſunt. " Tandem ex mirabili progreſſu ſocietatis concludit, Deum ſatis proſpexiſſe *auctoritati* & *ſanctitati* Ignatii. Edidit *Ribadeneira* 1587. *alteram editionem*, in qua denuo *contendit*, nulla eſſe facta ab *Ignatio miracula*; licet in *præfatione* dicat: *multa mihi neceſſario addenda judicavi. Primum nova quædam, quæ poſt libellum excuſum, graviſſimi Viri & Ignatio valde familiares, & ante ſocietatem conditam intimi neceſſarii, quaſi teſtes oculati, de ipſo Ignatio nobis retulerunt, tum alia, quæ dubia antea mihi erant, & diligenti poſtea inquiſitione inveſtigata certa eſſe comperi.* Nil tandem de miraculis in editione Lugdunenſi An. 1595. per Johannem Geſſelinum edita. At ſcena tandem mutata eſt. Edidit enim *idem Ribadeneira* 1610. *tertiam editionem*, in qua *magnam* editorum ab *Ignatio* miraculorum *copiam* adduxit. Cum autem *Jeſuita* facile perſpexiſſet, multos fore, qui mirentur *eo demum tempore* mentionem fieri miraculorum, occurrendum putavit huic dubio: hinc Cap. XVIII. ultimæ edit; ita ait: „ Quia vero poſtremo quinti libri capite de miraculis breviter egimus, quaſi nulla feciſſet, aut ad demonſtrandam ejus ſanctitatem neceſſaria non eſſent, ſtatui nunc ea paulo fuſius exponere, non omnia quidem, (res enim nimis in longum excurreret) ſed partem duntaxat eorum, quæ Deus efficere per ſervum ſuum dignatus eſt. Quamvis enim, cum anno 1572. primum vitam ejus latine ſcriberem, alia nonnulla miracula ab eo facta noviſſem, tamen adeo mihi certa & explorata non erant, ut in vulgus

edenda mihi perſuaderem: poſtea vero, quæſtionibus de ejus in Divos relatione publice habitis, gravibus & idoneis teſtibus fuerunt comprobata. Enimvero Deus, ut ſervum ſuum extollat in terris, tam frequentibus eum indies miraculis dignatur, ut mearum partium eſſe ducam, literis hic mandare nonnulla e publicis actionibus ſumta. " Ex hiſce concludit *P. Baylius* in *Lexico*, miracula *Lojolæ* adſcripta *dubia* eſſe, *imo falſa*. *Verba* ipſius, quoniam *nervoſa* ſunt, adponamus. „ Concluons de là (*inquit*) que les Miracles de ſaint Ignace ne ſont pas des choſes, que ſes Amis ayent appriſes à Ribadeneira, pendant le quinze ans qui ſeparent les deux editions, ni que cet Auteur ait pû tirer de l'incertitude dans cet intervalle de tems. Et neanmoins il nous aſſure, qu'en l'année 1572. il ſavoit quelques miracles de ſon Fondateur, mais non pas avec toute la certitude néceſſaire pour les publier. Il n'y eut rien ſans doute parmi les choſes dont il n'étoit pas alors parfaitement aſſuré, dont il recherchat plus ſoigneuſement la certitude que les miracles de ſon Apôtre: puis donc qu'il continua de dire dans l'edition de 1587. que le bienheureux Ignace n'avoit point fait de miracles, il reſulte neceſſairement, que ſes enquêtes les plus exactes ne lui avoient rien appris de certain ſur ce chapître: car ſi elles lui avoient decouvert quelque certitude, il auroit joint à ſa ſeconde edition ce grand article avec plus d'empreſſement, que les autres choſes, qu'il n'y ajoûta que parce que d'incertaines elles lui étoient devenues certaines, par la diligence exacte avec laquelle il s'en étoit informé. De plus un Jeſuite, qui auroit ſû l'an 1572. que ſon Fondateur a fait des miracles, & qui

& qui ne ſe ſeroit abſtenu de les inſerer dans un ouvrage public, que parceque ſes lumières là-deſſus n'étoient pas telles, qu'elles doivent être lors qu'on imprime des faits ſemblables, avoueroit il que ſon Fondateur n'a fait nuls miracles? Raiſonneroit-il ſur cela avec tant d'étude? Répondroit-il ſi exactement aux objections? Son devoir ſans doute ſeroit de ſe taire, jusques à ce qu'il fut parfaitement éclairé: & il y a bien de l'apparence, que Ribadeneira eût pris ce parti, & que tout ce qu'il a dit aprez coup, eſt peu ſincere & rempli d'obliquités. N'oublions pas de dire, que ſi quelque choſe étoit capable d'être amenée à la pleine certitude, durant l'intervalle des deux editions, c'étoient les miracles de Lojola, faits ſuprenans, qui s'impriment dans la mémoire plus que tous les autres, & qui ſe repandent de lieu en lieu avec plus de bruit que tous les autres. Les Amis intimes, les Compagnons inſeparables d'Ignace, n'auroient ils rien dit là-deſſus à Ribadeneira, eux qui lui apprirent, tant d'autres choſes dont il n'étoit pas informé l'an 1572. & qu'il ajouta à ſon livre l'an 1587? Cela rend ſuſpect, pour ne rien dire de pis, tout ce qu'on publie des miracles, que l'on prétend avoir été faits par Ignace avant la ſeconde edition de Ribadeneira. " Ita *Baylius* rectiſſime. Addi his rationibus poteſt *pondus*, ſi obſervemus, de quo tamen nullam mentionem facit *Baylius*, *Maffeum* Anno 1585. vitam *Lojolæ* in publicum edidiſſe, atque aliquot miraculorum ab Ignatio editorum mentionem feciſſe. Quis autem credat *Ribadeneiram*, qui duobus poſt annis denuo prelo ſubjeçit *ſecundam editionem* vitæ *Lojolæ*, hoc ignoraſſe?

raſſe? Nulla igitur magis probabilis cauſa ſilentii de miraculis adferri poteſt, quam quod *Ribadeneira* perſuaſus fuerit, *omnia quæ de iis* dicuntur, aut *incertis* hominum *rumoribus* & ſermonibus niti; aut prorſus *nulla* unquam ab eo geſta. *Poſterius* autem *magis credibile* eſt, quia adeo *aperte* & *diſerte* negat, miracula a *Fundatore* Societatis ſuæ facta. *Maffeus* ipſe pag. 79. teſtatur, tres ex diſcipulis, nimirum *Salmeronem*, *Rodericum* & *Bobadillam*, dum hæc ſcriberet, ſuperſtites eſſe. At ſi tot miracula ab *Ignatio edita* ſunt, uti in *poſtrema* jactitat vitæ *editione Ribadeneira*, cur *rem* memoria digniſſimam *ſilentio* preſſit? At quantum mihi cernere datum, ne ipſe quidem *Maffeus* ita de hoc *argumento* loquitur, ut *credi* poſſit, ipſum de *certitudine* rerum geſtarum *perſuaſum*. Ultimo demum capite *βιογραφιας ita* incipit: „ Præter ea, quæ ſuperioribus libris Ignatio divinitus accidiſſe retulimus, non pauca de eodem admirabilia prædicantur. In fine capitis ſimul *&* libelli *hæc ſunt*. Alia item de Ignatio miranda narrantur: quæ quia mihi haud ſatis explorata ſunt, neceſſe non habui adſcribere, præſertim quod clarorum Virorum ſanctitas non tam ſignis, atque miraculis, quam caritate in Deum & vitæ innocentia, continetur. " Num *probabile*, hominem de re *publice* geſta, & *tot teſtibus* comprobata, tam *tenuiter* & *timide locuturum?* Hoccine credibile fieri *ab eo*, qui *celeberrimæ factionis* gloriam adaugere in animum induxit, narratione vitæ Auctoris ejus? Plerique, qui Virorum doctorum, quos ſuſpexerunt & admirati ſunt, vitas enarrant, *cavere ultra modum* debent, ne laudes eorum, quas ipſo opere meriti ſunt, *celebrent*, ne videantur ex *affectu*

fectu potius, quam rei *veritate* judicare. At *Ribadeneira* & *Maffeus*, Conditoris famosissimæ Societatis discipuli, non solum laudes *herois* sui non satis pro rei *dignitate ebuccinassent*, sed & ingratissimi mortalium, & *tanto præceptore* & *parente* indignissimi *filii* fuissent, si tot *miracula* ab eo præstita, quorum post *quinquaginta* & *plures* demum annos mentionem facit *Ribadeneira*, *pudendo silentio* obliterassent. At in *promtu* causa est, cur *Ribadeneira* demum post tot elapsos annos miraculorum mentionem facit. Nimirum an. 1609. inter *Divos* relatus *Lojola*, a *sanctissimo*, *&* *veritatis amantissimo Pontifice*. In gratiam igitur *illius*, & ob votum *cæcæ obedientiæ*, incerti *rumores* pro *oraculis* & *certissimis veritatibus* erant divulgandi; *hinc* factum, ut statim qui vitam ejus conscriberent, non solum *miraculorum*, sed & *testium numerum* multiplicarent. *Vitelleschi*, qui vitam Lojolæ edidit an. 1629. asserit, 140. miracula testimonio 175 hominum *fide dignissimorum* comprobata: insecutis aliquot annis, auctor *Gloriæ Ignatii* editorum miraculorum refert 200. testium 675. *Bousieres* testes 665. *Bouhoursius* 660. adducit.

Tantæ molis erat, venales dicere nugas.

Accedit insuper ad *certitudinem* & *auctoritatem* miraculorum, quæ *Lojolæ* tribuuntur, *evertendam*, ipsius *Facultatis Theologicæ Parisiensis judicium*, latum de *tribus concionibus*, in die festo solenni *Canonisationis* a tribus *Jesuitis* in laudem *Lojolæ* habitis, quod apud *Hospinianum*, *Baylium*, aliosque extat. In *Censura* illa inter alia hæc extant verba: *Denique quod miracula non ita certa, miraculis indubitata fide*

fide Catholica tenendis præferuntur, *esse scandalosam*, *erroneam*, *blasphemam*, *atque impiam sententiam*. *Notandum* autem hoc *eo* factum *tempore*, quo jam *Ignatius* a *Papa* inter *Divos* relatus fuit. Quod si ipsa *facultas Theologica* ea miracula *incerta* vocet, post tot *annorum decursum*, & editam in vulgus *Lojolæ* βιογραφιαν, quis non videat, quam *infirmis fulcris* fides de miraculis *Ignatii* superstructa sit? Aliud extat judicium *facultatis* hujus *celeberrimæ*, de *Societate Ignatii* latum, vivente adhuc *Lojola*, anno nimirum 1554. cum urgerent Pontifices, *Paulus* & *Julius III.* ut in *Regno Franciæ* reciperetur. Extat illud apud *Pasquierium*, *Parlamenti Parisiensis Advocatum*, in libro cui titulus: le *Catechisme des Jesuites*, capite III. pag. 26. & seq. In hoc judicio facultatis inter alia *hæc* extant *verba*: „ Hæc nova societas, insolitam nominis JEsu appellationem sibi vendicans, tam licenter & sine delectu quaslibet personas, quantumlibet facinorosas, illegitimas, & infames admittens, nullam a sacerdotibus secularibus habens differentiam, in habitu exteriore, in tonsura, in horis canonicis privatim, dicendis aut publice in templo decantandis, in claustris & silentio, in delectu ciborum & dierum, in jejuniis & aliis variis cerimoniis (quibus status Religionum distinguuntur & conservantur) tam multis tamque variis privilegiis indultis, & libertatibus donata, præsertim in administratione Sacramenti pœnitentiæ & Eucharistiæ, idque sine discrimine locorum, aut personarum, in officio etiam prædicandi, legendi, & docendi, in præjudicium ordinariorum, & Hierarchici ordinis, in præjudicium etiam aliarum Religionum, imo etiam Principum & Dominorum temporalium,

contra privilegia Universitatum, denique in magnum populi gravamen, Religionis Monasticæ honestatem violare videtur: studiosum, pium & necessarium virtutum abstinentiarum cerimoniarum & austeritatis, enervat exercitium, imo occasionem dat libere apostatandi ab aliis Religionibus, debitam ordinariis obedientiam & subjectionem subtrahit, Dominos tam temporales quam Ecclesiasticos suis juribus injuste privat, perturbationem in utraque Politia, multas in populo querelas, multas lites, dissidia, contentiones, æmulationes, rebelliones, variaque schismata inducit. Itaque his omnibus atque aliis diligenter examinatis & perpensis: Hæc Societas videtur in negotio fidei periculosa, paci Ecclesiæ perturbativa, Monasticæ Religionis eversiva & magis ad destructionem quam ædificationem. Hactenus *Parisienses Theologi.* (*) Non *inquiram*, quam *recte* omnia

---

(*) De Xaverio inter Indos miracula patrante, sed linguarum dono destituto, ita Auctor de l'Histoire des Religieux de la Compagnie de JEsus, pag. 121. Tom. I. loquitur. Dès qu'il fut arrivé (de urbe Amanguechi in Insula Japon sermo est) il alla dans la place publique où il se mit à prêcher par la voix d'un Interprête, ou comme disent d'autres Auteurs, en lisant un Manuscript Japonois, qui contenoit les mystères de la Religion Chrêtienne. En effet le Saint, comme nous l'avons dit, & comme il en convient lui même, dans une de ses lettres (Xaverii Epistol. Lib. III. Epist. V) ne savoit point les langues. Si je savois leur langue, dit-il en écrivant à Rome je ne doute point, que plusieurs Infidèles, n'embrassaflent la Religion Chrêtienne, Dieu veuille que je la sache bientôt, alors je commencerai à rendre quelque service à l'Eglise. Presente-

nia dicta ſint a Cl. Viris. Concedam ſi velint, eos aliquid *ſuſpicionibus* dediſſe: hoc unum dico, *impos-*

ment nous ſommes au milieu des Infidèles comme des ſtatuës, qui ne peuvent parler. Ils parlent beaucoup de nous, & nous ne pouvons leur répondre, ne ſachant point ce qu'ils en diſent, attendu que nous ignorons leur langue. Sur quoi le Continuatuer de Mr. Fleuri fait la reflexion ſuivante. Il eſt un peu ſurprenant, que Dieu ayant accordé à Xavier, ſi l'on en croit les auteurs de ſa vie, le don des miracles dans un degré ſi éminent, lui ait refuſé le don des langues, ſi eſſentiel & le plus néceſſaire de tous, & avec lequel à l'imitation des Apôtres il eut pû convertir tant de pays; mais Dieu, continuë-t-il, diſtribüe ſes graces comme il lui plait, & ſouvent contre l'ordre que nous croirions le mieux entendu. Il auroit pu dire, que les Jeſuites auteurs de la vie de Xavier lui ont fait faire les miracles qu'ils ont voulu, mais qu'ils n'ont pu ſi aiſement lui faire apprendre les langues des Indes, lesquelles au rapport du Jeſuite à Coſta, qui lui méme a été fort long tems Miſſionnaire dans ces pays, ſont au nombre de plus de ſept cens. Il eſt aiſé de conclurre par ce témoignage inconteſtable, ce que l'on doit penſer de ces miracles, que les Jeſuites entaſſent à l'envie les uns ſur les autres, & de ces converſions presque innombrables qu'ils lui attribuent. Ce qui eſt certain, c'eſt que le Saint ne fit pas grand fruit dans tous ces pays, comme la ſuite de cette hiſtoire ne le fera que trop voir. L'infidelité des Interpretes dont il ſe ſervoit, qui entendoient tout de travers ce qu'il leur diſoit, & qui le rendoient de même, a fait non ſeulement ces converſions impoſſibles, mais expoſoit encore la Religion à la riſée des Infidèles. Ils ſe mocquoient de Xavier & de ſes Compagnons, également choqués & de la Mine étrangere de ces Bonzes Européens & du ridicule qu'ils ſe donnoient, en débitant des diſcours qu'ils n'entendoient pas eux-mêmes.

impossibile creditu esse, tam *illustrem Societatem*, tam *abjecte* judicaturam fuisse de *Lojola* & *Sociis*, si *certum, perspicuum*, atque extra *dubitationis aleam* positum fuisset, *Ignatium* tanta *sanctimoniæ* laude, & *editis* publice *miraculis* floruisse. Saltem *Theologi* illi, si quidem in responsione ad *Papam* judicium de illo globo discipulorum *Ignatii* aperire voluissent, de *Auctore* & *Capite* Societatis *honorificentius* sensissent, eumque a *cætera turba*, de qua adeo male sentiunt, *exemissent*. At in *genere* loquuntur, neque verbo τεϱατων *Ignatii* mentionem faciunt. At quomodo fieri potest, ut miracula *tot tantaque*, in *Hispania* & *Italia* præstita, ad aures *celeberrimæ Societatis Theologicæ* pervenire non potuissent? Non minus *fortiter* miracula *Ignatii* impugnat *Pasquierius*, in citato *Catechismo* pag. 153. seq. juvat quædam excerpere. „ Je m'arreste beaucoup plus à Ribadeneira, qui dit avoir été des sa jeunesse dans Rome avec Ignace: & que tout ce qu'il raconte, il l'a entendu de Guillaume Consalve, auquel Ignace en avoit fait part, un an auparavant son decez. Cet honneste homme de Jesuite a peu doncques parler, de tout ce qui s'étoit passé dans Rome par Ignace, depuis qu'il fut esleu General de leur ordre: & non de ce qui étoit auparavant. Si j'étois scrupuleux contradicteur, je dirois qu'il ne faut croire Ribadeneire, disant que Consalve lui ait dit; ni pareillement Consalve s'il vivoit, qui est un Saint, qu'on ne feste point, & qu'il soustint avoir entendu tous ces contes de Lojola. Je veux mettre ces considerations sous pieds. Je croy que Ribadeneire a entendu de Consalve & Consalve d'Ignace tous ces miraculeux effêts. Croirons

rons nous Ignace en ſon propre fait: car il n'y a que lui ſeul, qui ait pû dire, que St. Pierre fut du commencement apparu à lui, & depuis la Vierge Marie; qu'il eut été à deux divers jours tenté viſiblement par le Diable: qu'il eut vû la Trinité au firmament, JEſus Chriſt en corps & en chair dedans l'Hoſtie, l'ame d'Ozius ſon compagnon monter au Ciel, que Dieu lui eut revelé la façon dont il avoit uſé baptiſant le monde, que JEſus Chriſt lui eût promis toute aſſiſtance dedans Rome. Tout cela eſt du fait d'Ignace ſeulement, il n'y en a autre tesmoin que lui: & cela me fait dire, que d'y ajoûter quelque foi, nous ſerions tous de grands lourdaux. Quand je me bornerois à ce point, j'en aurois aſſez pour vous montrer, qu'il ne faut faire n'y recepte ni miſe de tous ces miracles; mais je veux paſſer plus outre. Lors que la choſe fût plaidée par Paſquier, l'une de plus belles de ſon Plaidoïé étoit celle, par laquelle il ſommoit vivement les Jéſuites, de dire quelque miracle de la part de leur Ignace. Que tous les grands & ſaints Peres, un St. Benoit, St. Dominique, St. François, & autres, authoriſerent leurs nouveaux ordres par pluſieurs miracles qu'ils firent, ainſi que nous apprenions de leurs Legendes: qu'en Ignace il ne s'en trouvoit un tout ſeul. Ignace étoit décedé huit ans auparavant cette Plaidoirie. Par ſa mort toute l'envie étoit dépouillée, quand on eut raconté ce qui lui étoit miraculeuſement advenu, car d'un homme vivant on n'en peut parler avec telle franchiſe. Il y avoit ſept mois & plus, que cette cauſe étoit promenée tant en l'Univerſité de Paris, qu'en la cour de Parlement, en laquelle il

y al-

y alloit du fait univerſel de leur Ordre. Jacques Lainez, compagnon & ſucceſſeur d'Ignace en l'état de General, les ſcavoit ou devoit ſcavoir, & n'avoit eu que trop de temps & de loiſir pour en envoyer les mémoires. Toutesfois en tout le pladoyé de Verſoris, nulle mention de ces viſions ou miracles; ce qui montre, que ce ſont nouveaux menſonges, inventés par ces Papelards depuis la cauſe plaidée. Adjoutés, que toutes les viſions racontées par Maffée & Ribadeneira advinrent en Eſpagne, auparavant qu'Ignace eut receu la benediction du St. Siège, n'y que ſon Ordre fut approuvé: depuis qu'il fut élu Général, vous ne trouvés, dans ces deux Prêtres Jéſuites, aucune apparition, qui lui eut été faite du Ciel, ni aucun miracle de lui pendant ſa vie, ni aprés ſa mort. Et toutesfois ſi aucun miracle devoit ſourdre de lui, c'étoit lors, & aprés que le Saint Siege y eut mis la main. " Concludimus igitur, miracula, *Pythagoræ*, *Apollonio*, *Franciſco*, *Dominico*, & *Ignatio* adſcripta, *falſa eſſe*, & a maleferiatis hominibus *temere* excogitata.

CAPUT XV.

Probatur, ſolemnem Canoniſationem Franciſci, Dominici, & Lojolæ, non ſolum Pontificum infallibilitatem penitus ſubvertere: ſed & eandem oſtendere, Pontifices illos homines fuiſſe, cum rerum divinarum ignariſſimos, tum impudentes valde & ſuperſtitioſos. (*)

PRobavimus in antecedentibus, *miracula*, quæ tribuuntur *Pythagoræ*, *Franciſco*, cæteriſque, *neque* a Deo O. M. fuiſſe *præſtita*, *neque* Diabolo

(*) Quid de Canoniſatione Sanctorum in Eccleſia Romana ſentiendum ſit, breviter ſed nervoſe oſtendit celeb. Halenſium Theologus S. J. Baumgarten, in denen Nachrichten von merkwürdigen Büchern, XII. Stük, pag. 501. & ſq. Verba ita ſonant. So viel ſich die Rœmiſche Kirche mit dieſen Canoniſationen einbildet, und ſo præchtig die Denkmale ſind, welche ſie denſelben ſtiftet; ſo unſtreitig myſſen ſie mit aller dieſer Pracht von Chriſten, die der heil. Schrift gehorchen, als ein Schandflek der Chriſtenheit angeſehen werden, wodurch die heidniſchen Vergœtterungen auf die unverſchæmteſte Weiſe wiederhergeſtellet worden; daher man auch in der Rœmiſchen Kirche kein Bedenken traget, ſie Apotheoſes zu nennen, obgleich der Anfang des Werks Benedicti XIV. mit Abhandlung des Unterſchiedes derſelben von den heidniſchen Apotheoſibus gemacht wird: welcher doch auf eine Verſchiedenheit, von Namen, Künſtwœrtern und Gebræuchen hinauslæuft, ohne die-

lo *adſcribenda*, ſed prorſus eſſe *efficta*. Nihil igitur noſtra opinione reliquum eſt, quod *auctoritatem* aliquam miraculis illis conciliare queat. At erunt, ſcio, qui ad *ſolemnem Canoniſationem* a Pontificibus factam, reſpectu *Dominici*, *Franciſci*, & *Ignatii*, provocabunt, dicentes; *Pontifices* ipſos, *ſanctiſſimos Religionis Antiſtites*, *Doctores infallibiles*, Triumviros iſtos in *Divorum* retuliſſe numerum: *impium* igitur eſſe, vel *per momentum* dubitare, utrum miracula, quæ illis tribuuntur, *vere geſta ſint* *nec* ne, nedum *prorſus* illa negare; *Patres illos eſſe oculatiſſimos*, *ſanctiſſimosque*; *nihil velle*, atque *decernere*, quam quod *verum*, *certum*, atque *fide digniſſimum*: eos in hunc finem, ab *ipſo Deo*, pro *Vicariis Chriſti fallere* neſciis in haſce terras poſitos, ut *verum rectumque* cuſtodiatur, atque per *omnes* Univerſi *partes* atque *angulos* diffundatur. Si quod *dubium* circa eorum decreta *oriatur*, id prorſus

ſelben von den begründeten Beſchuldigungen der Abgœtterey und des Aberglaubens zu befreyen. Ohnerachtet nun die Kraft der Vorurtheile würklich ſo groſs ſeyn kann, daſs nicht nur unwiſſende, ſondern auch in andern Dingen ſcharfſinnige und tugendhafte Glieder dieſer Kirche, ſich in der That yberreden kœnnen, durch ſolche Anruffung und gottesdienſtliche Verehrung der Heiligen dem einigen GOtt einen Dienſt zu leiſten; ſo gereichet ſolches doch um ſo viel weniger zur Rechtfertigung oder Entſchuldigung des Irthums ſelbſt, je unſtreitiger dargethan werden kann, daſs die meiſte Abgœtterey des Heidenthums unter æhnlichem Vorwande, vermittelſt der Anruffung und Verehrung verſchiedner Untergœtter, das iſt vergœtterter Menſchen und beſondern Gegenden oder Arten der Geſchœpfe vorgeſezter Geiſterkræfte, das hœchſte Weſen zu verehren, entſtanden ſey und ausgebreitet worden.

ſus ex *animo* evellendum, atque *ſolam auctoritatem tantorum ducum* ſufficere, ad *nebulas* omnes dubitationum, quæ aciem mentis humanæ obſuſcare poſſent, *diſpellendas*. *Ignoſcent* autem *boni viri*, qui ita ſermocinantur, ſi *dicamus*, hæc omnia quidem *dici*, at non *probari*. Novimus enim *pulcherrime*, *Pontifices* omnes homines fuiſſe, a quibus nil humani *unquam alienum* fuit. *Riſum* hodie prudentibus *excutiunt*, qui utrum *Papa fallibilis* ſit nec ne, *dubitant*; exiſtimant enim *rem* adeo eſſe *certam*, atque *perſpicuam*, ut argumentis nullis opus ſit. Neque nos, ut probemus *Pontifices falli poſſe*, lectorem *morabimur*. Sufficit nobis *hoc unum*, quod *Pontifices* ut cæteri homines *erraverint*. *Errare* autem, & *infallibilem* eſſe, vix invicem *ſimul ſtare* poterit. Quod ſi hoc illi, quibuſcum nobis jam quidem res eſt, in dubium vocent, *infinitorum exemplorum* inductione probabimus. Qui autem in *uno errare* poteſt, etiam in *alio falli* poterit. (*) Nec opus eſt, ut e longinquo ad id pro-

(*) De dogmate Infallibilitatis Eccl. Romanæ ita judicat nobil. & ingenioſiſſimus Lud. Holbergius Epiſt. Tom. III. Epiſt. VIII. Die ſeltſame Lehre von der Unfehlbarkeit der Kirche dauret annoch. Ich ſage mit Bedacht, die ſeltſame Lehre, weil meinem Bedünken nach, nichts die menſchliche Thorheit mehr zu Tage legt, und kein Lehrſaz eine grœſſere Verwirrung in der Welt angerichtet hat als dieſer. Dann daraus flieſst, daſs die Irthümer, und andre ganz wunderbahre und der Vernunft widerſtreitende Meinungen, nicht allein ſtets unverændert bleiben, ſondern auch ſo gar vertheidigt werden müſſen. Daraus folgt, daſs was ein alter Canon oder ein Kirchengeſez einmal feſt geſezt, daſs

probandum quæram rationes. *Ipſa Canoniſatio*, uti vocatur, certum argumentum eſt, *Papam* erraſſe. *Primo* enim *certum*, *exploratum*, atque ab ipſis *Romanenſibus Doctoribus* agnitum, multos in *Sanctorum numerum* relatos, qui in *rerum natura nunquam* fuerint: multos item in hunc catalogum *relatos*, qui omnium judicio *indigni*, quibus tantus *honos* tribueretur. Olim *tanti* non *conſtitit Sanctum dici*: Hodie quidem *Pontifices* noſtri *lenti* nimis ſunt, in tribuendis his *titulis* & *honoribus*; *voluntas* tamen non deeſt. Forte *numerus iſte Divorum* ſatis *amplus* eſt, ipſorum judicio; forte *metuunt*, ut ſit *Calendarium* ſatis *capax* recipiendorum novorum. Forte *nationes* quædam non adeo *oculatæ* & prudentes, ut *grato animo* hoc *beneficium* agnoſcerent. Certe noſtro tempore non ſine ingenti pecuniæ ſumma *ſancti cœlo* recipuuntur: te-

die Sonne eine küpferne, feurige Scheibe, daſs der Mond ein hollændiſcher Kæſe, daſs die Erde ſo flach wie eine Kuche, und das Fleiſch Brod ſey. u. ſ. f. man verpflichtet iſt, dem menſchlichen Geſchlecht zum Hohne, dergleichen Lehrſæze zu vertheidigen. Ja, es folgt endlich daraus, daſs, wenn auch der Pabſt mit ſeinem ganzen Conſiſtorio im Herzen eine Verænderung in dieſem oder jenem Stüke wünſchten, ſie ſich dennoch ſolches nicht merken laſſen dörfen. Denn die römiſche Kirche iſt einem Körper æhnlich, dem durch dienliche Arzneyen geholffen werden kœnnte, den man aber nicht anrühren darf; oder einem Hauſe, welches von einer ganz ſeltſamen Bauart iſt, die man verændert zu ſehen wünſchet, aber dennoch immer unverændert laſſen muſs, weil der Baumeiſter auf alle diejenigen einen Fluch gelegt, die ſich nur im geringſten merken laſſen, daſs eine Verbeſſerung nœthig ſeye.

stantur hoc viri *fide dignissimi*, *Jaques Aymon*, & *Max. Misson.* prior in eleganti libello cui titulus, *Tableau de la Cour de Rome*, pag 366. ita ait: „ Il se rencontre ordinairement de très grandes difficultés, quand il s'agit de faire les informations & enquêtes en bonne & duë forme pour les Canonisations. Les fraix qu'il faut faire pour en venir à bout, vont pour le moins à quelques millions de livres, & souvent à plusieurs millions d'écus, ce qui fait, qu'il n'y a maintenant que les Monarques ou les plus riches Princes de la Chrêtienté, qui puissent obtenir les Decrêts de Canonisation, quand ils en veulent faire la depense. " Vide quæ *Misson*, Tom. II. pag. 746. de hoc negotio monet. Aut *timent*, ne aliquando *lites* atque certamina in ipso *Olimpo* inter *cœlites* oriantur. Quicquid horum sit, novimus olim *ingentem numerum* hominum inter *cœlites* relatum. Sunt autem qui putant (& tales hæretici inter ipsos fuerunt *almæ matris Ecclesiæ discipulos*,) indicem quendam *expurgatorium*, a *sancta sede Apostolica* conscribendum, ut *veri nominis Divi* a *spuriis* distinguerentur, quod cum *libris*, quanquam aliquando *parum feliciter*, factum novimus. Hoc enim nisi fiat, verendum, ne *plebis studia* in diversa *trahantur*. Forte invenirentur homines, *Launojo* non absimiles, qui *Ecclesiæ* hoc *officium* præstarent. *Ingeniosissimus Bayle*, quum *Launoji* curam diligentiamque, in *deturbandis* cœlo *sanctulis* quibusdam *enarrasset*, ita *acute Lexici* pag. 63. loquitur: „ Les faux Saints ne se sont pas moins multipliez, que les faux Nobles; desorte, que comme les Princes font travailler de tems en tems, à la recherche des faux Nobles, afin de remettre à la condition rou-

roturiere les uſurpateurs de la qualité des Gentilshommes, il faudroit que le Clergé nommat quelques Commiſſaires auſſi rigides que Boiſſeau, qui examinaſſent les titres, & les lettres de Sainteté. Si les troupes de l'Egliſe triomphante paſſoient en revüe devant de bons Commiſſaires, on y trouveroit beaucoup de paſſevolans, non pas parmi les ſoldats, mais parmis les hauts Officiers, je veux dire parmi les Saints qu'on invoque. Le Calendrier a plus de beſoin de reforme à cet égard, que par rapport à la preſſion des equinoxes; & au lieu qu'un ſimple retranchement de dix jours a ſuffis pour cette derniere reformation, il faudroit pour faire l'autre, retrancher par centaines, & par milliers. Il y a longtemps que l'année ne peut plus fournir un jour à chaque Canoniſé; il faut entaſſer pluſieurs Saints les uns ſur les autres dans les mêmes places, & c'eſt à preſent, qu'on peut dire avec Juvenal:

Nec turba Deorum
Talis, ut eſt hodie, contentaque ſidera paucis
Numinibus miſerum urgebant Atlanta minori
Pondere.

Combien trouveroit on de Senateurs vitio creati dans la Cour céleſte, ſi l'on y procedoit rigoureuſement? Voyez à combien de volumes montent dejà les Acta Sanctorum? On leur pourroit appliquer ce diſtique ſi connu:

Scripta giganteæ quorum ſub pondere molis,
Triſtior Encelado Bibliopola gemit.

Ita *argute* & *ſalſe Bayle.* At nolumus jam quidem de *Sanctorum Canoniſatione* in genere loqui.

 (*) Hoc

(*) Hoc unum dicimus, ſolemnem illam *Franciſci* & *Lojolæ* ἀποθέωσιν, *infallibilitatem Pontificum* prorſus *ſubvertere*, atque oſtendere, *Pontifices*, qui illos *Catalogo Sanctorum* adſcripſerunt, cum homines fuiſſe rerum divinarum *imperitiſſimos*, tum *impudentiſſimos* & *ſuperſtitioſiſſimos*. Rem ita probamus; aut *Pontifices* illi bene *ſubducta ratione*, & expenſis teſtimoniis graviſſimis, *convicti perſuaſique* fuerunt, homines *dignos*, qui inter *Divos* referantur; aut ſine *accuratiori* examine *incertos rumores* ſecuti, *privilegium* hoc conceſſerunt. Quod *prius* attinet, requiritur ad *tale examen*, partim ut ipſi *Pontifices* non *ſemel* aut *oculis ſuis* miracula ipſa *viderint*; *ſingula*, ne fraus intercederet ulla, *exacte* trutinarint; aut teſtibus innitantur, qui decipere nec voluerint, nec potuerint: partim diligenti *præceptorum* & *dogmatum* cum Sacrarum Literarum inſtituta *comparatione perſpexerint*, doctrinam illorum eſſe *ſanctiſſimam*, *diviniſſimamque*. At *neutrum* ab ipſis *factum* eſt atque *obſervatum*. Unde enim *certi* potuerunt eſſe de *innumeris viſionibus*, quæ Triumviris illis, aut in *ſomnis* aut *vigilantibus*, & *ſolis* obtigerunt, ad quas tamen tanquam *ad certiſſima* argumenta non ſemel provocant illi homines? Poſt accuratum examen *aliquot annorum*, uti ſupra audivimus, *Ribadeneira*, qui ab ineunte ætate familiariter utebatur *Lojola*, *certus* tamen non potuit eſſe de *veritate* miraculorum ab ipſo præſtitorum, unde ergo tanta *lux Pontifici* accenſa? *Unde* ſcire potuit *Papa*, *Roſarium*, & *cantum Salve Regina*, a Deo *immediate*

(*) Inter recentiſſimos, qui de Canoniſatione Sanctorum ſcripſerunt, referendus Cl. a Windheim.

mediate Dominico revelatum? Quis *perſuaſit Innocentio tertio*, cum in *ſomno* vidiſſet *Eccleſiam Lateranenſem ruituram*, hac *ipſa viſione ſignificari*, ordinem *Prædicatorum* eſſe *inſtituendum*? *Quomodo*, & *quibus rationibus* innixus, credere tandem potuit *Papa* hominibus, dicentibus ſe *Chriſtum* in *miſſa* vidiſſe? num quia illi ſe hoc vidiſſe *teſtantur*? Quid ſi vidiſſe ſe *garrirent triangulum quadratum*, num hoc *admittere* potuiſſet? Quid ſi *ſenſus* illos homines *deceperunt*? Quibus tandem rationibus *induci* ſe paſſi ſunt Pontifices, ut crederent hominibus *impudenter* garrientibus, ſeſe *Trinitatem vidiſſe*, atque his viſionibus omnia *myſteria ſubtiliſſima* mentibus ſuis illapſa? *Qualis* tandem illa *perſuaſio* eſſe poteſt, quæ credere jubet, *unum eundemque hominem in pluribus locis fuiſſe ſimul*? Accedit, quod homines illi, tot virtutibus ornati & portentis inſtructi, non ſolum *Romæ*, ſed in aliis potiſſimum locis pleraque τερατα fecerint, *unde ſcire* potuit *infallibiliter Pontifex*, res ad ſe delatas *vere* eſſe geſtas? Homines *falli* poſſunt & *fallere*. Teſtes ad quos quam maxime provocandum eſſet, diſcipuli *erant* & comites; quales *diſcipuli Franciſci* & *Dominici* fuerint ſupra audivimus, *creduli* nimirum, *ſuperſtitioſi*, rerum divinarum *ignari*. *Lojolæ* autem *fideliſſimi Socii* tacent per *multos annos*, tandem, *facta* jam Pontificis *Canoniſatione*, os aperiunt. At ponamus, *Pontifices* illos de veritate miraculorum, inuſitatiſſimarumque viſionum, fuiſſe *perſuaſos*, ſaltem teſtes multos eſſe, qui dixerint, ſe quædam vidiſſe, alia ab ipſis illis auctoribus audiviſſe. Ponamus, illos homines *iis virtutibus* moribusque fuiſſe ornatos, quos referunt vitarum Scriptores unde, *poſitis illis omnibus*, hominibus perſuadebunt

miracula illa *vere a Deo esse facta*, Deumque hac ratione ostendere voluisse, *doctrinam*, quam profitebantur, cultum quem sequebantur, *sibi placere?* Homines illi *invocationem Sanctorum*, *transsubstantiationem*, profitentur; jactitant Deum ob *merita sua* generi humano *propitium* fore; *Mariam cæterosque Sanctos divino cultu* prosequendos; homines se esse, *Christo similes*. *Cultus* ipse quem sequebantur, aliisque commendabant, *ineptissimus*, *rationi & Sacris Literis* maxime *contrarius erat*. *Unde* autem novit *Papa*, quantacunque Religionis specie ornatus, *Deum* in Sacris Literis *hæc dogmata*, & alia multa *inepta*, quæ supra attuli, *docere* & *injungere*? Annon *contrarium liquidissime* patet? *Testor* omnium qui Christiani sunt *conscientiam*, utrum, postquam virorum illorum *Legendas* cum rectæ rationis decretis, & perspicuis S. Literarum testimoniis contulerunt, asserere *ausint*, *doctrinam cultumque* inter se nulla ratione *differre*. Aut *vera* rerum *vocabula amisimus*, aut *certum* est atque *indubium lucem* non magis a *tenebris* distare, quam horum hominum *religionem* a *sanctissima* JEsu Christi *disciplina*. Certe hoc nemo, nisi *expudoratæ frontis* & *ferrei oris*, negare poterit. Nihil jam dicam de discipulis ipsis horum hominum, quorum mores naturamque supra satis depinximus. Quod si igitur *Pontifices* illi tale *examen* instituerunt, *factoque examine* eos *dignos* censuerunt, qui *cœlo* non solum *reciperentur*, sed & *divinis honoribus* ab omnibus Christianis *colerentur*; non solum *rerum divinarum* sunt *imperitissimi*; sed & homines, omnium quos terra unquam tulit, *impudentissimi*, *nequissimique*. *Idem sequitur*, si supponamus *incertissimis rumoribus* eos vacivas aures præbuisse. Quid

enim *magis* ab omni Numinis *reverentia* alienum, atque impium, quam *homines* in Deorum *numerum* referre, dignosque aliorum *cultu* & veneratione *judicare*, *festosque dies* in eorum memoriam instituere, qui tamen *doctrina*, *vita*, *moribus*, nihil quod *Christianæ Religionis decretis conveniens* sit, præstiterint, imo *anilem* prorsus *& abominandam superstitionem* omnibus viribus *promoverint*. Num tales quæso dici possunt *infallibiles?* Eo magis autem *Pontificum* illorum vel *ignorantia*, vel *nequitia* patet, si consideremus, *facile* fuisse hominibus in tanto fastigio positis, judicare, utrum decreta hominum illorum a Deo originem habeant, nec ne. *Ipsa* enim *ratio* docet, *cultum*, quem Deo debemus, *rationalem* esse debere; Deus ante omnia postulat, ut de se recte sentiamus, ut honorem omnem & reverentiam sibi soli tribuamus; *cultus Deorum*, *inquit Cicero*, *est optimus*, *idemque castissimus*, *atque sanctissimus*, *plenissimusque pietatis*, *ut eos semper pura*, *integra*, *incorrupta mente & voce veneremur*. Postulat cumprimis ille cultus, ut pravis animi studiis valedicamus, utque ex animo evellamus vitiorum radices. Hæc sola ratione innotescunt; at si *Pontifices* ad rectæ rationis normam unquam exegissent *cultum*, quem & *præceptis* & *exemplis suis* hominibus commendare voluerunt, tanquam *divinum*, *Franciscus*, *Lojola* & *Dominicus*; fieri non potuisset, ut sibi persuasissent, *Deum ipsum miracula fecisse*, ad ejusmodi cultum stabiliendum; imo vel *sine miraculis* ipsi placere non posse credidissent. Error igitur *Pontificum* illorum non solum erat *vincibilis*, sed & *talis*, qui sine *summa* vel *ignorantia*, vel *nequitia*, *committi* haud potuit.

Quod

Quod ſi jam ſupponas, eos, ad normam a *Chriſto* & *Apoſtolis* præſcriptam, cultum omnem examinare debuiſſe, *creſcit* erroris & malitiæ *magnitudo. Legati* eſſe volunt *Chriſti* in terris, & *pro oraculis* ſua haberi decreta; volunt hominibus perſuadere, Deum *vel eum in finem* in terras *ſe* collocaſſe, ut puriſſima ſanctiſſimaque *Religio conſervetur* & diffundatur; at hi homines *quasvis ineptias* atque opiniones, voluntati *Chriſti* prorſus contrarias, *inculcant*, *defendunt*, *tuentur*, atque quantum in *ſe eſt*, mentibus omnium *infixas* eſſe *cupiunt.* Num major *nequitia* excogitari poteſt? Neque hoc contra eos *ſolum* valet *Pontifices*, qui *editis bullis* & decretis, *tres illos*, de quibus egimus, inter *Divos* retulerunt: ſed & *eos*, qui *ſecuturis ætatibus* ad noſtra usque tempora inſtitutum ſemel *male cœptum* auctoritate ſua *confirmarunt* atque *adprobarunt.* Niſi enim *ritum* ſemel adprobatum *tuerentur*; ſi eos *miſereretur* tot mentium *ſuperſtitione* captarum; ſi *paſtores* eſſent veri *ovium*, quales κατ᾽ἐξοχὴν dici volunt, *anteceſſorum ſuorum errores* atque *peccata* non ſolum non *comprobarent*, ſed *damnarent* atque *abolerent*; quod in aliis rebus non ſemel factum legimus. Ipſi *Papæ* non ſemel *decreta ſua* male facta *mutarunt.* Ita *Eleutherus*, *Romanæ Urbis Epiſcopus*, (verba ſunt *Valeſii* ad Cap. III. Lib. V. Hiſt. Eccl. Euſebii) *a Montaniſtis primum deceptus fuerat, qui falſæ pietatis imagine errorem ſuum callide obtegebant, ad hæc literis atque exhortationibus Lugdunenſium Martyrum impulſus, ad Eccleſias Aſiæ atque Phrygiæ epiſtolam ſcripſerat, de recipiendis in Eccleſiam Montaniſtis.* Sed *ſtatim admonitus a Praxea quodam Aſiano, pacificas, quas emiſerat literas revocavit, & Aniceti deceſſoris ſui auctoritatem*

tatem ſecutus, novam prophetiam admittere recuſavit, ut ſcribit Tertullianus in libro contra Praxeam. Cum aliis, qui donum *infallibilitatis* non *habent*, conceſſum ſit, *miracula* illa & *doctrinam* expendere, cur *Pontifices* non poſſent? *Ideæ virtutum & vitiorum ſunt immutabiles.* Sacræ Literæ in *manibus* ſunt. Mille fere *elapſi* anni, antequam de *Canoniſatione* unquam *cogitatum* fuit. Cum autem *hæc omnia Pontifices* parum *curent*, cultumque *ſtabilitum* & *ſolemnes Canoniſationes* adprobent, *novosque* ſingulis ſeculis *Sanctos* plebi *obtrudant*, facile *patet*, quid de *infallibilitate* illorum hominum ſentiendum. (*) Sed *altius* progredimur atque *dicimus*, *Pontifices* vel auctores ſolemnis illius Canoniſationis

---

(*) Auctor de l'Hiſtoire des Papes, Tom. V. pag. 342. probat, reliquias falſas ab ipſis Pontificibus Romanis ſuppeditatas eſſe. Sur la fin, inquit, de ſon Pontificat le Pape Alex. VII. envoya en France trois caiſſes des Reliques, pour être miſes dans l'égliſe de l'hoſpital. Ces trois caiſſes étoient liées avec des cordons de ſoye rouge, & ſcellées du ſceau du Cardinal Genetti, Commis ſur les reliques & du ſceau du Sacriſtain du Pape. Ces reliques étoient accompagnées d'une Bulle qui diſoit, qu'on pouvoit en toute ſureté les expoſer à la veneration des Peuples. On avoit dejà fait poſer dans tous les quartiers des magnifiques affichés pour attirer le peuple à cette devotion. On ordonna pourtant, qu'elles ſeroient viſitées. Dans la troiſième caiſſe, on trouva une tête qui parût d'abord veritable; elle avoit cette Inſcription: Caput Sancti Fortunati. En la viſitant, on appereut audeſſus de l'oreille un morceau de toile peinte. Le Medecin, qui s'appelloit Mr. de St. Germain, prit un fer, gratta, enfonca & trouva que c'étoit une tête de Carte. On mit une bougie allumée dans la tête, mais la lumiere ne penetroit point. Enfin on jet-

vel adprobatores, *plebem* neceſſario ad *idololatriam* obſtringere. *Pontifices* enim editis ſuis *Decretis* ſeu *Bullis decernunt*, ut homines illi in *Divorum* refe-rantur *numerum*; pro *hæreticis* & *infidelibus* ha-bent, qui eos *negligunt*; *merita* illorum *extollunt*, *precibus* ad eos factis *vim* potentiamque ſingula-rem *adſcribunt*; *laudes* eorum *reſonant* in *templis*, miracula *narrantur*, & *remiſſio peccatorum* omnibus iis conceditur, qui *humili obſequio* vota ad illos faciunt. Imo quod magis eſt, ipſe *Pontifex exem-plo ſuo* turpiſſimum errorem *conſecrat*. Nihil di-cam de ritibus, qui in templo circa hoc nego-tium celebrantur, ſed *decretum* ipſum tantum *Pontificis* legentium oculis ſubjiciam; extat illud apud *Aymonium* loco citato, pag. 370. A l'hon-neur de Dieu Pere, Fils & Saint Eſprit, pour l'exaltation de la foi Catholique, l'augmentation de la Religion & la conſolation de N. (on nom-me ici celui ou ceux qui font la pourſuite & les fraix de la Canoniſation) en vertu de l'autorité de notre Seigneur JEſus Chriſt, de celle de ſes Apotres, Pierre & Paul, & de la notre, comme auſſi en conſequence de l'avis du conſeil, & du conſentement particulier de nos freres, nous de-cretons & definiſſons, qu'un tel N. eſt mainte-nant reçû dans la Hieruſalem céleſte, parmi les chœurs des bienheureux, & qu'il eſt fait partici-pant de la vie éternelle, & qu'il doit être mis dans

ta la tête dans de l'eau chaude; la peinture s'effaça & le carton ſe detrempa. Mr. de St. Germain en fit ſon procès verbal; mais par une lettre de cachet, il lui fut defendu de le montrer ſous peine d'être au moment même envoïé à la Baſtille.

dans le catalogue des Saints, & que nous y avons écrit, nous même, ſon nom, en préſence de nos frères; c'eſt pourquoi nous declarons & commandons, qu'il ſoit religieuſement honoré comme un veritable Saint, tant en public, qu'en particulier. Nous ordonnons auſſi, que ſa Fête ſoit celebrée toutes les années un tel jour N. & qu'on lui rende tous les honneurs, que l'on ſcait devoir être rendus aux autres Saints, dont les noms ſont mis dans cette ſorte de catalogue, & de qui les fidelles peuvent implorer & attendre le ſuffrage. *Poſtquam decretum hoc enarraſſet* Aymon, *addit:* Aprez cela le Pape vient à l'Autel, où ayant dit l'introite, & une partie du confiteor, dans laquelle il confeſſe ſes pêchés à Dieu, à la Sainte Vierge, à Saint Michel l'Archange, à S. Jean Baptiſte, aux Saints Apotres Pierre & Paul, il ajoute immediatement aprez le nom de Saint Paul, celui du Saint qu'il vient de canoniſer, auquel il confeſſe auſſi les pêchés en general, & demande interceſſion auprez de Dieu pour en obtenir le pardon. " Hactenus *Aymonius.* At ita homines *neceſſario* ad *idololatriam* committendam inducuntur, & quidem *turpiſſimam ineptiſſimamque.* (*)

Obli-

(*) Mirum non eſt, Gentiles in India ad cultum Sanctorum facile induci; putant enim ſub nominibus eorum latere divos in patria receptos. Arthur Joungs hiſtoriſche Unterſuchung abgœttiſcher Verderbniſſe der Religion, pag. 451. hæc habet. Von den heutigen Indianern wird geſagt, daſs ſie gern zu der papiſtiſchen Religion ybergehen nnd den heiligen und Bilderdienſt beſonders gern annehmen, weil ſie ſie fyr die Gœzen ihrer Vorfahren anſehen. So erzehlet Navarette, (account

Obligantur, ut colant *homines*, quos *sani sincipitis* fuisse, nequidem *probari* poteſt. Quid autem excogitari poteſt *magis Deo indignum*, atque *exoſum*, quam *jubere*, ut illi in cenſum Deorum, ſeu Sanctorum *referantur*, atque *colantur*, qui ipſimet dum *in terris erant*, *cultum* habuere *ineptiſſimum*, *ſtolidiſſimumque?* Num *credendum*, eos aliqua *pietatis* cura *tangi*, qui hoc tot hominum *millibus ſeveriſſime injungunt*, mentesque ſuperſtitione *ſatis captas majori* adhuc erroris *vinculo* conſtringunt? aut *periit* omnis veri rectique *cognitio*; aut *tales* non ſolum non *infallibiles* ſunt, ſed hiſtriones *impudentiſſimi*, *nequiſſimique* rerum ſanctiſſimarum *irriſores*. Tandem *Pontifices* homines *non tantum* ad committendam *turpiſſimam idololatriam* inducunt, ſed & *incredulorum* atque *Atheorum* numerum adaugent. Probavimus ſupra, præcepta illorum hominum de rebus divinis, cum *ſanctiſſimis virtutibus divinis*, caſtiſſimoque cultu Religionis Chriſtianæ conſiſtere *non poſſe*. Quando igitur *Pontifices* non ſolum perhibent, Deum *miracula feciſſe*, ad *cultum* illum *ineptum* ſtabiliendum; ſed & ut omnes hoc credant, *decretis ſuis*, & minis aliquando injungunt; non ſolum hac ratione homines in *exitiales errores* præcipitant, ſed & opere ipſo *oſtendunt*, ſe non ſolum eſſe *fallibiles*, ſed rerum divinarum ignariſſimos.

CAPUT

of China, Lib. II. cap. IX.) Ein bekehrter Chineſer machte ſein Gœzenbild Kuon In Pu Sa zur gebenedeyten Jungfrau Maria, und einen andern Gœzen San Pao, der aus dreyen Gœzen die einander in allem gleich ſind beſtehet, hielt er vor nichts anders als die heilige Dreyeinigkeit.

CAPUT XVI.

Socrates, si quidem per leges divinas liceret, solemni Canonisatione dignior esset, quam Franciscus, Dominicus & Lojola. (*)

NUllus *dubito*, quin *multi*, lectis iis, quæ de vita, moribus, & præceptis *Francisci*, *Dominici*, & *Lojolæ* supra *diximus*, mirentur, *qua* tandem *ratione* potuerit *fieri*, ut homines tam *inepti*, atque *superstitiosi*, in *Sanctorum* numerum fuerint *relati*, *tantoque* in *pretio* ad hodiernum usque diem habiti. An non *sufficit*, inquient, quod *homines prudentes* & probi *cogantur* aliquando in *his terris venerari*, atque *colere* eos, quibus sæpe *hellebori* maxima pars *danda* esset, aut qui saltem cæteros *virtutibus* ingenii non superant; an postquam ex *oculis recesserunt*, atque ad plures abierunt, *majore* adhuc *honore* sunt *prosequendi?* Si *Pontifices* viros ingenio & virtute *excellentes*, quales ex gr. *Thuanus*, *P. Sarpius*, aliique ex grege *Ecclesiæ Romanæ*, inter *Divos* retulissent, dignosque judicassent, quos *posteritas cultu religioso veneraretur*, gravissimum quidem commisissent errorem: at *speciem*

 tamen

(*) Cum hoc capite conferenda dissertatio, Amœnitatibus celeb. Schelhornii inserta, de præstantia Religionis Christianæ, collatæ cum Philosophia Socratis; defensio item Socratis contra Aristophanem, Museo Helvetico illata.

tamen aliquam haberet *solemnis illa Canonisatio*, quod viri illi de *cœtu sacro* & *Republica* optime fuerint *meriti*. At *Franciscus*, cæterique Monachi, *nullis meritis* erant *conspicui*, *nihil* ad generis humani *emendationem*, *vel* Reipublicæ *salutem* promovendam *contulerunt*, *nullis* denique *ingenii virtutisque* dotibus *eluxerunt*, sed *potius* postquam in *lucem* editi, *multorum malorum causa* fuere. *Tantum* igitur *abest*, ut *dignos* illos judicemus, quibus tam *splendidi honores* habeantur, ut potius *multi* optimi viri *optarent*, illos nunquam *terras* vidisse. At *factum infectum* fieri *nequit*. Probabimus duntaxat hoc capite, *tantum* abesse, ut hi homines præ *cæteris* digni fuerint, qui *cœlo inferrentur*, atque *tanto* in *honore* haberentur, ut potius *Socrates*, vir *luce Evangelii destitutus*, longe dignior esset, cui is *honor*, *si quidem id pium* & *rectum* foret, *haberetur*. Neque interim *hac comparatione* eum in finem *utimur*, ut *probemus*, *potuisse* Gentiles *solius rationis ope* salutem æternam *consequi*; aut ut *inanes laudes*, quas quidam Veterum & Recentiorum in *Socratem* contulerunt, *adprobemus*; sumus enim adeo de *præstantia Religionis Christianæ* persuasi, ut *existimemus*, *neminem* ex grege *Philosophorum*, sive *præcepta* spectes, sive *mores*, ulla ratione cum *vero* sanctissimæ Religionis *alumno*, nedum *Christo* & *Apostolis conferri posse*. Hoc *unum volumus* probare, tam *inepte* & *impie* fecisse *Pontifices* illos, qui Divis adscripserunt *Triumviros istos superstitionis promovendæ*, ut *Socrates Gentilis*, si quidem per rectæ rationis & revelationis leges *licitum* foret, *dignior* esset, qui *insolito honore* adficeretur, quam *Franciscus* & *cæteri*. Cum nemo ita insaniat, ut *credat*, *Socratem* dignum, qui pro *sancto* invocetur, apertum

tum erit, quam *inepte* illi *fecerint*, qui homines, *hoc inferiores*, cœlo locaverunt, atque *dignos* habuerunt, quos *univerſus orbis*, ſaltem illi, qui *Papæ Imperium* agnoſcunt, *religioſe* coleret. Ne autem longiores ſimus in adducendis argumentis & teſtimoniis, quæ ad *Socratis* virtutes enarrandas facere poſſent, ad *teſtimonia*, niſi neceſſe eſſe putamus, non provocabimus, cum doctrina, præceptaque ipſius, omnibus eruditis nota ſint. Præter *Xenophhontem*, *Platonem*, *Laertium*, *Stanlæum*, præcipua in unum *congeſſit Charpentier*, quæ poſtmodum in germanicum idioma tranſtulit *illuſtris Thomaſius*. Et *Socratem* quidem quod attinet, apud omnes eruditos in *confeſſo* eſt, virum fuiſſe *eminentiſſimarum virtutum*, *ſummo ingenio*, *excellentiſſimisque virtutibus* ornatum. *Magnus* ille vir, rectæ rationis *decreta*, quantum per *imbecillitatem humanam* fieri poteſt, *ſectabatur*, veraque rerum pretia cognoſcebat; *ſolidum* ab *inani* in diſciplinis *ſolerter* diſcernebat, cunctaque optimarum artium præcepta ad *vitæ uſum* transferebat. *Philoſophiam* turpiter neglectam veluti *e cœlo* devocavit, omnesque ad *eam exoſculandam* atque amandam *adhortatus eſt*; in *foro*, *domi*, in *promiſcua* hominum *turba*, veræ ſapientiæ *ſparſit ſemina*. In Apologia apud Platonem, pag. 12. ita de ſe loquitur: *ουδεν γαρ αλλο πραττων εγω περιερχομαι, η πειθων υμων και νεωτερους και πρεσβυτερους, μητε σωματων επιμελεισθαι, μητε χρηματων προτερον, μητε αλλου τινος ουτω σφοδρα, ως της ψυχης, οπως ως αριστη εσται. Λεγων οτι ουκ εκ χρηματων η αρετη γινεται, αλλ εξ αρετης χρηματα, και τ'αλλα αγαθα τοις ανθρωποις απαντα*

και ιδια και δημοσια. Plutarchus περι πολυπραγμοσυνης, pag 307. *breviter* in laudem *Socratis* iturus, de *Philosophia ipsius* ait: ης ην τελος επιγνωναι τα εαυτȣ κακα και απαλλαγηναι. *Nullum* est præceptum *rationis*, quod ad hominis *utilitatem* facit, quin a *Socrate allatum inculcatumque fuerit.* Nemo hoc ignorat, qui *Memorabilia Socratis* unquam legit. Neque erat *Philosophus* μεχρι τȣ λεγειν ανευ τȣ πραττειν. *Mores* enim suos ad præcepta *virtutis* & *sapientiæ* composuit. *Socratis vita*, (verba sunt M. Erasmi) *nihil aliud mihi videtur, quam tolerantiæ & temperantiæ exemplum.* Novimus quidem *Socratem* hominem fuisse, ab *erroribus* & *peccatis* non immunem. Nimis enim *debilis* atque *imbecilla* erat *lux* illa, quam sequebatur. Hinc *ipsemet dixit*; eo usque esse in *officiis præstandis* procedendum, quousque *luminis* concessi radii *penetrant.* Vide *Xenoph. Memorab. Lib. IV. pag.* 505. *Edit. Bas.* Cum enim *Euthydemus* dixisset, se quidem *fateri*, *negligi* ab se Deos, *dolere* autem quod *nullus* hominum unquam *beneficiis* Deorum *condignas* retribuere *gratias* possit; respondet *Socrates*: „ Non est propterea dolendum, O Euthydeme; vides namque Delphicum Deum interrogantibus, quonam modo quisquam Diis gratum faciat, respondentem, lege Civitatis. Lex vero ubique talis est profecto, ut juxta facultates quisque Deos sacrificiis placet. Quo itaque pacto aut melius, aut magis pie Deos quisquam honorare possit, quam eo modo, quo ipsi præcipiunt? Oportet igitur non prætermisso quoquam possibili (quicunque id facit, is negligit Deos) hoc modo Deos honorare, sperare maxima bona ab iis. Quis nam-

namque compos mentis a quoquam alio majora ſperaret, quam a Diis, qui maxime nobis prodeſſe poſſunt. Hæc vero ſperare ab eis illum oportet, qui eis placet: Ille vero iis placebit, qui quam maxime illis obediat. *Hinc* diſceſſum *ejus* optimi Viri *doluere atque* acerbiſſime luxerunt. " Nec *hodie* quisquam eſt, quin, vitam, moreſque ejus contemplans, in *admirationem* rapiatur. Conferamus jam *vitam*, *moresque Francisci*, *Dominici*, *Lojolæ*. Quali ingenio præditi fuerint moribusque, ſupra explicuimus: *vix magno labore prima* addiſcunt diſciplinarum *elementa*, & volunt tamen *Doctores* eſſe Gentium. Non *attigiſſe literas*, id eſt *pium* eſſe, ſi hos homines audias. Summum omnium *ſtudium*, ne quid in ratione vitæ *conveniat*. *Vita* ipſorum *univerſa*, actionum *ineptiſſimarum* hiſtoriam conficit. A cæteris mortalibus non *ſapientia*, *prudentia*, *pietate*, *eruditione*, diſtincti ſunt; ſed *habitu*, *victu*, *ſtoliditate*, alios *ſuperant*. *Nullis* ad recte ratiocinandum *præſidiis* ſunt muniti, aut *literis* exculti, ſed *viſiones miras*, *inſolitas*, *ridiculas*, jactitant, *mendacia* adeo *ſplendida* de ſe *narrant*, ut *riſum*, *indignationemque* lectori *excitent*: *enthuſiaſmo* agitati, in *longinquas oras* iter faciunt, non *ſtudio ſapientiæ* comparandæ, aut *veritatis propagandæ*, ad quam rem erant, ſive *linguas*, ſive *præcepta* ipſa, quæ tradebant, *ſpectes*, *ineptiſſimi*; ſed ut *impetum turbatæ mentis & ineptæ cerebri commenta* ſequantur: non *ſufficiunt* his hominibus rectæ rationis *decreta*, aut Servatoris noſtri *mandata*: *novas* illi condunt *leges*, *nullis* fundamentis *innixas*, imo *iniquas* plane & *ineptas*. Neque enim virtutis *veræ guſtum* habuerunt. *Paupertatis voto* ſe obſtringunt, *pecuniamque* oblatam *abjiciunt*, *poſcentes* a *Deo* aut *continua miracula*, aut

 ab

ab hominibus *ministeria* quasi debita. Nolunt *laboribus vacare*, sed *aliena* vivere *quadra*. *Cæcam* suis rectoribus *obedientiam* promittunt, quod *pecoribus* non *hominibus* convenit. Neque enim *ipse Deus*, omnium hominum *Legislator* supremus *poscit*, ut *spreta ratione*, homines *sibi* obediant, jussaque faciant. *Perpetuum cœlibatum* promittere debent illi, qui inter *sanctos* illos homines *habitare* volunt; quæ lex *innumera scelera* peperit *iniqua*, nec omnium insuper ingeniis *attemperata*. At *quisquis* tamen, si ineptos homines *audias*, in *familiam* hanc concedit, *beatus* est. Multi, qui vestibus nostrorum Sanctorum *utuntur*, in *cœlo* si *Diis placet* paratis, ab *innumeris morbis* liberantur. Nihil *fecerunt* hi *homines*, quod *generi humano* utilitatem adferre potuisset. Quot *lamentationes* hominum optimorum, imo *integrarum Nationum*, post *tot factiones exortæ* sint, *pleni* sunt *libri* superioribus seculis scripti. Ita enim *optimi* sæpe Viri *magna exempla daturi*, ad inertiam *tracti*: Reipublicæ *vires* & *facultates* attritæ: superstitio *aucta* & Religio *ludibrio exposita* est. Verbo, *vita Socratis* ad rectæ rationis ductum fuit *exacta*, præcepta ipsius *generi* humano *utilissima prudentissimaque erant*. *Franciscus* autem, *Dominicus*, & *Lojola*, *rationis leges* pedibus *conculcarunt*, *ineptissimis actionibus* nil nisi *famam turpissimorum histrionum* in causa Religionis ad posteritatem *transmiserunt*. Pergamus ad *Religionem* cultumque *Socratis* & Monachorum nostrorum. *Socrates*, uti audivimus, *rationem* omni studio & cura excoluit, haud ignarus quam *pretiosum* illud *donum* sit, ab optimo *Numine* nobis *concessum*. Hinc de se in *Critone* ait: εγω ȣ μο-

νον νυν, αλλα και αει τοιȣτος, οιος των εμων μηδενι αλλω πειθεσθαι η τω λογω, ος αν μοι λογιζομενω βελτιςος φαινηται. „ Ego non tantum nunc, ſed etiam ſemper ejusmodi fui, uti meorum nemini, ſed rationi parerem, quæ mihi ratiocinanti optima videretur. " Hac luce colluſtratus, in *res divinas* diligenter inquiſivit, *nulli labori* parcens: Hinc factum, ut melius *de Deo rebusque divinis diſſereret*, quam *Philoſophi*, *ante* & *poſt* eum viventes, ſi eos excipias, *quibus* Deus *lucem extraordinariam*, Revelationem inquam, *conceſſit*. Hinc (ut ſpecimen aliquod breve adducamus Theologiæ Socraticæ) *probat Numinis exiſtentiam ab ordine Univerſi*, *finibusque rerum creatarum*, *apud Xenophontem*, Memorab. Lib IV. pag. 503. *Hoc Numen eſſe inconſpicuum*, non minus tamen caſta mente *colendum*. ibid. 505. *Incorporeum*, præter *Xenoph.* loco citato, *Plutarchus* & *Lactantius* teſtantur. *Bonum*, imo *optimum*, *Xenoph. Libt I. pag.* 450. & *Lib. X. pag.* 505. *Omniſcium*, *ibid. pag.* 454. *Sapientiſſimum*, *Plato in Apologia*, *pag. m.* 471. *omnia curare poſſe*, *Xenoph. pag.* 454. *omnibus rebus proſpicere*. Ibid. Lib. I pag. 452. *leges dari quasdam divinas*, *ab omnibus hominibus obſervandas*. ibid. pag. 508. *preces ad Deum fundendas*, & in *genere tantum*, *translata in Deum*, *quid nobis quam maxime prodeſſet*, *cura*. ibid. pag. 450. *Deum colendum* & *adorandum*. pag. 453. Eundem *adſpectabilem rerum Univerſitatem condidiſſe*. *Lib. IV. pag.* 505. *Nobilitatem mentis*, *corporisque pulchritudinem Dei beneficientiæ deberi*. Omitto plura alia, quæ apud *citatos auctores* occurrunt. Vix *caput* Theologiæ Naturalis *excogitari* poteſt, cujus *mentionem* non fecerit *egregius homo*. Ut jam de adhortationibus

tionibus ad omnis generis virtutes nil dicam. Observandum autem cumprimis, *eo tempore* quo vixit *Socrates*, non ſolum *Athenis*, ſed & in pleriſque locis, *ſingularia* hæc naturalis Religionis *capita pene* fuiſſe *ignorata*, ſaltem non ſatis *inculcata*. Unde *Philoſophus* ille exiſtimavit *ſui officii* eſſe, res adeo *pulchras* frequenter, omnique data occaſione *inculcare*, *laudare*, *probare*. Non interim *diffitemur* denuo, *Socratem* in eo *peccaſſe*, quod *Sacrificiis* more patrio *Deos placaverit*, quodque *oraculis* & *divinationibus* non plane *nuncium miſerit*. At ſi quis *tempora*, quibus vixit *eximius* Vir, perpenderit; ſi *rationis humanæ imbecillitatem* cognoverit, *mitius* de tanto Viro judicabit. Quod ſi jam *Theologiam Franciſci*, *Dominici* & *Lojolæ*, cum *Socratis* præceptionibus *conferamus*; non quidem *affirmamus* illa *præcipua capita*, quæ recta de Deo docet ratio, ab illis *diſertis verbis* fuiſſe *negata*; at *contendimus* tamen, *multa* ab illis fuiſſe *publice prolata*, defenſaque, quæ *virtutibus divinis* contraria ſunt. Et *primo* quidem ubique præ ſe ferunt, *Deum cultu* quodam externo & *ſuperſtitioſo* placari. Hinc *cantionibus* quibusdam, ut *Salve Regina*, *Roſario*, *incredibilem* adſcribunt *vim*, *adeo* ut qui talia identidem *repetierit*, merito inter *pios*, quos Deus *amat*, ſit *ſcribendus*; *tuentur*, idque etiam *effictis viſionibus* probare volunt, Deum *facere contradictoria*; Deum *ſuperſtitionem adprobare*, *fovere*, imo in *illius gratiam mira ac portenta edere*. 2°. Deus *non ſolus* eſt *invocandus*, adorandus: non *ſolus* omnipotens, ſed & *Maria*, & *Sancti illi* qui *innumera* faciunt omnes vires humanas *ſuperantia*; hinc non ſemel *ſanctuli noſtri Mariam exorant*, ut hoc vel illud *efficiat* atque *concedat*: ita *fingunt*, Deum poſt *miſſos Prophe-*

tas,

tas, imo *filium* ſuum unicum, & *Apoſtolos*, genus humanum *ſalvare* velle per *Dominici familiam.* Non ſemel etiam *blaſphema* quædam, cumprimis in *Franciſci* & *Dominici* legenda adparent, quæ *omnia* probant homines illos, de *omnipotentia* Dei & *ſanctitate* non ſatis *fuiſſe perſuaſos.* 3°. Imo ſi rem *rite putemus*, non ſolum ea, quæ *ratio* de Deo cognoſcere poteſt, verbi gratia de *cultu interno*, *tetra ſuperſtitione involverunt*; ſed & *ſanctiſſima dogmata* rationi ſuperaddita *obſcurarunt*, imo ſæpe *ſubverterunt.* Sunt quidem non *pauca veſtigia* in vitis *triumvirorum iſtorum*, quæ *innuere* videntur, eos S. Literas nunquam *ſerio* evolviſſe, quo ſpectant *ineptæ*, *ridiculæ*, ſæpe *impiæ* citationes, ad *nugas*, quas proferunt, *probandas.* *Vix* enim *credibile* hominem, de S. Literarum divina origine *perſuaſum* & in iis probe *verſatum*, adeo *abjecte* & *irreverenter loqui poſſe.* At *ſupponamus* tamen, homines illos de *divina origine* Scripturæ fuiſſe *perſuaſiſſimos*, ne ſic quidem tamen a *culpa vacui ſunt.* Quando homines in ſuam pertrahere volunt *ſententiam*, nunquam audies ab iis adferri *doctrinam JEſu Chriſti* & *Apoſtolorum.* " Altum *hic eſt* ſilentium *de* cognitione ſui ipſius; vera *peccatorum* confeſſione; ſenſu peccatorum *ſuorum*; *de* neceſſitate legendi S. Literas; *de* vera indole, natura, & characteribus fidei; *de* dignitate JEſu Chriſti, *ejusdemque* merito; *de* perpetuo ſtudio *veræ pietatis*; *de* natura cultus Dei interni, *aliisque* capitibus, *quæ* ſummam *rerum* credendarum *& faciendarum* conficiunt. Crebro *autem audias* commendari *cultum* ſanctorum, Mariæ, merita *illorum*, abſolutam neceſſitatem cantiones quasdam *ineptas* recitandi, earum vim, traditiones aniles, *& quæ alia talia ſunt.* " Quid dicam

de *blasphemis comparationibus Francisci* & *Dominici* cum *Christo?* Sane quisquis alicujus *Religionis sensu* tangitur, *exhorrescit*, si talia legat. *Sanctissimus Servator noster*, ut hostes amemus, iisque benefaciamus injunxit. Quo animo *Lojola*, *Dominicus* cumprimis, in dissentientes fuerint, supra observavimus. At *Socrates* solius rationis ope *divinum hoc* & egregium præceptum cognoscebat & inculcabat. Hinc *Themistius de eo Orat. VIII.* Ευ δε εποιει και Σωκρατης τον παρα τοις πολλοις ευδοκιμȣντα λογον επανορθων, οτι δει τȣς μεν φιλȣς ευποιειν, τȣς δε εχθρȣς κακως ποιειν. Ἐπηνορθȣ δε το μεν φυλαττων, το δε μεταγραφων - το μεν γαρ ευποιειν επηνει. Το δε κακως ἐπηνορθȣ. Τȣς φιλȣς μεν ευποιειν, τȣς δε εχθρȣς μη κακως ποιειν, αλλα φιλȣς μεταγραφων. i. e. „ Benefaciebat Socrates, qui corrigebat celebre illud & vulgare dictum; oportere amicis bene facere, inimicis male. Corrigebat autem alterum mutans. Probabat enim bene facere, male vero emendabat. Amicis quidem bene faciendum, inimicis vero non male, sed amicos eos esse faciendos putans. "

Novi quidem, viros aliquando præstantes & cætera probos, acrius quam par est in *dissentientes* animadvertisse; at hi tamen noluerunt haberi pro *hominibus*, *de cœlo* ad perficiendum genus humanum missis, quo nomine homines nostri inepte gloriabantur. Scio, defensores *regessuros*, hæc *tradi* a vitarum scriptoribus, qui in majus aliquando *res extollere* solent: neque igitur *Triumviris* istis omnia esse *tribuenda*. At si *ita esset*, manifesto *sequeretur*, plane auctores vitarum *impostores* esse, quibus *nulla fides* habenda. Quid enim

fre-

frequentius ingeminatur in vita *Francisci*, quam *miraculum* editum in *corpore Francisci*, ad gloriam ipsius extollendam? Annon *fanaticus* ille homo *aperit*, qua ratione hoc factum? Cur *tantam vim* esse jactitant horum *vulnerum?* Annon ipse garrit *Dominicus*, Mariam sibi *apparuisse* & *Rosarium* de *cœlo attulisse*, ad salutem *adferendam hominibus?* Annon *totidem verbis* frequentissime *adseritur*, *maximam esse vim* meritorum illorum hominum ad *peccata diluenda?* Si hæc omnia a vitarum scriptoribus *efficta* sunt, uti *lubens* credo, quid tandem *fidei* meretur *ineptissimus Cento?* Cum autem vitarum scriptores *contendant*, hæc omnia, quorum mentionem fecimus, *vere facta*, dictaque & miracula sola illorum fide nitantur, quid aliud exinde nobis *concludere* licet, quam homines illos *Religionem aliquam*, Sacris Literis e *diametro oppositam*, in medium *attulisse*, atque adeo *impudentissimos homines* fuisse & *mentis* non *bene sanæ?* *Socrates quantum potuit* fecit, ad Religionem naturalem *Atheniensibus suis* commendandam, *corruptosque* civitatis mores *taxandos*, *emendandosque*. *Franciscus* & cæteri, *ubique* deprehendere *potuerunt*, *castissimum* Dei cultum plane esse *teterrima superstitione contaminatum*, hominesque veræ Religionis, per *Christum* & *Apostolos* annunciatæ, esse *ignarissimos*. Homines volunt videri *a Deo excitati* (unde non semel legitur, homines vel in somno, vel visionibus eorum *adventum* in terras *prædixisse*, imo *vates sacros* de iis vaticinatos) ad *emendandum genus humanum*. At ne quidem ullam *receptæ superstitionis particulam* taxant atque removent, nedum ut, ad *exemplum Apostolorum*, *grassanti impietati* & *superstitioni fortissima* sua opponerent *pectora*. Quicquid homi-

hominibus *persuadent faciendum*, aut nititur *visione* aliqua *inepta*, aut *miraculo*, facto ad *superstitiosum ritum amplectendum.* Imo *quod magis* est, certum, ex quo homines illi in *terris apparuerunt*, superstitionem magis magisque fuisse *auctam.* *Transsubstantiationis* dogma receptum *tum temporis*, *visionibus* & *miraculis voluerunt* probare, quod *certissimum signum*, eos cum veræ Religionis *ignarissimos*, tum *impudentissimos* fuisse histriones. *Cantionem* illam *Salve Regina*, in *honorem Mariæ* excogitatam, & *Rosarium*, ad generis humani utilitatem demum de *cælo* demissam *perhibent.* Quid dicam de *efficacia*, quam tribuunt vitæ scriptores, reliquiis corporis *Francisci*, *Dominici* & *Lojolæ?* Vix est pars corporis eorum, inde a *vertice* ad *plantam pedis*, quæ non *mirificam* habeat *vim* in animos, corporaque eorum, qui *magni faciunt*, *colunt*, & invocant *Sanctulos istos.* Num hoc est *emendare genus humanum*, atque veram docere Religionem? An non *præstat Socrates*, qui ratione, qua sola uti potuit, in consilium *adhibita*, plus fecit, ad capita religionis naturalis *inculcanda*, quam tres isti superstitionis propagatores, qui & *rationis* leges, & sanctissimæ *Revelationis* decreta simul *pedibus conculcarunt*? Si dicas *Socratem* tamen superstitioni non plane *valedixisse*, non abnuerim quidem; quanquam in vita ejus a *Platone* & *Xenophonte* descripta non adeo multa sint *testimonia hujus rei.* At sit ita; demus eum non ad *solius rationis* leges vixisse, sed ad religionem publice receptam *sæpe se accommodasse*, in quo ipsum *haud laudamus*; num propterea cætera ejus *præcepta* egregia sunt *contemnenda?* Certe ex violenta, quam perpessus est morte, constat, eum non omnes opiniones de Religione publice

recep-

receptas adprobaſſe. At *homines illi noſtri* eo vivunt tempore, quo *Revelatio* diu ſuperſtitionis paganicæ *craſſiſſimas tenebras* diſpulit; rationem tamen ipſam ejusque leges *ſpernunt*; *Revelationem nauci habent*, pro *ſuperſtitione paganica*, *infinitas alias*, non minus *ineptas*, *ridiculas*, & *Deo contumelioſas*, vel jam *inventas* adprobant, vel ipſimet *comminiſcuntur*; hunc cultum *ridiculum*, *ineptum*, *commendant*, *mirificam* illi vim *tribuunt*, atque in *cœlum tollunt laudibus*. Quando *Socrates* de Diis & *ſacrificiis* locutus eſt, *ingeminavit* (ita ſaltem in Apologiis ſuis *Xenophon* & *Plato* loquuntur) hoc poſtulare τον νομον της πολεως. At *egregii* illi *Doctores* cultum illum receptum & a ſe *adauctum* a Deo probari contendunt; *excogitant* ad id perſuadendum *viſiones*, *miracula*; hunc cultum *Deum velle audacter pronuntiant*, imo *per hunc cultum* homines ad *veram ſalutem* conſequendam *graſſari* impudentiſſime *garriunt*. Verbo, *toti* in eo *erant*, ut *ineptiſſimas nugas* & *nefandam ſuperſtitionem* promoverent. Quod de *Monachis* in genere dixit *Magnus Eraſmus* in *laude Moriæ*, id maximam partem ſummo jure *tribus noſtris celebrium factionum Ducibus* adplicari poteſt. „ Primum, *inquit*, ſummam exiſtimant pietatem, ſi uſque adeo nil attigerint literarum, ut ne legere quidem poſſint. Deinde cum Pſalmos ſuos, numeratos quidem illos, at non intellectos, aſininis vocibus in templis derudunt, tum vero ſe putant Divorum aures multa voluptate demulcere. Et ſunt ex his nonnulli, qui ſordes ac mendicitatem magno vendunt, proque foribus magno mugitu panem efflagitant, imo in nullis diverſoriis, vehiculis, navibus, non obturbant, non mediocri profecto reliquorum

rum mendicorum jactura. Atque ad eum modum homines ſuaviſſimi, ſordibus, inſcitia, ruſticitate, impudentia, Apoſtolos ut ajunt, nobis referunt. *Et paucis interjectis*: Horum magna pars in tantum ſuis nititur ceremoniis, & hominum traditiunculis, ut putet unum cœlum parum dignum eſſe tantis meritis præmium, haud cogitantes, futurum, ut Chriſtus contemtis his omnibus, ſuum illud ſit exacturus præceptum, nempe charitatis. Alius oſtentabit aqualiculum, omni piſcium genere diſtentum. Alius Pſalmorum centum effundet modios. Alius Jejuniorum myriadas annumerabit, & toties unico prandio pene diſruptam imputabit alvum. Alius tantum ceremoniarum acervum proferet, quantus vix ſeptem onerariis navibus vehi poſſit. Alius gloriabitur ſexaginta annos nunquam attactam pecuniam, niſi digitis duplici chirotheca munitis. Alius cucullam ingeret, adeo ſordidam & craſſam, ut nullus nauta ſuo dignetur corpore. Commemorabit alius, ſe plusquam undecim luſtris ſpongiæ vitam egiſſe, ſemper eidem affixum loco. Alius raucam aſſiduo cantu vocem adducet. Alius lethargum ſolitudine contractum, alius linguam jugi ſilentio torpentem. At Chriſtus interpellatis, nunquam alioqui finiendis gloriis, undenam hoc, inquiet, novum Judæorum genus? Unicam ego legem vere meam agnoſco, de qua ſola nihil audio. Et olim palam, nulloque parabolarum utens involucro, paternam hæreditatem pollicitus ſum non cucullis, preculis, aut inediis, ſed fidei & charitatis officiis. Nec eos agnoſco, qui ſua facta nimis agnoſcunt: iſti, qui me quoque ſan-

ſanctiores videri volunt, Abraxaſiorum cœlos, ſi libet, occupent, aut ab his ſibi novum extrui cœlum jubeant, quorum traditiunculas meis præceptis anteposuerunt. " Ita *eleganter* pariter & *vere* de pleriſque *Monachis ſui* temporis judicat *præſtantiſſimus Scriptor*; quæ qua ratione in *Franciſcum* & *Sodales* conveniant, ſupra dicta *ſatis* oſtendunt. Provocabunt forte quidam ad *miracula* illorum hominum, atque contendent, in *eo ſaltem* multum eos *præſtare Socrate*, qui nulla *prodigia* fecerit atque portenta. Ego vero jam ſatis ſuperque dixi, quid de *miraculis* illis ſentiam. Nimirum illa a *maleferiatis hominibus excogitata*, ad famam ineptiſſimis hominibus *conciliandam*. Quod ſi tamen *vere geſta* eſſent, nihil aliud concludere liceret, quam *infernalem Genium* miſeris mortalibus *illuſiſſe*, atque omnem *ſuam vim* potentiamque *contuliſſe*, ad *deteſtandam ſuperſtitionem*, *præceptaque* Religioni Naturali & Revelatæ *contraria*, *confirmanda* atque *diſſeminanda*. Quod ſi *hoc volunt* illi, quibuſcum nobis *res eſt*, næ iis facile largiemur, *Dæmonem*, in *Socratem* virum ſapientem *talem potentiam* exercere non *potuiſſe*. *Impium* autem plane eſt, *dicere*, uti ſupra oſtendimus, *Deum* ea miracula *patraſſe*. Si vitæ ſcriptores *Socratis* conſulimus, adparebit, *magno* huic *viro* Dæmonem aliquem ſeu *Angelum*, perpetuum vitæ comitem, *conceſſum*. Majore fide dignus eſt ipſe *Socrates*, qui hoc de ſe teſtatur, & *diſcipuli*, *Plato* & *Xenophon*, quam *Legendiſtæ*. *Dæmon* ille ſæpe *obſtitit* quo minus *nocitura faceret*. Nunquam impulit, ut *ineptas Athenienſium opiniones de Religione adprobaret*. Igitur & in hoc *præſtat Socrates*. Hinc *Vir quidam*

eru-

eruditissimus existumavit, non *sine Numine* Dæmonem illum *Socrati* contigisse: Ita enim ille *Sylvar. philolog. cap. III. pag.* 214. „ Crediderim, cum Dei Providentia non Hebræos tantum, sed & quasvis gentes complexa sit, non sine ejus nutu apud nonnullas natos esse & vixisse eximios quosdam viros; a quibus cæteri homines, sine ratione veluti palantes, & in vitia incauti delabentes, ad veritatem & virtutem revocarentur: qualis apud ultimos Seres fuit Confucius ille, celeberrimus Orientis Sapiens, & qualis Pater ille Philosophiæ Socrates, qui anno ante Christum 469. in lucem editus est. E re ipsa si conjecturam facere licet, uterque apud Gentes veri Dei cognitione destitutas, ut ne nimis præcipiti lapsu in veritatis contemtum, omniaque inde nascentia vitia inciderent, idque singularis Providentiæ divinæ beneficio, quæ Gentium illarum miserta est, natus est. Et *paucis interjectis:* Præterea ut fides Viro facilius haberetur, comitem ac custodem ei addidit, quempiam ex inferioribus illis Spiritibus, quos græci Ethnici Daimonas, Latini Genios, christiani Angelos vulgo vocant. Nihil sane vetat, non tantum Angelos esse ingenti numero, quod nos Literæ Sacræ docent; sed etiam variorum esse generum, & dignitatum, quod etiam non obscure innuunt eædem sacræ Litteræ. Ex illa autem tot generum angelicarum naturarum copia, fuerit unus additus Socrati custos, cum certis mandatis, & potestate non admodum ampla, qui posset Philosophum monere, ne quædam faceret, quæ potuissent ei esse noxia, quamvis periculum ipse non intelligeret; ut inde liqueret Deum So-

crati

crati singularem in modum adesse, ideoque majore cum reverentia exciperentur ab aliis quæ doceret. " Ita *Vir* ille *doctus*. Non opus est, ut in hac comparatione *eo delabamur*; interim *verisimilior* certe hæc *Viri docti opinio* est, quam sententia illorum qui credunt, *Deum* in gratiam *Francisci* &c. *mira* & *portenta* edidisse. *Conferatur*, ut verbo absolvam, *universa* vita *Socratis*, *præcepta* illius, *virtutes*, cum *vita rebusque gestis* & dogmatibus *Francisci*, *Dominici* & *Lojolæ*: & nisi me *omnia* fallunt, evidenter constabit, *Socratem*, si quidem *solemnis Canonisatio* per *leges divinas* locum haberet, *digniorem* fore cui tribueretur *inusitata* hæc *gloria*, quam vero sunt cæteri tres *superstitionis alendæ Triumviri*; atque adeo in posterum *exclamandum* potius erit. O Sancte Socrates ora pro nobis: quam *S. Francisce*, *S. Dominice*, *S. Lojola* orate pro nobis.

CAPUT XVII.

Agitur de officio Doctorum Ecclesiæ Romanæ, cumprimis autem eruditorum Gallorum, in gravissimi negotii causa. (*)

NEmo est, qui cum *vitas* hominum illorum, de quibus egimus, *perlegit*, atque *aliqua* Religionis castæ cura *tangitur*, nemo inquam est, *quin exhorrescat*, atque *detestetur impudentiam* eorum, qui *libros illos consarcinarunt*, atque in *vulgus ediderunt*, tot *fabellis*, *portentosis narrationibus*, atque *ineptiis* repletos. Fuerunt inter ipsos *Ecclesiæ R. Doctores*, qui publice ostenderunt, quid de pudendis illis fabulis sentirent. Melchior *Canus*, *Vir doctus*, *Lib. XI. locorum theolog. Cap. VI. pag.* 540. mentionem faciens *aureæ legendæ* scriptæ a *Jacobo de Voragine, Episcopo Genuensi*, ita ait: „ Nec ego libri illius auctorem excuso, qui Speculum Exem-

(*) Exigua spes est, eruditos in Gallia Religionis Antistites superstitionem, per tres illos Monachos introductam, repressuros esse, cum non solum Bullam illam Unigenitus, uti appellatur, pene omnes sibi obtrudi passi sint, sed & Jesuitæ regnent, & jus in conscientias nullis fere limitibus circumscriptum exerceant. Egregia, vel potius detestanda hujus exercitii exempla suppeditavit Auctor du Journal Universel. Quid hodie in florentissimo regno agatur, notissimum est.

Exemplorum inſcribitur, nec hiſtoriam etiam ejus, quæ legenda aurea nominatur. In illo enim miraculorum monſtra ſæpius, quam vera miracula legas: hanc homo ſcripſit ferrei oris, plumbei cordis, animi certe parum ſeveri & prudentis. Lengletus du Frenoy, *in Catalogo* Hiſtoricorum *mentionem faciens* Barth. de Piſis libri Conformitatum *vitæ* Franciſci *cum vita* JEſu Chriſti; *vocat* librum impium. " (*) Aliorum teſtimonia jam quidem ſilentio prætereo. Nec immerito ita judicant *Viri præſtantiſſimi.* Vix enim aliter ſentire poſſent, qui homines in *Atheiſmum* vellent præcipitare, aut pudendam ſuperſtitionem commendare. De priore jam quidem initio hujus opellæ aliquid monuimus: *poſterius* quod attinet, *notum* eſt, ejusmodi *libellos* in *ſermones vulgares* eſſe *translatos*, atque *pasſim* a vulgo *legi;* unde non poſſunt non, cum *meliora audire* & legere non poſ-

---

(*) Aliter de hoc libro judicant Jeſuitæ Trivoltienſes au N°. 3088. Le fameux Livre des Conformités de S. François, Edition de Milan (1513.) ce n'eſt pas la première, il y en a une de 1510. toutes deux ſont rares. Barthelemi de Piſe, très bon Religieux Franciſcain, au quatorzième ſiècle, s'aviſa de comparer ſon ſaint Patriarche avec J. C. & il écrivit à ce ſujet une multitude de choſes trop peu exactes, mais qui pouvoient être excuſées en faveur de l'intention, & du tems où vivoit l'Auteur. Cet ouvrage pique la curioſité des Bibliothéquaires & des Amateurs de Livres, parce qu'il a été l'occaſion de bien des Satyres la plûpart outrées, déraiſonnables, & nées dans le ſein de l'héréſie.

ſint, plerique in *crasſisſima ſuperſtitione* confirmari. Libellus de vita *Dominici* germanico idiomate *ſcriptus*, ab *amico* in vicinia mihi fuit conceſſus. Huic libello *inſertæ erant multæ picturæ*, in quibus res geſtæ Dominici *referebantur*; *adjectæ* multæ *preces*, ad *Dominicum* directæ, ex quibus conſtabat, quanti eum *poſſeſſor libelli* faceret. Quin idem *infinitis aliis contingat*, nullum eſt dubium. Experientia quotidiana loquitur. Nec diffitebitur, cui *mica candoris* ineſt. *Æquiſſimum* igitur eſt, ut, ſi quæ *pietas*, *Religio* & *Numinis Reverentia* iis ineſt, qui in *Eccleſia Romana ſacris operantur*, *ſacros* illos & *horribiles libellos* publica auctoritate *proſcribant*, e manibus hominum *evellant*, *ſeveriſſimeque prohibeant*, atque adeo *oſtendant*, ſe non eſſe *ſanctiſſimæ* caſtiſſimæque Religionis *publicos hoſtes & irriſores*. Incumbit hoc officium ante omnia *Principi omnium Eccleſiarum*, qualem ſe jactat in aula ſua, *Papæ* nimirum. Quod ſi is eſt, uti perhibent plerique hujus *Eccleſiæ Doctores*, *infallibile Oraculum* in rebus, uti loquuntur, *juris* & *facti*, facile poterit *decernere*, utrum miracula illa de quibus agimus, ſint geſta, atque a *Deo ipſo edita*; utrum item *præcepta* Religionis, quæ a tribus iſtis *docebantur*, *ſanctiſſimæ Religioni* per Chriſtum manifeſtatæ, *conſentanea* ſint. Nos, quibus *donum infallibilitatis* nullum contigit, *mediocri attentione adhibita*, deprehendimus, miracula illa *Impoſturas* eſſe vel hominum, vel *illuſiones jurati hoſtis generis humani*; præcepta autem Religionis *inepta*, *abſurda*, *blaſphema* eſſe. Quod ſi *illuminatiſſimus* & *ſanctiſſimus Pater* pulcherrime, uti nos quidem credimus, *novit*, hæc miracula *fraudi Monachorum* ſuperio-

periorum seculorum esse *tribuenda*, *cultum* ab *ipsis inculcatum*, Christi, cujus *Legatus* in *terris* esse vult, & *discipulorum* præceptis esse *contrarium*; per *ementita* illa *miracula* errores *gravissimos*, *pestilentissimosque dissemnari* atque confirmari, imo *pestis adinstar*, longe lateque *serpentis*, pervagari; *animas*, Deo & Christo *sacras*, ita *leto dari*, non potest non, si *ulla Religionis tangitur cura*, *malo*, quod omnes venas *pervadit*, omnibus viribus *sese opponere*, & quidem *citissime*. Si hoc non facit, non possumus non eum pro *hæretico* & quidem *impudentissimo*, *pertinacissimoque habere*. *Da igitur Pater augurium*, *animisque illabere nostris*. Quod si vero *Papa firmissime* certissimeque sibi *persuadeat*, hæc *miracula* a Deo ipso *facta*, ad *præcepta*, *cultumve* horum hominum *confirmandum*, *ignoscet* nobis, si non solum eum pro *infallibili Duce Ecclesiæ* non *agnoscamus*; sed & *abjectissime* de eo *sentiamus*, atque *existumemus*, *Pontifices homines* esse, rerum *humanarum* & *divinarum ignorantissimos*, *imperitissimosque*. Cum autem *fraudes* illæ, & *mendacia* adeo *pelluceant*, ut *manibus* veluti *palpari* possint, *persuadere* nobis non possunt, tam *incredibili ignorantia* & *cæcitate* laborare hominem *ab illustrissimo Collegio electum*, & Dono *Infallibilitatis* a Deo *donatum*. Ab eo igitur exspectamus *auxilium præsentissimum* in *rebus* tam *deploratis*, *miserisque*. Quod si quis existumet, vix sperari posse, *Pontificem hydram* illam errorum, & ineptarum opinionum *fœcundissimam matrem*, *enecaturum*, implorabimus eorum *opem*, qui in hoc cœtu, *eruditione*, *ingenii acumine*, & rerum in Ecclesia gestarum *peritia*, cæteros *antecellunt*. Horum autem in *Ecclesia Romana* nostra

ætate nõn eſt *exiguus proventus.* De viris *Italiæ literatis* nolumus multa dicere; cum enim *Pontifex* cervicibus eorum *immineat*, atque arcte nimis *optima ingenia* conſtringat, vix ſperare poſſumus, illos, ſi *nolit Pontifex*, manus operi *admoturos.* Ad *eruditos* igitur *Galliæ* viros nos convertimus. Quoties ego, quæ *doctisſimi viri* in omnibus *Philoſophiæ partibus* & *elegantiorum Literarum ſtudio* moliuntur, lego, toties *vaſtisſimam eorum Eruditionem* & *acumen* admiror. *Admiratur* & *laudat univerſus eruditorum chorus.* Doleo tamen, ne quid *celem*, viros hoſce *oculatisſimos* veritatisque inquirendæ *ſtudioſisſimos*, *nullam*, aut *oppido exiguam* impendere curam, ad ea, quæ præteritorum ſeculorum *ignorantia* & *malitia* invenit in *rebus divinis* mala, *convellenda*, atque ex animis hominum, quantum fieri poteſt, *eradicanda.* Non enim mihi perſuadere poſſum, viros illos in *rebus longe difficilioribus acutum cernere*, in his *cæcos* eſſe. *Credant* hoc *illi*, quibus *eruditio* eorum cognita *non eſt.* *Majus autem officium* præſtarent *generi humano*, ſi *ridiculas*, *ineptas*, & *impias* opiniones validis argumentis *debellarent*, quam ſi corporum cœleſtium *naturam*, *motum*, *plantarum ſtructuram*, *novas geometricarum quæſtionum ſolutiones*, *Græcorum Romanorumque conſuetudines*, *ritus*, *antiquorum monumentorum elucidationes &c. explicarent*, & in lucem *proferrent:* quamvis enim *& hæc* ad veræ eruditionis *incrementum* multum faciant; nemo tamen *dubitaverit*, quin *opus* facerent Deo *magis glorioſum*, & generi humano *utilius*, ſi in *debellandis* & *extirpandis* ineptis & ſuperſtitioſis opinionibus, rectæ rationi, & caſto Dei cultui *contrariis*, *diligentiam ſuam*,

operam-

operamque omnem impenderent. Certe hoc *eximium* & in omne *ævum duraturum* pietatis *monumentum* esset. Habent *eruditissimi viri*, (ut de iis qui Christo nomen dederunt, nihil dicam) *illustre exemplum* quod sequantur; *Ciceronem* nempe, *eruditissimum* olim & *eloquentissimum* Reipublicæ Romanæ *consulem.* *Hic*, quamvis non *omnes errores* publice receptos *exploserit*, maximam tamen partem *miraculorum fictorum*, *prodigiorum*, & *anilium fabularum mascule* explosit, in libris de *divinatione.* Quod si *sola ratio* tantum *valet* ad *futiles opiniones*, & *stultas traditiones infringendas*, facile *conjectu est*, quid præstare posset *probitas*, *candor* & *zelus pro gloria* Dei. Equidem non ignoro, si jam mihi respondere velint, *abunde illis facundam* & *compositam orationem fore.* „ Dicent, se quidem eo acumine esse præditos, ut sine nobis videant, cui hæc sint tribuenda miracula, & quam ineptæ, insipidæ & impiæ sint illæ fabellæ, quæ dicuntur legendæ. At malum adeo alte radices in animis hominum, plebis cumprimis, egisse, ut vix evelli ullis argumentis possit; periculosum esse, errores, quos longa annorum series adprobavit, attentare, mutatisque semel in pravam superstitionem animis, vix spem esse tanti operis perficiundi. Insurrecturos contra se nobilissimarum factionum cuneos, & tragicis clamoribus, quasi de interitu omnis Religionis ageretur, optimos conatus sufflaminaturos, neque passuros, ut gloria, quam familiarum numerosissimarum Duces adepti sunt, obfuscetur. Papam ipsum de palatio suo tela vibraturum, ipsumque Jovem imitaturum, qui Gigantes stygias ad undas detrusit. Notum,

quid optimo Launojo, aliisque cordatis viris contigerit. Gallicanam quidem Ecclesiam non tanti æstimare Papam, ut sputa ejus lambat; at multos dari Præsules, qui varias ob causas ipsi sint devoti. Bullam Unigeniti illustre hujus rei exemplum esse. Multos adhuc dari, qui superstitionem turpissimam defendant & alant. Notum, quid ante paucos annos cum muliere sanguinis profluvium passa, nuper autem cum stultissima & fanatica muliere Alacocque, Abbate item Parisio, in urbe celebratissima contigerit. Periculosissimum esse quidquam mutare: diem & meliorem lucem forte superstitionem deleturam. Se non minus in corde explodere ficta miracula, & ineptas opiniones, quam illos, qui ab Ecclesia Romana secessionem fecerunt, licet circa alia argumenta Religionis dissentiant &c. &c. &c. " Ita *responsuros*, credo, *cordatos & veritatis studiosos viros.* Non is sum, qui *eruditione* & *ingenii acumine*, cum *tantis viris* me ulla ratione *conferri posse* credam. Quantum tamen video, rationes allatæ non *magni* sunt *ponderis*. Totius fere ratiocinationis *summa huc redit: erroribus* & *superstitioni* tum *demum occurrendum*; *quando id sine metu & tumultu fieri posse creditur.* At si hoc *axiomatis* loco ponendum est, non solum veræ eruditionis *cursus*, sed & *omnis profectus* in *pietate* & *negotio Religionis sufflaminabitur. Secundum hanc regulam olim* Christiani dicere potuissent: *Gentiles* cum lacte materno hauserunt turpissimæ superstitionis *liquorem*, Religionemque a *Majoribus acceptam* pertinaciter *defendunt:* Obstant conatibus nostris *decreta Imperatorum*, *Præfectorum sævitia*, Sacrificulorum rabies: *exspectandum* ergo, dum *su-*

persti-

perstitio mole ruat sua &c. At si *ita ratiocinati fuissent* sanctissimæ disciplinæ *alumni*, nunquam *fœdissima* superstitio fuisset *abrogata*. *Incredibili labore*, *periculo maximo*, singulis annis ad *extremos Indos* mittuntur, qui homines ab *erroribus* & *superstitione abducant* & meliora sanctioraque *doceant*. (*) An *minorem* habet *vim superstitio* in animos eorum qui inter *Christianos* vivunt, quam in *miseros Gentiles*? Superioribus seculis in *Gallia* principatum obtinebat in disciplinis philosophicis *Aristoteles*, nec spes erat, eum de *gradu suo dejectum* iri, ut ex *ingeniosa Boilavii Satyra* constat; at *cedere* tandem debuit *Aristoteles* cum suis defensoribus; vicit *Cartesius*, secutique alii Viri summo ingenio præditi, qui ad *miraculum* usque in *philosophicis disciplinis progressi* sunt. *Cur igitur dubitarent* viri præstantissimi de *felici successu* in hoc etiam negotio? *Persuasissimus sum providam*, Dei *curam* conatus optimos non *frustraturam*, sed *defensuram*. Quid *generosus impetus* valeat, *nostro exemplo*, qui secessionem fecimus ob *intolerandum servitutis jugum*, discere possunt. Non *jam* quidem *postulamus*, ut cæteros errores, quibus Religionem Romanensem *scatere* existumamus, *abjiciant*; non hoc jam agimus; hoc unum eos *per Deum immortalem rogamus*, ut *ficta miracula*, *ineptissimas legendas*, *superstitionem*

(*) Loco veræ castæque religionis novis miseros homines imbuunt superstitionibus: vide Kortens Reisen nach dem gelobten Lande, Heinsii Hist. Eccles. continuat: III. pag. 959. Les Lettres édifiantes passim. Actorum Weimariens. continuat. LX. & plures alios.

absurdissimam, quibus omnis *Religio* incredulorum *cachinnis* & *satyris objicitur*, *publicis scriptis refellant*, *proscribant*, *execrentur*. Quo *altius* animis hominum *teterrima superstitio* infixa est, eo *majorem* curam adferre oportet, ad eam *radicitus* evellendam. Nec hic opus est *magno ingenio*; *simplex* & *perspicua veritatis* professio mox sedibus suis expellet *monstrum*, cui omne *lumen ademtum*. *At irruent in nos*, inquiunt, *Monachi*; sed quid tum? Num *damnabunt* igitur doctissimi viri *Launojum*, & alios ei similes, qui *multos Sanctos* proscripserunt, vel *ideo* & *tantum*, quod *Papæ* servitia, superstitionis *amici*, in eos *insurrexerunt*? Non putaverim. *Veritas alapa digna est.* Non agitur de *re nullius momenti*, non de *quæstionibus Scholasticis*, sed *re omnium momentosissima* gravissimaque: *quæritur*, utrum *dicendum adfirmandumque* sit, *Deum miracula* patrare, ad *turpissimas nugas*, *cultumque*, *Deo* & *Sacris Literis contrarium*, *stabiliendum*. Quæritur, utrum *Franciscus*, *Dominicus*, *Lojola*, sint *invocandi*, eorum *merita* expetenda, *aniles fabulæ*, quæ de iis narrantur, pro *oraculis habendæ*. Is sane, *cui non perinde est*, quid de Deo *credat*, omnem *lapidem movebit*, ut tot *mentibus* superstitione captis, *succurratur*. Neque crediderim etiam *nullos plane dari* inter *Dominici*, *Francisci* & *Lojolæ Socios*, qui vestris, *viri doctissimi*, conatibus *album calculum* sint *adjecturi*, atque fassuri, multa, quæ de familiarum suarum auctoribus *dicuntur*, *ignorantiæ* & *fraudi* scriptorum *nimis credulorum esse tribuenda*. Tam *præclare* de eruditis illarum familiarum *sociis* sentio, ut credam, *æquissimo animo* illos *laturos*, si quis *neget*, fidem esse adhibendam *ineptis scriptoribus*, qui dum ultra sortem humanam *fictis mendaciis*

daciis evehere duces aggreſſi, eos omnibus qui ſana mente ſunt *ridendos* propinarunt. At *Papa*, ſi *illi tacerent, in diſſentientes aſperrimus, parata tollet cornua, nosque diro anathematis fulmine percutiet?* Quid audio *eruditiſſimi viri?* Num *ita loquuntur Galli?* inquam, quibus *libertate* nihil eſt *dulcius*, quique, ne *colla ſua* ſubdant *Pontifici*, *toties* ei *refragati ſunt?* Num *Galli* metuunt *iram* ejus, qui *nullum* plane iis imperandi *jus habet?* Sane *dignum* eſſet *florentiſſimum* regnum, quod *æternum ſerviret*, ſi *Pontificis* iram adeo *extimeſceret. Vana eſt ſine viribus ira. Fulmina ex pelvi non nocent.* Neque *ſanctam* aliquam *militiam fortiſſimæ Gallorum turmæ metuunt.* Sinite quæſo *Papam* in illa ditione, quam *Conſtantinus magnus ei donavit*, ſe jactare; jura det *Italis ſuis*, aliisque, *ſervituti*, non *imperio* natis. Certe ab eo in *Religionis* negotio nihil unquam boni poterit *exſpectari*, niſi Deus *απο μηχανης* mentem *hujus hominis mutet*, efficiatque, ut *meliora ſentiat. Omnis* enim *ſuperſtitio*, omnes *fabulæ*, *nugæ*, *turpiſſima mendacia*, *fraudes* in cauſa Religionis, optimorum virorum *proſcriptiones*, *oppreſſiones*, ab *uno hoc capite* in Religionem & Rempublicam *originem habuere.* Si *hunc audiatis & timeatis*, nihil egregii unquam, quod *Religioni & regno* prodeſſe poſſit, *præſtabitis. Actum* erit cum *tantopere laudata Eccleſiæ Gallicanæ libertate.* Imo, ſi convenienter *decretis veſtris* agere vultis, non ſolum *Papam* non audietis, ſed pro *hæretico* habebitis: ita enim *Concilium Conſtantienſe & Baſileenſe* vocandos eſſe decreverunt, qui *Pontificem ſuperiorem* eſſe *Conciliis* præſtantiſſimorum *Præſulum* aſſererent. Si *auctoritati* ejus in iis, quæ conſcientiæ contra-

ria ſunt, *ceditis*; non ſolum *Eccleſiæ veſtræ* decreta *contemnitis*, ſed & *revocatis* turpiter omnia, quæ *Majores* veſtri, non ſine magnis laboribus adepti ſunt. *Legite*, quæſo, & *perpendite* eruditam illam *Gaſſendi veſtri* ad *Caramuelem* datam *epiſtolam*, ut de aliis nihil dicam. *Omnes ſcio*, pro *ſalute regis* veſtri, ſi quidem neceſſe eſſet, *parati eſſetis*, *ſanguinem vitamque veſtram profundere*. An autem *æquo* poteſtis *ferre animo*, cum Deo *diviſum imperium* in *creaturas* habere *Franciſcum*, aliosque innumeros *ſanctos* & *divos*? Novimus miracula *Franciſci* & cæterorum, a *Papa* editis bullis *pro divinis* promulgata; *ſcimus* feſta in eorum memoriam *inſtituta*: *ſcimus* plebem, & *utinam ſola plebs*, ad eos precibus, in morbis corporis & animi, confugere. *Hoc ipſum* vos ad *præſentiſſimum auxilium* ferendum inducere deberet. Si *Pontifices* tam *ſtupidi*, *maligni*, & *impudentes fuerunt*, ut omnibus in univerſum Chriſtianis *fanaticos homines adorandos* & *colendos* injunxerint; num *æquum* eſt *tacendo* mentem veſtram *conſcelerare*, aut *impia* eorum *decreta* adprobare? Num adeo *grave ſcelus morte piandum* erit, ſi *ineptiſſimis Pontificum decretis* vos opponatis? *Illuſtris Theologorum Societas Pariſiis collecta*, ſtatim ac *impia* publicis concionibus Monachi de *Ignatio* loquebantur, *indignata*, impudentes homines *graviſſimæ cenſuræ* ſubjecit. Tempora ſunt mutata. *Vigent* jam optimarum literarum *ſtudia*. *Philoſophia*, *ſuperſtitioni inimiciſſima*, in florentiſſimo regno *caput extulit*. *Eo majora* ergo vobis *tentanda*, quo *majori* ad peſtilentiſſimos errores profligandos *armati* eſtis *præſidio*. *Experimini* tandem *libertatem* a *Deo* & *Majoribus* acceptam, atque cum-

cumprimis in memoriam vobis revocate, quid *Ecclesiæ vestræ Præsides* An. 1682. decreverint. Quis, cui *virile ingenium* inest, qui sanctissimæ Religionis *amore capitur*, ferre potest, *Monachos festis diebus*, *turpissima mendacia*, *ementita miracula publice narrare*, *commendare*, hominesque ad divinam imaginem *factos*, *fabulis* pascere, quas nutriculæ ad *vagientes pupulos* habere solent. *Vos ipsimet*, scio, in sinu *ridetis*, quoties *conventibus* illis interesse oportet, atque *exploditis* turpissimos histriones; atqui hoc *non satis* est viri præstantissimi. *Agitur* enim de re *omnium sanctissima*, *Religione* nimirum & *casto* Dei *cultu*. Si *tacti* estis divino *zelo*, publice, *quam vehementer* vobis hæc displiceant, ostendendum & *probra hæc vindicanda*. Quod tandem asseritis, in ipsa *Gallia*, politissimorum ingeniorum *fæcunda matre*, dari multos *falsos fratres*, qui *Papæ* potius quam *Deo* servire, *superstitionem* potius *promovere*, quam *exterminare* velint, haud quidem *refragamur*; sed *dolemus* talia *laudari*, *doceri*, quæ vix ab homine *mediocris ingenii* dici possent; qualis v. gr. est illa *Alacocque*, *febricitantis fæminæ*, *exquisita laus* & *commendatio*, decantata non a *Monacho stupido*, sed *illustris Ecclesiæ Præsule*. At quid tandem hæc ad vos? Non *uno ictu* hydra superstitionis *cadit*; *reiterandi ictus*, fortique animo *incipiendum* institutum laude *dignissimum*. *A parvis initiis* ad maxima quæque progressa est *generosa virtus*. *Incepto* tantum opus est, *cætera Deus* expediet. *Mementote*, quas *clades* intulerint superstitioni *primitivæ Ecclesiæ Patres*, vobis, licet *Sancti* adpellentur, *eruditione inferiores*. Persuasissimus sum, si tempore *illustris Martyris*, *Irenæi*, a Chri-

ſtiano quodam *talia jactata* fuiſſent, qualia de *Franciſco, Dominico* & *Lojola*, ut de aliis nihil dicam, *garriunt Monachi*, non *impune* laturum fuiſſe *impudentiſſimum hominem.* Si *animum* ad hæc tentanda adjicietis *promtum*, & timore Domini *armatum*, ſenſim ſenſimque *fabulæ* illæ ineptiſſimæ *ſordeſcent* & *ſibilis excipientur.* Si hæc vobis *curæ cordique* erunt, credemus *inpoſterum*, non ſolum vos eſſe *ingenio, eruditione, morumque elegantia inſtructiſſimos, nobiliſſimoſque,* quod lubentes fatemur; ſed & *religionis puræ caſtæque amantiſſimos, atheiſmi* & *ſuperſtitionis*, quæ graviſſima mala *ineptæ fabulæ alunt, oſores* & *everſores acerrimos, ſtrenuiſſimosque.* Claudamus hanc noſtram opellam iisdem verbis, quibus *Erasmus Alberus*, qui ex deteſtando Conformitatum Chriſti, & Franciſci libro *Alcoranum Franciſcanorum confecit*, præfationem ſuam clauſit, dicens: *Faxit Deus Pater, ut tandem abominationum ac blaſphemiarum omnium finis adſit, ac perficiatur hoc, quod quotidie in oratione dominica precamur, ut nomen Dominici ſanctificetur, ipſius Regnum veniat; ut quicquid eſt Monachatus ac hypocriſeos in Papatu, vel in Turciſmo, vel Judaiſmo, vel Chriſtianiſmo tandem, quod addo, aboleatur nunc & in perpetuum. Amen.*

FINIS.

